БЕЛАРУСЫ

ў фотаздымках Ісака Сербава

1911–1912

BALTARUSIAI

Isako Serbovo metų fotografijose

THE BELARUSIANS

in the photos by Isaac Serbau

ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ РАРЫТЭТАЎ
ЭНЦИКЛОПЕДИЯ РАРИТЕТОВ
ENCYCLOPAEDIA OF RARITIES

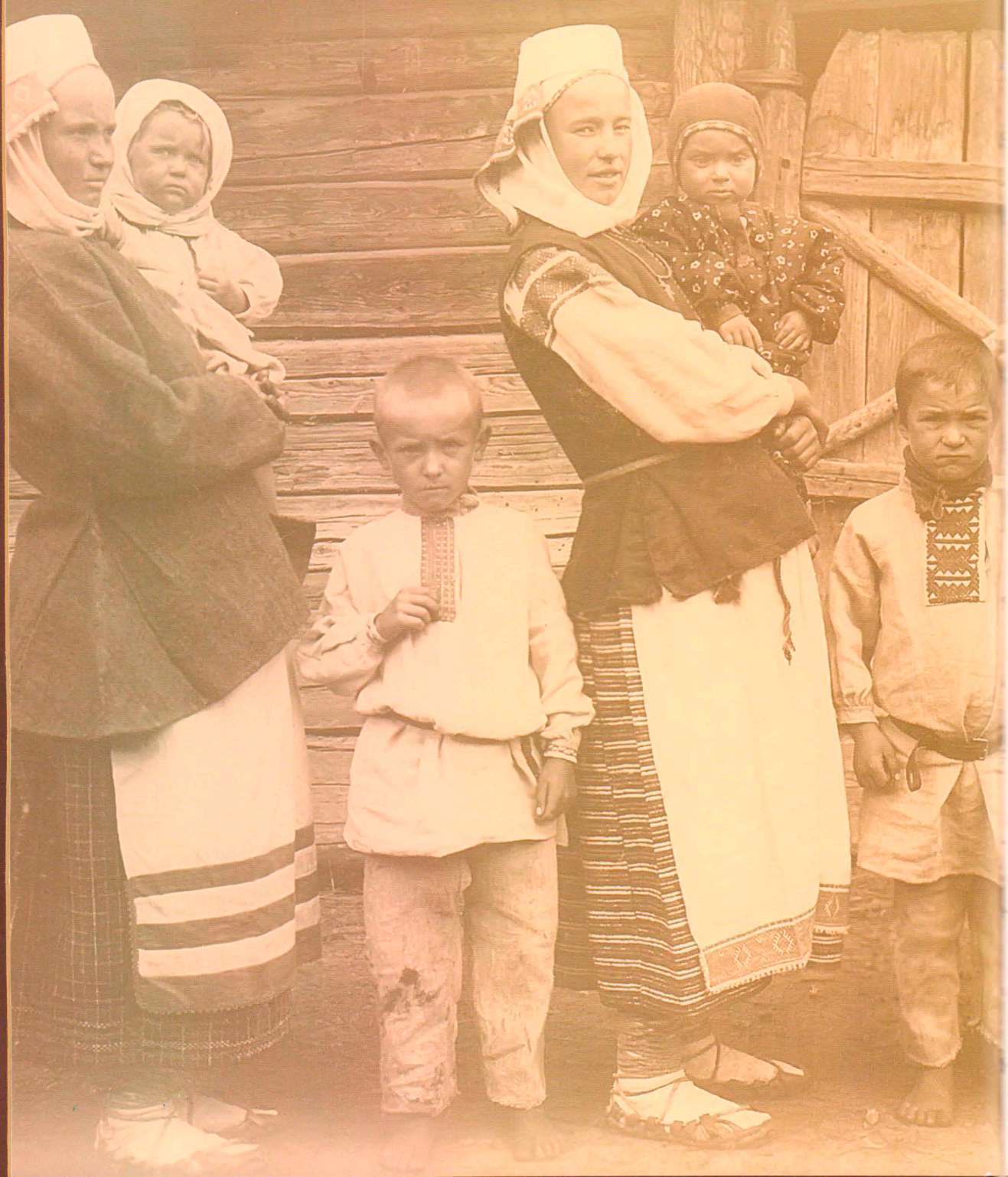

БЕЛАРУСЫ

ў фотаздымках Ісака Сербава
1911–1912

■

BALTARUSIAI

Isako Serbovo metų fotografijose

■

THE BELARUSIANS

in the photos by Isaac Serbau

МІНСК

«БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ
імя ПЕТРУСЯ БРОЎКІ»

2012

УДК 39(476)(091)
ББК 63.5(4Беи)
Б43

Серыя заснавана ў 2010 годзе

Складальнік, аўтар уступнага артыкула, каментарыяў В.А. Лабачэўская

Рэдкалегія: *Т.У. Бялова (гал. рэдактар), А.В. Праляскоўскі, Л.С. Ананіч, К.С. Аксёнава, В.В. Калістратава, Г.М. Малей, А.П. Сітайла, Л.У. Языковіч*

Выданне здзейснена пры ўдзеле Бібліятэкі Вільнюскага ўніверсітэта, Літва:
дырэктара па пытаннях інфармацыйнай дзейнасці, навукі і культурнай спадчыны, доктара, дацэнта Марыі Пракопчык,
загадчыка аддзела рукапісаў Ніёле Шульгене,
старшага бібліятэкара аддзела рукапісаў Валянціны Карпавай

Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» выказвае шчырую падзяку за дапамогу ў падрыхтоўцы гэтай кнігі Пасольству Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы і асабіста Паслу Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы У.Н. Дражыну, а таксама дырэктару Выдавецкага цэнтра навуковай літаратуры і энцыклапедый (Літва) Рымантасу Карэцкасу

Выдаецца па заказу і пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Беларусы ў фотаздымках Ісака Сербава. 1911–1912 = The Belarusians in the photos by Isaac Serbau = Baltarusiai Isako Serbovo metų fotografijose / склад., аўт. уступ. артыкула В.А. Лабачэўская; рэдкал. : Т.У. Бялова (гал. рэд.) [і інш.]. — Мінск: Беларус. Энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. — 456 с. : іл. — (Энцыклапедыя рарытэтаў).

Б43

ISBN 978-985-11-0679-6.

Кніга серыі «Энцыклапедыя рарытэтаў» уяўляе сабой унікальны альбом фотаздымкаў, зробленых беларускім этнографам І.А. Сербавым у 1911–1912 гадах у час навуковых экспедыцый па населеных пунктах Мінскай губерні, якія ўваходзяць у склад Мінскай, Брэсцкай, Магілёўскай, Гомельскай абласцей Беларусі, Валынскай і Ровенскай абласцей Украіны. Упершыню ў навуковы і шырокі грамадскі зварот уводзяцца каштоўныя візуальныя дакументы па беларускай этнаграфіі, гісторыі і культуры. У сваіх фотаработах І.А. Сербаў адлюстраваў для нашчадкаў традыцыйную беларускую вёску напярэдадні Першай сусветнай вайны і рэвалюцый 1917 года. Выданне адрасавана ўсім, хто цікавіцца этнаграфіяй, культурай, традыцыйным адзеннем, архітэктурай Беларусі, гісторыяй развіцця беларускай фатаграфіі. Арыгіналы фотаздымкаў захоўваюцца ў аддзеле рукапісаў Бібліятэкі Вільнюскага універсітэта.

УДК 39(476)(091)
ББК 63.5(4Беи)

ISBN 978-985-11-0679-6

© Лабачэўская В.А., складанне, уступны артыкул, каментарыі, 2012
© Бібліятэка Вільнюскага ўніверсітэта, арыгіналы і электронныя копіі фотаздымкаў І.А. Сербава, 2012
© Афармленне. РУП «Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі», 2012
© Картаснова. Дзяржаўны камітэт па маёмасці Рэспублікі Беларусь, 2012

У альбоме ўпершыню публікуюцца 442 арыгінальныя этнаграфічныя фотаздымкі выдатнага беларускага этнографа Ісака Абрамавіча Сербава (1871–1943), якія захоўваюцца ў аддзеле рукапісаў Бібліятэкі Вільнюскага універсітэта (Літва). Фотаздымкі былі створаны падчас навуковых экспедыцый этнографа па Беларусі ў 1911–1912 гг. па заданні Паўночна-Заходняга аддзела Імператарскага Рускага геаграфічнага таварыства ў Вільні.

Выданне альбома фотаздымкаў стала магчымым дзякуючы супрацоўніцтву выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» і аддзела рукапісаў Бібліятэкі Вільнюскага універсітэта. Упершыню ў навуковы і шырокі грамадскі зварот уводзяцца каштоўныя візуальныя дакументы па беларускай этнаграфіі, гісторыі і культуры Беларусі. Выданне адрасавана ўсім тым, хто цікавіцца этнаграфіяй, культурай, традыцыйным адзеннем, архітэктурай Беларусі, гісторыяй развіцця беларускай фатаграфіі.

Albume pirmą kartą publikuojama įžymaus baltarusių etnografo Isako Serbovo (1871–1943) fotografijų kolekcija, saugoma Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje (Lietuva). Šias fotografijas I. Serbovas padarė mokslinės ekspedicijos, kurią organizavo Imperatoriškosios Rusijos geografų draugijos šiaurės vakarų skyrius Vilniuje, metu.

Šis jubiliejinis albumas parengtas ir išleistas sėkmingai bendradarbiaujant Petrusio Borovkos vardo Baltarusijos enciklopedijos leidyklai ir Vilniaus universiteto bibliotekai. Pirmą kartą šiame albume akademinei ir plačiajai visuomenei bus pristatyta ypač vertingų Baltarusijos etnografijos, istorijos ir kultūros ikonografinių dokumentų kolekcija. Albumas skirtas visiems tiems, kurie domisi Baltarusijos etnografija, kultūra, tautiniu kostiumu, architektūra bei Baltarusijos fotografijos istorija.

This album contains 442 original ethnographic photographs by outstanding Belarusian ethnographer Isaac Abramovich Serbau (1871-1943) that are published for the first time. They are kept in the Manuscript Department of Vilnius University (VU) Library (Lithuania). The pictures were created during the scientific expeditions of the ethnographer throughout Belarus in 1911–1912 on the instructions of the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society in Vilna.

Publication of the photo album has become possible thanks to the cooperation of «The Petrus Brovka Belarusian Encyclopedia Publishing House» and the Manuscript Department of the VU Library. For the first time valuable visual documents on the Belarusian ethnography, history and culture of Belarus are introduced into the scientific and general public circulation. The publication is addressed to all those interested in ethnography, culture, traditional clothing, architecture of Belarus, and history of development of Belarusian photography.

Шаноўныя сябры!

Імклівы час змяніў аблічча беларускіх гарадоў і вёсак, уклад жыцця іх жыхароў, таму фатаграфічная спадчына, якая змешчана ў гэтай кнізе, з'яўляецца сёння надзвычай каштоўнай. Праз яе мы маем магчымасць пазнаёміцца з асаблівасцямі побыту, адзення, народнага дойлідства і прылад працы беларусаў пачатку мінулага стагоддзя.

Гартаючы старонку за старонкай, міжволі нагадваеш, якія істотныя выпрабаванні вызначыў лёс нашым дзядам і прадзедам.

Угледзімся ў твары на фотаздымках – такія знаёмыя, блізкія, родныя, і ў той жа час такія далёкія. Цягавітыя мужчыны, сціплыя прыгожыя жанчыны і, канешне, дзеці, якіх у кожнай сям'і было шмат. Гэтыя людзі выклікаюць павагу сваёй працавітасцю, памяркоўнасцю, гасціннасцю і шчодрасцю – рысамі, што заўсёды былі ўласцівы беларусам.

Ні адзін народ, ні адна краіна не могуць існаваць без жывой сувязі пакаленняў. І нашым сучаснікам надзвычай важна ўсвядоміць уласныя карані, каб рухацца наперад і несці ў свет вечныя ідэалы сардэчнасці, шчырасці і спагады.

Ведаць і памятаць гісторыю сваёй Радзімы, шанаваць сваіх продкаў і спадчыну, якую яны нам пакінулі, – гэта значыць быць духоўным чалавекам у самым высокім сэнсе, гэта значыць быць *беларусам!*

Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка

Dear friends!

Rapid flow of time has changed the appearance of Belarusian cities and villages as well as their inhabitants' way of life. That is why the photographic heritage that you can find in this book is of extremely high value today. It gives us a possibility to experience peculiarities of mode of life, clothing, architecture and implements of the Belarusians of the past century.

Leafing through the pages of the book, you inadvertently recall what kind of severe ordeals our ancestors had to endure.

Let us have a closer look at the faces on the photos – so familiar, so dear, so near but at the same time so remote. Tough men, beautiful modest women and, of course, multiple children in every family. These people inspire respect with their workability, temperance, hospitality and generosity, traits that have always been typical for the Belarusian people.

No nation, no state can exist without a strong bond of generations. So it is extremely important for our contemporaries to learn their own roots in order to move ahead and carry forward the eternal ideals of cordiality, sincerity and sympathy.

To know and to remember the history of your Homeland, to hold dear your ancestors and their heritage means to be a spiritual man in the very high sense, means to be *a Belarusian*!

President
of the Republic of Belarus Alexander Lukashenko

Змест Content

Прадмова . 12
Įžanga . 16
Foreword . 20

«Вандраваў з кодакам і запісной кніжкай па палях і вёсках...» . 24
Фотаэтнаграфічная спадчына І.А. Сербава. *В. Лабачэўская*
«I was travelling with a Kodak camera and a record book through the fields and villages...» . 39
Photoethnographic heritage of I.A. Serbau. *V. Labacheuskaya*

г. Мінск — *Мінская губерня* . — . 52
Minsk — *Minsk province*

в. Чурылава — *Ігуменскі павет, Мінская губерня* — Уздзенскі раён, Мінская вобласць . 58
Churylava — *Igumen uyezd, Minsk province* — Uzda district, Minsk region

в. Сямёнавічы — *Ігуменскі павет, Мінская губерня* — Уздзенскі раён, Мінская вобласць . 61
Syamyonavichy — *Igumen uyezd, Minsk province* — Uzda district, Minsk region

г. Барысаў — *Барысаўскі павет, Мінская губерня* — Барысаўскі раён, Мінская вобласць . 64
Barysaw — *Barysaw uyezd, Minsk province* — Barysaw district, Minsk region

в. Студзёнка — *Барысаўскі павет, Мінская губерня* — Барысаўскі раён, Мінская вобласць . 65
Studzyonka — *Barysaw uyezd, Minsk Province* — Barysaw district, Minsk region

в. Упірэвічы — *Барысаўскі павет, Мінская губерня* — Барысаўскі раён, Мінская вобласць . 66
Upierevichy — *Barysaw uyezd, Minsk Province* — Barysaw district, Minsk region

в. Хаўхаліца — *Барысаўскі павет, Мінская губерня* — Барысаўскі раён, Мінская вобласць . 67
Khaukhalitsa — *Barysaw uyezd, Minsk province* — Barysaw district, Minsk region

в. Турэц — *Ігуменскі павет, Мінская губерня* — Чэрвеньскі раён, Мінская вобласць . 68
Turets — *Igumen uyezd, Minsk province* — Cherven district, Minsk region

в. Грозава — *Слуцкі павет, Мінская губерня* — Капыльскі раён, Мінская вобласць . 69
Hrozava — *Slutsk uyezd, Minsk province* — Kapyl district, Minsk region

в. Лучнікі — *Слуцкі павет, Мінская губерня* — Слуцкі раён, Мінская вобласць . 72
Luchniki — *Slutsk uyezd, Minsk province* — Slutsk district, Minsk region

в. Варкавічы — *Слуцкі павет, Мінская губерня* — Слуцкі раён, Мінская вобласць . 94
Varkavichy — *Slutsk uyezd, Minsk province* — Slutsk district, Minsk region

в. Бліжнія ці Дальнія Бандары — *Слуцкі павет, Мінская губерня* — Слуцкі раён, Мінская вобласць . 97
Bandary — *Slutsk uyezd, Minsk province* — Slutsk district, Minsk region

в. Бранавічы — *Слуцкі павет, Мінская губерня* — Слуцкі раён, Мінская вобласць . 99
Branavichy — *Slutsk uyezd, Minsk province* — Slutsk district, Minsk region

в. Вялікая ці Малая Падзер — *Слуцкі павет, Мінская губерня* — Слуцкі раён, Мінская вобласць . 102
Padzer — *Slutsk uyezd, Minsk province* — Slutsk district, Minsk region

в. Прошчыцы — *Слуцкі павет, Мінская губерня* — Слуцкі раён, Мінская вобласць . 105
Proshchytsy — *Slutsk uyezd, Minsk province* — Slutsk district, Minsk region

в. Грыцэвічы Hrytsevichy	*Слуцкі павет, Мінская губерня* *Slutsk uyezd, Minsk province*	Клецкі раён, Мінская вобласць . Kletsk district, Minsk region	107
в. Мядзведзічы Myadzvedzichy	*Слуцкі павет, Мінская губерня* *Slutsk uyezd, Minsk province*	Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць . Lyakhavichy district, Brest region	111
в. Куляні Kulyani	*Слуцкі павет, Мінская губерня* *Slutsk uyezd, Minsk province*	Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць . Lyakhavichy district, Brest region	119
в. Куршынавічы Kurshynavichy	*Слуцкі павет, Мінская губерня* *Slutsk uyezd, Minsk province*	Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць . Lyakhavichy district, Brest region	121
в. Старыя ці Новыя Буды Budy	*Слуцкі павет, Мінская губерня* *Slutsk uyezd, Minsk province*	Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць . Lyakhavichy district, Brest region	124
в. Хатынічы Khatynichy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць. Hantsavichy district, Brest region	129
в. Раздзялавічы Razdzyalavichy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць. Hantsavichy district, Brest region	139
в. Выганашчы Vyganashchy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Іванцэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць . Ivatsevichy district, Brest region	143
г.п. Целяханы Tselyahany	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Іванцэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць . Ivatsevichy district, Brest region	148
г. Пінск Pinsk	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Пінскі раён, Брэсцкая вобласць . Pinsk district, Brest region	152
в. Пінкавічы Pinkavichy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Пінскі раён, Брэсцкая вобласць . Pinsk district, Brest region	157
в. Вялікая ці Малая Вулька Vulka	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Пінскі раён, Брэсцкая вобласць . Pinsk district, Brest region	161
в. Хойна Khoyna	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Пінскі раён, Брэсцкая вобласць . Pinsk district, Brest region	162
в. Сенчыцы Senchytsy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць (Украіна) Zarichne district, Rivne region Ukraine	164
в. Нобель Nobel	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць (Украіна) Zarichne district, Rivne region, Ukraine	168
в. Марочнае Marochna	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць (Украіна) Zarichne district, Rivne region, Ukraine	170
г.п. Любяшоў Lyubashev	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Любяшоўскі раён, Валынская вобласць (Украіна) Zarichne district, Rivne region, Ukraine	177
в. Бярэзна Воля Byarezna Volya	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Любяшоўскі раён, Валынская вобласць (Украіна) Lyubashev district, Volyn region, Ukraine	202
в. Жалязніца Zhalyaznitsa	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць (Украіна) Zarichne district, Rivne region, Ukraine	204
в. Пажог Pazhog	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Любяшоўскі раён, Валынская вобласць (Украіна) Lyubashev district, Volyn region, Ukraine	206
в. Вулька Рэчыцкая Vulka Rechytskaya	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць (Украіна) Zarichne district, Rivne region, Ukraine	208

в. Лемяшэвічы Lemyashevichy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Пінскі раён, Брэсцкая вобласць . Pinsk district, Brest region	211
в. Вуйвічы Vuyvichy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Пінскі раён, Брэсцкая вобласць . Pinsk district, Brest region	213
в. Тырвовічы Tyrvovichy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Пінскі раён, Брэсцкая вобласць . Pinsk district, Brest region	232
в. Плотніца Plotnitsa	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Столінскі раён, Брэсцкая вобласць . Stolin district, Brest region	237
в. Асаўцы Asautsy	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Столінскі раён, Брэсцкая вобласць. . Stolin district, Brest region	241
в. Радчыцк Radchytsk	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Столінскі раён, Брэсцкая вобласць . Stolin district, Brest region	243
в. Гарадная Haradnaya	*Пінскі павет, Мінская губерня* *Pinsk uyezd, Minsk province*	Столінскі раён, Брэсцкая вобласць . Stolin district, Brest region	247
г. Давыд-Гарадок Davyd-Haradok	*Мазырскі павет, Мінская губерня* *Mazyr uyezd, Minsk province*	Столінскі раён, Брэсцкая вобласць . Stolin district, Brest region	269
г. Тураў Turaw	*Мазырскі павет, Мінская губерня* *Mazyr uyezd, Minsk province*	Жыткавіцкі раён, Гомельская вобласць. Zhytkavichy district, Homiel region	277
г. Петрыкаў Pyetrykaw	*Мазырскі павет, Мінская губерня* *Mazyr uyezd, Minsk province*	Гомельская вобласць . . . . Pyetrykaw district, Homiel region	286
в. Прудок Prudok	*Мазырскі павет, Мінская губерня* *Mazyr uyezd, Minsk province*	Мазырскі раён, Гомельская вобласць Mazyr district, Homiel region	293
в. Барыскавічы Baryskavichy	*Мазырскі павет, Мінская губерня* *Mazyr district, Minsk province*	Мазырскі раён, Гомельская вобласць Mazyr district, Homiel region	295
в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі Awtsyuki	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць Kalinkavichy district, Homiel region	299
в. Даманавічы Damanavichy	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць Kalinkavichy district, Homiel region	312
в. Прудок Prudok	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць Kalinkavichy district, Homiel region	314
г. Хойнікі Khoiniki	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Хойніцкі раён, Гомельская вобласць Khoiniki district, Homiel region	317
г. Васілевічы Vassilyevichy	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць . Rechytsa district, Homiel region	319
г. Рэчыца Rechytsa	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Гомельская вобласць . . . Rechytsa district, Homiel region	330
в. Горваль Horval	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць . Rechytsa district, Homiel region	334
в. Святое (Першамайск) Svyatoye (Piershamajsk)	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Речыцкі раён, Гомельская вобласць . Rechytsa district, Homiel region	335
в. Узнаж Uznazh	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць . Rechytsa district, Homiel region	336

в. Восаў Vosaw	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць . Rechytsa district, Homiel region	338
в. Заходы Zakhody	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць . Rechytsa district, Homiel region	354
в. Шупейкі Shupeiki	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Светлагорскі раён, Гомельская вобласць Svetlahorsk district, Homiel region	359
в. Яланы Yalany	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Светлагорскі раён, Гомельская вобласць Svetlahorsk district, Homiel region	362
в. Якімава Слабада Yakimava Slabada	*Рэчыцкі павет, Мінская губерня* *Rechytsa uyezd, Minsk province*	Светлагорскі раён, Гомельская вобласць Svetlahorsk district, Homiel region	364
в. Рудня Rudnya	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Светлагорскі раён, Гомельская вобласць Svetlahorsk district, Homiel region	371
в. Язвін Yazvin	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Светлагорскі раён, Гомельская вобласць Svetlahorsk district, Homiel region	378
г.п. Парычы Parychy	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Светлагорскі раён, Гомельская вобласць Svetlahorsk district, Homiel region	380
в. Семакі Semaki	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Светлагорскі раён, Гомельская вобласць Svetlahorsk district, Homiel region	384
в. Красны Бераг Krasny Berag	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Жлобінскі раён, Гомельская вобласць . Zhlobin district, Homiel region	388

в. Жыцін Zhytsin	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць . Asipovichy district, Mahilyow region	390
в. Крынкі Krynki	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць . Asipovichy district, Mahilyow region	408
в. Птушычы Ptushychy	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць . Asipovichy district, Mahilyow region	411
в. Юравічы Yuravichy	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць . Asipovichy district, Mahilyow region	413
в. Язвінка Yazvinka	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць Asipovichy district, Mahilyow region	419
в. Шчыткавічы Shchytkavichy	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Старадарожскі раён, Мінская вобласць . Staryya Darohi district, Minsk region	420
в. Дражна Drazhna	*Бабруйскі павет, Мінская губерня* *Babruisk uyezd, Minsk province*	Старадарожскі раён, Мінская вобласць . Staryya Darohi district, Minsk region	421

в. Кульшычы Kulshychy	*Прапойскі павет, Магілёўская губерня* *Prapoisk uyezd, Mahilyow province*	Слаўгарадскі раён, Магілёўская вобласць . Slawharad district, Mahilyow region	440

Архіўныя крыніцы. Літаратура 441
Archival sources. Literature 443

Каментарыі 445
Comments 449

Геаграфічны паказальнік 453
Geographical Index 453

Прадмова

У альбоме ўпершыню апублікавана калекцыя этнаграфічных фотаздымкаў выдатнага беларускага этнографа Ісака Абрамавіча Сербава (1871–1943), якая захоўваецца ў аддзеле рукапісаў Бібліятэкі Вільнюскага універсітэта і складаецца з 442 арыгінальных фотаздымкаў з уласнаручнымі подпісамі аўтара.

Некаторыя з гэтых фатаграфій былі і раней вядомы ў Беларусі. У 1958 г. для фотатэкі сектара этнаграфіі і народнай творчасці Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР Д. Мазанікам былі зроблены ў Вільнюсе копіі некалькіх дзесяткаў фатаграфій са згаданай калекцыі. Яны знаходзяцца ў архіве Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы НАН Беларусі. Рэпрадукцыі публікаваліся ў энцыклапедычных і іншых беларускіх выданнях, але пры гэтым не пазначалася імя іх аўтара, адсутнічалі дакладныя подпісы і даціроўкі.

Атрыбуцыя віленскай калекцыі, якая ў каталогу Бібліятэкі значылася як «матэрыялы невядомага аўтара», была праведзена ў канцы 1960-х гг. беларускім фальклярыстам І. К. Цішчанка. Ён ідэнтыфікаваў прыналежнасць здымкаў да аўтарства І.А. Сербава і ў якасці ўзнагароды за дапамогу атрымаў ад супрацоўнікаў аддзелу рукапісаў копіі фотаздымкаў. У 1974 і 1996 гг. даследчык апублікаваў у беларускіх часопісах два артыкулы аб дзейнасці І. Сербава і 38 яго фотаздымкаў[1].

Устанавіць аўтарства фотаздымкаў дазваляюць дакументы архіва Паўночна-Заходняга аддзела Імператарскага Рускага геаграфічнага таварыства (1867–1914). Яны таксама захоўваюцца ў аддзеле рукапісаў Бібліятэкі Вільнюскага універсітэта ў фондзе F 34. Разам з тым беларускія фотаздымкі ў дакументацыі Бібліятэкі да апошняга часу значылася без указання іх аўтара. Гэта невялікія па памеры, выкананыя з шкляных негатываў арыгінальныя фотаадбіткі памерам 6,5 х 10,5; 7 х 10; 7,5 х 11 см. Некалькі здымкаў маюць больш вялікі фармат — 8,8 х 13,6; 9,8 х 15,8; 11 х 15,5 см. Фатаграфіі наклеены на кардон. На ім рукой аўтара зроблены анатацыі, у якіх пазначана месца выканання фотаздымка: вёска, мястэчка, павет; імя і прозвішча, узрост і рост, узроставы і сацыяльны стан тых, хто сфатаграфаваны. Подпісы выкананы на рускай і часткова на беларускай мовах ці на мясцовай гаворцы.

Фотаздымкі захоўваюцца ў фондзе графічных матэрыялаў F 46 і маюць сігнатуры 107, 113, 114, 119, 380, 393–775, 1613–1666. У вопісах фонду пазначаны толькі назвы населеных пунктаў і паветы, адкуль яны паходзяць. Фотаздымкі размеркаваны па 10 каробках без групавання па месцу выканання. Не поўная апрацаванасць калекцыі ўскладняе выкарыстанне гэтых вельмі каштоўных для вывучэння гісторыі і этнаграфіі Беларусі іканаграфічных дакументаў.

У сувязі з гэтым аўтарам была вывучана гісторыя ўзнікнення калекцыі і складзены геаграфічны паказальнік фотаздымкаў І. Сербава ў адпаведнасці з месцам фотаздымак. Згодна з аўтарскімі анатацыямі адзінкі захавання былі размеркаваны па вёсках і паветах. Фотаздымкі былі выкананы ў 74 населеных пунктах ў Пінскім, Ігуменскім, Слуцкім, Бабруйскім, Мазырскім, Рэчыцкім паветах, у тым ліку ў гарадах Мінск, Пінск, Рэчыца, Мінскай губерні. Адзін фотаздымак паходзіць з роднай вёскі І. Сербава — Кульшычы Прапойскага павета Магілёўскай губерні (цяпер у Слаўгарадскім раёне Магілёўскай вобл.).

1 Цішчанка, І.К. З творчай спадчыны І.А. Сербава / І.К. Цішчанка // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. — 1974. — №1. — С. 46-51; Цішчанка, І. Акрылены Палессем (125 гадоў з дня нараджэння І.А. Сербава) / І. Цішчанка // Мастацтва. — 1996. — № 7. — С. 65-73.

Вызначаныя населеныя пункты былі ў сваю чаргу лакалізаваны ў адпаведнасці з сучасным адміністрацыйным падзелам Беларусі. Геаграфія фотакалекцыі ахоплівае значную тэрыторыю сучасных Мінскай (Старадарожскі, Слуцкі, Барысаўскі, Уздзенскі, Нясвіжскі, Капыльскі, Чэрвеньскі раёны), Брэсцкай (Пінскі, Столінскі, Лунінецкі, Івацэвіцкі, Ганцавіцкі, Ляхавіцкі раёны), Магілёўскай (Асіповіцкі і Слаўгарадскі раёны), Гомельскай (Жлобінскі, Светлагорскі, Калінкавіцкі, Мазырскі, Петрыкаўскі, Жыткавіцкі, Рэчыцкі, Рагачоўскі, Хойніцкі раёны) абласцей. Фотаздымкі адлюстроўваюць традыцыйную культуру гісторыка-этнаграфічных рэгіёнаў Заходняе і Усходняе Палессе і паўднёва-ўсходняй часткі Цэнтральнай Беларусі.

Восем населеных пунктаў былога Пінскага павета з ліку тых, што наведаў І. Сербаў, ўваходзяць цяпер у склад Украіны: Вулька Рэчыцкая, Жалязніца, Марочна, Нобель, Сенчыцы Зарэчнянскага раёна Ровенскай вобласці і Пажог, Любяшоў, Бярэна Воля Любяшоўскага раёна Валынскай вобласці. Гэтыя матэрыялы вельмі важныя для вывучэння традыцыйнай этнічнай культуры сучаснага беларускага-украінскага памежжа і Палескага рэгіёну ў цэлым.

Вынікі гэтай працы ў 2010 г. былі прадстаўлены аўтарам на міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 450-годдзю Бібліятэкі Вільнюскага ўніверсітэта, і апублікаваны ў яе Штогадовіку[2]. З гэтага часу пачалася наша сумесная праца з аддзелам рукапісаў па далейшым вывучэнні, апрацоўцы і папулярызацыі калекцыі фотаздымкаў І. Сербава — аднаго з найбольш рэпрэзентатыўных фотазбораў Бібліятэкі, які мае выключнае значэнне для гісторыі і культуры Беларусі.

Усе дакументы калекцыі разам з аўтарскімі анатацыямі да фотаздымкаў і пазначэннем месцаў іх выканання паводле сучаснага адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу Беларусі былі ўнесены супрацоўніцай аддзела рукапісаў Валянцінай Карпавай у электронную базу даных Бібліятэкі[3]. Такім чынам у электроннай дакументацыі Бібліятэкі было засведчана аўтарства беларускага этнографа І. Сербава. Гэта дазволіла навукоўцам і супрацоўнікам музеяў Беларусі карыстацца архіўнымі матэрыяламі ў сістэме он-лайн праз Інтэрнэт[4].

Для папулярызацыі фатаграфічнай спадчыны І. Сербава ў 2010 г. ў Вільні былі наладжаны дзве фотавыстаўкі ў памяшканнях Віленскага універсітэта і галерэі фотамастакоў Літвы па вул. Сціклю,4. Частка экспануемых фотаздымкаў была размешчана на сайце Бібліятэкі. Выстаўкі мелі шырокі розгласа у сродках масавай інфармацыі Літвы, асвятляліся

2 Лобачевская, О. Коллекция фотографий белорусского этнографа Исаака Сербова в собрании отдела рукописей Вильнюсского университета: к вопросу об истории создания, атрибуции и датировке / О. Лобачевская // Vilniaus Universiteto Bibliotekos metrastis 2010. — Vilnus, 2010. — S. 90-121.

3 Бібліятэка Вільнюскага універсітэта / Vilniaus Universiteto Bibliotekos [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: www.mb.vu.lt. — Дата доступу: 30.06.2012.

4 Лобачевская, О. Этнографическая фотография как источник музейной репрезентации традиционной культуры: вильнюсская фотоколлекция 1911-1912 гг. этнографа Исаака Сербова / О. Лобачевская // Музей і традыцыйная культура Беларусі : матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф., Гомель, 17-18 мая 2011 г. / рэд-кал.: С. В. Разанаў (гал. рэд.) [і інш.]. — Гомель, 2011. — С. 12-13; Лабачэўская, В. Аб фатаграфічнай спадчыне І.А. Сербава: зборы ў бібліятэцы Віленскага ўніверсітэта і Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь / В. Лабачэўская, Н. Саўчанка // Музейны веснік. Вып. 5/ укл. Н.У. Калымага, А.І. Ладзісаў, М.А. Плавінскі; Нац. гіст. музей Рэспублікі Беларусі. — Мінск: М 89 Артыя Груп, 2011. — С. 71-77.

на старонках шматлікіх інтэрнет-рэсурсаў[5]. Калекцыя зацікавіла часопіс па візуальнай антрапалогіі, які выдаецца Эдынбургскім універсітэтам у Вялікабрытаніі[6].

Беларускім чытачам унікальная фотакалекцыя І. Сербава, гісторыя і вынікі яе вывучэння былі прадстаўлены ў артыкуле «Мабыць я вельмі захапляюся Палессем». Пра этнаграфічную спадчыну Ісака Сербава» у палескім нумары часопіса «АРХЕ»[7] і ў іншых беларускіх выданнях[8].

Унікальнасць і каштоўнасць віленскай калекцыі асабліва відавочна ў параўнанні яе са зборам І. Сербава, які захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі ў Мінску (149 фотаздымкаў). У большасці фатаграфіі мінскага збору не маюць аўтарскіх подпісаў і дакладных дат выканання. Тут ёсць фотаздымкі першых вандровак этнографа 1911 г., якія ён перадаў у Мінскі царкоўна-археалагічны музей, і тыя, што ужо ў першыя савецкія гады трапілі ў Абласны музей і Беларускі дзяржаўны музей. Гэтая калекцыя часткова дубліруе фотаздымкі віленскага збору. Фота ганчарнай майстэрні з Гарадной, сялян — «выбранцаў» з Лучнікаў, аратая на валах з «сакунскай» вёскі Юравічы, што належаць Нацыянальнаму гістарычнаму музею, неаднаразова публікаваліся ў беларускіх выданнях. Параўнанне абодвух калекцый дазволіла зрабіць атрыбуцыю большасці фотадакументаў мінскага збору[9]. Высветлілася, што ў Мінску захоўваюцца фотаздымкі, якія не прадстаўлены ў Вільні, напрыклад, выкананыя І. Сербавым ў 1911 г. ў роднай вёсцы Кульшычы; унікальная выява прошчы — святога месца ў вёсцы Шчыткавічы, ўзнікненне якога этнограф апісаў у сваёй працы «Беларусы-сакуны»[10]. Адначасова больш яскрава вызначылася унікальнасць і каштоўнасць віленскай калекцыі.

Гісторыя ўзнікнення фотакалекцыі І. Сербава ў Вільні звязана з дзейнасцю Паўночна-Заходняга аддзелу Імператарскага Расійскага геаграфічнага таварыства (ІРГТ), сябрам якога ён з'яўляўся з моманту узнаўлення дзейнасці Таварыства ў 1910 г. Дзякуючы фінансавай падтрымцы Аддзела этнограф у 1911–1913 гг. здзейсніў некалькі вандровак па Беларускім Палессі, асноўнай мэтай якіх было фатаграфаванне імкліва адыходзячай беларускай этнаграфічнай даўніны. Альбомы фотаздымкаў, выкананыя пад час гэтых «фатаграфічных экскурсій», І. Сербаў разам са справаздачамі перадаў Паўночна-Заходняму аддзелу ІРГТ.

Дакументальная значнасць і высокая якасць фотаздымкаў І. Сербава былі ацэнены ўжо яго сучаснікамі. У прадмове да публікацыі справаздачы І. Сербава аб паездцы па Палессі летам 1911 г. рэдакцыя «Записок» Паўночна-Заходняга аддзела ІРГТ зазначыла наступнае: «Сапраўднае кароткае апісанне прадстаўляе ўласна справаздачу І.А. Сербава. Неабходным дапаўненнем да яго з'яўляюцца зробленыя ім фатаграфічныя здымкі відаў вёсак, іх жыхароў, прадметаў сялянскага ўжытку і інш. Аўтар даслаў у распараджэнне аддзелу калекцыю сваіх фотаздымкаў (9×6 см). Гэты этнаграфічны альбом мы маем надзею выдаць

5 Лабачэўская, В. Фотаэтнаграфічная калекцыя Ісака Сербава 1911-12 гадоў / В. Лабачэўская // Белорусский фотографический веб-альманах [Электронны ресурс]. — 11.05.2011. — Рэжым доступу: http://www.photoscope.by/history/view/1770.html. — Дата доступу: 30.06.2012.

6 Isaak Serbov // The Unfamiliar an Antropological Journal. — 2012. — Vol. 1. — № 2. — S. 52-55.

7 Лабачэўская, В. »Мабыць я вельмі захапляюся Палессем...». Пра этнаграфічную спадчыну этнографа Ісака Сербава / В. Лабачэўская // ARCHE. — 2011. — № 3. — С. 28-51.

8 Лабачэўская, В. Прыгажуні стогадовай даўнасці / В.Лабачэўская, В.Лебедзева // Гомельская праўда. — 2012. — 22 чэрвеня. — С. 5.

9 Лабачэўская, В. Аб фатаграфічнай спадчыне І.А. Сербава: зборы ў бібліятэцы Віленскага ўніверсітэта і Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь / В. Лабачэўская, Н. Саўчанка // Музейны веснік. Вып. 5/ укл. Н.У. Калымага, А.І. Ладзісаў, М.А. Плавінскі; Нац. гіст. музей Рэспублікі Беларусі. — Мінск: М 89 Артыя Груп, 2011. — С. 71-77.

10 Сербаў, І. Беларусы — сакуны / І. Сербов / Прад., пераклад і падрыхтоўка да друку А. Валахновіча // Полымя. — 2011. — № 8. — С. 45.

у свой час. Тут лічым сваім абавязкам прынесці І.А. падзяку за гэты каштоўны дар»[11]. На вялікі жаль, гэтыя планы не былі рэалізаваны. Перашкодзілі таму Першая сусветная вайна. Наступныя гістарычныя падзеі амаль на паўстагоддзя зрабілі фотакалекцыю беларускага этнографа, прыхаваную ў Вільне, фактычна недасягальнай для беларусаў.

Альбом «Беларусы ў фотаздымках Ісака Сербава 1911–1912 гадоў» упершыню ў поўным аб'ёме вяртае ў Беларусь фотаэтнаграфічную спадчыну І. Сербава. Гэтае юбілейнае выданне пабачыць свет роўна праз 100 гадоў з таго часу, калі этнограф вандраваў па Беларусі. Праз стагоддзе спраўджаны праект, які не страціў сваёй грамадскай і навуковай значнасці. Яго ажыццяўленне стала магчымым, дзякуючы шчырай зацікаўленасці ў выданні альбома выдавецтва «Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі».

У структуру альбома пакладзены кропкі маршрута, па якім праехаў і прайшоў І. Сербаў у 1912 г. Менавіта з гэтай яго працяглай і значнай па ахопу тэрыторыі вандроўкі захавалася найбольшая колькасць фотаздымкаў. Ілюстрацыі дапоўнены вытрымкамі з апублікаваных і неапублікаваных прац этнографа, у якіх даецца трапная характарыстыка таму, што ён фіксаваў пры дапамозе фотаапарата, прыведзены яго назіранні, развагі, займальныя гісторыі, якія здараліся з даследчыкам ў вандроўцы і непасрэдна у час фатаграфавання, якое тады было даволі складанай справай.

Альбом змяшчае 442 фатаграфіі і з'яўляецца поўным каталогам калекцыі І. Сербава, якая належыць аддзелу рукапісаў Бібліятэкі Віленскага універсітэта. У подпісах да фотаздымкаў і цытатах з прац І. Сербава ў геаграфічных назвах захавана арыгінальнае аўтарскае напісанне. Подпісы ў квадратных дужках — ад складальніка альбома. У звычайных дужках прыведзена сучасная назва і месцазнаходжанне населенага пункта, дзе быў выкананы фотаздымак, паводле сучаснага адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу Беларусі. Для зручнасці карыстання ў дадатку змешчаны геаграфічны паказальнік населеных пунктаў. Некаторыя гістарычныя і этнаграфічныя асаблівасці таго, што можна бачыць на фотаздымках, патлумачаны ў каментарыях складальніка, якія даюцца ў канцы альбома.

Вольга Лабачэўская,
кандыдат мастацтвазнаўства

11 Сербов И. А. По Дреговичской области летом 1911 г. / И.А. Сербов // Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского географического общества. Кн. 3. — Вильна, 1912. — С. 304.

Įžanga

Albume pirmą kartą publikuojama žymaus baltarusių etnografo Isako Serbovo (1871–1943) etnografinių fotografijų kolekcija, saugoma Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje. Ją sudaro 442 autoriaus anotuotos fotografijos.

Kai kurios iš šių fotografijų Baltarusijoje buvo žinomos ir anksčiau. Antai 1958 metais D. Mazanikas padarė keliasdešimt šios kolekcijos fotografijų kopijų Baltarusijos TSR Mokslų akademijos Istorijos instituto etnografijos ir tautodailės skyriaus fototekai. Dabar jos saugomos Kondrato Krapivos vardo Baltarusijos nacionalinės mokslų akademijos meno, etnografijos ir folkloro instituto archyve. Fotografijų reprodukcijas publikavo enciklopediniai ir kiti Baltarusijos leidiniai, tačiau jų autorius, fotografavimo vieta ir laikas nenurodomi.

Vilniaus kolekciją 1960 metų pabaigoje tyrinėjo baltarusių folkloristas I. K. Tiščenka. Jis nustatė, jog fotografijų autorius yra I. Serbovas. Už pagalbą identifikuojant kolekciją Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius tyrinėtojui padarė kai kurių fotografijų kopijas. 1974 ir 1996 m. Baltarusijos spaudoje publikuotuose dvejuose straipsniuose apie I. Serbovo veiklą buvo išspausdintos 38 etnografo darytos fotografijos[1].

Nustatyti fotografijų autorių padeda ir Rusijos geografų draugijos šiaurės vakarų skyriaus (1867–1914) archyvo dokumentai, saugomi Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje (F34). Vis dėlto ilgą laiką bibliotekos dokumentuose šios fotografijų kolekcijos autorius buvo nežinomas.

Šios nedidelės iš stiklo negatyvų darytos fotografijos yra kelių formatų: 6,5 × 10,5; 7 × 10; 7,5 × 11 cm. Kelios fotografijos yra didesnės — 8,8 × 13,6; 9,8 × 15,8; 11 × 15,5 cm. Visos jos užklijuotos ant kartono, ant kurio autoriaus ranka rašytos anotacijos apie fotografavimo vietą — kaimą, miestelį, pavietą arba užrašyti žmonių vardai ir pavardės, amžius ir ūgis, giminystė bei socialinė padėtis. Įrašai rusų, iš dalies baltarusių kalbomis arba vietine tarme.

Rankraščių skyriuje fotografijos saugomos Vilniaus viešosios bibliotekos ir senienų muziejaus fonde (F46) ir turi signatūras 107, 113, 114, 119, 380, 393–775, 1613–1666. Senuosiuose šio fondo aprašuose nurodytos tik fotografijose užfiksuotos gyvenvietės ir pavietai, kuriems jos anuomet priklausė. Visos fotografijos yra suskirstytos į 10 dėžučių, nesugrupuotų pagal teritorinį principą. Toks trumpas fotografijų aprašymas apsunkino šių Baltarusijos istorijai ir etnografijai nepaprastai svarbių ikonografinių dokumentų tyrimą.

Dėl to reikėjo ištirti I. Serbovo kolekciją ir sudaryti geografinę fotografijų rodyklę. Pagal autoriaus paliktas anotacijas visos fotografijos buvo suskirstytos geografiniu principu. Kolekciją sudaro 74 Pinsko, Igumensko (nuo 1923 m. Červenės), Slucko, Bobruisko, Mozyriaus, Rečicos pavietų gyvenviečių, įskaitant tuometinės Minsko gubernijos Minsko, Pinsko, Metrikavo ir Rečicos miestų fotografijos. Viena fotografija daryta gimtajame I. Serbovo Kulšyčių kaime Bychavo (Prapoisko) paviete, Mogiliavo gubernijoje.

Gyvenvietės buvo lokalizuotos pagal dabartinį Baltarusijos teritorijos suskirstymą. Fotografijos darytos didelėje dabartinių Minsko (Staryja Darogų, Slucko, Barysavo, Uzdos, Nesvyžiaus, Kapylių rajonų), Bresto (Pinsko, Stolino, Luninecо, Ivacevičių, Hancavičių,

1 Цішчанка, І.К. З творчай спадчыны І. А. Сербава // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі, № 1. Мінск, 1974. С. 46–51; Цішчанка, І. Акрылены Палессем (125 гадоў з дня нараджэння І.А. Сербава) // Мастацтва, № 7. Мінск, 1996. С. 65–73.

Liachavičių rajonų), Mogiliavo (Asipovičių rajono), Gomelio (Žlobino, Svetlahorsko, Kalinkovičių, Mozyriaus, Petrykavo, Žitkavičių, Rečicos, Rahačovo, Choinikų rajonų) sričių teritorijoje. Juose užfiksuota tradicinė istoriškai susiklosčiusio etnografinio Polesės regiono vakarinės ir rytinės dalies, o taip pat centrinės Baltarusijos pietrytinės dalies kultūra.

Aštuonios buvusios Pinsko pavieto gyvenvietės dabar priklauso Ukrainai: Rečicos Vulka, Želiaznica, Maročna, Nobelis, Senčycos Zarečino rajone, Rivnės srityje ir Pažog, Liubešivas, Biarena Volia Liubešivo rajone, Volinės srityje. Šie ikonografiniai dokumentai labai svarbūs šiuolaikinio baltarusių ir ukrainiečių pasienio, visos Polesės regiono etninės kultūros pažinimui.

Išsamų kolekcijos tyrimą pristačiau 2010 m. vykusioje konferencijoje, skirtoje Vilniaus universiteto bibliotekos 450-mečio jubiliejui. Konferencijos pranešimas buvo publikuotas Vilniaus universiteto bibliotekos metraštyje[2]. Nuo to laiko prasidėjo mūsų bendras darbas su Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriumi dėl tolimesnio išskirtinę vertę Baltarusijos istorijai ir kultūrai turinčios I. Serbovo fotografijų kolekcijos tyrimo ir pristatymo.

Visos kolekcijos fotografijos kartu su autoriaus anotacijomis ir tikslia vietovės lokalizacija, atitinkančia šiuolaikinį Baltarusijos teritorijos administracinį suskirstymą, Vilniaus universiteto bibliotekos darbuotojos Valentinos Karpovos buvo įvestos į elektroninį katalogą[3], kuriame buvo nurodyta baltarusių etnografo I. Serbovo fotografijų kolekcijos autorystė. Tai suteikė baltarusių mokslininkams ir muziejininkams galimybę naudotis archyviniais kolekcijos dokumentais nuotoliniu būdu per internetą[4].

I. Serbovo fotografinis palikimas 2010 m. buvo pristatytas visuomenei dviejose Vilniuje surengtose parodose: Vilniaus universiteto bibliotekoje ir Lietuvos fotomenininkų galerijoje, Stiklių g. 4. Jų organizavimas negalėjo įvykti be Baltarusijos istorijos instituto ir Europos humanitarinio universiteto Vilniuje LitPro projekto paramos. Dalis eksponuotų nuotraukų buvo paskelbta Vilniaus universiteto bibliotekos svetainėje. Parodos sulaukė plataus Lietuvos visuomenės informavimo priemonių dėmesio[5]. Kolekcija sudomino ir Didžiosios Britanijos Edinburgo universiteto vizualinės antropologijos katedros rengiamo žurnalo «The Unfamiliar» redaktorius[6].

Unikalios I. Serbovo fotografijų kolekcijos Vilniaus universiteto bibliotekoje atsiradimo istorija Baltarusijos skaitytojams buvo atskleista straipsnyje *«Мабыць я вельмі*

2 Лобачевская, О. Коллекция фотографий белорусского этнографа Исаака Сербова в собрании отдела рукописей Вильнюсского университета: к вопросу об истории создания, атрибуции и датировке // Vilniaus Universiteto Bibliotekos metraštis 2010. Vilnius, 2010. P. 90–121.

3 Vilniaus Universiteto Bibliotekos elektroninis puslapis [Elektroninis išteklius]. Prieiga per internetą: www.mb.vu.lt. Žiūrėjimo data: 30.06.2012.

4 Лобачевская, О. Этнографическая фотография как источник музейной репрезентации традиционной культуры: вильнюсская фотоколлекция 1911–1912 гг. этнографа Исаака Сербова // Музей і традыцыйная культура Беларусі: матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф., Гомель, 17–18 мая 2011 г. / рэдкал.: С. В. Разанаў (гал. рэд.) [і інш.]. Гомель, 2011. С. 12–13; Лабачэўская, В., Саўчанка, Н. Аб фатаграфічнай спадчыне І. А. Сербава: зборы ў бібліятэцы Віленскага ўніверсітэта і Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь // Музейны веснік. Вып. 5/ укл. Н. У. Калымага, А. І. Ладзісаў, М. А. Плавінскі; Нац. гіст. музей Рэспублікі Беларусі. Мінск: М 89 Артыя Груп, 2011. С. 71–77.

5 Лабачэўская, В. Фотаэтнаграфічная калекцыя Ісака Сербава 1911–12 гадоў // Белорусский фотографический веб-альманах [Elektroninis išteklius, 11.05.2011]. Prieiga per internetą:http://www.photoscope.by/history/view/1770.html. Žiūrėjimo data: 30.06.2012.

6 Matulyte, J. Isaak Serbov // The Unfamiliar an Antropological Journal, Vol. 1, № 2. Edinburgh, 2012. P. 52–55.

захапляюся Палессем» apie etnografinį Isako Serbovo palikimą žurnalo APXE Polesės regionui skirtame numeryje[7].

Lyginant Nacionaliniame istorijos muziejuje Minske saugomas 149 I. Serbovo fotografijas su Vilniaus universiteto bibliotekos kolekcija iškart pastebimas pastarosios unikalumas ir vertė. Dauguma Minske saugomų fotografijų yra be autentiškų autoriaus aprašų ir datų. Čia saugomos pirmųjų etnografo 1911 m. kelionių fotografijos, kurias jis perdavė Minsko bažnytiniam — archeologiniam muziejui, taip pat tos, kurios pirmaisiais sovietiniais metais pateko į Baltarusijos regioninį bei valstybės muziejus. Šioje kolekcijoje yra dalis Vilniaus kolekcijoje esančių fotografijų. Bresto apskrities Haradnajos kaimo puodžių dirbtuvės, Lučnikų kaimo gyventojų, jaučiais ariančių Juravičių kaimo valstiečių nuotraukos iš Nacionalinio istorijos muziejaus ne kartą buvo publikuojamos Baltarusijos leidiniuose. Abiejų kolekcijų palyginimas leido tiksliai aprašyti ir datuoti didesnę dalį Minsko kolekcijos nuotraukų[8]. Paaiškėjo, kad Minsko kolekcijoje yra nuotraukų, kurių nėra Vilniuje. Tai 1911 metų I. Serbovo kelionės fotografijos iš gimtojo Kulšyčių kaimo, Ščytkavičių kaimo šventvietė, kurių unikalumą etnografas aprašė savo darbe *«Беларусы-сакуны»*[9]. Vilniaus kolekcijos apimtis akivaizdžiai patvirtina jos unikalumą ir išskirtinumą.

Kolekcijos atsiradimo Vilniuje aplinkybės susijusios su Rusijos geografų draugijos šiaurės vakarų skyriaus veikla. Jos nariu I. Serbovas buvo nuo pat draugijos įsteigimo 1910 metais. Pasinaudojęs Rusijos geografų draugijos šiaurės vakarų skyriaus finansine parama, etnografas 1911–1913 m. kelis kartus keliavo po Polesės regioną ir fotografijose užfiksavo besikeičiančią gyventojų buitį. Šių «fotografinių kelionių» albumą kartu su ataskaitomis I. Serbovas iškart perdavė Rusijos geografų draugijos šiaurės vakarų skyriui.

I. Serbovo fotografijų dokumentinę reikšmę ir puikią kokybę pabrėžė jo amžininkai. Publikuojant I. Serbovo 1911 metų kelionės po Polesės regioną ataskaitą, Rusijos geografų draugijos šiaurės vakarų skyriaus redakcija pažymėjo: «Trumpas I.A. Serbovo kelionės aprašymas yra tinkamiausias ataskaitai. Jį gausiai papildo fotografijos, kuriuose užfiksuoti kaimai, jų gyventojai, jų naudojami buities ir kiti daiktai. Autorius pats perdavė draugijos šiaurės vakarų skyriui savo nuotraukų (9×6 cm) kolekciją. Turime vilties išleisti šį etnografinį albumą. Reiškiame padėką autoriui I.A. už šią brangią dovaną»[10]. Labai gaila, kad šie planai nebuvo realizuoti, nes neužilgo prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas. Dėl vėlesnių istorinių įvykių beveik pusę amžiaus baltarusių etnografo I. Serbovo fotografijų kolekcija, saugoma Vilniuje, buvo neprieinama baltarusiams.

Albume «Baltarusiai Isako Serbovo 1911–1912 metų fotografijose» išspausdintos fotografijos sugrąžins į Baltarusiją visą I. Serbovo kūrybinį palikimą. Šis jubiliejinis leidinys skirtas pažymėti etnografo kelionių po Baltarusiją šimtmetį. Ir per šimtmetį I. Serbovo darbas neprarado reikšmės visuomenei ir mokslui. Projektas įgyvendintas Petrusio Borovkos vardo Baltarusijos enciklopedijos leidyklos direktorės T.U. Bialovos didelio susidomėjimo ir pastangų dėka.

7 Лабачэўская, В. «Мабыць я вельмі захапляюся Палессем...». Пра этнаграфічную спадчыну этнографа Ісака Сербава // ARCHE, № 3. 2011. С. 28-51.

8 Лабачэўская, В., Саўчанка, Н. Аб фатаграфічнай спадчыне І. А. Сербава: зборы ў бібліятэцы Віленскага ўніверсітэта і Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь // Музейны веснік. Вып. 5/ укл. Н. У. Калымага, А. І. Ладзісаў, М. А. Плавінскі; Нац. гіст. музей Рэспублікі Беларусі. Мінск: М 89 Артыя Груп, 2011. С. 71-77.

9 Сербаў, І. Беларусы-сакуны / Прад., пераклад і падрыхтоўка да друку А. Валахновіча // Полымя, № 8. 2011. С. 45.

Albumo struktūrą sudaro 1912 metų I. Serbovo kelionės metu aplankytos vietos. Būtent šios ilgiausiai trukusios etnografinės kelionės padarytų fotografijų išliko daugiausia ir jos apima plačiausią teritoriją. Iliustracijas papildančios ištraukos iš publikuotų ir nepublikuotų etnografo darbų paaiškina fotografijas: juose autoriaus pastabos, samprotavimai arba tiesiog linksmos istorijos, nutikdavusios mokslininkams bei keliautojams, fotografuojantiems paprastus žmonės.

Albume publikuojamos 442 fotografijos sudaro visos I. Serbovo kolekcijos, priklausančios Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriui, katalogą. Fotografijų anotacijose nurodomi pavietų ir gyvenviečių pavadinimai tokie, kokius juos nurodė pats autorius. Laužtiniuose skliautuose pateikiami šiuolaikiniai gyvenviečių pavadinimai pagal dabar galiojantį Baltarusijos administracinį suskirstymą. Prieduose yra visų gyvenviečių, kuriose buvo darytos fotografijos, geografinė rodyklė lyginant jas su dabartiniu Baltarusijos administraciniu suskirstymu. Kai kurios istorinės ir etnografinės pastabos, esančios aprašuose, aiškinamos albumo pabaigoje.

Olga Lobačevskaja,
Menotyros mokslų daktaras

Foreword

The album contains a collection of ethnographic photographs by outstanding Belarusian ethnographer Isaac Abramavich Serbau (1871–1943) that are published for the first time. This collection is kept in the Manuscript Department of Vilnius University (VU) Library (Lithuania) and consists of 442 original photos with the handwritten inscriptions by the author.

Some of these photos were previously known in Belarus. In 1958, for the photograph library of the Ethnography and Folklore sector of the Institute of History of the Academy of Sciences of Belarus, in Vilnius Dmitry Mazanik made copies of several dozen photos from the mentioned collection. They are in the archives of the Institute of Arts, Ethnography and Folklore named after Kandrat Krapiva of the National Academy of Sciences of Belarus. Reproductions were published in encyclopedias and other Belarusian publications but they did not specify the author's name, there were no clear captions and dating.

Attribution of the Vilnius collection, which in the catalog of the Library was listed as the «material of unknown author», was held at the end of the 1960s by Belarusian folklore researcher I.K. Tsishchanka. He identified the photographs as belonging to the authorship of I.A. Serbau and as a reward for the help received copies of the photos from the staff of the Manuscript Branch. In 1974 and 1996, in Belarusian journals the researcher published two articles on I. Serbau's activity and on 38 of his photographs[1] .

To establish authorship of the photographs is possible due to archive documents of the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society (1867–1914).They are also kept in the Department of Manuscript in the VU Library in Fund F 34. Meanwhile, until recently the Belarusian photos in the Library's documentation were listed without their author's name. They are original photo prints, small in size, made from original glass negatives, with the size of 6.5 × 10.5, 7 × 10, 7.5 x 11 cm. Some pictures have a larger size — 8.8 × 13.6, 9.8 × 15.8, 11 × 15.5 cm. The photographs are pasted on cardboard. There are descriptive notes on it that are made by the author's hand. They specify the area where the photograph is from: village, town, district, name, age and height, age and social status of those photographed. The captions are made in Russian and partly in the Belarusian language, or in the local dialect.

The photos are kept in the collection of graphic materials F 46 and have the following signatures — 107, 113, 114, 119, 380, 393–775, 1613–1666. In the inventory of the fund only place names and counties where they come from are identified. The pictures are contained in 10 boxes without grouping them by the place where they were taken. Incomplete processing of the collection makes it difficult to use these very valuable for the history and ethnography of Belarus iconographic documents.

In this regard, the author has studied the history of the collection and made a geographical index of I. Serbau's pictures according to the location of photographing. According to the author's annotations, the storage units were distributed by villages and uyezds. The photos were made in 74 villages in Pinsk, Igumen, Slutsk, Babruisk, Mazyr and Rechytsa uyezds, including the cities of Minsk, Pinsk, Pyetrykaw, and Rechytsa in Minsk province. One picture is from I. Serbau's native village — Kulshychy of Prapoisk uyezd in Mahilyow province (now in Slawharad district of Mahilyow region).

1 Tsishchanka, I.K. From the creative heritage of I. A. Serbau / I. K. Tsishchanka / / Pomniki historyi i kultury Belarusi (Monuments of History and Culture). — 1974. — No.1. — PP. 46-51; Tsishchanka, I. Inspired by Palessie (to the 125th anniversary of I.A. Serbau) / I.Tsishchanka / / Mastatstva. — 1996. — No.7. — PP. 65-73.

Certain villages were in turn localized according to the present state administrative division of Belarus. The geography of the photo collection covers a large area of today's Minsk region (Staryya Darohi, Slutsk, Barysaw, Uzda, Nesvizh, and Kapyl districts), Brest region (Pinsk, Stolin, Luninets, Ivatsevichy, Hantsavichy, and Lyakhavichy districts), Mahilyow region (Asipovichy and Slawharad districts), and Homiel region (Zhlobin, Svetlahorsk, Kalinkavichy, Mazyr, Pyetrykaw, Zhytkavichy, Rechytsa, Ragachow, and Khoiniki districts). The photographs reflect traditional culture of historical and geographical regions of Western and Eastern Palessie and the south-eastern part of Central Belarus.

Eight settlements of the former Pinsk uyezd from those that were visited by I. Serbau are part of the Ukraine: Vulka Rechytskaya, Zhalyaznitsa, Marochnaye, Nobel and Senchytsy of Zarichne district in Rivne region and Pazhog, Lyubashev, Byarena Volya of Lyubashev district in Volyn region. These materials are very important for the study of traditional ethnic culture of the modern Belarusian-Ukrainian frontier and Palessie region as a whole.

In 2010, the results of this work were presented by the author at the International Scientific Conference dedicated to the 450th anniversary of the Vilnius University, and were published in its Yearbook[2] . From now on, we began our collaboration with the Manuscript Department for further studies, processing and promotion of I. Serbau's photo collection — one of the most representative photo collections of the Library, which is of paramount importance for the history and culture of Belarus.

All documents in the collection, along with the author's annotations to photos and identification of the respective places where they were taken pursuant to the modern administrative-territorial division of Belarus have been introduced into the Library's electronic database by Valentina Karpova, an employee of the Manuscript Department[3]. Thus, in electronic documentation of the Library the authorship of Belarusian ethnographer I. Serbau was confirmed. This allowed the scientists and staff of Belarusian museums to use archive materials online via the Internet[4] .

To popularize I. Serbau's photographic heritage two photo exhibitions in Vilnius University and in the photographer's gallery of Lithuanian Arts at 4, Stiklyu Str. were organized in Vilnius in 2010. Part of the exhibited pictures was posted on the website of the Library. The exhibition had a wide resonance in the Lithuanian mass media; it was highlighted in the pages of many online resources[5] . The collection made interested the journal on anthropology that is published in the University of Edinburgh in the UK[6].

The unique photo collection by I. Serbau, history and the results of its study were presented to Belarusian readers in the article, *«Perhaps, I'm very keen on Palessie»*. On the ethnographic heritage of Isaac Serbau», in Polessie issue of «ARHE»[7] and in other Belarusian editions[8] .

---

2 Lobachevskaya, O. Photocollection by the Belarusian ethnographer Isaac Serbov in the Manuscript Department of Vilnius University: On the history of creation, attribution and dating / O. Lobachevskaya / / Vilniaus Universiteto Bibliotekos metrastis 2010. — Vilnius, 2010. — PP. 90-121.

3 Vilnius University Library/ Vilniaus Universiteto Bibliotekos [Electronic resource] — Mode of access: www.mb.vu.lt. — Date of access: 30.06.2012.

4 Lobachevskaya, O. Ethnographic photography as a source of museum representation of traditional culture: Vilnius photo collection of 1911-1912 by ethnographer Isaac Serbov / O. Lobachevskaya / / Museum and the traditional culture of Belarus: Materials of Intern. Scient. Pract.Conf., Homiel, May 17-18, 2011 / Editorial Board.: S.V. Ryazanov (ed.). [etc.] — Homiel, 2011. — PP. 12-13; Labacheuskaya, V. On the photographic heritage of I.A. Serbov: collections in Vilnius University Library and the National History Museum of the Republic of Belarus / O. Labacheuskaya, N. Savchanka / / Muzeyny Vesnik. No. 5 / incl. N.U. Kalymaga, A.I. Ladzisau, M.A. Plavinsky, Nat. Hist. Museum of the Republic of Belarus. — Minsk: Artiya Group, 2011. — PP. 71-77.

5 Labacheuskaya , V. Photoethnographic collection by Isaac Serbov of 1911-12 / V. Labacheuskaya / / Belarusian photographic web almanac [electronic resource]. — 11.05.2011. — Mode of access: http://www.photoscope.by/history/view/1770.html. — Date of access: 30.06.2012.

6 Isaak Serbov // The Unfamiliar an Antropological Journal. — 2012. — Vol. 1. — No. 2. — PP. 52-55.

7 Labacheuskaya, V. «Perhaps, I'm very keen on Palessie...» On ethnographic heritage of ethnographer Isaac Serbov / V. Labacheuskaya / / ARCHE. — 2011. — No.3. — PP. 28-51.

8 Labacheuskaya, V. Beauties a century ago/ V.Labacheuskaya, V. Lebedzeva / / Homielskaya Prauda. — 2012. — June 22. — P.5

Uniqueness and value of the Vilnius collection is particularly evident in comparing it with the collection of 149 photos by I. Serbau, which is kept at the National History Museum of Belarus in Minsk. Most photos of the Minsk collection do not have author's descriptive notes and the exact dates of photographing. Here, there are photos of the ethnographer's first travel in 1911, which he donated to the Minsk Church Archaeological Museum, and those already in the early Soviet years got in the Regional Museum and the Belarusian State Museum. This collection partially duplicates the photos of the Vilnius collection. Photos of a pottery from Haradnaya, farmers — vybrantsy from Luchniki and a countrywoman in a cart with oxen from the «Sakun's» village of Yuravichy, which belong to the National History Museum, have been repeatedly published in the Belarusian media. Comparison of the two collections allowed to make attributions of the most part of photo documents of the Minsk collection[9]. It turned out that in Minsk there are photos that are not represented in Vilnius, for example, the one made by I. Serbau in 1911 in his native village Kulshychy; a unique appearance of proshcha — a holy site in the village of Schytkavichy, the occurrence of which was described by the ethnographer in his work «The Belarusian Sakuns».[10] At the same time, the uniqueness and value of the Vilnius collection have been defined more clearly.

The history of how Serbau's photo collection appeared in Vilnius is associated with the activities of the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society (IRGS), the member of which he had been since the restoration of the Society's activities in 1910. Due to financial assistance of the Branch in 1911–1913 the ethnographer made several trips to Belarusian Palessie, whose main aim was just photographing rapidly bygoing Belarus ethnographic antiquities. The photo albums made during these «photographic excursions» by I. Serbau together with his reports were given to the IRGS Northwestern Branch.

Documentary value and high-quality photos by I. Serbau were already highly appreciated by his contemporaries. In the foreword to the publication of I. Serbau's report on his trip to Palessie in the summer of 1911, the editorial of «Zapiski» (The Notes) of the IRGS Northwestern Branch noted the following: «This brief description is actually a report made by I.A. Serbau. Necessary complements to it are made by him photographs of villages, their inhabitants, peasant subjects, goods and others. The author sent to the Branch a collection of his photographs (9 x 6 cm). We hope to publish this ethnographic album in due course. It is our duty to bring I.A. our gratitude for the precious gift».[11] Unfortunately, these plans were never realized. They were prevented by the First World War. Subsequent historical events for almost half a century made a photo collection of the Belarusian ethnographer that was hidden in Vilnius virtually unattainable for the Belarusians.

Album «The Belarusians in the photos by Isaac Serbau of 1911–1912» for the first time in full returns I. Serbau's photoethnographic heritage to Belarus. This anniversary edition celebrates 100 years that have passed since the time when the ethnographer travelled throughout Belarus. A century later the project that has not lost its social and scientific significance has been realized. Its

9 Labacheuskaya, V. On the photographic heritage of I.A. Serbov: collections in Vilnius University Library and the National History Museum of the Republic of Belarus / O. Labacheuskaya, N. Savchanka / / Muzeyny Vesnik. No. 5 / incl. N.U. Kalymaga, A.I. Ladzisau, M.A. Plavinsky, Nat. Hist. Museum of the Republic of Belarus. — Minsk: Artiya Group, 2011. — PP. 71–77.

10 Serbau,I. The Belarusian Sakuns / I. Serbov / Foreword, translation and preparation for printing by A. Valakhnovich / / Polymya. — 2011. — No.8. — P.45.

11 Serbov I. A. Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. I.A.Serbov / / Notes of the Northwesern Branch of the Imperial Russian Geographical Society. B. 3 — Vilna, 1912. — P. 304.

realization has become possible thanks to the sincere interest of «The Petrus Brovka Belarusian Encyclopedia Publishing House» in the publication of the album.

The structure of the album consists of the points of the route, which I. Serbau passed in 1912. It is this travel, long and large for covering the area, that left the greatest number of photos. The illustrations are supplemented with excerpts from published and unpublished works of the ethnographer, which provide a successful response to what he recorded using a camera; his observations, reflections, interesting stories that happened with the researcher during the travel and daunting at the time photographic work are given.

The album contains 442 photos and is a complete catalogue of I. Serbau's collection owned by the Manuscript Department of the Vilnius University Library. In the captions to photos and quotes from I. Serbau's papers, the place names have retained the author's original spelling. The captions in square brackets are from the author of the album. In conventional brackets there is the current name and location of the settlement, where the photo was made, according to the current administrative division of Belarus. For ease of application, geographical indication of settlements is placed. Some historical and ethnographic features that can be seen in the photographs are explained in the author's comments that are given at the end of the album.

Volga Labacheuskaya
Candidate of Art (Ph.D)

«Вандраваў з кодакам і запісной кніжкай па палях і вёсках...»

Фотаэтнаграфічная спадчына І.А. Сербава

Этнограф Ісак Абрамавіч Сербаў пакінуў нам яскравую фатаграфічную спадчыну. Захавалася каля 600 яго арыгінальных фотаздымкаў. 80 фатаграфій апублікаваны ў яго этнаграфічных працах «Беларусы-сакуны»[1] і «Вячанскія палявіне»[2]. Мінула сто год з таго часу, як даследчык вандраваў па Беларусі ўзброены выдатным вынаходніцтвам свайго часу — пераносным фотаапаратам «Кодак». Фотаздымкі, выкананыя І. Сербавым, — неацэнны скарб ведаў аб беларусах, якімі яны былі 100 гадоў таму назад, каштоўнейшыя візуальныя дакументы па этнаграфіі і антрапалогіі Беларусі, асабліваціх народнай архітэктуры, лакальных традыцыйных строяў і побыту. Разглядаючы сёння выявы беларускай мінуўшчыны, якія дзякуючы цуду фатаграфічнай тэхнікі і асаблівому ўласнаму погляду на рэчаіснасць, даследчык здолеў увасобіць на сваіх фотаздымках у пачатку XX ст., мы можам па праву назваць І. Сербава адным з першых беларускіх візуальных антраполагаў.

* * *

Рубеж XIX–XX стст. ў асвятленні этнографаў быў часам захапленння фатаграфіяй. Калі ў другой палове XIX ст. фотаздымкі народных тыпаў выконваліся пераважна на ўмовах фотаатэлье, то ў пачатку XX ст. фатаграфаванне робіцца неад'емнай часткай прафесіі і паляўнічай працы этнографаў. Асаблівую ўвагу фотадакументацыі этнаграфіі народаў Расійскай імперыі надавала Імператарскае Рускае геаграфічнае таварыства і этнаграфічны аддзел Рускага музея ў Санкт-Пецярбургу. Этнографы-вандроўнікі, асвоіўшыя пераносную фотаграфічную тэхніку, якая была вынайдзена да таго часу, і з цяжкой ношаю крохкіх шклянных пласцінак для негатываў, выпраўляліся ў далёкія краіны Азіі, Усходу, Каўказа, аддаленыя куткі еўрапейскай Расіі. Дзякуючы гэтым падзвіжнікам, далёкае і неспазнанае станавілася тады блізкім і відавочным для шырокага кола людзей. У той перыяд былі створаны і першыя калекцыі этнаграфічных фотаздымкаў у Беларусі.

Фотадакументацыю беларускай этнаграфіі распачаў у 1905 г. студэнт Санкт-Пецярбургскага універсітэта В. Костка, які па заданню этнаграфічнага аддзела Рускага музея зрабіў фотаздымкі у Слуцкім і Ігуменскім паветах Мінскай губерні. Захавалася каля 200 яго фотанегатываў. У 1906–1910 гг. серыю этнаграфічных фотаздымкаў у Слуцкім, Мазырскім Мінскай і Гомельскім, Быхаўскім паветах Магілёўскай губерняў выканаў А. Сержпутоўскі[3]. Наступны у 1911–1913 гг. з'явілася фотаколекцыя І. Сербава.

---

1. Сербов, И.А. Белорусы — сакуны / И.А. Сербов // СБ. отделения рус. языка и словесности Импер. Акад. наук. — Петроград, 1915. — Т. XCIV, № 1. — С. 1–49. Яго ж. Вячанскія палявіне: матэрыяльная культура: этнаграфічны нарыс Беларускага Палесся / І.А. Сербаў ; прадм. Т.А. Новагародскага, В.А. Пяскуна. Мінск: БФК, 2005. — 88 с.
2. Калекцыя фотаздымкаў захоўваецца ў фотатэцы Расійскага этнаграфічнага музея ў Санкт-Пецярбургу.

Фотаздымкі І. Сербава займаюць асаблівае месца ў гісторыі беларускай фатаграфіі. Этнографа па праву можна назваць у гэтай галіне першапраходцам краіны Палесся. Да яго на Палессі пераважна рабілі студыйныя фотаздымкі. У 1867 г. для экспанавання на Усерасійскай этнаграфічнай выстаўкі былі выкананы ва ўмовах атэлье фотапартрэты сялян Гродзенскай губерні, у 1903 г. па заказе этнографаў А. і В. Харузіных — здымкі палескіх жанчын з Кобрынскага павета ў намітках.

І. Сербаву — навукоўцу выпаў унікальны і шчаслівы шанец вандраваць па Беларусі, і пры тым, узброеным фотатэхнікай. Тыя тры гады яго вандровак напярэдадні Першай сусветнай вайны былі бадай апошнімі ў гісторыі існавання амаль некранутай на той час цэласнасці традыцыйнай культуры і светапогляду жыхароў унікальнага рэгіёну — Палесся. Яго фотаздымкі не маюць сябе роўных у дакументацыі Палесся па ахопу тэрыторыі, дасканаласці этнаграфічнага падыходу, паслядоўнасці рэалізацыі серыйнага прынцыпу іх выканання. На іх зафіксаваны той архаічны патрыярхальны свет, які пасля яго на Палессі будуць шукаць ўсе даследчыкі этнакультуры гэтага ўнікальнага рэгіёну на карце Еўропы.

* * *

Ісак Абрамавіч Сербаў нарадзіўся 25 мая 1871 г. ў в. Кульшчычы Прапойскага павета (цяпер Слаўгарадскі раён Магілёўскай вобласці) у сям'і малазямельнага селяніна-беларуса. У 1892 г. ён скончыў Полацкую настаўніцкую семінарыю, у 1901 г. — Маскоўскі археалагічны інстытут, пасля чаго працаваў настаўнікам ў Мінску, Вільні, Гомелі і ў сельскіх школах[3]. Этнаграфія, археалогія, фальклор беларусаў былі яго захапленням. У час працы настаўнікам ён пачаў збіраць фальклорна-этнаграфічныя матэрыялы. З 1908 г. І. Сербаў стаў членам Мінскага царкоўнага гістарычна-археалагічнага камітэта і разам з А.К.Сніткам, А. Пановым стварыў Мінскі царкоўна-археалагічны музей. Па заданні і на сродкі камітэта зімой 1911 г. ён здзейсніў сваю першую вандроўку па Мінскай губерні з мэтай «збору этнаграфічных калекцый»[4] (мал. 1). З таго часу захаваліся яго зімовыя фотаздымкі з Даманавіч, Жыціна, Крынкі, роднай вёскі Кульшычы. З узнаўленнем у Вільні ў 1910 г. дзейнасці Паўночна-Заходняга аддзела Імператарскага Расійскага геаграфічнага таварыства І. Сербаў прымае актыўны ўдзел у працы яго археалагічна-этнаграфічнай секцыі.

Паўночна-Заходні аддзел ІРГТ надаваў вялікае значэнне вывучэнню гісторыі, этнаграфіі, археалогіі, прыродазнаўчым навукам, статыстыцы Паўночна-Заходняга краю, як называлі ў той час Беларусь і Літву. Сярод метадаў даследавання і збору інфармацыі не былі пакінуты па-за ўвагай навейшыя магчымасці збірання этнаграфічнай дакументацыі спосабам фотафіксацыі народных тыпаў і артэфактаў сялянскага побыту, традыцыйных заняткаў, архітэктуры і народных строяў, якія імкліва адыходзілі ў нябыт. Не выпадкова ў 1911 г. на пасяджэнні Адзела была зацверджана «Інструкцыя для асоб, якія жадаюць займацца фатаграфаваннем у навуковых мэтах (этнаграфія і антрапалогія)», у распрацоўцы якой прымалі Д.І. Даўгяла і А.Ф. Зянкевіч, і была створана спецыяльная падкамісія, якая павінна была абмеркаваць, якім чынам пры садзейнічанні народных настаўнікаў сабраць фатаграфічныя калекцыі ў адпаведнасці з распрацаванай этнаграфічнай секцыяй праграмай[5].

Настаўнік 2-га Мінскага гарадскога вучылішча І. Сербаў быў першым, хто прапанаваў Паўночна-Заходняму аддзелу свой праект этнаграфічнай экскурсіі з мэтай фатаграфавання. У сакавіку 1911 г. на сваім сходзе члены аддзела з прадстаўленых на іх разгляд трох этнаграфічных і археалагічнай заявак падтрымалі толькі прашэнне І. Сербава. У пратаколе пасяджэння было запісана наступнае: «Прызнаць фатаграфічную экскурсію як найбольш адпавядаючай стану касы Паў. Зах. Аддзела і яго запатрабаванням, для гэтага адпусціць са сродкаў Аддзела 60 руб. у распараджэнне настаўніка 2-га гарадскога вучылішча І. А. Сербава, які мае намер выправіцца ў найбольш цікавыя ў этнаграфічных адносінах мясцовасці Мінскай губерні»[6].

3 Беларусы: У 8 т. Т. 3: Гісторыя этналагічнага вывучэння / В.К. Бандарчык; рэдкал.: В.К. Бандарчык і інш. Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; — Мінск.: Беларуская навука, 1999. С. 229.

4 Пасведчанне І.А. Сербаву канцыляры Мінскага генерал-губернатара за № 875 ад 16 лютага 1911 г. VBU RS, F 34, b. 701, l. 50.

5 Журнал ПЗА ІРГТ № 9 ад 26 сакавіка 1911 года. Гл. VBU RS, F 34, b. 700, l. 29-30, 32.

6 Тамсама. Арк. 32.

І. Сербава цягнула Палессе. У сваёй справаздачы аб паездцы 1913 г. І. Сербаў напісаў: «Самае Палессе — краіна багатая і вельмі мала даследаваная. Тут на кожным кроку можна сустрэць прадметы, якія наўрад ці добра вядомы навуцы [...]. Мабыць я вельмі захапляюся Палессем, але мне вельмі б хацелася проста-такі паказаць нашым вучоным спецыялістам, што для іх працы па геалогіі і прыродазнаўству, археалогіі і гісторыі, этнаграфіі і дыялекталогіі адчыняецца шырокае поле не дзе-небудзь далёка ў экзатычных краінах, а тут ў нас дома на прывольным Палессі»[7]. Палессе для яго ўяўлялася вялізарным абшарам рассялення нашчадкаў старажытнага племені дрыгавічоў, які, па перакананні даследчыка, ахопліваў значную тэрыторыю сучаснай Беларусі ад вытокаў Нёмана і Заходняга Буга, да Дняпра і яго прытокаў — Бярэзіны і Прыпяці, а таксама прылеглыя часткі сучасных Валынскай і Ровенскай абласцей Украіны. У сваіх поглядах этнограф абапіраўся на тэорыю паходжання беларускай народнасці расійскага гісторыка А.А. Шахматава і іншых вучоных, якія выводзілі этнагенез беларусаў непасрэдна ад старажытных усходнеславянскіх народаў[8].

І. Сербаў невыпадкова імкнуўся даследаваць «краіну дрыгавічоў ці палешукоў». Ён лічыў, што «з усіх беларускіх плямёнаў менавіта дрыгавічы, гэтыя насельнікі глухіх лясоў і гразкіх балот, да цяперашняга часу захавалі больш поўна нацыянальныя старажытнарускія рысы не толькі ў побыце, але таксама ў сваім выглядзе і характары»[9].

Першая вандроўка этнографа па заданні Паўночна-Заходняга аддзела ІРГТ адбылася ў вольныя ад настаўніцкай працы летнія месяцы 1911 г. ў Ігуменскі, Бабруйскі паветы Мінскай губерні, Магілёўскі і Чавускі паветы Магілёўскай губерні[10]. Яна мела азнаямленчы характар, разам з тым у навуковым плане была вельмі плённая. Этнограф кіраваўся этнаграфічнай праграмай Паўночна-Заходняга аддзела ІРГТ. У справаздачы «По Дреговичской области летом 1911 года» І. Сербаў дакладна адказвае на ўсе пункты праграмы і дае агульную характарыстыку тэрыторыі рассялення, антрапалагічным асаблівасцям, адзенню, паселішчам, забудовам, начынню, транспартным сродкам, гаспадарчым заняткам, промыслам і рамёствам, некаторым асаблівасцям абрадаў дрыгавічоў. Невыпадкова ў наступныя паездкі, якія былі таксама патрыманы Паўночна-Заходнім аддзелам ІРГТ, ён накіраваўся менавіта ў тыя раёны Палесся, дзе «да таго часу захавалася этнаграфічная паласа дрыгавіцкай культуры»[11].

Значныя вынікі дала яго «этнаграфічна-фатаграфічная экскурсія» 1912 г. Шляхі этнографа пралягалі па Бабруйскім, Ігуменскім, Мазырскім і Слуцкім паветах Мінскай губерні. Вандроўка доўжылася з 8 чэрвеня па 12 жніўня (па ст. стылі)[12]. Ён праехаў каля 1800 вёрст, з іх больш за 1000 — на падводзе, каля 800 — па чыгунцы і на аўтамабілі, плыў па рэках Стыр, Ясельда, Прыпяць на параходзе. З борта парахода зроблены ім фотаздымкі — панарамы Пінска, Хойна, Турава. У пачатку сваёй вандроўкі І. Сербаў спрабаваў перасоўвацца паміж вёскамі на веласіпедзе, які захапіў з Мінска. Але хутка выявілася недарэчнасць такога спосабу этнаграфічнай вандроўкі, бо від транспарту, па словах даследчыка, «ў вачах народа пазбаўляў паездку ўсялякага сур'ёзнага сэнсу, бо веласіпед у вёсках пакуль яшчэ з'яўляецца прадметам пустой цікавасці і грубых жартаў»[13]. У выніку веласіпед быў адпраўлены цягніком назад у Мінск. Прытулак этнограф-вандроўнік атрымліваў у мясцовых святароў, настаўнікаў, валасных пісараў, у дамах яўрэяў-местачкоўцаў, прыпыняўся на начлег па заездных дамах, у памяшканнях сельскіх пачатковых вучылішч, якія пуставалі ў летні час.

Фотаздымкі, зробленыя ў час паездкі 1912 г., І. Сербаў прадставіў віленскай грамадскасці на выстаўцы, якая была наладжана 23 сакавіка 1913 г. ў памяшканні актавай залы Віленскай мужчынскай гімназіі ў час правядзення гадавога сходу членаў Паўночна-Заходняга аддзелу ІРГТ[14].

---

7 Справаздача аб паездцы І.А. Сербава на Пінскае Палессе летам 1913 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 659, l.13.

8 Беларусы: У 8 т. Т. 3: Гісторыя этналагічнага вывучэння С. 220.

9 Сербов И.А. По Дреговичской области летом 1911 г. И.А. Сербов // Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского географического общества. Кн. 3. — Вильна, 1912. — С. 304.

10 Справаздача ПЗА ІРГТ за 1911 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 704, l. 10. Дакладны маршрут і тэрміны, вандроўкі нам высветліць не ўдалося.

11 Сербов И.А. По Дреговичской области летом 1911 г. С. 320.

12 Сербов, И.А. Поездка по Полесью летом 1912 г. / И.А. Сербов // Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского географического общества. Кн. 4. — Вильна, 1914. — С. 70.

13 Тамсама. С. 71.

14 Пратакол гадавога сходу ПЗА ІРГТ ад 29 марта 1913 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 711, l. 21.

У 1913 г. І. Сербаў зноў звярнуўся з хадайніцтвам у Паўночна-Заходні аддзел ІРГТ і атрымаў грашовую субсідыю на наступную вандроўку[15] (мал. 2). Летам гэтага года ён аб'ехаў паўночную частку Пінскага Палесся, у склад якога ўваходзілі ўся паўночная частка Пінскага і паўночна-заходняя частка Мазырскага паветаў Мінскай губерні, а таксама ўсходнія часткі Слонімскага, Пружанскага і Кобрынскага паветаў Гродзенскай губерні. Матэрыял збіраўся ў паселішчах, размешчаных у басейнах левабярэжных прытокаў Прыпяці — рэк Цна, Бобрык і Ясельда. Галоўнымі пунктамі яго даследаванняў былі: ў Пінскім павеце вёскі і мястэчкі Дзятлавічы, Вічын, Кажан-Гарадок, Лунінец, Дубнавічы, Пагост, Новы Двор, Лагішын, Азарычы, Целяханы, Святая Воля, Аброва, Бродніца, Ляхавічы; у Кобрынскім — Іванава, Дружылавічы, Моталь, Бездзеж, Хомск; у Пружанскім — Бяроза Картуская, Ревяцічы[16]. У 1913 г. этнограф атрымаў падтрымку таксама ад Аддзела рускай мовы і славеснасці Імператарскай Акадэміі навук, у выніку чаго ім былі сабраны матэрыялы да этнаграфічнага нарыса «Беларусы сакуны», выдадзенага ў 1915 г.[17].

Адной з галоўных задач палескіх вандровак І. Сербава было фатаграфаванне, «састаўленне этнаграфічнай калекцыі фатаграфічных здымкаў»[18]. Што даследчык імкнуўся уратаваць на іх ад няўмольнага часу?

Яго вандроўкі адбываліся ў той час, калі патрыярхальнасць Палесся была яшчэ не кранутая выбухам Першай сусветнай вайны. Разам з тым, цывілізацыйныя змены пачатку XX ст. не абміналі Палесся. Менавіта ў гэтым патрыярхальным краі яны былі асабліва на відавоку. Дзякуючы этнаграфічным апісанням сярэдзіны і другой паловы XIX ст, Палессе ўспрымалася архаічнай краінай, дзе захавалася шмат старажытнасцяў. У пачатку XX ст. стэрэатып архаічнага Палесся трывала валодаў свядомасцю вучоных і грамадства. Не пазбаўлены яго быў і І. Сербаў. Але ўжо яго першае сутыкненне з этнаграфічнай рэчаіснасцю Палесся ў 1911 г. выявіла канфлікт паміж даследчыцкімі спадзяваннямі і мясцовай рэальнасцю, якая тут хутка змянялася. У заключэнні сваёй справаздачы па паездцы 1911 г. ён адзначае, што традыцыйная культура даследаванай ім тэрыторыі губляе свае індывідуальныя рысы, асабліва паблізу культурных цэнтраў і чыгункі, дзе «першабытнае жыццё прыняло зусім іншы характар».

У адрозненні ад сваіх папярэднікаў — вандроўнікаў па Палессі XIX ст., якія былі ўзброены толькі ўважлівымі вачамі, добрай памяццю, жывой цікавасцю да невядомай ім краіны і жыцця яе людзей, ды адзінай магчымасцю фіксаваць свае назіранні — весці падрабязныя падарожныя нататкі ў дзённіках, І. Сербаў, як даследчык, меў магчымасць і тэхнічныя сродкі для наглядна-дакументацыі ўбачанага. Фотаапарат «Кодак», з якім ён падарожнічаў, дазваляў зафіксаваць рэчаіснасць у наяўных візуальных вобразах.

Аб стаўленні І. Сербава да фатаграфавання, яго падыходах да натуры, метадах, якімі ён карыстаўся, можна даведацца з яго справаздачы па паездцы па Палессі 1912 г., у якой ён неаднаразова згадвае пра тое, што ў дзень «вандраваў з кодакам», «кодакам і запісной кніжкай» па палях і вёсках, або ездзіў «на веласіпедзе з кодаком», і адзначае, якія менавіта фотаздымкі зрабіў у тым ці іншым населеным пункце. Увечары, калі не было светлавых ўмоў для фатаграфавання, этнограф слухаў і запісваў з голасу выканаўцаў мясцовыя песні, казкі, паданні.

Сваіх герояў І. Сербаву прыходзілася настойліва ўгаворваць пазіраваць перад фотаапаратам. Для палешукоў фотаапарат быў рэччу, якую напэўна яны бачылі першы раз у жыцці, таму ў разгубленасці яны не ведалі, як ставіцца да прапаноў этнографа пазіраваць для фотаздымкаў. Пры гэтым, як ён адзначае, моладзь ставілася да фатаграфавання нават больш падазрона, чым старыя.

Чалавек з фатаграфічным апаратам выклікаў недавер не толькі ў сялян. Вельмі насцярожана ўспрымалі І. Сербава і прадстаўнікі мясцовых улад — пісары, паліцэйскія. Так, у мястэчку Петрыкаў, куды этнограф выправіўся на Ільінскі кірмаш, з ім здарыўся прыкры выпадак, які ён падрабязна апісаў у сваёй справаздачы: «Мне хацелася зняць гэты палескі кірмаш ва ўсіх відах, але паліцыя перашкодзіла. У самы разгар працы ўраднік арыштаваў мяне з фатаграфічным

15 Прашэнне ў ПЗА ІРГТ І. Сербава ад 14 сакавіка 1912 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 712, l. 33, 34.
16 Справаздача І.А. Сербава на Пінскае Палессе летам 1913 г. Арк. 12.
17 Сербов, И.А. Белорусы-сакуны. С. 1-49.
18 Сербов И. А. По Дреговичской области летом 1911 г. С. 304.

апаратам і пад канвоем адправіў мяне да прыстава. Хочаш не хочаш прыйшлося прыпыніць працу і са ўсімі прыладамі шагаць па сыпучым пяскам вярсты 2 ½ за мястэчка. Прыстаў хутка адпусціў мяне і дазволіў працягваць працу. Але ўсё ж зручны час для маментальнага фатаграфавання прайшоў, а сам настрой знік. Таму кірмашовыя сцэны атрымаліся не ва ўсім іх аб'ёме і разнастайнасці»[19]. Ільінскі кірмаш быў славуты тым, што на яго палешукі прыганялі на продаж сваіх валоў, цыганы прыводзілі коней, яўрэі гандлявалі «красным таварам». На здымках, які здолеў усё ж зрабіць І. Сербаў, можна бачыць жывыя сцены кірмашовай паўсядзённасці, стракатасць этнічных тыпаў — мясцовых беларусаў у адметных строях, яўрэяў, цыганоў. Адна з удач фатографа — здымак сляпога музыкі Сцяпана Гальца з лірай і яго спадарожнікаў каля царквы.

У в. Грыцэвічы (цяпер у Клецкім раёне) этнограф патрапіў у непрыемнае становішча, якое апісаў наступным чынам: «Валасны пісар п. Ганчарэнка прыняў мяне за нейкага вельмі небяспечнага выведніка, учыніў нада мной сур'ёзны допыт, і агледзеў усе мае паперы і дакументы. У рэшце, не задаволены гэтым, аб'явіў, што ён паслаў нарачнага ў м. Ганцавічы да земскага начальніка, каб той неадкладна з'явіўся на месца здарэння. Ад бяды пазбавіў мяне мясцовы святар о. Герасімовіч, які супакоіў пісара і прыняў мяне пад сваю апеку»[20]. У гэтай вёсцы І. Сербаў прабыў некалькі дзён, сфатаграфаваў мясцовыя тыповае адзенне і пабудовы, і працягнуў далей сваё падарожжа.

Выходзіць з непрадбачаных сітуацый этнографу дапамагалі пасведчанні ад канцылярыі мінскага губернатара, у якіх было зазначана, што ён выконвае «важнае навуковае даручэнне» і прапанавалася земскім начальнікам і начальнікам паліцыі аказваць яму садзейнічанне (мал. 1)[21].

У 1911 г. сабраным І. Сербавым фотаэтнаграфічным матэрыялам была нанесена значная шкода ў выніку дзеянняў прадстаўнікоў адміністрацыі. У Смаленску на чыгуначнай станцыі ён быў затрыманы мясцовым кандуктарам і жандармам станцыі, якія прымусілі яго здаць багаж з шклянымі пласцінкамі і фотаапаратам у багажны вагон. Калі І. Сербаў атрымаў яго назад на станцыі Орша, апарат быў зламаны, адфатаграфаваны матэрыял беззваротна згублены — замест соцен негатываў у раструшчаным кошыку ляжаў шкляны друз[22]. У справаздачы па экспедыцыі І. Сербаў ацаніў нанесеную яму матэрыяльную шкоду ў 260 руб. і ў сувязі з тым, што «страціў магчымасць прадставіць у Паўночна-Заходні аддзел дастатковую этнаграфічную калекцыю фатаграфічных здымкаў у 1911 г.», ён звярнуў атрыманы раней на паездку аванс ў памеры 60 руб. Разам з тым, аддзел, паставіўшыся з асаблівай ўвагай да «самаадданай паездкі» І. Сербава, вырашыў вярнуць яму азначаную суму, каб пакрыць хоць бы невялікую частку яго вялікіх выдаткаў[23]. Выпадак з даследчыкам меў значны грамадскі рэзананс у Вільні[24]. На агульным сходзе Паўночна-Заходняга аддзела ў лютым 1912 г. было вырашана ўзнагародзіць настаўніка І. Сербава, які пацярпеў пад час этнаграфічнай экскурсіі ў 1911 г., і вылучыў яму для пакрыцця выдаткаў матэрыяльную дапамогу ў памеры 75 рублёў[25]. Можна меркаваць, што на атрыманыя сродкі І. Сербаў набыў новы фотаапарат, з якім у 1912 г. зноў выправіўся ў чарговую паездку па Палессі.

Фотаздымкі і запісы І. Сербава сведчаць, што ў тыя гады да фатаграфавання ён ставіўся, як да вельмі важнай, бадай галоўнай, складаючай часткі сваёй этнаграфічнай працы. Вучоны добра разумеў, што мае дачыненне да натуры, якая знікае. Фотаапарат дазваляў захаваць для нашчадкаў антрапалагічнае аблічча тагачасных тутэйшых людзей, іх строі, асаблівасці вясковай забудовы, традыцыйныя сялянскія заняткі. У выніку самахвярнай палявой працы і дасягнення шырока акрэсленых задач даследчык здолеў стварыць ілюстраваную энцыклапедыю па этнаграфіі Беларусі і беларусаў.

19 Сербов И.А. Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 100.

20 Тамсама. С 79.

21 Пасведчанне І.А. Сербаву канцылярыя Мінскага генерал-губернатара за № 875 ад 16 юітага 1911 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 701, l. 50; Ліст у ПЗА ІРГТ Мінскага губернатара ад 29 сакавіка 1913 г. за № 1422. Гл. VBU RS, F 34, b. 712, l. 42.

22 Цішчанка, І. Акрылены Палессем (125 гадоў з дня нараджэння І.А. Сербава) / І. Цішчанка // Мастацтва. — 1996. — № 7. — С. 51; Справаздача ПЗА ІРГТ за 1911 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 704, l. 11.

23 Справаздача ПЗА ІРГТ за 1911 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 704, l. 12.

24 Аб гэтым выпадку 21 лютага 1912 г. напісала газета «Северо-Западная жизнь» (№ 42, с. 4).

25 Журнал ПЗА ІРГТ № 14, 3 чэрвеня 1912 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 705, l. 5.

На здымках І. Сербава мы бачым жыхароў беларускіх паселішчаў: гарадоў, мястэчак, вёсак, аколіц і хутароў; прадстаўнікоў розных саслоўяў: сялян, шляхту, мяшчан, працоўную інтэлігенцыю, а таксама выявы суседзяў беларусаў — яўрэяў, цыган, для якіх Беларусь з часоў сярэднявякоўя стала радзімай. Этнограф-фатограф зафіксаваў вясковыя вуліцы паселішчаў і іх жыхароў у святочныя дні (Дражна, Крынкі, Любяшоў, Вялікія Аўцюкі, Прудок, Язвін, Гарадная, Тырвовічы, Гарадная), двары сялян з прыладамі сельскагаспадарчай працы (Якімава Слабада, Марочна, Жыцін), гумны, хлявы, адмыслова складзеныя стагі збажыны, азяроды — прыставанні для сушкі сена (Вуйвічы, Даманавічы, Вялікія Аўцюкі, Лучнікі, Раздзялавічы, Хатынічы), драўляныя ветракі (Вуйвічы, Якімава Слабада) і цэрквы характэрных архітэктурных форм у вёсках і мястэчках Палесся (Плотніца, Лемяшевічы, Крынкі, Хатынічы, Тураў, Сенчыцы, Барыскавічы, Турэц, Хойнікі, Прудок, Горваль, Гарадная, Вуйвічы, Васілевічы, Радчыцк), могілкі з высокімі палескімі крыжамі і старажытны звычай класці на магілы дубовыя калоды-прыклады (Хойнікі, Вуйвічы, Рэчыца). І. Сербаў фатаграфуе разнастайныя моманты сялянскай штодзённасці: жанчыны, якія жнуць (Рудня, Любяшаў), бяруць каноплі (Жыцін) ці лён (Юравічы), сядзяць з кудзеляй пры калаўротку (Лучнікі, Красны Бераг), шкрабаюць бульбу (Васілевічы); мужчыны аруць на валах (Юравічы), косяць і кладуць стагі сена (Парычы, Марочна, Рудня, Вялікія Аўцюкі, Шупейкі), дзеткі-пастушкі даглядаюць статак авечак (Вялікія Аўцюкі).

Этнографа цікавілі рамесныя, прамысловыя заняткі сялян і формы гандлю. І. Сербаву належыць знакамітая серыя фотаздымкаў, на якіх падрабязна зафіксаваны працэс ганчарства ў Гарадной (Столінскі раён) ад нарыхтоўкі гліны да вырабу посуду розных форм і мясцовай вытворчасці цэглы. Удалося яму нават ухапіць напружанасць псіхалагічных адносін паміж ганчаром і мясцовымі перакупшчыкам-яўрэям. Вельмі цікавы здымак, на якім можна ўбачыць, як адбываўся гандаль гараднянскім посудам узімку ў в. Даманавічы. У в. Жыцін ён сфатаграфаваў вандроўнага гандляра — «каравашніка» з мястэчка Шацк. На кірмашах у палескіх мястэчках (Дражын, Петрыкаў, Вялікія Аўцюкі) этнограф здымаў разнастайныя персанажы: мясцовы сялянскі люд, сляпцоў-музыкаў, жабракоў, цыганоў, яўрэяў-гандляроў. Адлюстраваны на яго фотаздымках рамесныя заняткі па вырабу колаў (Заходы, Куршынавічы), бортнік з прыладамі свайго старажытнага промыслу (Крынкі, Птушычы). У фотааб'ектыў І. Сербава трапляла таксама палеская прырода і вынікі працы чалавека па яе пераўтварэнні: балоты, азёры (Целяханы), грэбля (Вулька-Рэчыцкая), Агінскі канал (Целяханы), асушка балот (маёнтак Восаў). Нярэдка яму шчасціла сфатаграфаваць сустрэтых непасрэдна ў дарозе сялян на вазах (каля вёсак Семакі, Жыцін, Сенчыцы), жанчын, які збіралі ў лесе грыбы (Шчыткавічы), або пахавальную працэсію (Вялікія Аўцюкі, Плотніца).

Асабліва каштоўнымі з'яўляюцца этнаграфічныя фотапартрэты І. Сербава. Ён фатаграфаваў сялян у рост, у фас, профіль і ззаду, імкнуўся паказаць асаблівасці іх антрапанімічнага выгляду, адзенне, галаўныя уборы. Серыі фотаздымкаў аднаго, або некалькіх персанажаў у розных ракурсах — вядомы ў этнаграфічнай фатаграфіі прыём. Серыйныя здымкі І. Сербава ствараюць паўнату і стэрэаскапічнасць уражання, і здаецца, аўтар такім чынам пераадольваў абмежаванасць спосабу фотафіксацыі, імкнуўся дасягнуць якасці кінадакументальнасці.

Этнограф безумоўна меў мастацкія здольнасці да кампаноўкі фігур у прасторы фотакадра, пошуку адпаведнага ракурсу, кропкі знаходжання аб'ектыва. Ён быў надзелены асаблівым бачаннем візуальнага антраполага. Выбар персанажаў для фатаграфавання сведчыць аб яго імкненні паказаць увесь спектр чалавечага жыцця. На фотаздымках паўстае галерэя жанчын і мужчын рознага ўзросту — бабуль, дзядоў, маладзіц і хлопцаў, дзяўчат, а таксама дзяцей — немаўлят на руках сваіх маці, падлеткаў, занятых вясковай працай. Класікай жанру этнаграфічнай фатаграфіі можна лічыць фотаздымак трох маладых жанчын з сям'і Герменчукоў (Дражын) з маленькімі дзецьмі на руках і двума хлопцамі побач са сваімі маці. Кампазіцыя і рытмічная арганізацыя гэтага здымка па-мастацку бездакорная.

І. Сербаў выдатна спраўляецца з шматфігурнымі кампазіцыямі, з кампаноўкай выяў трох, двух чалавек. Прынцып памнажэння тыпова апранутых людзей — мужчын у доўгіх кашулях, падпяразаных паясамі, з торбачкамі — калітамі, у палатняных портках, лапцях, саламяных брылях (Хатынічы, Прудок, Пажог), жанчын у намітках, адмыслова завязаных на галовах хустках, палатняных сарочках, фартухах (Гарадная, Вялікія Аўцюкі, Тураў, Давыд-Гарадок), упэўнівае гледача ў тыповасці зафіксаваных з'яў. Адзіночныя выявы жанчын з в. Лучнікі і Красны Бераг, якія

сядзяць за калаўротамі, па дасканаласці мастацкай кампазіцыі можна суаднесці з жывапіснымі палотнамі старых майстроў.

Жыхары палескіх вёсак і мястэчак на фотаздымках І. Сербава паказаны прыгожымі і годнымі. Белае палатнянае адзенне з далікатным арнаментам, яго чысціня, адмысловыя формы намітак на галовах жанчын сведчаць аб асаблівай высокай культуры, уласцівай сялянам. Сярод палескіх фотаздымкаў зусім няшмат такіх, на якіх заўважаеш беднасць, убогасць, жабрацтва сялянства. У большасці яны сведчаць аб дастатку беларускіх сялян і мястачкоўцаў у пачатку XX ст. Заможнасць сялянскага насельніцтва Беларусі этнограф неаднаразова падкрэсліваў і ў сваіх этнаграфічных нататках і справаздачах па экспедыцыях.

Калі разглядаеш фотаздымкі, падаецца, што людзі на іх цалкам натуральныя. Яны быццам бы прыпыніліся на хвілінку каля драўлянай сцяны хаты, гумна, на ганку дома, на вуліцы, адказаўшы ласкавасцю на просьбу фатографа пазіраваць яму. Разам з тым, суадносячы зафіксаванае на здымках з апісаннямі і заўвагамі, якія пакінуў аўтар у сваіх справаздачах, пачынаеш разумець, што не заўсёды тое, што мы бачым на гэтых фотадакументах, на той момант, калі яны былі выкананы, было жывой з'явай. У мястэчках і іншых населеных пунктах, дзе гарадскі лад жыцця пачаў выціскаць мясцовыя этнаграфічныя асаблівасці, І.Сербаў карыстаўся метадам, які можна вызначыць як «этнаграфічная рэканструкцыя». Этнограф пры дапамозе фотаапарата нанава канструяваў тое, што ў сялянскім жыцці ўжо зрабілася мінулым, саступіла сваё месца культурным новаўвядзенням.

Аснашчэнне этнографаў у пачатку XX ст. пераноснай фотатэхнікай істотна змяніла змест і оптыку навуковага бачання. Наяўнасць фотаапарата вымагала ад іх рэтраспектыўнага погляду, давала магчымасць задакументаваць тое, што ўжо знікла, або знікала з жыцця селяніна. Асабліва гэта тычылася старых вясковых пабудоў, традыцыйных строяў адзення сялян і мястачкоўцаў, якія ўжо ў той час імкліва пачалі знікаць з ужытку пад ўплывам гарадской моды.

У справаздачах І. Сербаў неаднаразова адзначае, што сялянскі побыт хутка змяняецца. Асабліва гэта было відавочна ў памежных з палескай зонай раёнах, бліжэйшых да гарадскіх цэнтраў, дзе вёска схілілася ў «бок гарадскога жыцця» і ўсе даўнія пабудовы, начынне, прылады і адзенне замяняліся новымі, а маладое пакаленне хутка пераймала звычкі гараджан, а старадаўняе рукадзелле цалкам выціскалася паркалем[26]. Так ад Навагрудка да Слуцка і па лініі ад Пясочна да Мядведзічаў з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад — у найбольш багатай вобласці ва ўсёй Беларусі, якую этнограф называе «Полем», моладзь у той час апраналася ужо зусім пагарадскому: дзяўчаты насілі модныя сукенкі і прычоскі, ужывалі пальчаткі і парасоны; хлопцы — пінжачныя пары і манішкі, паяркавыя капелюшы і мелі пры сябе гадзіннікі. І. Сербаў піша, што тут усё старое вельмі хутка выціскаецца новым, як у пабудовах, так і ў адзенні[27].

Даследчык заўважае усё больш відавочныя праявы капіталістычнага засваення Палескага краю. У справаздачы па экспедыцыі 1913 г. ён пісаў: «Доўгі час заставалася дзікае Палессе ў сваёй першабытнай прыгажосці некранутым. Аднак цяпер гэта не так. Распрацоўваюцца лясы, асушаюцца балоты на Палессі. Перасяленцы, рабочыя і рознага роду прамыслоўцы навадніліне толькі палескія мястэчкі, а нават самыя глухія пасёлкі. У непраходных гушчарах запыхкалі фабрыкі і заводы, запрацаваў паравік. Няма цяпер ні прывольных выпасаў, ні лясоў, ні вольных зямель. Хоцькі-няхоцькі павольны паляшук зашавяліўся і зрушыўся на заробкі ў чужыя краіны і нават за мяжу ў Амерыку»[28]. Сваім фотаапаратам этнограф фіксуе лясныя заводы па перапрацоўцы дрэва (Буды), меліярацыйныя працы (Восаў), тыпы перасяленцаў (Мядзведзічы), вынікі рассялення сялян з вёсак на хутары (Жыцін) і іншае.

Аднак асабліва даследчыка цікавіла адыходзячая натура — праявы даўняга побыту, старадаўняе адзенне. Па яго просьбе жанчыны навівалі на галаву намітки і апраналі строі, якія на той час у мястачковым і вясковым побыце выйшлі з ужытку. Этнограф неаднаразова падкрэсліваў, што старадаўнія традыцыі адзення захавала старэйшае пакаленне. На фотаздымках І. Сербава не заўсёды лёгка адрозніць тое, што з'яўляецца вынікам удалай рэканструкцыі фрагментаў ады-

26 Сербов, И.А. Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 72.
27 Тамсама. С. 74-75, 77.
28 Справаздача аб паездцы І.А. Сербава на Пінскае Палессе летам 1913 года. Арк. 22.

ходзячай палескай этнаграфічнай архаікі, ад таго, што ён здолеў ухапіць на негатыве як момант сучаснасці. Этнакультурная стракатасць Палесся, разнастайнасць і шматаблічча лакальных культур, прысутнасць у сінхронным зрэзе этнаграфічнай рэчаіснасці фрагментаў даўніны дазваляла даследчыку стварыць візуальны вобраз Палесся, які з аднаго боку ёсць «стоп-кадр» цяперашняга часу, з іншага — адноўлены фрагмент мінуўшчыны.

У тых раёнах, дзе традыцыйная культура пакуль яшчэ не была парушана і захоўвала прыкметы сваёй лакальнай непаўторнасці, этнограф падрабязна апісваў мясцовыя звычаі і фіксаваў на фотаздымках старадаўнюю вопратку. Прыкметы выразнай палескай культуры ён назіраў, напрыклад, у пабудовах, адзенні, прыладах і хатнім начынні, звычаях, павер'ях, песнях, мове пінчукоў Загароддзя ў наваколлі Пінска.

Зручная пераносная фотакамера «Кодак» дазваляла ухапіць жыццёвыя моманты, якія былі непадуладныя рэжысуры. Этнограф назірае і фатаграфуе жывыя сцэнкі на вясковых вуліцах у святочныя дні, каля прыходскай царквы, на кірмашах (Петрыкаў, Дражна). Гэты рэпартажны метад ён назваў «імгненнае фатаграфаванне»[29]. Гэта патрабавала ад фатографа імгненнай рэакцыі, каб дастаць фотаапарат, усталяваць патрэбную экспазіцыю, навесці рэзкасць і ўставіць шкляную пласцінку для атрымання негатыва.

Неацэнным дадаткам да візуальнай інфарматыўнасці здымкаў, з'яўляюцца ўласнаручныя аўтарскія анатацыі этнографа. Выкананы яны дасканала і прафесійна. У тэкстах пазначаны месца (вёска, павет), імя, прозвішча, полаўзроставы стан («девіца», «бабухна» і інш.), прыналежнасць да пэўнай этнаграфічнай групы насельніцтва («выбранцы», «сакуны» і інш.), рост у аршынах і вяршках тых, хто сфатаграфаваны. Часткова подпісы зроблены на беларускай мове (пераважна назвы вёсак), або на мясцовай гаворцы. Тэксты каштоўныя дакладнай антрапалагічнай інфармацыяй аб узросце і росце зафіксаваных беларусаў, старабеларускімі імёнамі вяскоўцаў і іх мясцовымі варыянтамі: Пракседа, Прузына, Куліна, Міхаліна, Параска, Адарка, Агапка, Аўхімія, Саўка, Антось, Лоўгін, Нячыпар і іншыя.

Фотаздымкі І. Сербава выдатна ілюструюць асаблівасці антрапалогіі і матэрыяльнай культуры асобных груп насельніцтва вылучаных даследчыкам этнаграфічных раёнаў Беларусі.

Трэба адзначыць, што тэарэтычныя падыходы вучонага да вылучэння этнаграфічных груп на Беларускім Палессі не раз былі падвергнуты крытыцы, як яго сучаснікамі, так і беларускімі этнографамі нашага часу. Так, напрыклад, навуковы даклад І. Сербава «Прычыны родавага быту на Палессі» 16 лістапада 1913 г. на паседжанні чарговага сходу Паўночна-Заходняга аддзелу, у якім ён выклаў вынікі сваіх назіранняў пад час этнаграфічных вандровак ў Мінскую і Гродзенскую губерні, выклікаў вострую дыскусію сярод прысутных і крытыку абранага даследчыкам метаду[30]. Больш разгорнутае навуковае абгрунтаванне сваіх падыходаў пад назвай «Прыкметы абшчыннага быту на Палессі» І. Сербаў змясціў ва уводзінах да выдання працы «Беларусы — сакуны», якая убачыла свет у 1915 г.[31]. Этнограф вылучае асобныя родавыя абшчыны, якія складаюцца з некалькіх паселішчаў, размешчаных на геаграфічна ізаляваных тэрыторыях. Кожная з абшчын на той час захоўвала ўласную індывідуальную матэрыяльную і духоўную культуру, і тэрытарыяльна абшчыны адрозніваліся паміж сабой у культурна-побытавых адносінах[32]. Разам з тым, даследчык не заўсёды браў пад увагу ўсю сукупнасць фактараў, якія абумовілі разнастайнасць і нават стракатасць этнаграфічнага ландшафту Беларускага Палесся. Як этнограф-палявік ён неаднаразова вяртаўся ў тыя раёны, дзе найбольш выразна захаваліся прыкметы старадаўняга абшчыннага быту і культуры мясцовага насельніцтва, падрабязна апісаў іх у сваіх экспедыцыйных справаздачах, працах «Беларусы-сакуны» і «Вічынскія паляне» і пакінуў нам выдатную візуальную дакументацыю па гэтых раёнах.

На яго фотаздымках бачым выбранцаў, сакуноў, палян, палешукоў. Назвы этнаграфічных груп зафіксаваны аўтарскімі подпісамі. Сакуны — насельнікі невялікага раёна паміж Слуц-

29 Сербов И.А. Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 100.

30 Пратакол чарговага сходу ПЗА ІРГТ ад 16 лістапада 1913 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 711, l. 34.

31 Сербов, И.А. Признаки общинного быта на Полесье: полешуки / И.А. Сербов // Сб. отделения рус. языка и словесности Импер. Акад. Наук. — Петроград, 1915. — Т. XCIV, № 1. — С. I- XVII.

32 Тамсама. С. II.

кам і Асіповічамі у верхоўях ракі Пціч і яе прытока Арэсы (памежжа Асіповіцкага раёна Магілёўскай вобласці і Старадарожскага раёна Мінскай вобласці), выдзяляліся «сакаючай» гаворкай (вымаўленне ў дзяслоўных канчатках «-са» замест «-ся»). У пачатку XX стагоддзя сакуны яшчэ захоўвалі архаічныя праявы сваёй культуры ў амаль што некранутым выглядзе, аб чым пераканаўча сведчаць фотаздымкі І. Сербава з вёсак Жыцін, Дражна, Юравічы і іншых.

Выдатная серыя фотаздымкаў зроблена этнографам у слуцкіх вёсках Лучнікі, Бондары, Варкавічы, Падзер, дзе жылі нашчадкі выбранцаў — ваенна-служылага насельніцтва, якія з'явіліся ў Вялім Княстве Літоўскім у XVI ст. У пачатку XX ст. толькі ў наваколлі Слуцка выбранцы захавалі свае культурныя адметнасці, і па вонкавым выглядзе выразна выдзяляліся сярод навакольнага насельніцтва. Фотаздымкі сведчаць аб антрапалагічных асаблівасцях нашчадкаў людзей, калісьці выбраных паводле выдатным фізічных якасцей і росту на вайсковую службу, ня страчанай імі на працягу стагоддзяў ўласнай «выбранецкай» годнасці, сфарміраванай ва ўмовах іх вольнага ад паншчыны сацыяльнага становішча.

І. Сербаў падкрэслівае антрапалагічныя і апісвае культурна-побытавыя асаблівасці палешукоў — жыхароў розных лакальных раёнаў, напрыклад, пінчукоў, палешукоў Зарэчча, жыццё якіх злучана з галоўным сродкам мясцовага транспарту — чоўнам; насельніцтва Любашаўскага раёна (Валынская вобласць, Украіна), які «складае выразную этнаграфічную мяжу паміж дрыгавічамі і драўлянамі»[33], жыхароў вёсак, размешчаных паміж нізоўямі Прыпяці і Дняпра, дзе адзначаецца пераход ад Палесся да Падняпроўя, якія «выразна адрозніваюцца ад палешукоў, як па выгляду, так і па ладу жыцця»[34].

Альбомы фотаздымкаў па ўсіх сваіх экспедыцыях І. Сербаў перадаў у Паўночна-Заходні аддзел ІРГТ у Вільне. На падставе яго справаздач, а таксама штогадовых справаздач Аддзела можна меркаваць аб агульнай колькасці фотаздымкаў, зробленых даследчыкам падчас вандровак: у 1911 г. — каля 1000 фотаздымкаў, 1912 г. — каля 600[35], 1913 г. — каля 500 фотаздымкаў[36]. Такім чынам за тры гады ён выканаў не менш за 2100 фотаздымкаў[37]. Але дакладна не вядома ці ўсе яны трапілі у Паўночна-Заходні аддзел ІРГТ? Частка фатаграфій 1911 г. была страчана падчас выпадку ў Смаленску, некаторыя фотаздымкі І. Сербаў перадаў у Мінскаму царкоўна-археалагічнаму музею. Яны захаваліся са штампам музея ў зборы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь.

Геаграфія здымкаў ахоплівае значную тэрыторыю сучасных Мінскай, Магілёўскай, Брэсцкай, Гомельскай абласцей, і яны прадстаўляюць традыцыйную культуру такіх гісторыка-этнаграфічных рэгіёнаў як Заходняе і Усходняе Палессе, паўднёва-ўсходняя частка Цэнтральнай Беларусі.

Параўнанне колькасці віленскіх фотаздымкаў са справаздачнымі лічбамі, суаднясенне іх лакалізацыі з пералікам даследаваных населеных пунктаў дазваляе сцвярджаць, што захавалася далёка не поўная калекцыя фотаматэрыялаў, сабраных І. Сербавым па праграме Паўночна-Заходняга аддзела ІРГТ. Да нашага часу дайшла прыкладна чацвёртая частка фатаграфічнай спадчыны этнографа. У асноўным гэта фотаздымкі, якія былі выкананы ім у 1912 г. Сярод іх ёсць некалькі фатаграфій, які былі зроблены ў 1911 г. Няма ў віленскім зборы фотадакументацыі яго падарожжа 1913 г., аб чым мы можам меркаваць на падставе параўнання зробленага намі геаграфічнага вопісу калекцыі з пералікам даследаваных пунктаў палескіх паветаў былой Гродзенскай губерні, пералічаных у рукапіснай справаздачы этнографа па гэтай вандроўцы. У 1913 г. І. Сербаў наведаў мястэчкі Бездзеж, Хомск, Пагост-Загародскі, Целяханы, Парахонск, Кажан-Гарадок, вёскі Вуйвічы і Дзераўная Слонімскага павета, Дзятлавічы, Дубай, Замошша Кобрынскага павета. У гэтай вандроўцы ён апісваў і фатаграфаваў ўсё, што больш ці менш заслугоўвала ўвагі ў справе вывучэння этнаграфіі краю[38]. І. Сербаў пісаў: «...Такім чынам, саставіў новы альбом фатаграфічных картачак этнаграфічнага зместу, усяго ў колькасці да 500 асобных фотаздымкаў.

33 Сербов И.А. Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 95.
34 Тамсама. С. 101-102.
35 Тамсама. С. 70.
36 Справаздача аб паездцы І.А. Сербава на Пінскае Палессе летам 1913 г. Арк. 23.
37 І.К. Цішчанка ў згаданых артыкулах прыводзіць лічбу агульнай колькасці фотаздымкаў — 5000 адзінак.
38 Справаздача аб паездцы І.А. Сербава на Пінскае Палессе летам 1913 г. Арк. 20.

Сюды ўвайшлі цэлыя калекцыі палескіх тыпаў, адзення, галаўных убораў, тканін, узораў, а таксама віды паселішчаў і размяшчэння двароў і асобных пабудоў. Шмат якія са знятых касцюмаў і галаўных убораў у цяперашні час складаюць значную рэдкасць, бо яны даўно ўжо выйшлі з моды і захоўваюцца толькі ў старых у якасці «смерётных одежд»... Альбом фатаграфічных здымкаў з тлумачальнымі тэкстамі для іх ужо прадстаўлены аддзелу, а іншыя сабраныя матэрыялы будуць прадстаўлены пасля апрацоўкі»[39]. Ён меў таксама намер надрукаваць па выніках экспедыцыі «Пуцявыя нататкі». Але гэтаму перашкодзіла Першая сусветная вайна. Згаданы І.Сербавым фотаальбом згубіўся ў віленскіх архіўных зборах. Намі было ўстаноўлена месцазнаходжанне некалькіх сербаўскіх фотаздымкаў 1913 г. з Вічына, Дзятлавіч, Ляхавіч. Яны знаходзіліся ў зборы беларускага этнографа Я.Р. Раманава і патрапілі без пазначэння іх аўтарства ў фотакалекцыі Расійскага музея этнаграфіі і Музея антрапалогіі і этнаграфіі (Кунсткамеры) Расійскай акадэміі навук ў Санкт-Пецярбургу. Калі б ацалелі ўсе фотаздымкі вандроўкі 1913 г. мы бы мелі візуальную дакументацыю амаль па ўсяму Заходняму Палессю пачатку XX ст.

Фотаздымкі вічынскіх палян — жыхароў невялікага этнаграфічнага раёна бязлеснага левага берагу сярэдняга цячэння Прыпяці, да якога адносяцца вёскі Вічын, Цна, Дварэц, Ракітна ў Лунінецкім раёне, ўвайшлі ў выданне «Вічынскія паляне» 1928 г. Можна меркаваць, што яны таксама былі зроблены ў перыяд палескіх вандровак І. Сербава 1911–1913 гг. На іх мы бачым не кранутыя наступнымі пераўтварэннямі XX ст. патрыярхальны вясковы свет, аўтэнтычныя жаночыя і мужчынская строі. Некаторыя з вічынскіх здымкаў[40] ужо ў савецкі час былі паказаны І.Сербавым на Першай Усебеларускай выстаўцы краязнаўчых фатаграфій і этнаграфічных замалёвак у Мінску і надрукаваны ў часопісе «Наш край» ў 1926 г.[41].

І. Сербаў быў не толькі назіральнікам і дакументалістам адыходзячай мінуўшчыны. Патрыятычная пазіцыя вучонага і яго неабыякавасць да культурнай спадчыны Беларусі ў значнай ступені паспрыялі таму, што ў пачатку 1914 г. на гадавым сходзе Паўночна-Заходняга аддзела ІРГТ у Вільні было вырашана неадкладна стварыць пры Аддзеле этнаграфічны музей. Дзеля гэтага пастанавілі хадайнічаць перад праўленнем ІРГТ ў Маскве аб выдзяленні 500 рублёў на набыццё калекцыі народных строяў і манекенаў для іх экспанавання, а выдаткі на чарговую камандзіроўку І. Сербава на Палессе прапанавалі прыняць на кошт Аддзела[42]. Падставай для такога рашэння было тое, што І. Сербаў на працягу трох гадоў сваіх палескіх вандровак рэгулярна даводзіў Аддзелу, што традыцыйнае адзенне знікае, і дзеля гэтага заклікаў паспяшацца са складаннем калекцыі найбольш тыповых народных строяў, якія дажываюць свае апошнія дні і якія можна сустрэць ужо толькі ў старых людзей з самых глухіх і закінутых куткоў Палесся[43]. Ажыццявіць гэты праект перашкодзіла Першая сусветная вайна. Не адбылася ў 1914 г. і чарговая паездка этнографа на Палессе.

Асабісты і навуковы лёс І. Сербава склаўся так, што ў гісторыі навукі і фатаграфіі ён застаўся менавіта дакументалістам Палесся, бо большасць з таго, што ён зрабіў у наступным, не захавалася.

У савецкі час І. Сербаў працягваў актыўную навуковую, педагагічную і грамадскую дзейнасць: загадваў аддзелам народнай асветы Магілёўскага губвыканкама, удзельнічаў ў рабоце Надзвычайнай камісіі па ліквідацыі непісьменнасці, у 1922 г. абіраўся правадзейным членам Інстытута беларускай культуры, з 1922 па 1928 гады выкладаў і ўзначальваў кафедру этнаграфіі ў Беларускім дзяржаўным універсітэце. У 1934 г. за комплекс апублікаваных прац без абароны дысертацыі І. Сербаву надаецца вучоная ступень кандыдата гістарычных навук. Са стварэннем Акадэміі навук Беларусі ў 1929 г. ён з'яўляўся вучоным сакратаром кафедры этнаграфіі, пазней працаваў старшым навуковым супрацоўнікам сектара этнаграфіі і фальклору Інстытута гісторыі Акадэміі навук. У гэты перыяд І. Сербаў удзельнічаў ў шэрагу этнаграфічных, фальклорных экспедыцый, вёў археалагічныя раскопкі. Ёсць усе падставы меркаваць, што і ў гэты час вучоны не

39 Справаздача аб паездцы І.А. Сербава на Пінскае Палессе летам 1913 г. Арк. 23.

40 Сербаў, І.А. Вічынскія паляне... С. 20, 30, 56, 63.

41 Шашалевіч, А. Першая Усебеларуская выстаўка краязнаўчых фатаграфій і зарысовак / А. Шашалевіч // Наш край. — 1926. — № 6-7.— С. 5.

42 Пратакол агульнага гадавога сходу ПЗА ІРГТ ад 30 мая 1914 г. Гл. VBU RS, F 34, b. 715, l. 2.

43 Хадайніцтва ПЗА ў ІРГТ № 97 ад 3 чэрвеня 1914 года. Гл. VBU RS, F 34, b. 716, l. 26.

пакінуў свайго захаплення фатаграфаваннем. На вялікі жаль фотаархіў І. Сербава загінуў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Фальклярыст І.К. Цішчанка — біёграф А. Сербава, сцвярджае, што ў чэрвені 1941 г. пры эвакуацыі ў Тамбоў, рукапісы і фотаархіў даследчыка засталіся ў яго мінскай кватэры і загінулі падчас бамбардзіровак Мінска нямецка-фашыскай авіяцыяй[44]. У Тамбове вучоны выкладаў у Педагагічным універсітэце. Памёр І. Сербаў 21 студзеня 1943 г. ва ўзросце 72 гадоў і пахаваны ў Тамбове.

На шчасце віленскаму збору фатаграфій І. Сербава, хоць і не цалкам, пашчасціла ацалець. У параўнанні з іншымі этнаграфічнымі фотакалекцыямі, створанымі ў Беларусі ў пачатку XX ст., ён самы вялікі як па колькасці здымкаў, так і па шырыні геаграфіі іх выканання.

Дакументальная значнасць і высокая якасць фотаздымкаў І. Сербава былі адзначаны ўжо яго сучаснікамі. Па выніках справаздачы этнографа на пасяджэнні сходу Паўночна-Заходняга аддзела ІРГТ 27 кастрычніка 1912 г., была выказана прапанова надрукаваць прадстаўлены ім альбом фотаздымкаў ці ў выглядзе ілюстрацый к дакладу, ці асобна з тлумачальнымі тэкстамі да іх[45]. У прадмове да публікацыі справаздачы І. Сербава аб паездцы па Палессі летам 1911 г., рэдакцыя «Записок» Паўночна-Заходняга аддзела зазначыла наступнае: «Сапраўднае кароткае апісанне прадстаўляе уласна справаздачу І.А. Сербава. Неабходным дапаўненнем да яго з'яўляюцца зробленыя ім фатаграфічныя здымкі відаў вёсак, іх жыхароў, прадметаў сялянскага ўжытку і інш. Аўтар даслаў ў распараджэнне аддзела калекцыю сваіх фотаздымкаў (9×6 см). Гэты этнаграфічны альбом мы маем надзею выдаць ў свой час. Тут лічым сваім абавязкам прынесці І.А. падзяку за гэты каштоўны дар»[46].

Гэтыя планы не былі рэалізаваны, бо перашкодзіла Першая сусветная вайна. Наступныя гістарычныя падзеі амаль на паўстагоддзя зрабілі фотаэтнаграфічную спадчыну беларускага этнографа, якая захавалася ў Вільне, недасягальнай для беларусаў.

У гісторыі этнаграфічнай фатаграфіі Палесся І. Сербаву належыць асаблівае месца. Менавіта ён заснаваў традыцыю фатаграфавання ў гэтым этнаграфічным рэгіёне. Нейкае асабліва абвостранае даследчыцкае пачуццё і прадбачанне цягнула яго менавіта на Палессе. Тры гады яго палескіх вандровак прыпалі на апошні тэрмін, пасля якога з выбухам Першай сусветнай вайны пачаўся новы адлік у гісторыі Еўропы, а таксама гісторыі гэтага ўнікальнага па захаванасці старажытных традыцый рэгіёну. І. Сербаву быў дадзены вялікі шанс і ён яго выдатным чынам выкарыстаў — стаў першым фотадакументалістам адыходзячага ў мінулае архаічнага Палесся. Тыя, хто ішоў услед за ім у пошуках імкліва адыходзячай палескай натуры з імкненнем захаваць гэты знікаючы свет, ужо не мелі магчымасці ўбачыць на тварах палешукоў і ў іх постацях непаўторны адбітак таго гарманічнага суладдзя чалавека працы з навакольным светам прыроды, які так выдатна ўвасоблены І. Сербавым на этнаграфічных фотапартрэтах аўтэнтычных жыхароў гэтага краю.

Этнаграфічнаму Палессю, асабліва Брэстчыне і Піншчыне, у цэлым пашчасціла на фотадакументацыю. У тыя гады, калі Заходняя Беларусь уваходзіла ў склад Польшчы, акрамя навукоўцаў, адыходзячую этнаграфічную рэчаіснасць і краявіды Заходняга Палесся фіксавалі шматлікія прафесійныя фатографы, польскія і замежныя рэпарцёры, фотааматары. У 1926 г. даследчык культуры славян польскі этнолаг К. Машынскі рабіў на Палессі фотаздымкі, з якіх у архіве Інстытута этналогіі і антрапалогіі культуры Ягелонскага універсітэта ў Кракаве захавалася некалі дзесяткаў[47]. Сюды з далёкай Амерыкі ў 1927 г. ў пошуках архаічнага раю прыехала фотарэпарцёр Луіза Арнэр Боуд[48]. У 1929 г. падчас інвентарызацыйнай паездкі, наладжанай Міністэрствам асветы і рэлігійнага веравызнання Польшчы, фотафіксацыя помнікаў і палескай этнаграфіі была выканана фатографам С. Бохнігам[49]. Палескую фатаграфічную спадчыну

44 Цішчанка, І. Акрылены Палессем (125 гадоў з дня нараджэння І.А. Сербава). С. 66.

45 Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского географического общества. Кн. 4. — Вильна, 1914. — С. 254.

46 Сербов И. А. По Дреговичской области летом 1911 г. С. 304.

47 Палессе: фотаздымкі з дваццатых і трыццатых гадоў / Г. Рушчык пры супр. Г. Энгелькінг. Ін-т мастацтв Польск. акадэміі навук, каф.-ра бел. культ. Ун-та ў Беластоку. — Варшава, 1999. — С. 240.

48 Louise Arner Boyd. Kresy. Fotografie z 1934 roku / wstęp Susan Gibson Mikoś. — Kraków: Znak, 1991.

49 Палессе: фотаздымкі з дваццатых і трыццатых гадоў . С. 239.

Мал. 1

Пасведчанне члену Мінскага царкоўнага гісторыка-археалагічнага камітэта І.А. Сербаву для збірання этнаграфічных калекцый у Мінскай губерні ад 16 лютага 1911 г.

VBURS. F 34, b. 701, l. 50.

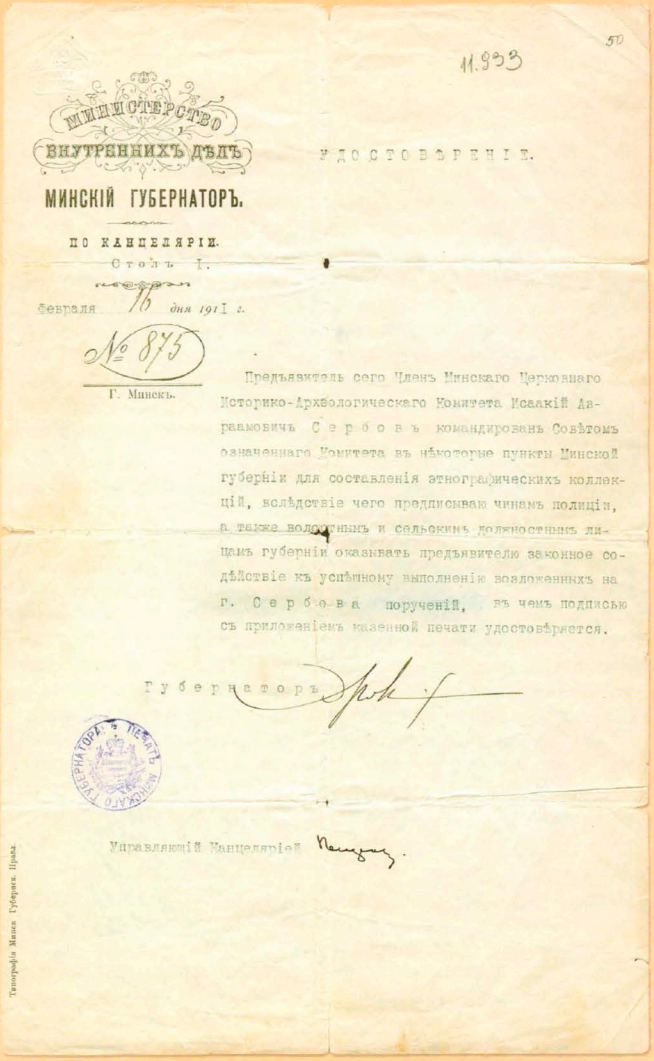

11.933

50

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХЪ ДѢЛЪ

УДОСТОВѢРЕНІЕ.

МИНСКІЙ ГУБЕРНАТОРЪ.

ПО КАНЦЕЛЯРІИ.

Столъ I.

Февраля 16 дня 1911 г.

№ 875

Г. Минскъ.

Предъявитель сего Членъ Минскаго Церковнаго Историко-Археологическаго Комитета Исаакій Давамовичъ Сербовъ командированъ Совѣтомъ означеннаго Комитета въ нѣкоторые пункты Минской губерніи для составленія этнографическихъ коллекцій, вслѣдствіе чего предписываю чинамъ полиціи, а также волостнымъ и сельскимъ должностнымъ лицамъ губерніи оказывать предъявителю законное содѣйствіе къ успѣшному выполненію возложенныхъ на г. Сербова порученій, въ чемъ подписью съ приложеніемъ казенной печати удостовѣряется.

Губернаторъ

Управляющій Канцеляріей

Типографія Минск. Губернск. Прав.

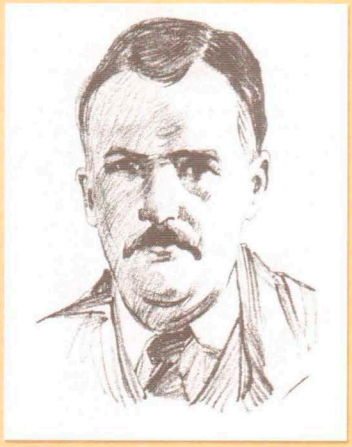

І.А. Сербаў

I.A. Serbau

Fig. 1

The Certificate of Februaru 16, 1911 of the Minsk Church Historical and Archaeoligical Comittee to I.A. Serbau for building up ethnographic collections in Minsk province.

VBURS. F 34, b. 701, l. 50.

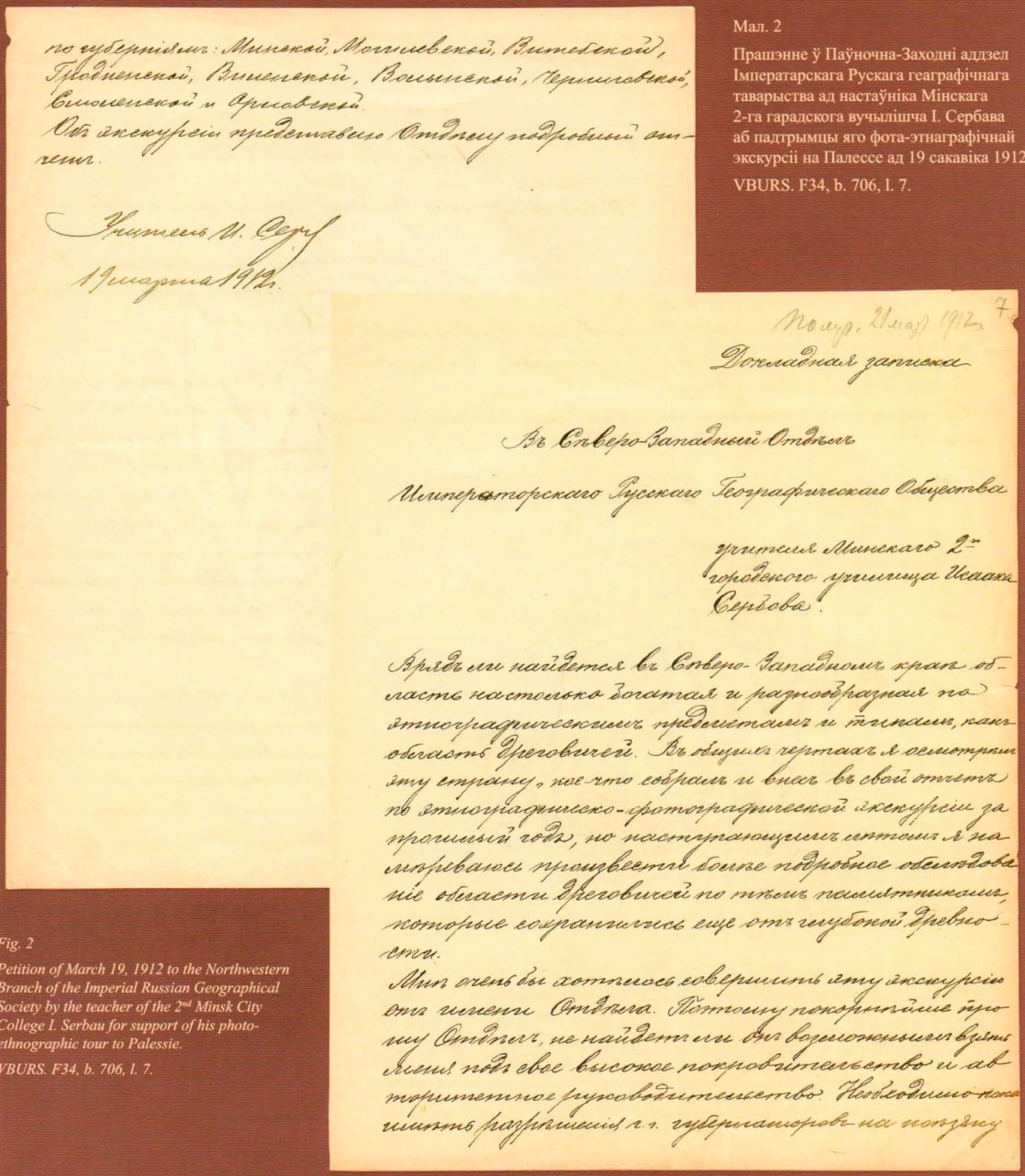

по губерніямъ: Минской, Могилевской, Витебской, Гродненской, Виленской, Волынской, Черниговской, Смоленской и Орловской.

Объ экскурсіи представилъ Отдѣлу подробный отчетъ.

Учитель И. Серб
19 марта 1912г.

Получ. 21 мар. 1912г. 7

Докладная записка

Въ Северо-Западный Отдѣлъ

Императорскаго Русскаго Географическаго Общества

учителя Минскаго 2го городского училища Исаака Сербова.

Врядъ ли найдется въ Северо-Западномъ краѣ область настолько богатая и разнообразная по этнографическимъ предметамъ и типамъ, какъ область Дреговичей. Въ бытность мою въ означенномъ краѣ, мнѣ что собрать и внесть въ свой отчетъ по этнографическо-фотографической экскурсіи за прошлый годъ, но наступающимъ летомъ я намѣреваюсь произвести болѣе подробное обслѣдованіе области Дреговичей по тѣмъ памятникамъ, которые сохранились еще отъ глубокой древности.

Мнѣ очень бы хотѣлось совершить эту экскурсію отъ имени Отдѣла. Поэтому покорнѣйше прошу Отдѣлъ, не найдетъ ли онъ возможнымъ взять меня подъ свое высокое покровительство и авторитетное руководительство. Необходимо-нужно имѣть разрѣшеніе г.г. губернаторовъ на поѣздку

Fig. 2

Petition of March 19, 1912 to the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society by the teacher of the 2nd Minsk City College I. Serbau for support of his photo-ethnographic tour to Palessie.

VBURS. F34, b. 706, l. 7.

Мал. 2

Прашэнне ў Паўночна-Заходні аддзел Імператарскага Рускага геаграфічнага таварыства ад настаўніка Мінскага 2-га гарадскога вучылішча І. Сербава аб падтрымцы яго фота-этнаграфічнай экскурсіі на Палессе ад 19 сакавіка 1912 г.

VBURS. F34, b. 706, l. 7.

пакінула Соф'я Хаментоўская[50]. У 1930-я гг. рабіў свае выдатныя фотаздымкі захавальнік Палескага музея ў Пінску Дз. Георгіеўскі[51]. Каля 1000 фатаграфій выканаў на Палессі падчас сваіх этнасацыялагічных даследаванняў 1934–1937 гг. Ю. Амбрэбскі[52]. Усіх, хто фатаграфаваў на Палессі ў перадваенны час, цяжка пералічыць. Сярод іх мабыць найбольш пашчасціла палешуку Ю. Шыманчыку, які добра ведаў, у якім куточку Палесся ў 1937 г. яшчэ можна было адшукаць аўтэнтычную палескую натуру. Яго калекцыя з 400 здымкаў з раёна Спораўскага возера на Брэстчыне[53] нібы падвяла рысу пад другім этапам гісторыі этнаграфічнай фатаграфіі Палесся, які змясціў у сябе два дзесяцігоддзі паміж двума сусветнымі войнамі.

Ва ўсходніх раёнах Беларусі, дзе ў 1911–1913 гг. рабіў фотаздымкі І. Сербаў, у хуткім часе пасля кастрычніцкага пераварота і падзей грамадзянскай вайны пачаліся глабальныя разбурэнні традыцыйнага ладу сялянскага жыцця і сацыяльныя пераўтварэнні. У савецкі час толькі экспедыцыя В. Ластоўскага 1928 г. па маршруце Слуцк–Асташкавічы пакінула значную этнаграфічную фотадакументацыю з тэрыторыі сучасных Слуцкага, Любанскага раёнаў Мінскай, Светлагорскага і Калінкавіцкага -— Гомельскай абласцей[54].

Гісторыя этнаграфічнай фатаграфіі Беларусі, у тым ліку Палесся, чакае свайго грунтоўнага даследавання. Безумоўна імя Ісака Абрамавіча Сербава будзе пастаўлена ў шэраг яе пачынальнікаў. Мінула сто гаоў з таго часу, як этнограф вандраваў па Палессі з пераносным фотаапаратам «Кодак». Выданне альбома фотаздымкаў яго віленскай калекцыі — даніна светлай памяці І.А. Сербава, яго патрыятызму і прафесіяналізму як навукоўца і фатографа. Рэалізацыя гэтага выдавецкага праекта стала магчымай у многім дзякуючы навукоўцам Літвы, якія захавалі каштоўную навуковую спадчыну беларускага этнографа і фатографа.

Вольга Лабачэўская

50 Zofia Chomętowska. Fotografie z lat 1925-1939 / Pod. red. K. Puchała-Rojek. Archeologia Fotografii. — Warszawa, 2011.

51 Лабачэўская, В. Захавальнік Палескага музея Дзмітрый Георгіеўскі: да 75-годдзя адкрыцця музея ў Пінску / В. Лабачэўская. — Мінск: Тэхналогія, 2001.

52 Палессе, якога не ведаем: фотаэтнаграфічная выстаўка. Брэст — Пінск — Кобрын — Мінск, сак. — верас. 1997 г. / прадм. В. Лабачэўскай. — Мінск, 1997.

53 Engelking, A. Józef Szymańczyk. Jestem fotografem / A. Engelking. Cz. 1 // Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. — 1992.- nr. 3/4. — S. 183-193; Józef Szymańczyk. Jestem fotografem. Cz. 2 // Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. — 1993. — n. 1. — S. 58-67.

54 Лабачэўская, В. Архіў забытай экспедыцыі В. Ластоўскага 1928 года па маршруце Слуцк — Асташкавічы /В. Лабачэўская // Культура і быт беларусаў у этнаграфічных даследаваннях і музейных калекцыях: матэрыялы Міжнар. навук. канф., Мінск, 7-8 чэрвеня 2012 г. / Ін-т мастацтвазн., этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі. — Мінск, 2012. — (знаходзіцца ў друку).

«I was travelling with a Kodak camera and a handbook through the fields and villages...»

Photoethnographic heritage by I.A. Serbau

Ethnographer Isaac Abramavich Serbau left us a great photographic heritage. There remained about 600 of his original photos. 80 photos illustrate the publication of his ethnographic works «The Belarusian Sakuns» and «The Vichyn's Palyans»[1].A hundred years has passed from the time that the researcher travelled throughout Belarus armed with a wonderful invention of his time — a portable camera «Kodak». Photos taken by I. Serbau is an invaluable treasure of knowledge about the Belarusians as they were 100 years ago, precious visual documents of ethnography and anthropology of Belarus, peculiarities of folk architecture, local traditional costumes and customs. Considering now the image of the Belarusian past, which, thanks to the miracle of photographic equipment and special own view of reality, that the researcher was able to translate into his photographs of the early XX century, we can rightly call I. Serbau one of the first Belarusian visual anthropologists.

* * *

The turn of XIX–XX centuries among ethnographers was the time of interest in photography. If in the second half of XIX century pictures of popular types were executed primarily in a photographer's studio, then in the early XX century photography becomes an integral part of the profession and field work of ethnographers. Special attention to the photo documentation of ethnography of the peoples of the Russian Empire was given by the Russian Imperial Geographical Society and the Ethnographic Department of the Russian Museum in St. Petersburg. Ethnographers-travellers equipped with portable photographic technique, which had been invented before the time, and with a heavy load of fragile glass plates for negatives, went to distant countries of Asia, East, the Caucasus, the remote corners of European Russia. Thanks to these devotees, the distant and the so far unknown then became close and obvious to a wide range of people. At that time, the first collections of ethnographic photographs in Belarus were created.

Photo documentation of the Belarusian ethnography was started in 1905 by a student of St. Petersburg University V. Kostka who on instructions of the Department of Ethnography of the Russian Museum took photos in Slutsk and Igumen uyezds of Minsk province. About 200 of his photo negatives remained. In 1906–1910, the series of ethnographic photographs in Slutsk and Mazyr uyezds of Minsk province and Homiel and Bykhov uyezds of Mahilyow province were made by A. Serzhputowski[2]. Next, in 1911–1913 a photo collection by I. Serbau appeared.

Photos by I. Serbau take a special place in the history of Belarusian photography. In this area the ethnographer can truly be called a pioneer of the country of Palessie. Before him mostly studio photos had been made in Palessie. In 1867, for a display at the Russian ethnographic exhibition, portraits of peasants of Hrodna province were made in a studio, and in 1903, on instructions of ethnographers A. and V. Kharuzins — photos of Palessie women from Kobryn uyezd in their namitkas (headdresses of married women).

1 Serbov, I.A. The Belarusian Sakuns / I.A. Serbov / / Collection of the Russian Language and Literature Department of the Imperial Academy of Sciences. — Petrograd, 1915. — Vol. XCIV, No. 1. — PP. 1–49; Serbov, I.A. The Vilchyn's Palyans: material culture: ethnographic sketch of Belarusian Palessie / I.A. Serbov / foreword by T.A. Navahradsky, E.A. Pyasotskaya. Minsk: BFC, 2005.— 88p.

2 The collection of photographs is kept in the photograph library of the Russian Ethnographic Museum in St Petersburg.

I. Serbau as a scientist had the unique happy chance to travel round Belarus, and, at the same time, to be armed with photographic equipment. The three years of his travels on the eve of World War I were almost the last in the history of the almost untouched at that period integrity of the traditional culture and worldview of the residents of a unique region — Palessie. His photos are unique in documentation of Palessie in coverage of area, perfect ethnographic approach, and consistent implementation of the principle of their serial execution. They recorded that archaic patriarchal world, which after him in Palessie will be sought by all researchers of ethnoculture of this unique region on the map of Europe.

* * *

Isaac Abramavich Serbau was born on May 25, 1871 in v. Kulshychy in Prapoisk uyezd (now Slawharad district in Mahilyow region) in a family of a land-poor peasant Belarusian. In 1892, he graduated from the Pedagogical Seminary in Polatsk, in 1901 — Moscow Archaeological Institute, after that he worked as a teacher in Minsk, Vilna, and Homiel and at rural schools[3] . Ethnography, archeology and folklore of Belarusians were his passion. When he was a teacher, he began to collect folk and ethnographic materials. Since 1908, I. Serbau became a member of the Minsk Church Historical Archaeological Committee and together with A.K.Snitka and A. Panou created Minsk Church Archaeological Museum. On the instructions and means of the Committee, in the winter 1911, he made his first trip throughout Minsk province in order to «make ethnographic collections»[4] (Fig.1). Since that time, there survived his winter photographs in Damanavichy, Zhytsin, Krynka, his native village of Kulshychy. With the recovery the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society in Vilna in 1910, I. Serbau takes an active part in the work of its archaeological and ethnographic sector.

The IRGS Northwestern Branch attached great importance to the study of history, ethnography, archaeology, natural sciences and statistics of the North-Western Territory, as Belarus and Lithuania were called at that time. Among the methods of research and data collection there were not neglected opportunities of collecting ethnographic documentation by the way of photographing popular types of peasant life and artifacts, traditional occupations, architecture and folk costumes, which rapidly went into oblivion. Not by chance in 1911 the meeting of the Department approved the «Instructions for those wishing to pursue photography for scientific purposes (ethnography and anthropology), in the development of which D.I. Daughiala and A.F. Zienkiewicz took part, and there was created a special subcommittee that was to discuss how to collect photographic collections with the assistance of school teachers in accordance with the program developed by the ethnographic sector[5].

The teacher of the 2nd Minsk City College I. Serbau was the first to suggest the Northwestern Branch his project of ethnographic excursions for taking photographs. In March 1911, at the meeting the members of the Department from the three ethnographic and archaeological applications presented before them supported only I. Serbau's petition. The minutes of the meeting were recorded as follows: «To recognize a photographic tour as the most relevant to the state of cash in the NW Department and its needs; for this to hand 60 rubles from the Department's money at the disposal of the teacher of the 2nd City College I.A. Serbau, who intends to go to the most interesting, from the ethnographic point of view, areas of Minsk province»[6].

I. Serbau was drawn by Palessie. In his report on his trip in 1913 I. Serbau wrote: «Palessie itself is a rich country but it is studied very little. Here, in every corner one can find items that are unlikely well-known to science [...].Apparently I'm very fond of Palessie, but I would merely love to show our expert scientists that for their work on geology and nature, archaeology, history, ethnography and dialectology a wide field is not somewhere far away in exotic countries but here, in our homeland in free Palessie»7. Palessie for him is an enormous space for settlement of descendants of the ancient tribe of the Dregovichs who, according to the researcher, covered a large area of modern Belarus from the

3 The Belarusians: in 8 volumes Volume 3: The history of ethnological research / V.K. Bandyrchyk; Editorial Board: V.K. Bandarchyk and others, Institute of Arts, Ethnography and Folklore; — Minsk: Belaruskaya Navuka, 1999. — 365 p.

4 Certificate to I.A.Serbov by the Office of Minsk Governor-General No.875 of 16 February 1911 VBU RS, F 34, b. 701, l. 50.

5 The Journal of IRGS NWB No.9 of 26 March 1911. See VBU RS, F 34, b. 700, l. 29-30, 32.

6 Ibid, Sheet 32.

7 The report on I. Serbau's trip to Pinsk Palessie in the summer of 1913. See VBU RS, F 34, b. 659, l.13.

origins of the Neman and the Western Bug to the Dnieper River and its tributaries — the Byarezina and the Prypiat and also the surrounding parts of modern Volyn and Rivne regions of the Ukraine. In his views the ethnographer relied on the theory of origin of the Belarusian nationality by Russian historian A. Shakhmatov and other scientists who took out ethnogenesis of the Belarusians directly from the early East Slavic peoples[8].

Not by chance I. Serbau sought to explore the «country of the Dregovichs or Paleshuks». He believed that «of all the Belarusian tribes it was the Dregovichs, those inhabitants of deep forests and swampy wetlands, who far more completely preserved Old Russian national characteristics not only in everyday activities but also in their appearance and character»[9].

The ethnographer's first trip on the instructions of the IRGS Northwestern Branch was held in teachers' work-free summer months of 1911 in Igumen and Babruisk uyezds of Minsk province, Mahilyow and Chaussy uyezds of Mahilyow province[10]. It was of exploratory nature, however, in scientific terms it was very productive. The ethnographer was guided by the ethnographic program of the IRGS Northwestern Branch. In his report «Through the Dregovichs' area in the summer of 1911» I. Serbau clearly responds to all points of the program and gives the general characteristics of the territory of settlement, anthropological features, clothing, accommodation, construction, vehicles, household activity, crafts, some features of Dregovichs' rituals. It is no accident that during the next trips, which were also supported by the IRGS Northwestern Branch, he moved exactly to those areas of Palessie, where «there was a long preserved ethnographic belt of the Dregovichs' culture»[11].

Significant results were obtained by his «ethnographic photographic tour» of 1912. The ethnographer's route passed Babruisk, Igumen, Mazyr and Slutsk uyezds of Minsk province. The journey lasted from 8 June to 12 August (in the old style)[12]. He travelled about 1,800 versts, of which more than 1000 — in a cart, about 800 — by train and by car, floated down the rivers Styr, Yaselda and Prypiat by steamer. On board the ship he made the pictures of the views of Pinsk, Khoyna and Turaw. At the beginning of his journey I. Serbau tried to move from village to village by bicycle he had taken from Minsk. But soon absurdity of such a method of ethnographic journey became clear, as that mode of transport, according to the researcher, «in the eyes of the people deprived the trip of any serious sense, since the bike in the countryside is still a subject of idle interest and gross jokes»13. As a result, the bicycle was sent by train back to Minsk. The ethnographer-traveler received shelter from local priests, teachers, rural district clerks, in the homes of the Jews, local people; he stayed the night at inn houses, in premises of rural primary schools, which were empty in the summer.

I. Serbau displayed the photos taken during the trip in 1912 to the public at the Vilna exhibition, which was organized on March 23, 1913 in the assembly hall of Vilna boys' gymnasium during the annual meeting of the members of the IRGS Northwestern Branch[14].

In 1913, I. Serbau again filed an application to the IRGS Northwestern Branch and received a cash grant for the next trip[15] (Fig. 2). That summer, he travelled the northern part of Pinsk region, which included the entire northern part of Pinsk uyezd and northwestern parts of Mazyr uyezd in Minsk province and eastern parts of Slonim, Pruzhany and Kobryn uyezds in Hrodna province. The material was collected in settlements located in the basins of the left bank tributaries of the Prypiat — the rivers Tsna, Bobryk and Yaselda. The main places of his research were in Pinsk uyezd — villages and towns of Dzyatlavichy, Vichyn, Kazhan-Haradok, Luninets, Dubnovichy, Pagost, Novy Dvor, Lahishyn, Azarychy, Tselyahany, Svyataya Volya, Abrovo, Brodnitsa, and Lyakhavichy, in Kobryn uyezd — Ivanava, Druzhylovichy , Motal, Bezdzezh, Khomsk, in Pruzhany uyezd — Byaroza Kartuskaya and Revyatsichy[16]. In 1913, the

8 The Belarusians: in 8 volumes Volume 3: The history of ethnological research. P. 220.

9 Serbov I.A. Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. I.A.Serbov // Notes of the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society. B. 3. — Vilna, 1912. — P. 304.

10 The report of IRGS NWB for 1911. See VBU RS, F 34, b. 704, l. 10. We did not manage to find out the exact route and its period.

11 Serbov I.A. Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. P. 320.

12 Serbov I.A. The trip to Polesia in the summer of 1912. I.A.Serbov // Notes of the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society. B. 4. — Vilna, 1914. — P. 70.

13 Ibid. P. 71.

14 The minutes of the IRGS NWB annual meeting of 29 March 1913. See VBU RS, F 34, b. 711, l. 21.

15 I. Serbau's petition to IRGS NWB of 14 March 1912. See VBU RS, F 34, b. 712, l. 33, 34.

16 I. Serbau's report on trip to Pinsk Palessie in the summer of 1913. Sheet 13.

ethnographer also received support from the Department of the Russian Language and Literature of the Imperial Academy of Sciences, as a result of which he gathered material for ethnographic essay «The Belarusian Sakuns» published in 1915[17].

A major objective of I. Serbau's Palessie travels was photographing, «composing the ethnographic collection of photographs»[18]. What did the researcher seek to save on them from an unforgiving time?

His travels took place at a time when Palessie patriarchy was still untouched by the explosion of World War II. However, Palessie could not avoid civilizational changes of the early XX century. It is in this patriarchal region where they were particularly visible. Thanks to ethnographic descriptions of the middle and second half of XIX century, Palessie perceived an archaic country where many antiquities were preserved. In the early XX century, the stereotype of archaic Palessie firmly possessed the minds of scientists and society. I. Serbau was not free of it as well. But his first encounter with the ethnographic reality of Palessie in 1911 revealed a conflict between research hopes and the local reality that was quickly changing there. In the conclusion of his report on the trip of 1911, he notes that the traditional culture of the studied territory loses its individual features, especially near cultural centres and railways, where the «primitive life has taken a completely different character».

Unlike his predecessors — travellers round Palessie in XIX cent., who were armed only with attentive eyes, a good memory, a keen interest in undisclosed country and the life of its people, and with the only way to record their observations — to keep detailed notes in travellers» diaries, I. Serbau as a researcher had the opportunity and means for visual documentation of what he saw. A Kodak camera, with which he travelled, allowed him to fix the existing reality in visual images.

I. Serbau's attitude towards photography, his approach to nature, the methods he used, can be found in his report on the trip to Palessie in 1912, in which he repeatedly mentions that the days of «travelling with a Kodak», «a Kodak and a handbook» in the fields and villages, or went «by bicycle with a Kodak» and noted which photos were made in a particular village. In the evening, when there were no light conditions for photography, the ethnographer listened to and recorded local songs, fairy tales and legends.

I.A Serbau had to persistently persuade his characters to pose for the camera. For the Paleshuks the camera was a thing that they were sure to see for the first time in their lives, so at a loss they did not know how to relate to the ethnographer's proposals to pose for photographs. Moreover, as he notes, young people were even more suspicious about photographing than the old ones.

The man with a camera caused distrust not only of the peasants. I. Serbau was treated with distrust by local government officials — clerks and policemen. So, in the town of Pyetrykaw where the ethnographer went to Ilyinsky Fair, he suffered an unfortunate incident, which he described in his report: «I wanted to take pictures of this Palessie fair in all forms, but the police prevented. In the midst of my work the policeman arrested me with a camera and sent me under escort to the police officer. Like it or not, I had to suspend work and follow him with all devices on quicksand 2 ½ versts out of the town. The police officer quickly let me go and let to continue my work. But still a good time for instant photography had passed, and the spirit was gone. So, fair scenes were not photographed in their entirety and diversity»[19]. Ilyinsky fair was famous because the Paleshuks brought their oxen to sell, the Gipsy brought horses, and the Jews traded «red goods» — textile and manufacture. In the pictures, which I. Serbau was still able to take, one can see living scenes of the fair's daily affairs, diversity of ethnic types — local Belarusians in distinctive clothing, the Jews, and the Gipsies. One of the photographer's successful photos is a picture of blind musician Stsyapan Halets with a lyre and his companions near the church.

In the village of Hrytsevichy (now in Kletsk district) the ethnographer got into trouble, which he described as follows: «The district clerk Hancharenka took me for some very dangerous spy, made me seriously questioned and examined all my papers and documents. In the end, dissatisfied with this, he announced that he had sent a courier to the land captain to the settlement of Hantsavichy so that he immediately came to the scene. I avoided trouble due to local priest Fr. Herasimovich, who calmed the

17 Serbov I.A. The Belarusian Sakuns. PP. 1-49.

18 Serbov I.A. Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. P.304.

19 Serbov I.A. The trip to Polesia in the summer of 1912. P.100.

clerk and took me under his wing»[20]. In that village, I. Serbau stayed for a few days, took pictures of typical local clothing and buildings, and continued on his journey.

For the ethnographer was helped to avoid uncomfortable situations by a certificate from the Office of the Governor of Minsk, which stated that he performed an «important scientific instruction» and local government officers and Chiefs of Police were asked to assist him (Fig.1)[21].

In 1911, the photo ethnographic material collected by I. Serbau suffered significant damage as a result of acts by the administration. In Smolensk, at the railway station, it was arrested by a local conductor and a station gendarm, who made him deposit his luggage with glass plates and a camera in the baggage car. When I. Serbau got it back at Orsha station, the apparatus was broken and photo material was irretrievably lost — instead of hundreds of negatives in a broken glass basket there was gravel[22]. In his report on the expedition I. Serbau estimated the inflicted material damage to 260 rubles and due to the fact that «he had lost opportunity to present to the Northwestern Branch sufficient ethnographic collection of photographs in 1911», he returned the advance for a trip of 60 rubles. However, the Department treated I. Serbau's «selfless trip» with special attention and decided to return him that sum to cover at least a small part of his high costs[23] .The case of the researcher drew a wide response in Vilna[24]. At the general meeting of the Northwestern Branch in February 1912, it was decided to award teacher I. Serbau who had suffered during ethnographic tour in 1911, and give him aid of 75 rubles to cover his financial losses[25]. We can assume that for that money I. Serbau acquired a new camera, with which in 1912 again went to another trip to Palessie.

The photos and records by I. Serbau indicate that in those years he regarded photographing as a very important, perhaps the main, part of his ethnographic work. The scientist understood that he related to scenes that were disappearing. The camera allowed him to save for posterity the anthropological image of the then local people, their costumes, peculiarities of rural development, traditional peasant lifestyle. As a result of selfless field work and achievement of widely defined task, the researcher was able to create an illustrated encyclopedia of the ethnography of Belarus and the Belarusians.

In the photos by I. Serbau we see residents of Belarusian settlements: cities, towns, villages, hamlets, outskirts and isolated farmsteads; representatives from different social classes: peasants, gentry, petty bourgeois, working intelligentsia, as well as images of the Belarusians' neighbours — the Jews, the Gypsies, for whom Belarus since the Middle Ages became their home. The ethnographer-photographer recorded the village streets of settlements and their inhabitants during the holidays (Drazhna, Krynki, Lyubashev, Vyalikiya Awtsyuki, Prudok, Yazvin, Haradnaya, Tyrvovichy), farmers' yards with agricultural work appliances (Yakimava Slabada, Marochna, Zhytsin), barnyards, sheds and specially prepared stacks of corns, azyrody — special wooden means for drying hay (Vuyvichy, Damanavichy, Vyalikiya Awtsyuki, Luchniki, Razdzyalavichy, Khatynichy), wooden mills (Vuyvichy, Yakimava Slabada) and churches of characteristic architectural forms in the villages and towns of Palessie (Plotnitsa, Lemyashevichy, Krynki, Khatynichy, Turaw, Senchytsy, Baryskavichy, Turets, Khoiniki, Prudok, Horval, Haradnaya, Vuyvichy, Vassilyevichy, Radchytsk), cemeteries with high Palessie crosses and the ancient custom to place oak logs on graves (Khoiniki, Vuyvichy, Rechytsa). I. Serbau takes pictures of various aspects of everyday life: peasant women reaping (Rudnya, Lyubashev), gathering hemp (Zhytsin) or flax (Yuravichy), sitting with yarn at the spinning wheel (Luchniki, Krasny Berag), scraping potatoes (Vassilyevichy); men plowing with oxen (Yuravichy), mowing and putting haystacks (Parychy, Marochna, Rudnya, Vyalikiya Awtsyuki, Shupeiki), and children-shepherds grazing a flock of sheep (Vyalikiya Awtsyuki).

The ethnographer was interested in craft and industrial activities of peasants and forms of trade. I. Serbau has a famous series of photos, which recorded in detail the process of pottery in Haradnaya (Stolin district) from preparation of clay to making utensils of various forms and local production of

20 Ibid. P.79.

21 Certificate to I.A.Serbov by the Office of Minsk Governor-General No.875 of 16 February 1911. See VBU RS, F 34, b. 701, l. 50; The letter to the IGRS NWB from Minsk Governor-General No. 1422 of 29 March 1913. See VBU RS, F 34, b. 712, l. 42.

22 Tsishchanka, I. Inspired by Palessie (to the 125th anniversary of I.A. Serbov) / Tsishchanka / / Mastatstva. — 1996. — No. 7. — P. 51; The report of IRGS NWB for 1911. See VBU RS, F 34, b. 704, l. 11.

23 The report of IRGS NWB for 1911. See VBU RS, F 34, b. 704, l. 12.

24 This accident was described in the Severozapadnaya Zhizn (The Northwestern Life) newspaper (No. 42, p. 4).

25 The Journal of IRGS NWB No.14 of 3 June 1912. See VBU RS, F 34, b. 705, l.5

bricks. He even managed to capture the intensity of the psychological relationship between a potter and a local Jew-dealer. It is a very interesting picture where you can see how the trade with the Haradnaya's dishes took place in winter in the village of Damanavichy. In the village of Zhytsin he photographed a travelling merchant, «karavashnik», from the settlement of Shatsk. At fairs in Palessie settlements (Drazhyn, Pyetrykaw, Vyalikiya Awtsyuki) the ethnographer took pictures of various characters: a local peasant folk, blind musicians, beggars, the Gypsies, the Jews-merchants. His photos reflect craft work for producing wheels (Zakhody, Kurshynavichy), a beekeeper with the tools of his ancient craft (Krynki, Ptushychy). I. Serbau's camera lens caught the views of the Palessie nature and the result of man's work on its transformation: swamps, lakes (Tselyahany), rowing (Vulka Rechytskaya), Oginski Canal (Tselyahany), and inning (manor of Vosaw). Often he had the luck to photograph peasants in carts encountered directly on the way (near the villages of Semaki, Zhytsin, and Senchytsy), women who were picking mushrooms in the woods (Schytkavichy), or a funeral procession (Vyalikiya Awtsyuki, Plotnitsa).

Especially valuable are the ethnographic portraits by I. Serbau. He photographed farmers full-length, fullface, in profile and from back, tried to show the features of their anthroponimical appearance, clothing, and headgear. A series of pictures of one or several characters from different angles is a well-known in ethnographic photography method. Serial pictures by I. Serbau create fullness and stereoscopy of impression, and it seems that the author thus tried to overcome boundedness of photofixation ways, sought to achieve quality of documentary films.

The ethnographer certainly had artistic ability to build snapshots of figures in space, locate the appropriate angle, and the point of the lens. He was endowed with a distinctive vision of a visual anthropologist. Choice of characters to be photographed testifies to his desire to show the whole range of human life. In his photos there appears a gallery of women and men of all ages — grandparents, young women and men, girls and also children — babies in their mothers' arms, adolescents who are busy with agricultural work. Classics of ethnographic photography can be considered a photo of three young women from the Hermenchuk family (Drazhyn) with small children in their arms, and the two boys next to their mothers. The composition and rhythmic organization of this photo is skillfully flawless.

I. Serbau copes perfectly well with multi-figure compositions, with a layout of images of three or two persons. The principle of multiplying typically dressed people — men in long shirts with belted waists, holding handbags — kalitas, in linen pants, bast shoes, straw visors (Khatynichy, Prudok, Pazhog), women in namitkas (a headdress of a married woman), with scarves specifically tied to their heads, linen shirts, aprons (Haradnaya, Vyalikiya Awtsyuki, Turaw, Davyd-Haradok) — assures the viewer in a typical nature of the fixed effects. Single images of women from v. Luchniki and Krasny Berag, who are sitting at the spinning wheel, the perfection of artistic composition can be correlated with paintings by old masters.

Palessie residents of villages and towns in the photos by I. Serbau are shown beautiful and worthy. White linen dress with delicate designs, its cleanliness, and special shapes of namitkas on women's heads testify to high culture that is typical of farmers. Among Palessie pictures there are quite a bit those on which one can notice the poverty, misery, wretchedness of the peasantry. But most of them testify to prosperity of Belarusian peasants and local people in the early XX century. The consistency of the peasant population of Belarus was repeatedly emphasized by the ethnographer in his ethnographic notes and reports on expeditions.

When you look at the pictures, it seems that the people on them are quite natural. They seem to have stopped for a moment near the wooden wall of the house, the barn, on the porch of the house, in the street, responding with courtesy to the photographer's request to pose for him. However, correlating the recorded pictures with descriptions and comments that the author left in his reports, you realize that not all what we see in these photographs, as of the time when they were made, was an everyday occurrence. In towns and other populated areas where urban life began to squeeze the local ethnographic features, I. Serbau used a method that can be defined as «an ethnographic reconstruction». The ethnographer with his camera newly designed what in rural life had become the past, giving way to cultural innovation.

Ethnographers' equipment in the early XX century with photographic devices changed the content and optics of scientific vision. The presence of the camera required hindsight from them, made it possible to document what had already disappeared or was disappearing from the life of a peasant. This

was especially true of the old village buildings, traditional costumes and clothing of peasants and local people, which already at that time began to disappear rapidly from use under the influence of urban fashion.

In his reports I. Serbau repeatedly says that country life is changing rapidly. This was particularly evident in the bordering on Palessie area districts, close to urban centres, where the village inclined to a «side of city life» and all the old buildings, utensils, tools and clothing were replaced by new ones, and the younger generation could learn habits of citizens faster, and old needlework was completely supplanted by percale[26]. So from Novogrudok to Slutsk and on the line from Pyasochna to Myadzvedzichy from north-east to south-west — in the richest region in the whole of Belarus, which the ethnographer calls «Polye», the youth was dressed quite like in the city: girls wore fancy dresses and hairstyles, used gloves and umbrellas, guys — lounge suits and shirtfronts, hats made of lamb's wool felt and wore watches. I. Serbau wrote that everything old was really quickly supplanted by the new, both in buildings and in the clothing[27].

The researcher sees more obvious manifestations of capitalist development in Palessie region. In his report on the expedition in 1913, he wrote: «For a long time wild Palessie has remained intact in its original beauty. But now it is not. Forests are being developed; swamps are being drained in Palessie. Migrants, workers and various manufacturers have flooded not only Palessie towns but even the most remote villages. In the impenetrable thickets factories and plants have begun puffing, a steam engine has appeared. Now there are no free pastures, no forests, and no free land. Nolens volens, the free Paleshuk has begun to stir and moved to work in foreign countries and even abroad to America»[28]. With his camera the ethnographer captures forest wood processing plants (Budy), land reclamation (Vosaw), the types of migrants (Myadzvedzichy), the results of resettling peasants from villages to isolated farmsteads (Zhytsin) and others.

However, the researcher was especially interested in outgoing everyday lifestyle — displays of old life, old dress. At his request, women wound down namitkas on their heads and got dressed in clothes, which by that time had gone out of use in town and rustic life. The ethnographer repeatedly stressed that the old tradition of clothing was preserved by the older generation. In the photos by I. Serbau it is not always easy to distinguish what is the result of a successful reconstruction of fragments of outgoing Palessie ethnographic archaic character, from what he was able to capture on the negative as the moment of the present. Ethnocultural diversity of Palessie, diversity and multiformity of local cultures, the presence of fragments of ethnographic reality of the bygone times in a synchronous cut allowed the researcher to create a visual image of Palessie, which on the one hand, is a «snapshot» of the present time, on the other — the recovered fragment of the past.

In those areas where traditional culture had not yet been broken and the remained the signs of its local uniqueness, the ethnographer described in detail the local customs, and recorded old clothes in his photographs. He observed the expressive signs of Palessie culture, for example, in buildings, clothing, appliances and utensils, customs, beliefs, songs, the language of the Pinchuks from Zaharoddzya near Pinsk.

A convenient portable Kodak camera allowed him to seize the vital points that were beyond directing. The ethnographer observes and phographs lively scenes in the village streets during holidays, near the parish church, at fairs (Pyetrykaw, Drazhna). He called his reportage method «instant photography»[29]. That required an immediate reaction from the photographer to get the camera, set the proper exposure, focus the image and insert a glass plate to receive a negative.

Invaluable additions to the visual information content of images are the author's handwritten annotations of the ethnographer. They are done thoroughly and professionally. The texts indicate the place (village, uyezd), the name, age and gender status («girl», «babukhna» (old woman) etc.), belonging to a particular ethnographic group («vybrantsy» (military rural servitors), «Sakuns», etc.), height of those photographed. Part of the captions are made in the Belarusian language (mostly the names of villages), or

26 Serbov I.A. The trip to Polesia in the summer of 1912. P. 72.
27 Ibid. PP. 74-75, 77.
28 The report on Serbau's trip to Pinsk Palessie in the summer of 1913. Sheet 22.
29 Serbov I.A. The trip to Polesia in the summer of 1912. P. 100.

the local language. Anthropological texts are valuable due to accurate information on age and height of the recorded Belarusians, old Belarusian names of villagers and their local variants: Prakseda, Pruzyna, Kulina, Mikhalina, Paraska, Adarka, Ahapka, Aukhimia, Sauka, Antos, Louhin, Nyachypar and others.

The photos by I. Serbau perfectly illustrate features of anthropology and material culture of certain groups of population of Belarus ethnographic regions selected by the researcher.

It should be noted that the scientist's theoretical approaches to the differentiation of ethnographic groups in Belarusian Palessie were often criticized both by his contemporaries and Belarusian ethnographers of our time. For example, Serbau's research paper «The causes of the tribal way of life in Palessie» of 16 November 1913 at the meeting of the regular meeting of the Northwestern Branch, in which he presented the results of his observations during the ethnographic travel to Minsk and Hrodna provinces, caused a sharp debate among those present and criticism of the method chosen by the researcher[30]. More detailed scientific justification of his approach called «The signs of community life in Palessie» was placed by I. Serbau in the introduction to the edition of «The Belarusian Sakuns», which was published in 1915[31]. The ethnographer distinguishes single tribal communities consisting of several settlements located in geographically isolated areas. Each community at that time retained its own individual material and spiritual culture, and by territory communities differed from each other in their cultural and domestic relations[32]. At the same time, the researcher does not always take into account all the factors that have led to a variety and even mixed character of ethnographic landscape of Belarus Palessie. As an ethnographer who worked in fields he repeatedly returned to the areas where the most distinct features of ancient community life and culture of the local population were preserved, he gave a detailed description of them in his expedition reports and works «The Belarusian Sakuns» and «The Vichyn's Palyans» and left us a great visual documentation on those areas.

In his photos we can see military rural servitors, the Sakuns, the Palyans, and the Paleshuks. The names of ethnic groups are recorded by the author's notes. The Sakuns are the inhabitants of a small area between Slutsk and Asipovichy in the upper reaches of the river Ptsich and its tributary Aressa (on borders of Asipovichy district in Mahilyow region and Staryya Darohi district in Minsk region) that are distinguished by their «sa»-type speech (pronunciation in verb endings «-sa» instead of «-sia») . In the early XX century the Sakuns still retained archaic manifestations of their culture in an almost intact manner, what is shown convincingly in the pictures by I. Serbau of the villages Zhytsin, Drazhna, Yuravichy and others.

Great series of photos were taken by the ethnographer in Slutsk villages of Luchniki, Bondary, Varkavichy and Padzer, where lived the descendants of vybrantsy — the «selected» serving military men, who appeared in the Grand Duchy of Lithuania in XVI century. In the early XX century only in the vicinity of Slutsk vybrantsy retained their cultural characteristics and by appearance clearly stood out among the surrounding population. The photos testify to the anthropological features of the descendants of people who once were selected according to excellent physical characteristics and height for the military service, to their own «selected»» dignity not lost for centuries and formed under conditions of social status free from panshchina (unfree labour).

I. Serbau emphasizes anthropological features and describes the cultural and community peculiarities of the Paleshuks — local residents of different areas, for example, the Pinchuks, the Paleshuks of Zarichne, whose life is connected with the primary means of local transportation — a boat; people of Lyubashev district (Volyn region, Ukraine), who «form a clear ethnic boundaries between the Dregovichs and the Drevlyans»[33] , the inhabitants of villages located between the lower reaches of the Dnieper and the Prypiat, where there is a transition from Palessie to the Dnieper land, who are «clearly different from the Paleshuks both in appearance, and the way of life»[34].

30 The minutes of the IRGS NWB regular meeting of 16 November 1913. See VBU RS, F 34, b. 711, l.34.

31 Serbau, I.A. The signs of community life in Palessie: the Paleshuks / I.A. Serbau/ / Collection of the Russian Language and Literature Department of the Imperial Academy of Sciences. — Petrograd, 1915. — Vol. XCIV, No. 1. — P. I-XVII.

32 Serbau, I.A. The signs of community life in Palessie: the Paleshuks / I.A. Serbau/ / Collection of the Russian Language and Literature Department of the Imperial Academy of Sciences. — Petrograd, 1915. — Vol. XCIV, No. 1. — P. II.

33 Serbov I.A. The trip to Polesia in the summer of 1912. P. 95.

34 Ibid. PP. 101-102.

Photo albums on all his expeditions were transferred by I. Serbau to the IRGS Northwestern Branch in Vilna. On the base of his reports and the annual reports of the Department one can judge on the total number of photos taken by the researcher during his travel: in 1911 — about 1000 photos, 1912 — 600[35], 1913 — 500 photos[36]. So for three years, he made no less than 2100 photos[37]. But it is not known for sure whether all of them were received in the IRGS Northwestern Branch. Part of the photos of 1911was lost during the event in Smolensk, some photos were handed by I. Serbau in Minsk Church Archaeological Museum. They are preserved with the Museum stamp in the collection of the National History Museum of the Republic of Belarus.

The geography survey of the pictures covers a large area of today's Minsk, Mahilyow, Brest and Homiel regions, and they represent the traditional culture of such historical and ethnographic regions as the Western and Eastern Palessie, south-eastern part of Central Belarus.

The comparison of the number of photos from Vilnius with the reporting numbers, matching their location to the list of localities studied suggests that there remained far from complete collection of the photographs collected by I. Serbau under the Program of the IRGS Northwestern Branch. Only about a quarter of the photographic heritage of the ethnographer has reached our time. Basically they are the photos that were made in 1912. There are a few photos among them that were taken in 1911. In Vilna collection there is no photo documentation of his travels in 1913, as we can judge from the comparison of the inventory of the geographic collection we made with a list of the places surveyed of the Palessie districts of former Hrodna province listed in the ethnographer's handwritten report on this journey. In 1913, I. Serbau visited the villages of Bezdezh, Homsk, Pagost-Zahorodsky, Tselyahany, Parakhonsk, and Kazhan-Haradok, the villages of Vuyvichy and Dzeraunaya in Slonim uyezd, and Dzyatlavichy, Dubai, Zamoshsha in Kobryn uyezd. In this journey he described and photographed everything, which more or less deserved attention in the study of the region ethnography[38]. I. Serbau wrote: «...So, I made a new album of photographic cards of ethnographic content, total up to 500 separate images. These include collections of Palessie types, clothing, hats, fabrics, patterns, and the types of settlement and placement of farmyards and individual houses. Many of photographed suits and headgear now are of significant rarity, since they have long been out of fashion and are kept only by the old as «death clothes» ...The album of photographs with explanatory text for them are already presented to the Department, and other materials will be collected after processing»[39]. He had the intention to publish the results of the expedition in his «Travel Notes». But this was prevented by the First World War. The album mentioned by I. Serbau was lost in Vilna archival collections. If those 500 photographs survived, we would have a visual documentation of almost the entire western Palessie of the early XX century.

Photos of the Vichyn's Palyans — inhabitants of the small ethnographic region of treeless middle reaches of the left bank of the Prypiat, which comprises the villages of Vichyn, Tsna, Dvarets, Rakitna in Luninets district were included in the publication — «The Vichyn's Palyans» in 1928. It can be assumed that they were also made during I. Serbau's Palessie travels in 1911–1913. In them we see the untouched by the following transformations of XX century patriarchal rural world, authentic women's and men's suits. In Soviet times some of the Vichyn's pictures[40] were shown by I. Serbau at the First All-Belarusian exhibition of local history photographs and ethnographic sketches in Minsk, and published in the «Nash Krai» («Our Land») magazine in 1926[41].

I. Serbau was not only an observer and documentarian of the leaving past. Patriotic stance of the scientist and his fascination with the cultural heritage of Belarus considerably contributed to the fact that at the beginning of 1914 at the annual meeting of the IRGS Northwestern Branch in Vilnius, it was decided to establish immediately an Ethnographic Museum at the Department. To do this, it was decided to apply to the IRGS Board in Moscow on the allocation of 500 rubles for the purchase of a collection of folk costumes and mannequins for their display, and costs for I. Serbau's next trip to Palessie was

35 Ibid. P. 70.

36 The report on Serbau's trip to Pinsk Palessie in the summer of 1913. Sheet 23.

37 I.K. Tsishchanka gives the total number of photographs in the mentioned articles — 5000 items.

38 The report on Serbau's trip to Pinsk Palessie in the summer of 1913. Sheet 20.

39 Ibid. Sheet 23.

40 Serbau, I.A. The Vilchyn's Palyans... PP. 20, 30, 56, 63.

41 Shashalevich, A. The First All-Belarusian exhibition of local history photographs and sketches / A.Shashalevich / / Nash Krai. — 1926. — No.6-7. — P. 5.

offered to take on the expense of the Department42. This decision was based on the fact that I. Serbau within three years of his Palessie travels regularly informed the Department that the traditional clothing was disappearing, and for this he called to hurry up with the preparation of a collection of the most typical folk costumes that were living out their last days, and that could be found then only among old people of the most remote and neglected corners of Polesie[43]. To implement the project was prevented by World War I. In 1914, the next trip to Palessie was not held by the ethnographer either.

I. Serbau's personal and scientific destiny was such that in the history of science and photography, he has remained just as a documentary maker of Palessie, as most of what he would do in the future was lost.

In Soviet times, I. Serbau continued his active scientific, educational and public activities: he was in charge of Board of Education of Mahilyow guberniya (province) executive committee, participated in the Extraordinary Commission for the Liquidation of Illiteracy in 1922, he was elected a full member of the Institute of Belarusian Culture, from 1922 to 1928, he was a lecturer and headed the Ethnography Department of the Belarusian State University. In 1934, for a set of published works I. Serbau was given the degree of Candidate of Historical Sciences without the defence of thesis. With the creation of the Academy of Sciences in 1929, he became the Scientific Secretary of the Department of Ethnography, and later worked as a Senior Staff Scientist in the Sector of Ethnography and Folklore of the Institute of History of the Academy of Sciences. During that period, I. Serbau took part in a number of ethnographic and folklore expeditions and carried out archaeological excavations. There is every reason to believe that at this time the scientist did not leave his passion for photographing. Unfortunately, I. Serbau's photo archive was lost during the Great Patriotic War.

Folklorist I.K. Tsishchanka, I. Serbau's biographer, says that in June 1941 during the evacuation in Tambov the researcher's manuscripts and photo archive remained in his Minsk apartment and was lost during the bombing of Minsk by Nazi aviation[44]. In Tambov the scholar taught at the Pedagogical University. I. Serbau died on January 21, 1943 at the age of 72 and was buried in Tambov.

Fortunately, Vilna collection of pictures by I. Serbau, though not completely, was lucky to survive. Compared with other ethnographic images created in Belarus at the beginning of XX century, it is big as by the number of photos as by width of geography where they were made.

Documentary value and high-quality photos by I. Serbau were already noted by his contemporaries. As a result of the ethnographer's report at the meeting of the IRGS Northwestern Department on October 27, 1912, a proposal was made to print a photo album presented to them, or as illustrations of the report, or separately with explanatory text to them[45]. In the foreword to the publication of I. Serbau's report on the trip to Palessie in the summer of 1911, the editorship of «Zapiski» (The Notes) of the Northwestern Branch noted the following: «This is a brief description of the actual report made by I.A. Serbau. Necessary complements to it are photographs made by him of villages, their inhabitants, peasant subjects and goods and others. The author sent a collection of photos (9 x 6 cm) to the Branch. We hope to publish this ethnographic album in due course. It is our duty to bring I.A. our gratitude for the precious gift»[46].

Those plans were not implemented, as the First World War prevented from that. Subsequent historical events almost for half a century have made photo ethnographic heritage of the Belarusian ethnographer that was preserved in Vilna beyond the reach of the Belarusians.

In the history of ethnographic photography of Palessie I. Serbau has a special place. It was he who established the tradition of photographing in this geographical region. Some very clear sense of research and foresight attracted him just to Palessie. Three years of his Palessie travels occurred in the last period, after which the explosion of World War I there ushered in a new point in the history of Europe and the history of this region, unique in the preservation of ancient traditions. I. Serbau was given a big chance and he used it in a remarkable way — he became the first photo documentary maker in the history of

42 The minutes of the IRGS NWB annual meeting of 30 May 1914. See VBU RS, F 34, b. 715, l. 2.

43 NWB's petition to IRGS No.97 of 3 June 1914. See VBU RS, F 34, b. 716, l. 26.

44 Tsishchanka, I. Inspired by Palessie (to the 125th anniversary of I.A. Serbau) P. 66.

45 The Notes of the Northwestern Branch of Imperial Russian Geographical Society. B.4. — Vilna, 1914. — P. 254.

46 Serbov I.A. Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. P. 304.

the outgoing archaic Palessie. Those who came after him in search of a rapidly disappearing natural surroundings of Palessie with the desire to save this endangered world have not been able to see in the faces of the Paleshuks and in their figures a unique imprint of harmony of a working man with the world of nature, which is so perfectly embodied by I. Serbau in ethnographic photographs of authentic inhabitants of this land.

Ethnographic Palessie, especially Brest and Pinsk areas, happened to have the photo documentation. In those years, when Western Belarus was part of Poland, but the leaving ethnographic reality and landscapes of West Palessie were fixed not only by scientists but by many professional photographers, both Polish and foreign reporters and amateur photographers as well. In 1926, in Palessie the Slavic culture researcher Polish ethnologist K. Moszyński took photos, some tens of which were preserved in the archives of the Institute of Ethnology and Anthropology of Culture at the Jagiellonian University in Krakow[47]. There, from distant America in 1927, in search of an archaic paradise photographer Louise Arner Boyd[48] came. In 1929, during the inventory trip organized by the Ministry of Education and Religious Beliefs of Poland, photographic images of monuments and Palessie ethnography were made by photographer S.Bohnigam[49]. Palessie photographic heritage was left by Zofia Chomętowska[50]. In the 1930s, D.Georgievsky[51], curator of the Polessky museum in Pinsk, made his wonderful photos. About 1000 photos were made in Palessie by Yu. Ambrebski[52] during his ethnographic social studies of 1934-1937. It is difficult to name all who photographed in Palessie before the war. Among them, perhaps, the most fortunate was Paleshuk Yu.Shymanchyk, who knew where in Palessie in 1937 it was still possible to find authentic Palessie natural surroundings. His collection of 400 photographs from the area of Lake Sporauskaye in Brest region53 though drew a line under the second phase of the history of ethnographic photography of Palessie, which covered two decades between the two World Wars.

In the eastern regions of Belarus, where in 1911–1913 I. Serbau took photos, soon after the October Revolution and the Civil War a global destruction of the traditional way of rural life and social transformation began. In Soviet times, only the expedition of V. Lastowski in 1928 en route Slutsk — Astashkovichy left significant ethnographic photo documentation from the territory of modern Slutsk and Luban districts in Minsk region and Svetlahorsk and Kalinkavichy in Homiel region[54].

The history of ethnographic photography of Belarus, including Palessie, awaits its detailed study. Certainly, the name of Isaac Abramavich Serbau will be placed among its founders. A hundred years has passed since the ethnographer travelled Palessie with a portable Kodak camera. Publication of an album of photos of his collection in Vilnius is commemoration of I.A. Serbau, his patriotism and professionalism as a scientist and photographer. The implementation of this publishing project was made possible thanks to the scientists of Lithuania who have preserved valuable scientific heritage of the Belarusian ethnographer and photographer.

Olga Labacheuskaya

47 Palessie: photos from the twenties and thirties / G. Rushchyk in cooperation with G. Engelking; Institute of Arts of the Polish Academy of Sciences, Department of Belarusian Culture, University of Białystok. — Warsaw, 1999. — 256 p.

48 Louise Arner Boyd. Kresy. Fotografie z 1934 roku / wstęp Susan Gibson Mikoś. — Kraków: Znak, 1991

49 Palessie: photos from the twenties and thirties. P. 239.

50 Zofia Chomętowska. Fotografie z lat 1925 — 1939 / Pod. red. K. Puchała-Rojek. Archeologia Fotografii. — Warszawa, 2011.

51 Labacheuskaya, V. Curator of the Polessky Museum Dmitry Georgievsky: to the 75th anniversary of the opening of the Museum in Pinsk / V. Labacheuskaya. — M.: Tekhnologia, 2001.

52 Palessie that we do not know: photoethnographic exhibition. Brest — Pinsk-Kobryn — Minsk, March — September. 1997 / foreword by V. Labacheuskaya — Minsk, 1997.

53 Engelking, A. Józef Szymańczyk. Jestem fotografem / A. Engelking. Cz. 1 // Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. — 1992.- nr. 3/4. — S. 183-193; Józef Szymańczyk. Jestem fotografem. Cz. 2 // Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. — 1993. — n. 1. — S. 58-67.

54 Labacheuskaya, V. Archive of the forgotten Lastowski's expedition of 1928 en route Slutsk — Astashkovichy / V. Labacheuskaya // Culture and life of the Belarusians in ethnographic studies and museum collections: Materials of Intern. Scient. Conf., Minsk, 7-8 June 2012/ Institute of Arts., Ethnography and Folklore of the National Academy of Sciences of Belarus. — Minsk, 2012. — (In press).

Я склаў для сваёй экскурсіі прыблізна такі маршрут: праехаць па вярхоўях Нёмана; абагнуць Палі з поўначы, ўсходу і поўдня, праз Узду — Грэск — Семежава і Ляхавічы; прасунуцца потым на поўдзень па балотах уздоўж мяжы Гродзенскай губерні да Зазароддзя і спусціцца адтуль на Ніжняе Палессе, якое б можна было прарэзаць на ўсю яго даўжыню з захаду на ўсход, прытрымліваючыся этнаграфічнай мяжы дрыгавічоў. Далей меркаваў, калі дазволіць час, даследаваць кут паміж Днепром і Берэзінай.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 70.

For my trips I have made the route something like this: to pass through the upper Neman, round the Pali from the north, east and south, through Uzda — Hresk — Semezhava and Lyakhavichy, then move south through the swamps along the border of Hrodna province to Zazaroddzya and go down there to Low Palessie, which you can try to cut through the entire length from west to east, following the ethnographic boundaries of the Dregovichs. Then I assumed further, if time permitting, to explore the corner between the Dnieper and the Byarezina.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 70.

Kodak Brownie. Eastman Kodak Co.

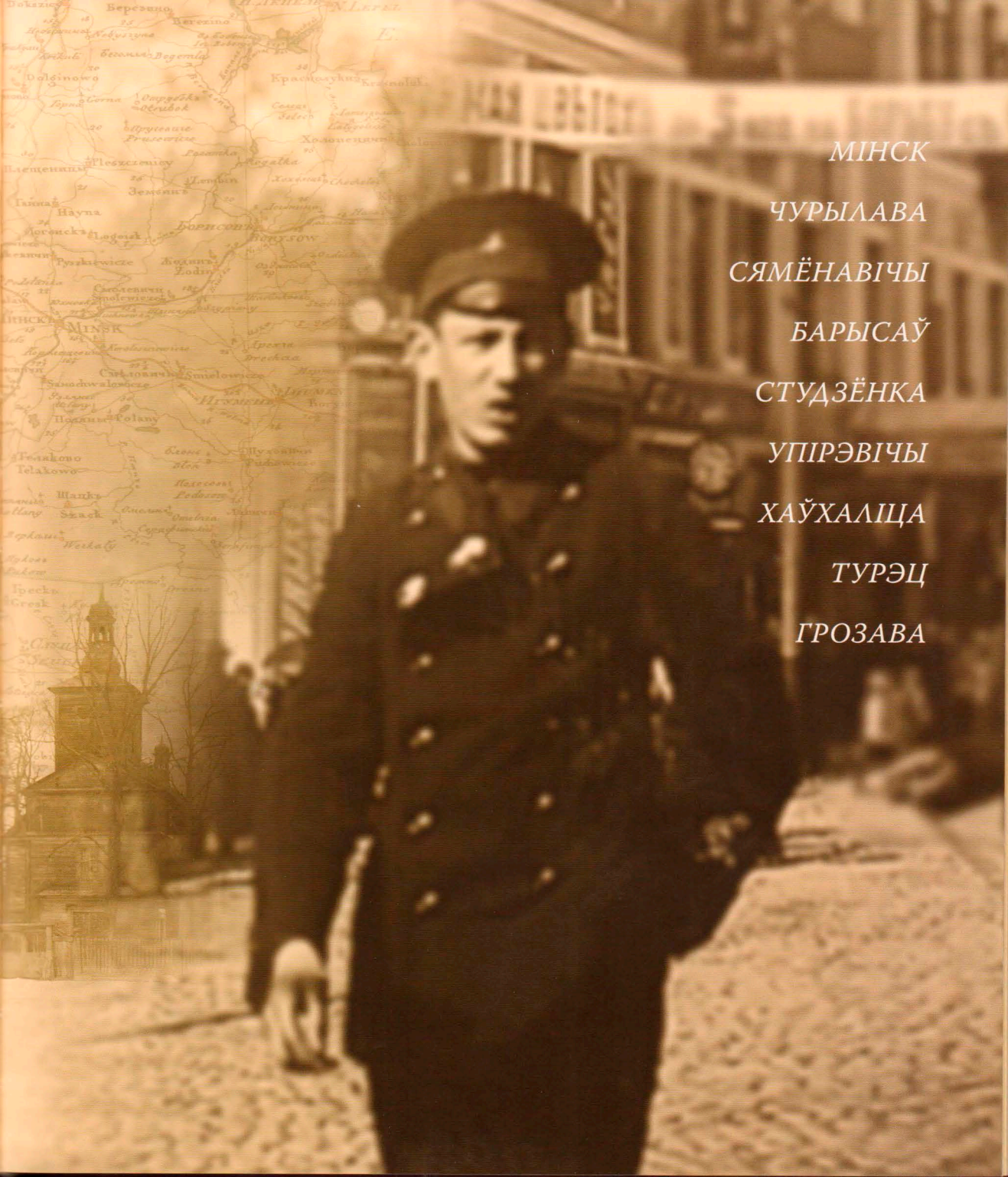
МІНСК
ЧУРЫЛАВА
СЯМЁНАВІЧЫ
БАРЫСАЎ
СТУДЗЁНКА
УПІРЭВІЧЫ
ХАЎХАЛІЦА
ТУРЭЦ
ГРОЗАВА

F 46–483

Дзень белай кветкі. Горад Мінск. 6 мая 1911 г.*

*White Flower Day. City of Minsk. May 6, 1911.**

* *Да адзначаных фотаздымкаў прыведзены каментарыі ў канцы альбома. У некаторых выпадках пазначана, што фотаздымкі з гэтай мясцовасці захоўваюцца таксама ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусі ў Мінску.*

* *Commentaries on the marked pictures are given at the end of the albbum. In some cases, it is noted that the photo from this locality are kept in the National Museum of History of the Republic of Belarus in Minsk.*

F 46–459

Дзень белай кветкі. Горад Мінск. 6 мая 1911 г.

White Flower Day. City of Minsk. May 6, 1911.

F 46–470

Дзень белай кветкі. Горад Мінск. 6 мая 1911 г.

White Flower Day. City of Minsk. May 6, 1911.

F 46–486

Дзень белай кветкі. Горад Мінск. 6 мая 1911 г.

White Flower Day. City of Minsk. May 6, 1911.

F 46–485

Дзень белай кветкі. Горад Мінск. 6 мая. 1911 г.

White Flower Day. City of Minsk. May 6, 1911.

F 46–484

Дзень белай кветкі. Горад Мінск. 6 мая 1911 г.

White Flower Day. City of Minsk. May 6, 1911.

ЧУРЫЛАВА
Churylava

Ігуменскі павет, Мінская губерня Уздзенскі раён, Мінская вобласць

Igumen uyezd, Minsk province Uzda district, Minsk region

Ужо ў вярстах 20 ад Мінска па старым тракце на Слуцк, як толькі скончыліся прыгарадныя пасёлкі, пачынаюцца тыповыя паселішчы з доўгімі вузкімі дварамі і азяродамі. Старыя добра захавалі свае нацыянальныя рысы і старадаўні касцюм: белую доўгую сарочку з прамой гарлавінай і вялікім адкладным каўняром, белыя парты і ачкур, «зрячыя» лазовыя лапці з раменнымі або пяньковымі аборамі і шырокі стракаты пояс, на якім нярэдка вісяць каліта і шабета з красалам. Амаль усе жанчыны носяць галаўны убор, каляровы, пераважна чырвоны, каптур, накшталт капара, які называюць тут у жарт «дзятлам».

Не даязджаючы вёрст 5 да Узды, я прыпыніўся ў в. Чурылава і сфатаграфаваў тыповых тамашніх старажылаў, Андрэя і Параску Махнач у іх нацыянальных касцюмах. Старыя не асабліва ўпарціліся, ахвотна пераапрануліся па святочнаму і спакойна пазіравалі ў сябе на падворку, але з моладзі ніхто не пагадзіўся здымацца, нягледзячы на мае настойлівыя просьбы і ўгаворванне. Сваю адмову яны грунтавалі пераважна на тым меркаванні, што іх здымуць, выставяць на паказ, і потым будуць смяяцца над імі. Пераканаць іх у адваротным часам зусім было немагчыма.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 70–71.

As early as 20 versts from Minsk on the old highway to Slutsk, as soon as the suburban villages have passed typical settlements with long narrow yards and vegetable gardens start. The old preserved well their national character and old clothing: a white long shirt with a straight neck and a large collar, white pants with laces, «zryachiya» («seeing», open-toed) willow bast shoes with belt or hemp cords and a wide mottled waistband, on which a kalita (bag) and a tobacco pouch with a flintstone often hang. Almost all women wear a headdress, a coloured, mostly red, hood like copra, which is called here as a joke «a woodpecker».

Before reaching 5 versts up to Uzda, I settled in v.Churylava and there photographed typical old-timers, Andrey and Paraska Makhnachs in their national costumes. The old were not averse to this and willingly dressed as for the holiday and calmly posed in the yard but none of the young people agreed to do it, despite my entreaties and admonitions. They primarily grounded their refusal on the belief that they would be photographed, put on a show, and then would be laughed at. To convince them otherwise sometimes was even impossible.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 70–71.

→

Андрэй Васілев Махнач, 70 гадоў, 2 аршыны і 6 вяршкоў; Параска Грышкава Махнач, 70 гадоў. Вёска Чурылава Ігуменскага павета. 1912 г. (в. Чурылава, Уздзенскі раён, Мінская вобласць).

Andrey Vassilev Makhnach, 70 years old, 2 arshins and 6 vershoks; Paraska Gryshkava Makhnach, 70 years old. Village of Churylava in Igumen uyezd. 1912. (v.Churylava, Uzda district, Minsk region).

F 46–425

F 46–581

Бабухна Параска Махнач, 70 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі, ў куртцы і каптуры. Вёска Чурылава Ігуменскага павета. 1912 г. (в. Чурылава, Уздзенскі раён, Мінская вобласць).

Babukhna Paraska Makhnach, 70 years old, 2 arshins and 3 vershoks, in a jacket and hood.Village of Churylava in Igumen uyezd. 1912. (v. Churylava, Uzda district, Minsk region).

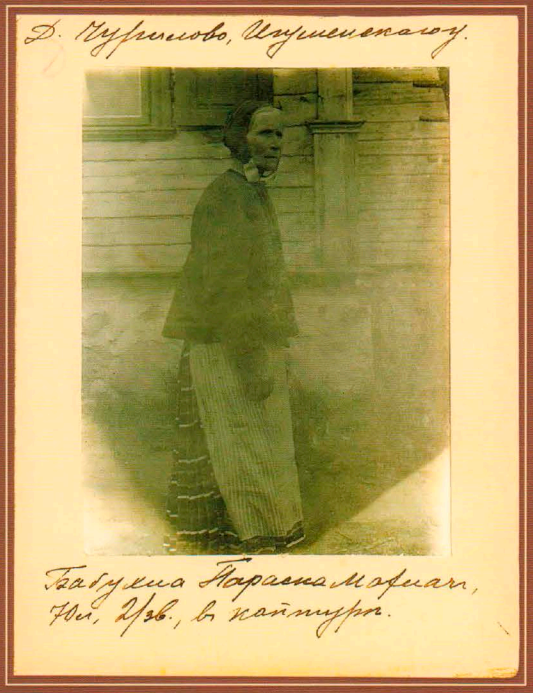

F 46–582

Бабухна Параска Махнач, 70 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі, ў каптуры. Вёска Чурылава Ігуменскага павета. 1912 г. (в. Чурылава, Уздзенскі раён, Мінская вобласць).

Babukhna Paraska Makhnach, 70 years old, 2 arshins and 3 vershoks, in the hood.Village of Churylava in Igumen uyezd. 1912. (v. Churilava, Uzda district, Minsk region).

61

З Чурылава мясцовы селянін Іван Крот падрадзіўся адвесці мяне ў в. Сямёнавічы. Падмазаць «колы» [драбіны — рэд.] і «ўшчэміць» у іх каня звычайна складае мінутную справу. І сапраўды, пакуль я абышоў пасяленне і агледзеў пабудовы, Крот быў ужо напагатоў; сабраў раскіданыя рэчы і ўладкаваў для мяне сядзенне на задку «палукаша» на дарожным мяшку. Мы размясціліся разам з Кратом на вузкім палукашу, быццам у начоўцы, і выправіліся ў дарогу. Малады конік адразу ірвануў і панёсся па камяністай дарозе. «Колы» бязлітасна падскоквалі і трэслі па камянях і калдобінах. Хутка мы выбраліся на роўную дарогу і пакацілі паблізу м. [мястэчка — рэд.] Узды сярод «скарбовых» [казённых — рэд.] палеткаў, добра апрацаваных і засеяных збожжам у перамежку з канюшынай («дзятлавінай»). Увогуле, тут з прычыны нястачы лугоў пад пасевы кармавых адводзяцца вялікія плошчы.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 71–72.

From Churylava a local farmer Ivan Krot undertook to take me to v. Syamyonavichy. To grease «wheels» [a cart — Ed.] and «to squeeze» a horse into them is usually a matter of minutes. And indeed, as I walked around and looked at the settlement buildings Krot was already ready; he had collected litter and arranged for me a sitting at the back of the «palukash» (a bast basket) on a road sack. Krot and I together set up in the narrow palukash like in a tub, and set out our trip. The young horse immediately pulled and raced along the rocky road. The «wheels» ruthlessly bounced and shook on the rocks and ruts. Soon, we got to a flat road and drove past the t. [town - Ed.] Uzda among «official» [state-owned - Ed.] fields that were well cultivated and planted with corn interspersed with clover («dyatlavina»). In general, here due to lack of pastures more space is sown with fodder.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 71–72.

У побытавых адносінах Сямёнавічы зусім падобныя да Чурылава, але толькі яшчэ больш адхіліліся ў бок гарадскога жыцця. Усё старадаўняе — пабудовы, начынне, прылады і адзенне, замяняецца новым. Маладое пакаленне хутка пераймае звычкі гараджан. Старадаўняе рукадзелле зусім выціскае паркаль. Тут мне хацелася абавязкова запісаць некалькі славесных узораў народнай творчасці, каб па магчымасці вызначыць, наколькі глыбока пранікла, гэтак мовіць, новая культура ў народную гушчу. Спачатку справа аніяк не ладзілася. Гарачая пара — народ заняты. У гэтую пору года да яго вельмі цяжка падступіцца. Пад рознымі зачэпкамі запрашалі да вучылішча вядомых на сяле расказчыкаў і спевакоў, аднак тыя, ледзьве даведаўшыся аб мэце іх запрашэння, адразу пачынаюць канфузіцца і імкнуліся хутчэй пайсці, спасылаючыся на недасуг, або на тое, што над імі будуць смяяцца. І ўтрымаць іх ані ўгаворамі, ані грашыма абсалютна было немагчыма. У рэшце рэшт знайшлі добрага старога расказчыка — «вычвора», Антося Шышкова, які пасля добрага частавання абяцаў расказаць некалькі баек. Яго старая нават пагадзілася сфатаграфавацца ў старадаўнім убранні і намітцы. Усе прыгатаванні былі ўжо завершаны. Старыя пераапрануліся ў выйшлі ў садок пазіраваць. Я прыняўся расстаўляць іх перад фатаграфічным апаратам. Склалася надзвычай тыповая група. Аднак у апошні момант, як на грэх, з працы прыйшоў старэйшы сын старых і самым бесцырымонным чынам забараніў ім здымацца. У спешцы я ледзьве паспеў ухапіць на фатаграфічную пласцінку толькі аднаго Антося...

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 72.

F 46–453

Антось Іваноў Шашкоў, 70 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі. Вёска Сямёнавічы Ігуменскага павета. 1912 г. (в. Сямёнавічы, Уздзенскі раён, Мінская вобласць).

Antos Ivanov Shashkov, 70 years old, 2 arshins and 2 vershoks. Village of Syamyonavichy in Igumen uyezd. 1912. (v. Syamyonavichy, Uzda district, Minsk region).

In terms of everyday life Syamyonavichy is quite similar to Churylava, but more deviated toward urban life. The entire ancient — buildings, utensils, tools, and clothing, is being replaced by new.The younger generation learn faster the habits of citizens. Antique needlework is being supplanted by percale. Here I would definitely record some samples of verbal folk art, as far as possible to determine how deeply, so to speak, the new culture has penetrated in the very midst of people. At first, things were not going well. Hot time — the people are busy. In this season of the year it is very difficult to approach them. Under different pretexts we invited to school well-known village storytellers and singers, but just learning about the purpose of their invitation, they immediately get embarrassed and sought as soon as possible to get away, alleging lack of time, or the fact that they would be laughed at. And to keep them just by persuasion or money was absolutely impossible. Finally, we found a good old narrator — «vychvor» (a kind of a gagster), Antos Shashkov, who after a good treatment promised to tell a few tales. His wife even agreed to be photographed in an old costume and namitka (special headdress of a married woman). All the preparations had already been completed. The old dressed and went into the garden to pose. I began to arrange them in front of the camera. The situation was very typical of the group. But at the last moment, by a stroke of bad luck, the old's eldest son came and in the most unceremonious manner prohibited them to be photographed. In a hurry, I barely had time to catch on a photo plate only Antos alone...

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 72.

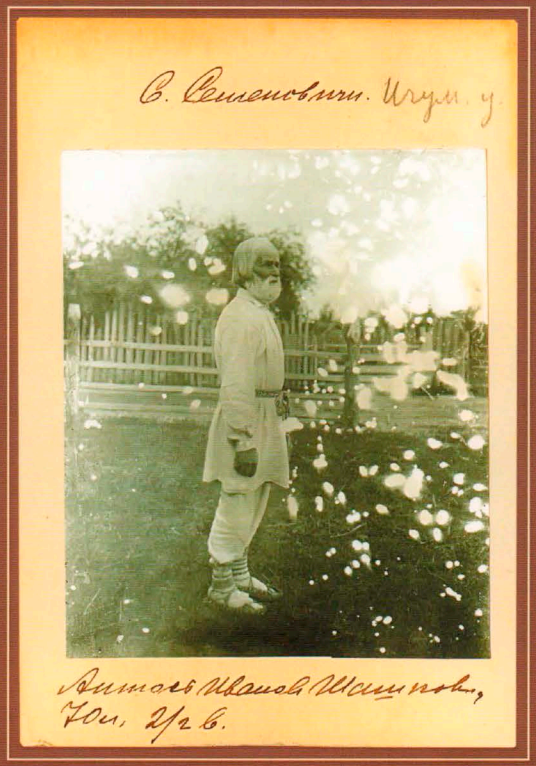

F 46–460

Антось Іваноў Шашкоў, 70 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі. Вёска Сямёнавічы Ігуменскага павета. 1912 г. (в. Сямёнавічы, Уздзенскі раён, Мінская вобласць).

Antos Ivanov Shashkov, 70 years old, 2 arshins and 2 vershoks.Village of Syamyonavichy in Igumen uyezd. 1912. (v. Syamyonavichy, Uzda district, Minsk region).

F 46–119

Горад Барысаў Мінскай губерні. 1911 г. (г. Барысаў, Мінская вобл.).*
*Town of Barysaw in Minsk province. 1911. (t. Barysaw, Minsk region).**

F 46–113

Мейсца пераправы французаў праз Бярэзіну. Вёска Студзёнка Барысаўскага павета. 1911 г. (в. Студзёнка, Барысаўскі раён, Мінская вобласць).

The crossing of the Byarezina by the French. Village of Studzyonka in Barysaw uyezd. 1911. (v. Studzyonka, Barysaw district, Minsk region).

F 46–114

Старадаўняя царква. Вёска Упірэвічы Барысаўскага павета. 1911 г. (в. Упірэвічы, Барысаўскі раён, Мінская вобласць).*

*The old church. Village of Upierevichy in Barysaw uyezd. 1911. (v. Upirevichi, Barysaw district, Minsk region).**

F 46–452

Валун на лузе. Вёска Хаўхоліца Барысаўскага павета . 1911 г. (в. Хаўхоліца, Барысаўскі раён, Мінская вобласць).

A boulder in the meadow. Village of Chaucholica in Barysaw uyezd. 1911. (v. Chaucholica, Barysaw district, Minsk region).

F 46–467

Царква. Сяло Турэц Ігуменскага павета. 1911 г. (в. Турэц Чэрвеньскі раён Мінская вобласць).*

*A church. Village of Turets in Igumen uyezd. 1911. (v. Turets Cherven district Minsk region).**

69

F 46–671

Касцы адпачываюць на пакосах. Мястэчка Грозава Слуцкага павета. 1912 г. (в. Грозава, Капыльскі раён, Мінская вобласць).

Haymakers having rest at the meadowlands. Settlement of Hrozava in Slutsk uyezd. 1912. (v. Hrozava, Kapyl district, Minsk region).

F 46–670

Сялянскія дзяўчыны накладаюць дзятлавіну на воз. Мястэчка Грозава Слуцкага павета. 1912 г. (в. Грозава Капыльскі раён Мінская вобласць).

Peasant girls putting dyatlavina (corn with clover) in the cart. Settlement of Hrozava in Slutsk uyezd. 1912. (v. Hrozava, Kapyl district, Minsk region).

ЛУЧНІКІ
ВАРКАВІЧЫ
БАНДАРЫ
БРАНАВІЧЫ
ПАДЗЕР
ПРОШЧЫЦЫ

ЛУЧНІКІ
Luchniki

Слуцкі павет, Мінская губерня
Slutsk uyezd, Minsk province

Слуцкі раён, Мінская вобласць
Slutsk district, Minsk region

Выбранцы выдзяляюцца сярод атачаючага насельніцтва сваім прадстаўнічым вонкавым выглядам, але па гаворцы, нораву і звычаям яны нічым не адрозніваюцца ад дрыгавіцкіх палян. Пры гэтым разам з маларасійскімі строямі старыя да сёння яшчэ носяць сваю нацыянальную намітку, а старыя не развітваюцца з калітой і шабетай. Тое самае трэба сказаць і адносна пабудоў: у багатых паселішчах з новымі будынкамі чаргуюцца двары з вешніцамі і хаты з глінабітнымі падлогамі і лучнікам. Бачна, што гэта выбраныя людзі з мясцовых дрыгавічоў, якія ў даўніну неслі розную службу ў княстве. Назвы іх паселішчаў пэўным чынам паказваюць тыя спецыяльныя абавязкі, якія былі на іх ускладзены. Так, напрыклад, Лучнікі нарыхтоўвалі лукі, Серягі — суконныя куртки шэрага колеру, а Бранавічы — браныя даспехі і сёдлы. Агароднікі дастаўлялі гародніну, а Падзеры — піва, мёд і воск; Варкавічы неслі вартаўнічую службу на заставах.

Сярод выбранцаў я пражыў каля 10 дзён, адзначыў іх абрады і павер'і, запісаў узоры мовы і песні з мелодыямі, а таксама зрабіў апісанні і сфатаграфаваў іх пабудовы, адзенне і ўвогуле прадметы побыту. Днём хадзіў з кодакам і запісной кніжкай па палях і вёсках, а ўвечары слухаў расказчыкаў ці запісваў песні з голасу непісьменных дзяўчат Марыі Крот і Аўдоцці Савановіч і «бабухны» Васі Крот.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 77–78.

Vybrantsy (rural military servitors) stand out among the surrounding population with their representative appearance, but by the conversation, manners and customs they do not differ from the Dregovichs' Palyans. At the same time, along with Little Russian costumes old women still wear their national namitkas till today and old men do not say goodbye to the kalita (a bag) and a tobacco pouch. The same must be said of their buildings: in wealthy communities new buildings alternate yards with «veshnitsy» (light gates) and houses with wattle and daub floors and «luchnik» (a fastener for a torch of splinters). It is evident that these are people selected from the local Dregovichs who in the old days were carrying different services in the Principality. The names of their settlements in some way show those special duties that were assigned to them. For example, Luchniki prepared bows, Seryagi — woolen jackets of the gray colour and Branavichy — armor and saddles. Ogorodniki supplied vegetables and Padzery — beer, honey and wax; Varkavichy bore guard duty at the outposts.

Among the vybrantsy I lived for about 10 days, noted their rituals and beliefs, recorded samples of their language and songs with melodies, and also made a description and photographed their buildings, clothing and, in general, household items. In the afternoon, I used to go with my Kodak and a record book through fields and villages and in the evening listened to storytellers or recorded by ear songs of illiterate girls Marya Krot and Audotstsya Savanovich and 'babukhna' Vasya Krot.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 77–78.

Вася Крот, 52 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і дачка Мар'я, 18 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі.
Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі Слуцкі раён Мінская вобласць).

Vasya Krot, aged 52, 2 arshins and 3 vershoks and her daughter Marya, 18 years old, 18, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–603

F 46–602

Выбранкі: дзяўчына Маруся Крот, 18 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Вася Крот, 52 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі ў намітцы. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі Слуцкі раён Мінская вобласць).*

Vybranki (women of vybrantsy): young girl Marusya Krot, 18, 2 arshins and 3 vershoks and Vasya Krot, aged 52, 2 arshins and 3 vershoks in namitkas . Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–661

Выбранкі: Аўдоцця Крывадуб, 62 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі і Вася Крот, 52 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranki: Audotstsya Kryvadub, 62 years old, 2 arshins and 4 vershoks and Vasya Krot, 52, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–614

Выбранка, бабухна Вася Крот, 52 гадоў, 2 вяршыны і 3 вяршкі, у курце.
Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі Слуцкі раён Мінская вобласць).

Vybranka, babukhna Vasya Krot, aged 52, 2 arshins and 3 vershoks, in a jacket.
Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–615

Выбранка, бабухна Вася Крот, 52 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі, у кабаце. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranka, babukhna Vasya Krot, aged 52, 2 arshins and 3 vershoks, in a kabat (sleeveless jacket usually wadded or fur-lined). Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–641

Выбранка Мар'я Крот за церніцай . Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranka Marya Krot at a brake. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46 – 640

Выбранка Мар'я Крот за церніцай. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён Мінская вобласць).

Vybranka Marya Krot at a brake. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–642

Выбранка Мар'я Крот за прасніцай. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі,Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranka Marya Krot at a spinning wheel. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–675

Тканне. Ручнікі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён. Мінская вобласць).
Weaving. Towels. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–676

Тканіна. Коўдра. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).
Tissue. Blanket. 1912. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–613

Выбранка, дзяўчына Мар'я Крот, 18 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranka, girl Marya Krot, 18 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v.Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–595

Выбранкі: Куліна Крот, 42 года, 2 аршыны і 3 вяршкі і Каця Барысевіч, 17 год, 2 аршыны і 2 вяршкі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranki: Kulina Krot, 42 years old, 2 arshins and 3 vershoks and Katsya Barysevich, 17, of 2 arshins and 2 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–612

Выбранка, дзяўчына Мар'я Крот, 18 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць)..

Vybranka, girl Marya Krot, 18 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–611

Выбранка, дзяўчына Мар'я Крот, 18 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі, ў курце з «фандамі». Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranka, girl Marya Krot, 18, 2 arshins and 3 vershoks, in a jacket with «Fando». Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–541

Выбранка, дзяўчына Каця Барысевіч, 17 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён Мінская вобласць).

Vybranka, Katsya Barysevich, 17 years old, 2 arshins and 2 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–597

Выбранкі: дзяўчына Каця Барысевіч з матыкай, 17 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі і Куліна Крот, 42 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі Слуцкі раён Мінская вобласць).

Vybranki: girl Katsya Barysevich with a hoe, 17 years old, 2 arshins and 2 vershoks, and Kulina Krot, 42 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–594

Выбранкі: Куліна Крот, 42 года, 2 аршыны і 3 вяршка і Каця Барысевіч, 17 год, 2 аршыны і 2 вяршкі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranki: Kulina Krot, 42 years old, 2 arshins and 3 vershoks and Katsya Barysevich, 17 years old, 2 arshins and 2 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–596

Выбранкі: Куліна Крот, 42 года, 2 аршыны і 3 вяршкі і Каця Барысевіч, 17 год, 2 аршыны і 2 вяршкі. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranki: Kulina Krot, 42 years old, 2 arshins and 3 vershoks and Katsya Barysevich, 17, of 2 arshins and 2 vershoks Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

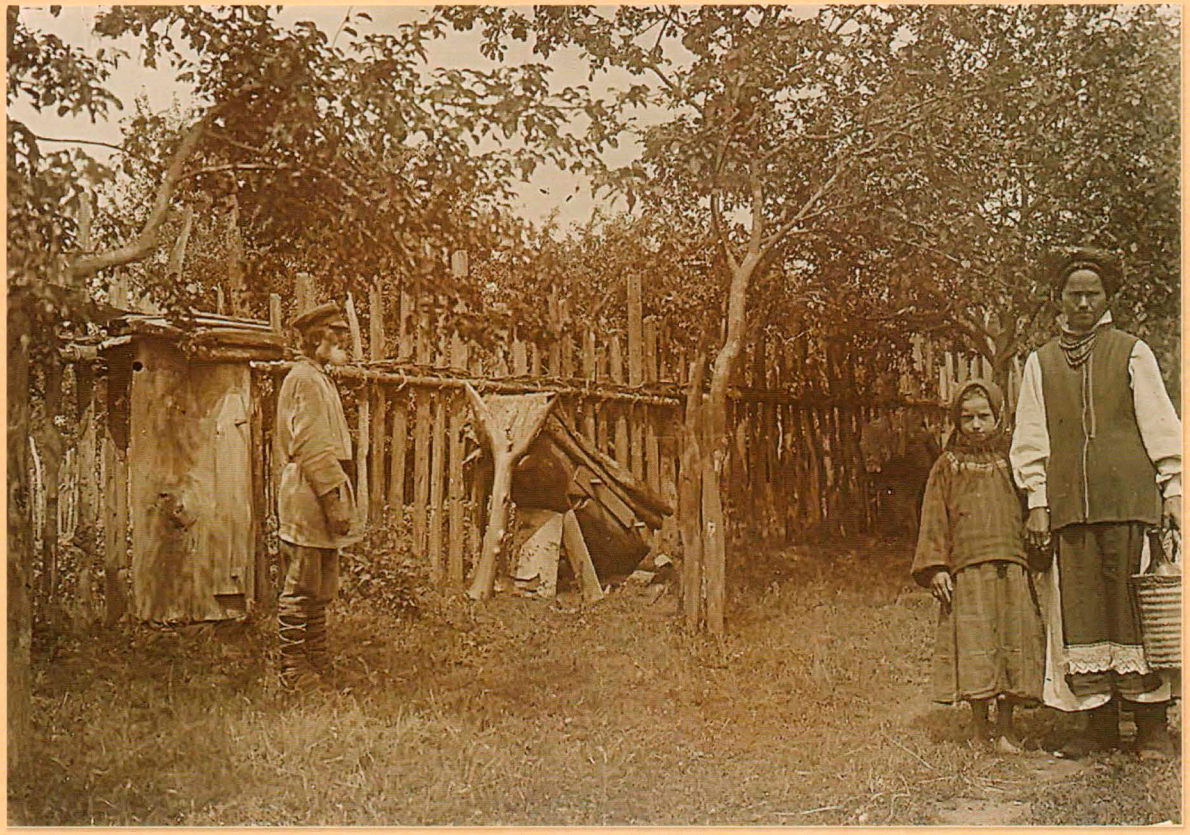

F 46–643

Мацвей Крот, 70 гадоў, на пчальніку. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Matsvey Krot, aged 70, at the apiary. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–667

Нічыпар Кравец, 50 гадоў, на палукашы. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Nichypar Kravets, 50 years old, in the palukash. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–647

Выбранцы: Раман Крот, 45 гадоў, 2 аршыны і 6 вяршкоў за сталюгай і Мікіта Савановіч, 40 гадоў, 2 аршыны і 5 вяршкоў. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybrantsy: Raman Krot, 45 years old, 2 arshins and 6 vershoks, at the joiner's bench and Mikita Savanovich, 40 years old, 2 arshins and 5 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–666

Выбранцы: Мікіта Савановіч і Раман Крот з комляй. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybrantsy: Mikita Savanovich and Roman Krot with komlya (butt). Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–604

Раман Крот, 45 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў і Аляксей Крот, 39 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Roman Krot, 45 years old, 2 arshins and 7 vershoks and Alexey Krot, 39 years old, 2 arshins and 7 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–750

Выбранцы ў старых куртах. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybrantsy in old jackets. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–1665

Гумно на 6 вуглоў. Від спераду. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

A 6-corners barn. Front view. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–1666

Гумно на 6 вуглоў. Від ззаду. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Лучнікі Слуцкі раён Мінская вобласць).

A 6-corners barn. Rear view. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–644

Гумно з навесам. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Лучнікі, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

A barn with a shed. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Luchniki Slutsk district Minsk region).

F 46–673

Выбранцы. Стараста з сям'ёй. Вёска Варкавічы Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Варкавічы, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybrantsy. The village headman and his family. Village of Varkavichy in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Varkavichy, Slutsk district, Minsk region).

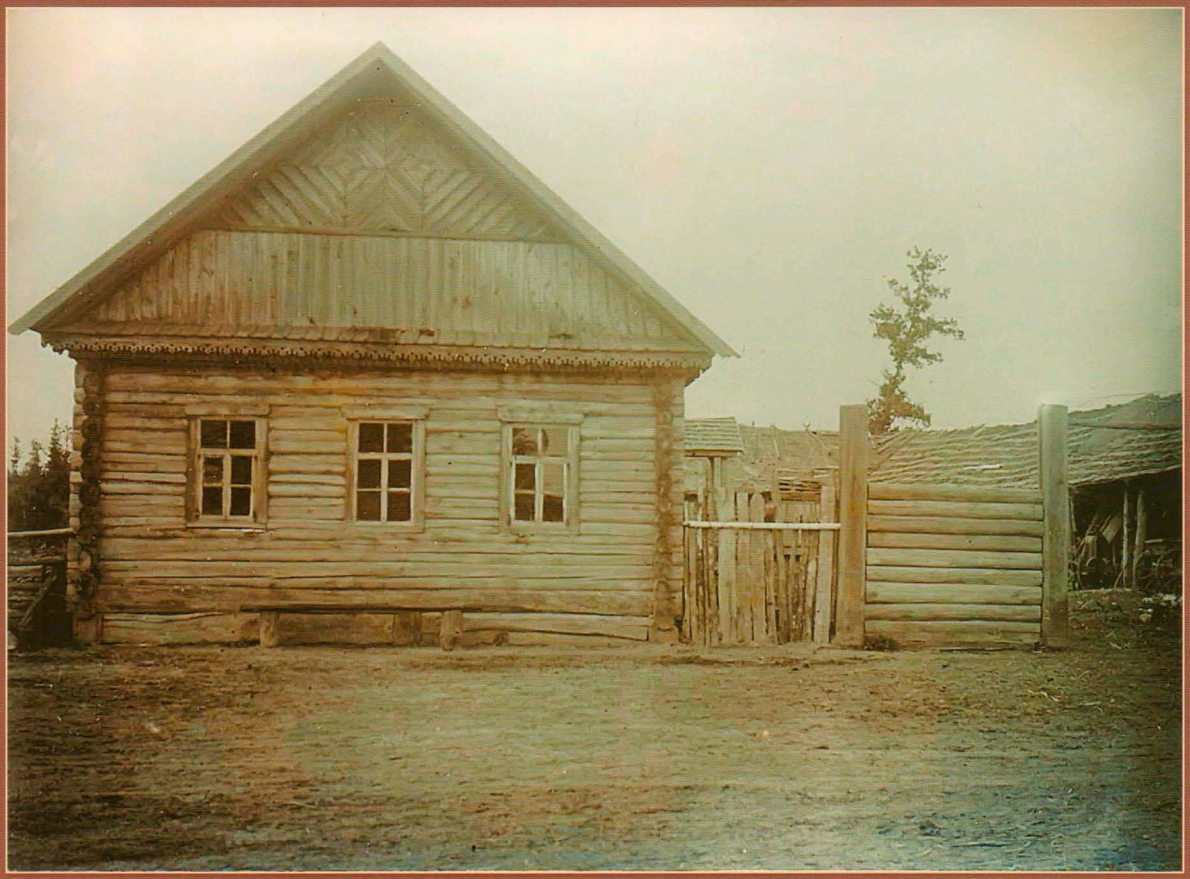

F 46–664

Новая хата. Вёска Варкавічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Варкавічы, Слуцкі раён, Мінская вобласць).
A new house. Village of Varkavichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Varkavichy, Slutsk district, Minsk region).

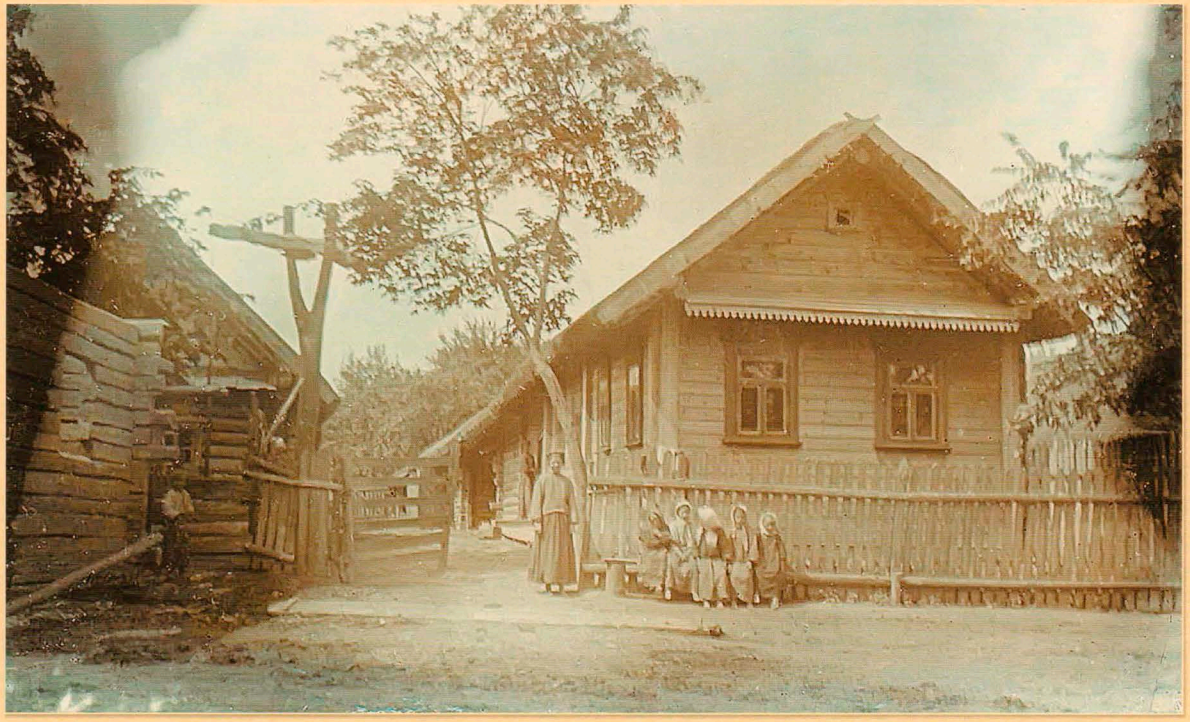

F 46–672

Двор з вешніцамі і новая хата. Вёска Варкавічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Варкавічы, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

A yard with veshnitsy and a new house. Village of Varkavichy in Slutsk uyezd. 1912. (v.Varkavichy, Slutsk district, Minsk region).

F 46–570

Жанчына Аўдоцця Васілевіч, 26 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Вёска Бандары Слуцкага павета. 1912 г. (в. Бліжнія ці Дальнія Бандары, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Woman Audotstsya Vassilevich, 26 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Bandary in Slutsk uyezd. 1912. (v. Blizhnija or Dalnija Bandary, Slutsk district, Minsk region).

F 46–571

Жанчына Аўдоцця Васілевіч, 26 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Вёска Бандары Слуцкага павета. 1912 г. (в. Бліжнія ці Дальнія Бандары, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Woman Audotstsya Vassilevich, 26 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Bandary in Slutsk uyezd. 1912. (v. Blizhnija or Dalnija Bandary, Slutsk district , Minsk region).

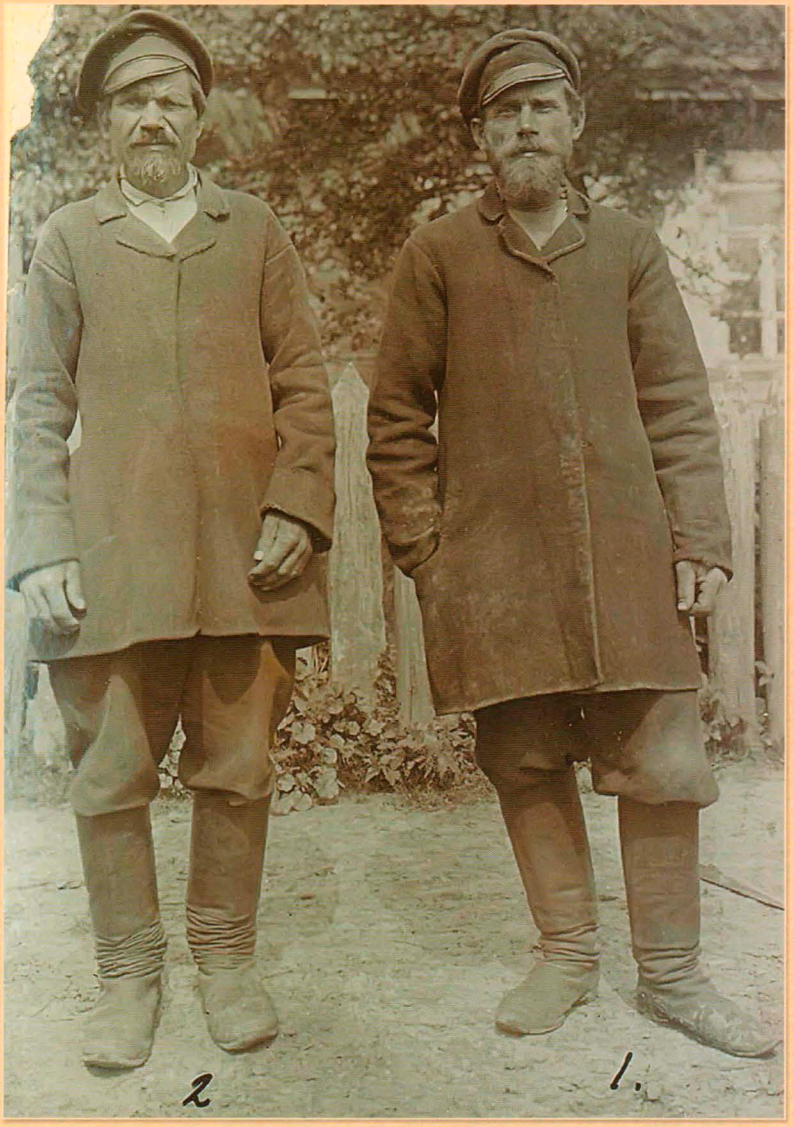

F 46–605

Іван Какановіч, 42 гадоў, 2 аршыны і 8 вяршкоў і Васіль Ярота, 53 гадоў, 2 аршыны і 8 вяршкоў. Сяло Лучнікі Слуцкага павета. 1912 г. (в. Бранавічы Слуцкі раён Мінская вобласць).

Ivan Kakhanovich, 42 years old, 2 arshins and 8 vershoks and Vasil Yarota, 53 years old, 2 arshins and 8 vershoks. Village of Luchniki in Slutsk uyezd. 1912. (v. Branavichy, Slutsk district, Minsk region).

F 46–662

Новы двор выбранца. Вёска Бранавічы Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Бранавічы, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranets's new yard. Village of Branavichy in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Branavichy, Slutsk district, Minsk region).

F 46–678

Стары двор выбранца. Вёска Бранавічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Бранавічы, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranets's old yard. Village of Branavichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Branavichy, Slutsk district, Minsk region).

F 46–646

Выбранка, жанчына Аксіння Уласевіч, 27 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Падзеры Слуцкага павета. 1912 г. (в. Вялікая ці Малая Падзер Слуцкі раён Мінская вобласць).

Vybranka, woman Aksinya Ulasevich, 27 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Padzery in Slutsk uyezd. 1912. (v. Vyalikiya or Malaya Padzer, Slutsk district, Minsk region).

F 46–649

Выбранкі: Аксіння Уласевіч, 27 гадоў, 2 аршына і 2 вяршкі, з дзіцем і Палагея Сукач, 30 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі. Вёска Падзеры Слуцкага павета. 1912 г. (в. Вялікая ці Малая Падзер, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranki: Aksinya Ulasevich, 27 years old, 2 arshins and 2 vershoks, with a child and Palageya Sukach, 30 years old, 2 arshins and 2 vershoks. Village of Padzery in Slutsk uyezd. 1912. (v. Vyalikiya or Malaya Padzer, Slutsk district, Minsk region).

F 46–679

Выбранкі: Аўхімія Уласевіч, 30 гадоў і Параска Шахновіч, 60 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Падзеры Слуцкага павета. 1912 г. (в. Вялікая ці Малая Падзер, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Vybranki: Aukhimiya Ulasevich, 30 years old and Paraska Shakhnovich, 60 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Padzery in Slutsk uyezd. 1912. (v. Vyalikiya or Malaya Padzer, Slutsk district, Minsk region).

F 46–674

Хвёдар Шаўкун, 52 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў. Вёска Прошчыцы Слуцкага павета. 1912 г. в. Прошчыцы, Слуцкі раён, Мінская вобласць).

Khvedar Shaukun, 52 years old, 2 arshins and 7 vershoks. Village of Proshchytsy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Proshchytsy, Slutsk district, Minsk region).

ГРЫЦЭВІЧЫ
МЯДЗВЕДЗІЧЫ
КУЛЯНІ
КУРШЫНАВІЧЫ
БУДЫ

ГРЫЦЭВІЧЫ
Hrytsevichy

Слуцкі павет, Мінская губерня | Клецкі раён, Мінская вобласць

Slutsk uyezd, Minsk province | Kletsk district, Minsk region

У Грыцэвічах жыве каля 10 двароў шляхты. Амаль усе яны праваслаўныя, гавораць на мясцовай гаворцы па-руску і літаральна нічым не адрозніваюцца ад навакольнага насельніцтва, калі не лічыць некаторых дробязей. Так, напрыклад, мужчыны ў іх голяцца і запраўляюць сарочку ў парты. У змяшаных вёсках адразу магчыма вызначыць прыналежнасць дома, а менавіта — сяляне ставяць на даху канькі з высокімі казламі, а шляхта прыладжвае на свае хаты закрыліны і канькі без рагавін, гладкія.

Паўсюдна і ва ўсім тут бачна чыстата і ахайнасць, як асноўная рыса насельніцтва. Нават на працу выходзяць добра і чыста апранутыя. Асабліва выдзяляюцца сваёй стракатасцю жаночыя строі з нязменным красным дзятлам ці каптуром, які надае своеасаблівы каларыт усёй вобласці Палёў.

У Грыцэвічах я правёў 4 дні. Адзначыў усё характэрнае, сфатаграфаваў тыпавыя адзенне і пабудовы, а таксама запісаў 12 песень разам з іх мелодыямі.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 78–79.

In Hrytsevichy there are about 10 houses of the gentry. Almost all of them are Orthodox, they speak the local language in Russian and literally are indistinguishable from the surrounding population, except for some details. For example, their men shave and tuck their shirt into their trousers. In mixed villages it is immediately possible to determine who the house belongs to — namely, on the roof peasants put a ridge with high racks, and on their houses the gentry attach siding boards and ridges without horn-like poles.

Everywhere everything can be seen neat and tidy as the main feature of the population. Even they go to work out well and cleanly dressed. Especially notable for their diversity are women's suits with the same red woodpecker or a hood, which gives the entire original colour to all the area of Pali.

In Hrytsevichy I spent 4 days. I marked all the typical features, photographed typical clothing and buildings, and also recorded 12 songs with their melodies.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 78–79.

F 46–610

Жанчыны ў каптурах Мар'я Крыцкая 40 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Прузына Стрэльчык, 40 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Грыцэвічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Грыцэвічы, Клецкі раён, Мінская вобласць).*

*Women in hoods Marya Krytskaya 40 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Pruzyna Strelchik, 40 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Hrytsevichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Hrytsevichy, Kletsk district, Minsk region).**

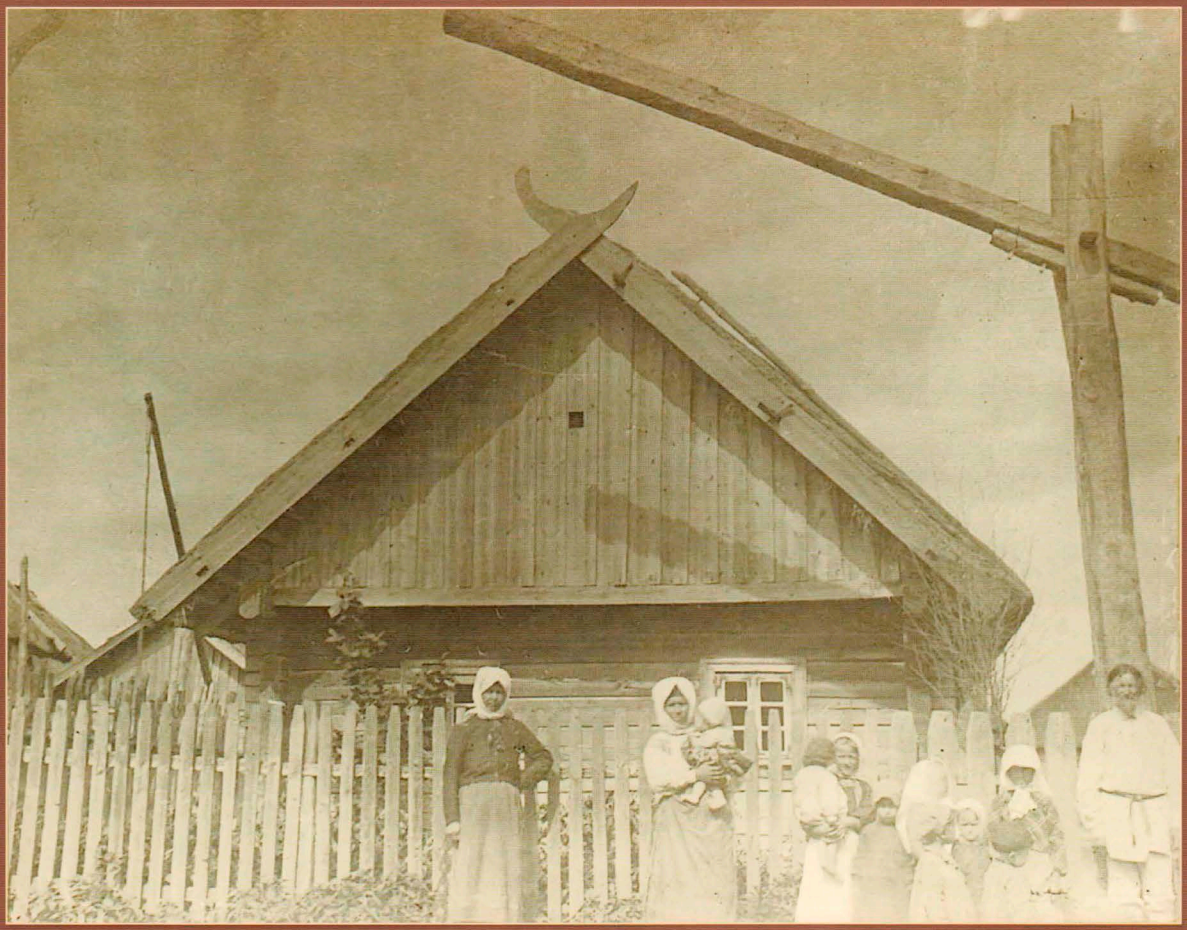

F 46–645

Хата з рагавінамі на даху. Вёска Грыцэвічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Грыцэвічы Клецкі раён Мінская вобласць).

A house with horn-like poles on the roof. Village of Hrytsevichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Hrytsevichy, Kletsk district, Minsk region).

F 46–669

Статак на выгане. Вёска Грыцэвічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Грыцэвічы, Клецкі раён, Мінская вобласць).

A herd in the pasture. Village of Hrytsevichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Hrytsevichy, Kletsk district, Minsk region).

III

Адсюль на захад пасяленні шляхты паступова сустракаюцца часцей. З мэтай больш пазнаёміцца з гэтымі паселішчамі, я адхіліўся некалькі направа ад шашы, праехаў на Клецк і адтуль ужо на Ляхавічы і Мядзведзічы. Гэты маршрут даў мне магчымасць абраць тыповы шляхецкі раён, а менавіта Мядзведзіцкую воласць, якая цалкам заселена шляхтай (рымакатолікамі).

У Мядзведзічах я [...] аб'ехаў ўсю воласць і пабываў ў самых захалусных вёсках. Шмат хто схільны бачыць у беларускай шляхце польскіх перасяленцаў, але Мядзведзецкая воласць карэнным чынам абвяргае такое меркаванне. Нічога польскага тут няма, ні прыроднага, ні прывітага. Праўда, мясцовыя шляхцічы больш чым заможныя, але яны, як і ўсе беларусы, сціплыя, сарамлівыя і дабрадушныя. У пабудовах, прыладах, хатнім начынні і адзенні яны захавалі як старадаўні тып іх, так і назвы беларуса-дрыгавіча. Старыя яшчэ даношваюць світку з вусамі і намітку ці чырвоны каптур. Я запісаў да 20 побытавых і абрадавых песень з голасу 55-гадовай Ганны Канцэлерчык, якая з'яўляецца свайго роду знакамітасцю ў Мядзведзіцкай воласці. Дзякуючы свайму розуму і энергіі, непісьменная Ганна стала на чале мясцовага каталіцкага свету і ў якасці дэпутаткі ездзіла ў Мінск і Пецярбург, каб клапатаць аб адкрыцці Мядзведзіцкага касцёла.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 79–81.

From here to the west, gentry settlements gradually are more common.To learn more about these villages, I strayed a few right off the highway, travelled by Kletsk and from there to Lyakhavichy and Myadzvedzichy. This trip gave me the opportunity to select the typical gentry district, namely Myadzvedzichy volast (small rural district), which is fully settled by the gentry (Roman Catholics).

In Myadzvedzichy I [...] travelled the whole volast and visited the most remote villages. Many people tend to see the Polish immigrants as Belarusian gentry, but Myadzvedzichy volast fundamentally rejects this view. There is nothing Polish here, either natural or acquired. True, the local gentry are more than richer, but they like all Belarusians are modest, shy and kind. In buildings, appliances, utensils and dress they kept both the old type of them and the name of the Belarusian Dregovichs. The old still wear a svitka (jacket) with «whiskers» and a namitka or a red hood. I recorded by ear up to 20 everyday and ritual songs of 55- year-old Anna Kantselerchyk, who is sort of a celebrity in Myadzvedzichy volast. Due to her intelligence and energy, illiterate Anna became the head of the local Catholic community and as a representative she travelled to Minsk and St. Petersburg to apply for opening Myadzvedzichy Roman Catholic church.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 79–81.

F 46–650

Вуліца. Шляхцянкі. Мястэчка Мядзведзічы Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Мядзведзічы, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A street. Gentry girls. Settlement of Myadzvedzichy in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Myadzvedzichy, Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–682

Бабухна Ганна Канцэлерчык, 55 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і дзяўчына Гандзя Андрусевіч, 19 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Мястэчка Мядзведзічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Мядзведзічы, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Babukhna Anna Kantselerchyk, 55 years old, 2 arshins and 3 vershoks and girl Gandzya Andrusevich, 19 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Settlement of Myadzvedzichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Myadzvedzichy, Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–652

Шляхцянкі Ганна Канцэлерчык, 55 гадоў і Ганна Шышко, 60 гадоў. Мястэчка Мядзведзічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Мядзведзічы, Ляховіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Gentry women Anna Kantselerchyk, 55 years old, and Anna Shyshko, 60 years old. Settlement of Myadzvedzichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Myadzvedzichy, Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–681

Ганна Канцэлерчык, 55 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Гандзя Андрусевіч, 19 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Мястэчка Мядзведзічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Мядзведзічы, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Anna Kantselerchyk, 55 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Gandzya Andrusevich, 19 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Settlement of Myadzvedzichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Myadzvedzichy, Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–651

Шляхцянкі: Алена Жыта, 38 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Гануся Канцелярчык, 36 гадоў і Каця Канцэлерчык. Мястэчка Мядзведзічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Мядзведзічы, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Gentry women Alena Zhyta, 38 years old, 2 arshins and 3 vershoks; Hanusya Kantselerchyk, 36 years old, and Katya Kantselerchyk. Settlement of Myadzvedzichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Myadzvedzichy, Lyakhavichy district, Brest region).

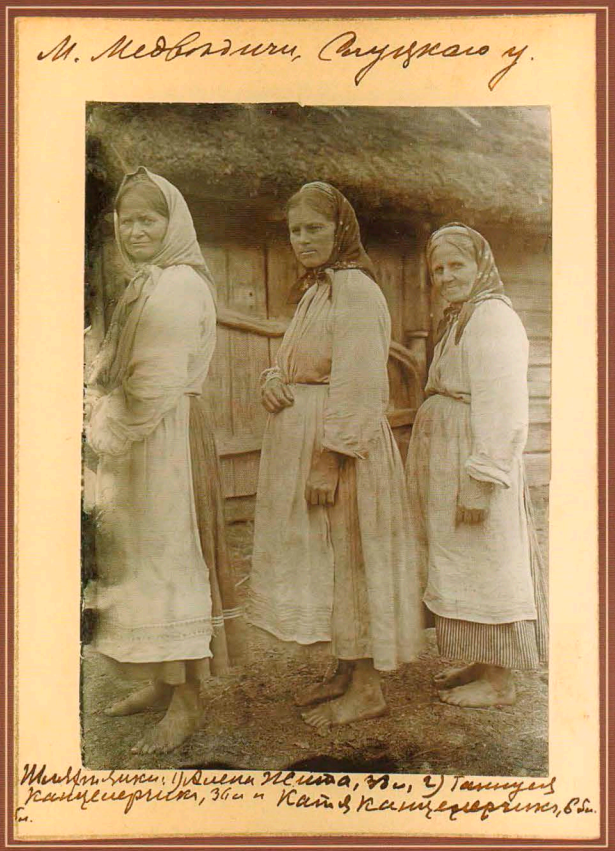

F 46–680

Шляхцянкі: Алена Жыта, 38 гадоў, Гануся Канцелерчык, 36 гадоў і Каця Канцэлерчык, 65 гадоў. Мястэчка Мядзведзічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Мядзведзічы Ляхавіцкі раён Брэсцкая вобласць).

Gentry women Alena Zhyta, 38 years old, Hanusya Kantselerchyk, 36 years old, and Katya Kantselerchyk, 65 years old. Settlement of Myadzvedzichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Myadzvedzichy, Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–677

Урочышча Брады. Шкіпінарны завод. Мястэчка Мядзведзічы Слуцкага павета. 1912 г. (в. Мядзведзічы, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

The tract of Brody. Turpentine plant. Settlement of Myadzvedzichy in Slutsk uyezd. 1912. (v. Myadzvedzichy, Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–1664

Гумно. Вёска Куляні Мядзведзіцкай воласці Слуцкага павета. 1912 г. (нежылая в. Куляні, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A barn. Village of Kulyani of Myadzvedzichy volast in Slutsk uyezd. 1912. (uninhabited village of Kulyani, Lyakhavichy district, Brest region).

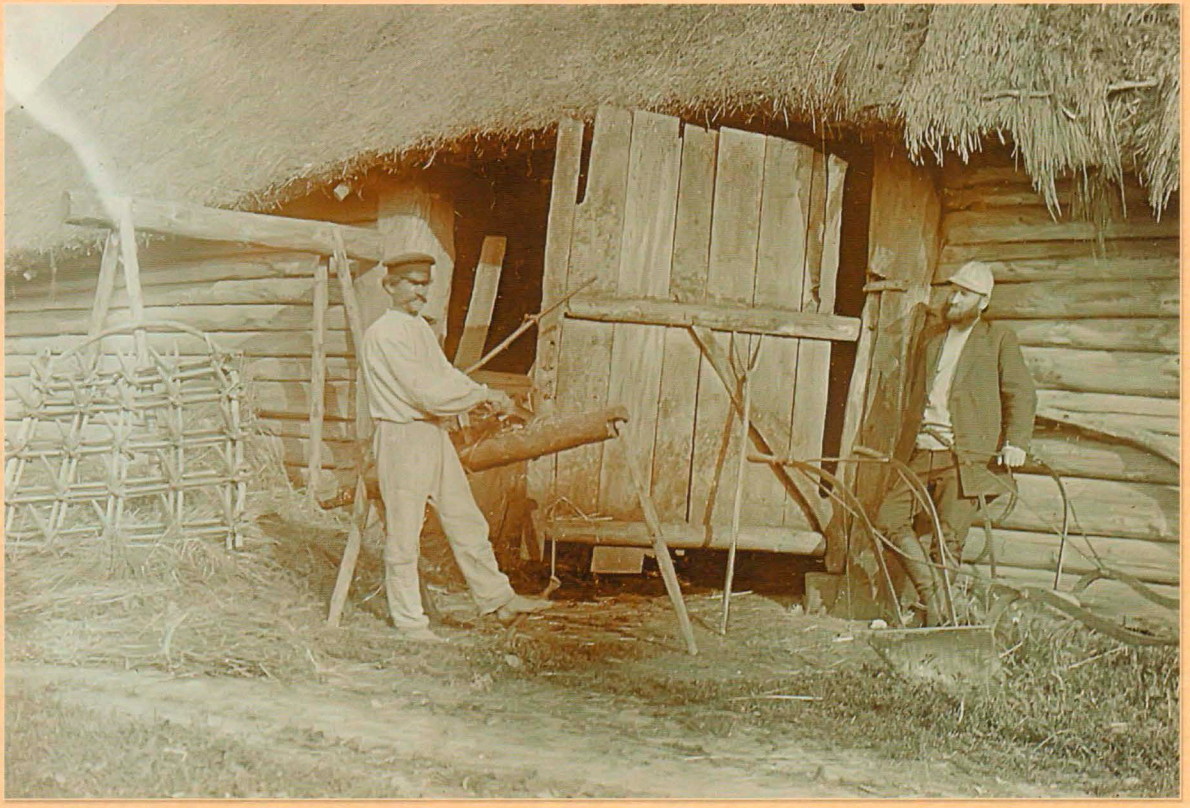

F 46–753

У гумна шляхціц Адольф Чемармазавіч з сячкарняй. Вёска Куляні Мядзведзіцкай воласці Слуцкага павета. 1912 г. (нежылая в. Куляні, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Gentleman Adolf Chemarmazavich with a chaff-cutter near the barn. Village of Kulyani of Myadzvedzichy volast in Slutsk uyezd. 1912. (uninhabited village of Kulyani, Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–663

Хата з разьбой на шчыце. Вёска Курцінавічы Мядведзіцкай воласці Слуцкага павета. 1912 г. (в. Куршынавічы, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A house with carvings on the shield. Village of Kurtsinavichy of Myadzvedzichy volast in Slutsk uyezd. 1912. (v. Kurshynavichy, Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–648

Двор шляхты: Адам Татарыновіч на варштаце, а брат Міхайла з пілой. Вёска Курцінавічы Мядведзіцкай воласці Слуцкага павета. 1912 г. (в. Куршынавічы, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A gentry's yard: Adam Tatarinovich at the bench, and his brother Mikayla with a saw. Village of Kurtsinavichy of Myadzvedzichy volast in Slutsk uyezd. 1912. (v.Kurshynavichy, Lyakhavichy district, Brest region).

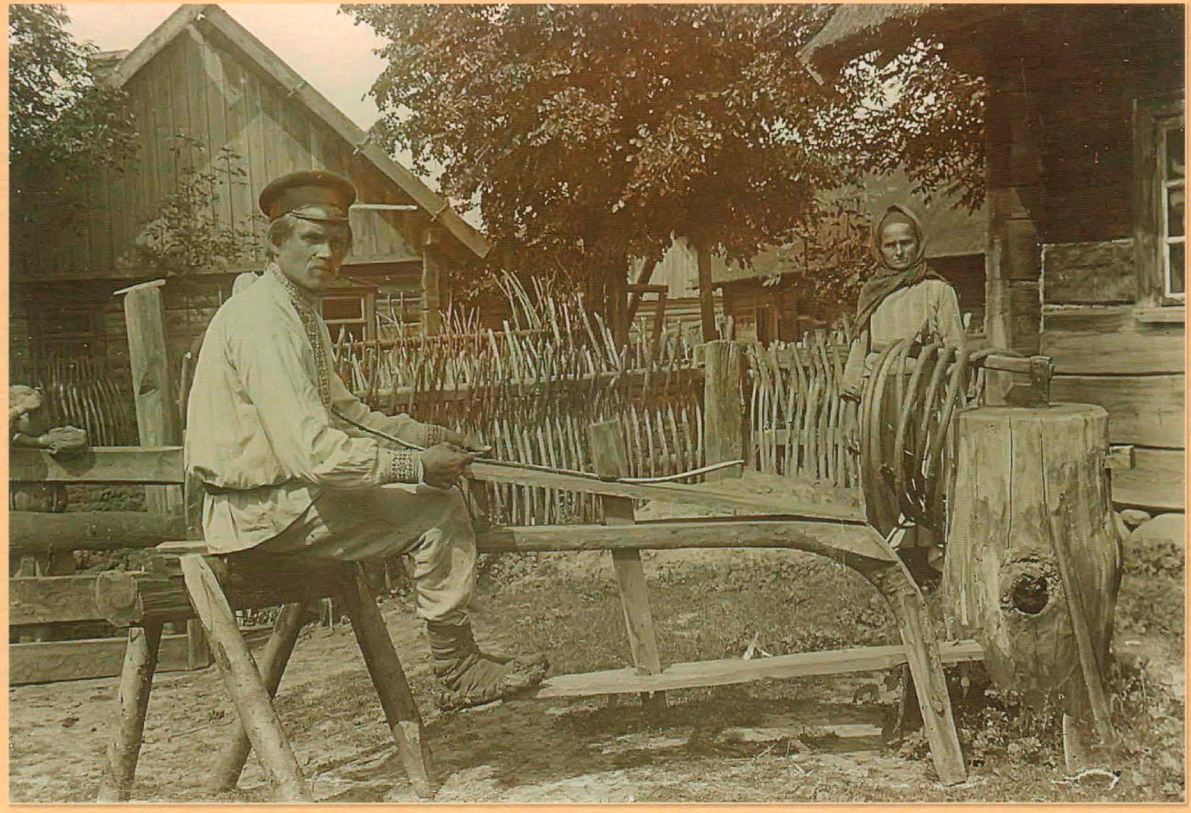

F 46–668

Двор шляхты. Адам Татарыновіч з жонкай на падворку. Вёска Курцінавічы Мядведіцкай воласці Слуцкага павета. 1912 г. (в. Куршынавічы, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A gentry's yard: Adam Tatarinovich with his wife in the yard. Village of Kurtsinavichy of Myadzvedzichy volast in Slutsk uyezd. 1912. (v. Kurshynavichy, Lyakhavichy district, Brest region).

БУДЫ
Budy

Слуцкі павет, Мінская губерня — Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць

Slutsk uyezd, Minsk province — Lyakhavichy district, Brest region

Каля в. Буды мне давялося назіраць распрацоўку нашых лясоў. Непраходная пушча падзелена на дзялянкі, якія па чарзе высякаюцца. Паўсюдна навалена шмат лясных матэрыялаў, пачынаючы ад мачтавых штук да яловай кары. Тут жа ў лесе, побач з чыгуначным паўстанкам, пыхціць вялізны лесапільны завод, на якім кіпіць праца. Сяляне сякуць лес, падвозяць бярвёны да завода і нагружаюць на платформы; аўстрыйскія букавінцы вырабляюць клёпку і шчапу, а жыды вядуць справу ў канторы і распараджаюцца работамі.

Аўстрыйскія славяне вялікімі партыямі прыязджаюць да нас на Палессе і знаходзяць тут для сябе добры заробак на лясных заводах. Праўда працаваць ім даводзіцца ў вельмі цяжкіх умовах. Букавінцы, якіх мне давялося сустрэць у Будзе, сапраўдныя арлы — прыгожы, моцны народ. Трымаюцца яны паважна, годна. Іх адзенне, прычоска і абутак, таксама посуд і прылады працы, аднолькавыя з нашымі беларускімі, як па форме, так і па назве. Мова букавінцаў настолькі блізкая да рускай, што мы свабодна паразумеліся адзін з адным, размаўляючы кожны на роднай мове. На вялікі жаль, не было часу ўвайсці з гэтымі букавінцамі ў больш блізкія зносіны, каб можна было запісаць некалькі ўзораў іх фальклору.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 80–81.

Around v.Budy I observed the development of our forests. The impenetrable virgin forest is divided into allotments, which in turn are cut down. There is a lot of timber piled everywhere, from the mast pieces to spruce bark. Here in the forest, close to the railway halt, a huge timber mill puffs over, the work is in full swing. Villagers chop wood, drive up logs to the mill and load onto platforms; the Austrian Bukovinians produce staves and wood chips, and the Jews conduct business in the office and manage the work.

The Austrian Slavs come in bulk to us in Palessie and find here a good earning at timber mills. But they have to work in very difficult conditions. The Bukovinians I met in Buda are real eagles — beautiful strong people. They behave with an air of importance and dignity. Their clothes, hair and shoes as well as dishes and tools are similar to our Belarusian ones, both in form and in name. The Bukovinian language is so close to Russian that we can freely understand each other, each talking in their own language. Unfortunately, there was no time to enter into a closer relationship with these Bukovinians so that I could record a few samples of their folklore.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 80–81.

F 46–708

Распрацоўка лесу. Яловая кара. Урочышча Буда Слуцкага павета. 1912 г.
(в. Старыя ці Новыя Буды, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Development of the forest. Fir bark. Tract of Buda in Slutsk uyezd. 1912.
(v. Staryya or Novyya Budy Lyakhavichy district, Brest region).

F 46–756

Завод. Аўстрыйскія букавінцы вырабляюць шчапу. Вёска Буды Мядзведзіцкай воласці Слуцкага павета. 1912 г. (в. Старыя ці Новыя Буды, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A plant. The Austrian Bukovinians producing wood chips. Village of Budy of Myadzvedzichy volast in Slutsk uyezd. 1912. (v. Staryya or Novyya Budy Lyakhavichy district, Brest region).

Мядзведзіцкай воласцю на паўднёвым захадзе вобласць Палёў заканчваецца. Адсюль пачынаецца сапраўднае Палессе, куды я і выправіўся па даўняму Пінскаму тракту праз Ганцавічы на Хатынічы.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 81.

By Myadzvedzichy volast in the southwest, the area of Pali ends. From here real Palessie begins, where I went along Pinsk road through Hantsavichy to Khatynichy on.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 81.

F 46–754

Завод. Аўстрыйскія букавінцы вырабляюць клёпку і шчапу. Вёска Буды Мядзведзіцкай воласці Слуцкага павета. 1912 г. (в. Старыя ці Новыя Буды, Ляхавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A timber mill. The Austrian Bukovinians producing staves and wood chips. Village of Budy of Myadzvedzichy volast in Slutsk uyezd. 1912. (v. Staryya or Novyya Budy Lyakhavichy district, Brest region).

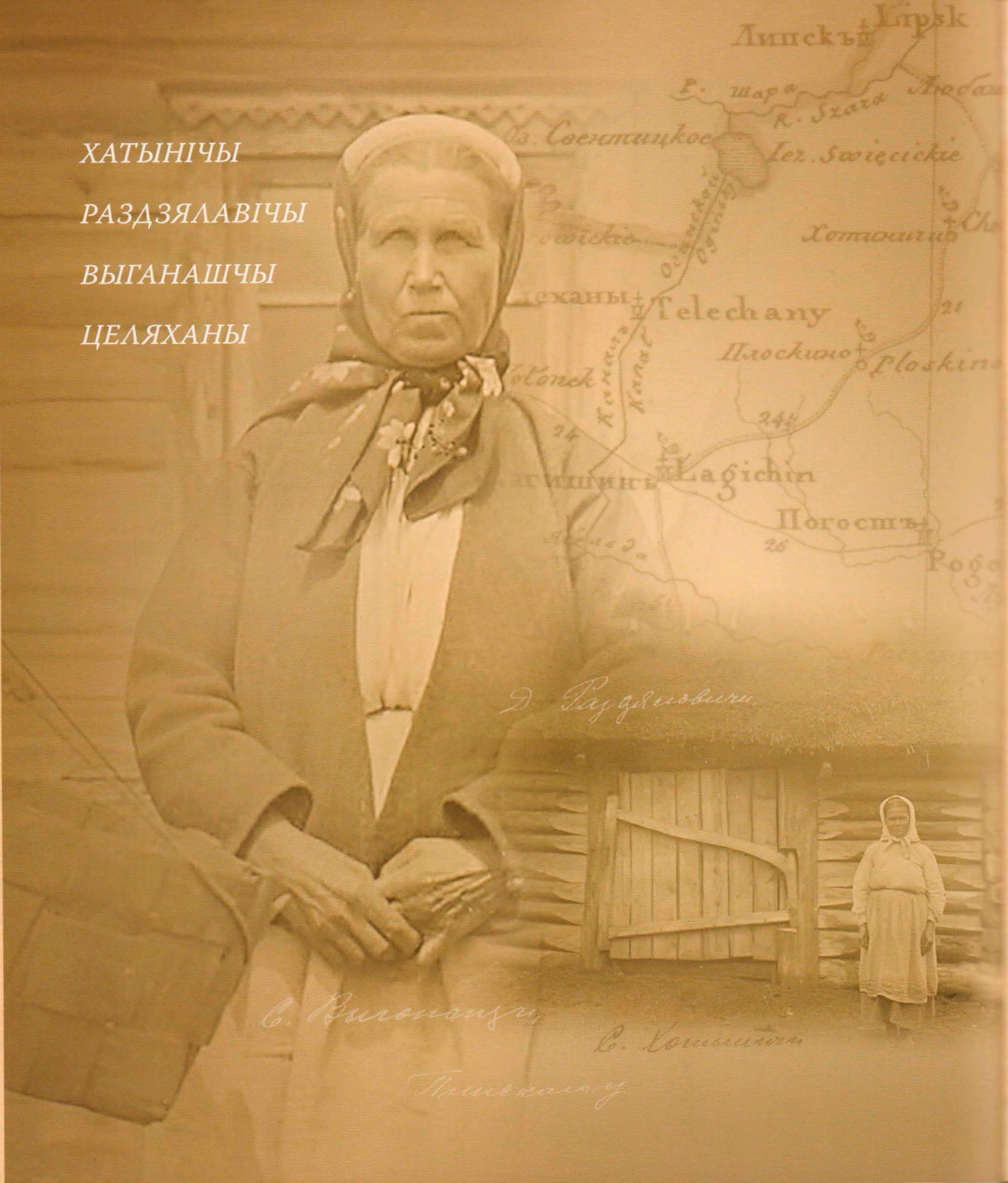
ХАТЫНІЧЫ
РАЗДЗЯЛАВІЧЫ
ВЫГАНАШЧЫ
ЦЕЛЯХАНЫ
Telechany
Ploskino
Lagichin
Погостъ
Д. Раздѣловичи
С. Выгонощи
С. Хотюничи

ХАТЫНІЧЫ
Khatynichy

Пінскі павет, Мінская губерня
Pinsk uyezd, Minsk province

Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць
Hantsavichy district, Brest region

Палешукі мала чым адрозніваюцца ад сваіх супляменнікаў — сакуноў: у іх тыя ж самы пабудовы, адзенні і іншыя прадметы хатняга побыту. Сярод асаблівасцей можна адзначыць хіба толькі тое, што жанчыны іх павязваюць сваю намітку шырокім нізкім турбанам і аздабляюць рукавы сарочкі падоўжным паласатым узорам, а мужчыны носяць спераду на рэмені цераз плячо вялікую скураную каліту, шчыльна ўнізаную бліскучымі гузікамі.

Жывуць палешукі ў вялікім дастатку, маюць ладныя пабудовы, шмат жывёлы і дастаткова збожжа. Паміж імі ёсць багачы, якія маюць у сваім распараджэнні дзесяткі тысяч наяўных грошай. Той спецыфічнай копаці і бруду, з якімі звычайна звязваюць ўяўленні аб нашай вёсцы, на Палессі ўжо няма. Тут, наадварот, ва ўсім бачна гаспадарлівасць, ахайнасць, дастатковая чысціня. Увогуле, трэба аддаць належную справядлівасць палешукам: яны адстаялі на Палессі рускую народнасць, выпрацавалі сярод непрыязнай прыроды моцную загартаваную натуру жыхара багнаў, стварылі здаровы побыт і часткова сваю самабытную культуру.

У Хатынічах я пражыў каля 4 дзён; зрабіў неабходныя фатаграфічныя здымкі і адпаведныя запісы ўзораў народнай гаворкі і песень з мелодыямі.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 83–85

The Paleshuks are little different from their congeners — the Sakuns: they have the same buildings, clothing and other household items. Among the features that it is possible to mention is that their women tie their namitka with wide low turban and decorate the chemise sleeves with longitudinally striped pattern, and the men wear at the front over shoulder on a strap a large leather kalita densely studded with shiny buttons.

The Paleshuks live in a large abundance and have sizable buildings, a lot of cattle and enough grain. Among them there are rich who have thousands of cash at their disposal. There is no that particular soot and dirt, which is normally linked to the idea of our village, in Palessie anymore. Here, on the contrary, in all one can see thrift, accuracy and sufficient purity. In general, it is necessary to give due justice to the Paleshuks — they have defended Russian national spirit in Palessie, have developed among the hostile nature a strong tempered nature of a marsh resident, created a healthy way of life and partly their original culture.

In Khatynichy I spent about 4 days to make the necessary photographs and appropriate records of folk speech and songs with melodies.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 83–85

.F 46–623

Краявід. Пінскі тракт. Пінскі павет. 1912 г. (Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Landscape. Pinsk road. Pinsk uyezd. 1912. (Hantsavichy district, Brest region).

F 46–654

Краявід. Мохавае балота. Пінскі тракт.1912 г. (Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Landscape. Mossy swamp. Pinsk road.1912 (Hantsavichy district, Brest region).

F 46–1645

Старая царква, якая існавала ўжо ў 1795 годзе. Сяло Хатынічы Пінскага павета.1912 г. (в. Хатынічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).*

*An old church, which existed in 1795. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd. 1912 . (v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).**

Дужа характэрна робяцца ў хлявах вароты — яны навешваюцца на вялікія драўляныя крукі-галіны... Па уладкаванню, напрыклад, даху вільчака і шчыта можна лёгка адрозніць надворныя пабудовы беларускай шляхты ад жытла палешукоў. У першых закрыліны і рагавіны зверху гладкія, а ў другіх яны тырчаць да гары казлом.

Признаки общинного быта на Палесье. С. IV.

F 46–711

Палешукі на двары. Сяло Хатынічы Пінскага павета.1912 г.
(в. Хатынічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

The Paleshuks in the yard. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd.1912 .
(v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).

It is very peculiar how gates in sheds are made — they are mounted on large wooden hook-branches... By fixture, for example, of a roof ridge and the shield one can be easily distinguish outbuildings of the Belarusian gentry from the Paleshuks' housing. The first have siding boards and horn-like poles smooth at the top, and the others have them stick upwards with racks.

Signs of community life in Palessie. C. IV.

F 46–1644

Хлеў з варотамі на галіне і рагавінамі на даху. Сяло Хатынічы Пінскага павета.1912 г. (в. Хатынічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A shed with a gateway fixed on branches and horn-like poles on the roof. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd. 1912 .(v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).

Дрыгавічы — моцны, здаровы народ. Яны пераважна смуглаватыя шатэны, сярэдняга росту, стройныя, але хударлявыя як мужчыны, так і жанчыны. Галава прадаўгаватая, з прамым высокім ілбом. Твар чысты, адкрыты, з правільнымі рысамі і з лагоднай ўсмешкай на тонкіх губах. Вочы глыбокія, шэрыя ці блакітныя, ўвесь час з усмешкаю. Валасы густыя, мяккія. Мужчыны падстрыжаны па-руску ў кружок, з прамым праборам па сярэдзіне; барады і вусоў не голяць. Сярэдні рост мужчын 2 ¼, а жанчын 2 ⅛ аршына. Хаця паміж дрыгавічамі сустракаюцца і асілкі, ростам 2 аршына і 13 вяршкоў.

Паміж дрыгавічамі сустракаецца шмат стогадовых моцных старых і бабулек, якія выдатна захавалі памяць, зрок і слых. Такія старыя добра працуюць на полі і на лузе, лёгкія на бягу.

По Дреговичской области летом 1911 г. С. 305–306.

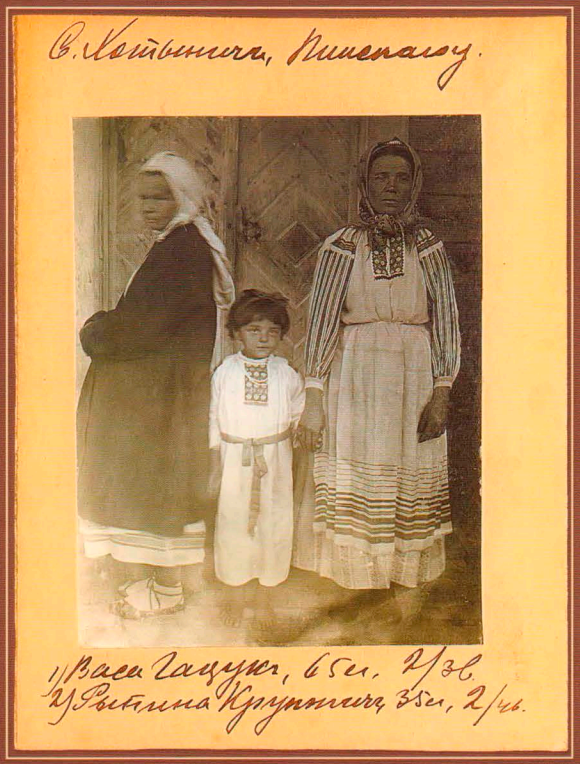

F 46–653

Васа Гацук, 65 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Рыпіна Крупеніч , 35 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Сяло Хатынічы Пінскага павета.1912 г. (в. Хатынічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Vassa Gatsuk, 65 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Rypina Krupenich, 35 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd. 1912 . (v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).

The Dregovichs are strong and healthy people. They are mainly dark-complexioned brown-haired people of medium height, slender but lean, both men and women. The head is oblong, with a direct high forehead. The face is clean, open, with regular features and a good-natured smile on thin lips. The eyes are deep, gray and blue, all the time with a smile. The hair is thick and soft. Men are cut round in Russian style, having the hair parting in the middle; facial hair is not shaved. An average height of men is 2 ¼, and of women 2⅛ arshins. However, one can meet among the Dregovichs strong men that are 2 arshins and 13 vershoks tall.

Among the Dregovichs there are many strong centenarian old men and women that have a perfectly preserved memory, sight and hearing. Such old are well in the field and in the meadow, they are easy on the run.

Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. P. 305–306.

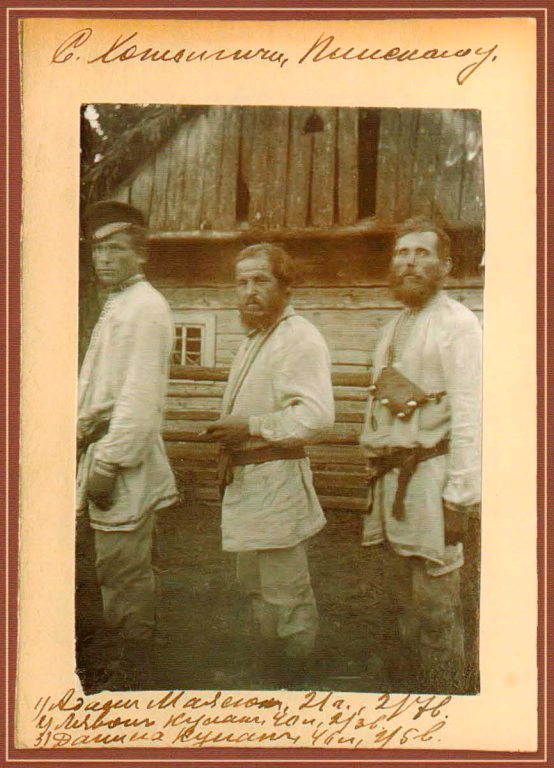

F 46–766

Адам Маясюк, 21 году, 2 аршыны і 7 вяршкоў; Лявон Кулак, 40 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Даніла Кулак, 46 гадоў, 2 аршыны і 5 вяршкоў. Сяло Хатынічы Пінскага павета.1912 г. (в. Хатынічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Adam Mayasyuk, 21 years old, 2 arshins and 7 vershoks, Lyavon Kulak, 40 years old, 2 arshins and 3 vershoks, Danila Kulak, 46 years old, 2 arshins and 5 vershoks. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd. 1912 . (v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).

F 46–765

Адам Маясюк, 21 году, 2 аршыны і 7 вяршкоў; Лявон Кулак, 40 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Даніла Кулак, 46 гадоў, 2 аршыны і 5 вяршкоў. Сяло Хатынічы Пінскага павета.1912 г. (в. Хатынічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Adam Mayasyuk, 21 years old, 2 arshins and 7 vershoks, Lyavon Kulak, 40 years old, 2 arshins and 3 vershoks, Danila Kulak, 46 years old, 2 arshins and 5 vershoks. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd. 1912 . (v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).

F 46–712

Алена Крупеніч, 37 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Пракоп Амялеўскі, 38 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў і Іван Кавальчук, 30 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў. Сяло Хатынічы Пінскага павета.1912 г. (в. Хатынічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Alena Krupenich, 37 years old, 2 arshins and 3 vershoks; Prakop Amyaleuski, 38 years old, 2 arshins and 7 vershoks, and Ivan Kavalchuk, 30 years old, 2 arshins and 7 vershoks. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd. 1912 . (v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).

F 46–768

Алена Крупеніч, 37 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Пракоп Амялеўскі, 38 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў і Іван Кавальчук, 30 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў. Сяло Хатынічы Пінскага павета.1912 г. (в. Хатынічы Ганцавіцкі раён Брэсцкая вобласць).

Alena Krupenich, 37 years old, 2 arshins and 3 vershoks; Prakop Amyaleuski, 38 years old, 2 arshins and 7 vershoks, and Ivan Kavalchuk, 30 years old, 2 arshins and 7 vershoks. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd. 1912 . (v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).

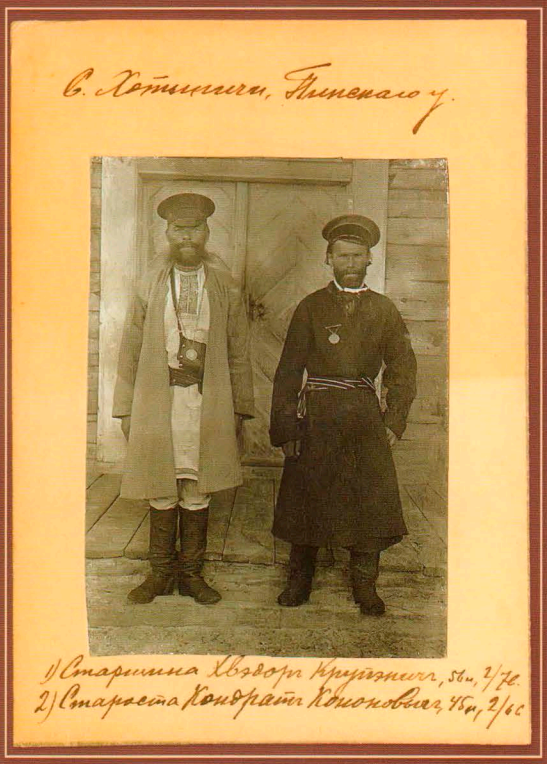

F 46–733

Старшыня Хведар Крупеніч, 56 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў і староста Кандрат Кананоўіч, 45 гадоў, 2 аршыны і 6 вяршкоў. Сяло Хатынічы Пінскага павета .1912 г. (в. Хатынічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Elder Khvedar Krupenich, 56 years old, 2 arshins and 7 vershoks, and headman Kandrat Kananovich, 45 years old, 2 arshins and 6 vershoks. Village of Khatynichy in Pinsk uyezd. 1912 . (v. Khatynichy, Hantsavichy district, Brest region).

Тут выявілася тая ж самая цікаўнасць палешукоў, што і ў Хатынічах, але значна ярчэй і ў больш вялікіх памерах. Тут ужо ў вечары збеглася амаль уся вёска нібы на пажар. Бабы і дзеўкі ўтварылі натоўп на вуліцы і пад вокнамі, а мужчыны бітком набіліся ў памяшканне і так надымілі сваім ўласнаручна вырашчаным тытуням, што цяжка і горка зрабілася дыхаць. У агульным гомане звычайна губляецца ці заглушваецца членараздзельная гаворка, аднак пры гэтым сам характар размовы, яе своеасаблівая працяжная з гогатам дыкцыя, перадаецца выдатна. Гэтае палескае вымаўленне неабходна абавязкова запісаць пры дапамозе фанографа, бо яно знікае паўсюдна і захавалася толькі дзе-нідзе на балотах у самых захалусных паселішчах.

Мы агледзелі ўсю вёску, абышлі засеяныя палі, агароды і востравы. Тым часам я сфатаграфаваў апрацаваныя загоны і некалькі груп палешукоў, які прабіраліся з папірашкамі ў руках праз топкія балоты.

На зваротным шляху нам сустрэўся мясцовы паляшук, які ехаў з жонкай на кірмаш у Лагішын. Склалася выдатная група. Іхняе святочнае адзенне, пасадка на палукашы і сама запрэжка коней былі надзвычай тыповыя. Мне хацелася як-небудзь сфатаграфаваць іх. Староста прыпыніў палешука і патлумачыў яму мой намер. Той спакойна выслухаў, але ледзьве толькі я навёў на яго фотаапарат, як паляшук з усёй моцы рвануў лейцы, сцебануў коней і без аглядкі паімчаў па пыльнай дарозе.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 86–87.

Here, the same curiosity of the Paleshuks was revealed as it was in Khatynichy, but much brighter and in larger size. Here, in the evening the whole village came running almost like running to a fire.The women and girls formed a crowd in the street and at the windows, and the men crowded into the room and filled it with smoke of their own grown tobacco so much that it got bitter and hard to breathe. In general, in the noise the distinct talk is usually lost or drowned but the very nature of the conversation, its original drawling diction with roars of laughter is rendered perfectly well. This Palessie pronunciation must be obligatory recorded with the help of the phonograph, as it disappears everywhere and is preserved only here, in the swamps in the most out-of-the-way settlements.

We saw the whole village, bypassed planted fields, gardens and islands. Meanwhile, I took a picture of the cultivated pens and several groups of the Paleshuks who made their way with long sticks in their hands through boggy swamps.

On the way back we met a local Paleshuk, who was riding with his wife at a fair in Lahishyn. There was a great group. Their glad rags, their bearing in the palukash (wicker box) and the team of horses itself were very typical. I wanted somehow to take pictures of them. The headman stopped the Paleshuk and explained my intention to him. He listened quietly, but as soon as I directed a camera at him, as the Paleshuk pulled the reins with all his force, whipped up his horses and tore along the dusty road without looking back.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 86–87

F 46–1642

Хлеў з варотамі на галіне. Вёска Раздзялавічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Раздзялавічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A shed with a gateway on the branch. Village of Razdzyalavichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Razdzyalavichy, Hantsavichy district, Brest region).

F 46–761

Поле. Пасевы на загонах. Вёска Раздзялавічы Пінскага павета.1912 г.
(в. Раздзялавічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A field. Crops in the pens. Village of Razdzyalavichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Razdzyalavichy, Hantsavichy district, Brest region).

З Раздзялавіч трэба было як небудзь прабрацца далей на захад да Выганашчаскага возера. Зімою тут праехаць 15–17 вёрст добрай саннай дарогай зручна і лёгка, але летам усялякі праезд па гэтым багнам зусім перапыняецца. Застаецца толькі невялікая пешаходка і тая без усялякіх гацей і кладак. Таму я меркаваў узяць 2 чалавек насільшчыкаў і перабрацца разам з імі праз балота. Але на шчасце знайшоўся тут прадпрымальны бойкі палешук Зміцер Варвашэвіч, які падрадзіўся перавезці мае рэчы на сваім кані ў Выганашчы. Пакуль ішлі зборы ў дарогу, Варвашэвіч запрасіў мяне да сябе адпачыць і выпіць квасу, які палешукі прыгатаўляюць вельмі добра. Заможнасць і гаспадарлівасць Варвашэвіча наўпрост уразілі мяне. Пабудовы добрыя, ў хаце чыста прыбрана, печка і сцены выбелены, у сенях і клеці шмат усялякага дабра. Але Варвашэвіч па-мясцоваму не лічыцца багатым, бо ў яго няма грошай у запасе і мала «гоўядзі».

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 88.

From Razdzyalavichy I had somehow to get further west to Vyganashchaskaye Lake. In winter it is convenient and easy to drive 15–17 versts by a good sled road but every summer any travel through the dirt stops at all.There remains only a small footway but it is without any log paths. So I suggested that we should take 2 porters and move along with them through the swamp. But luckily we found here an enterprising peppy Paleshuk — Zmitser Varvashevich that undertook to carry my stuff on his horse to Vyganashchy.While packing for travel was on, Varvashevich invited me to his place to have a rest and a drink of kvass, which the Paleshuks prepare very well. I was absolutely struck by Varvashevich's prosperity and thrift. His buildings are good, the house is clean and tidy, the stove and the walls are whitewashed, and there are a lot of things in the inner porch and the storeroom. But according to the local point of view, Varvashevich is not considered rich because he has no money in reserve and has little 'gouyad' (cattle).

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 88.

F 46–746

Поле. Пасевы на загонах. Вёска Раздзялавічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Раздзялавічы, Ганцавіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A field. Crops in the pens. Village of Razdzyalavichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Razdzyalavichy, Hantsavichy district, Brest region).

143

29 чэрвеня ў дзень святых апосталаў Пятра і Паўла ў Выганашчах мне давялося назіраць такую ж абыякавасць палешукоў да царквы, што і ў Хатынічах. Прыбраныя па-святочнаму натоўпы народу былі бачны паўсюль на вуліцы, разгульвалі па набярэжнай Агінскага канала, а набажэнства ў храме адбывалася пры малітвах 2–3 бабуль. [...] Зрабіўшы фатаграфічныя здымкі пабудоў, адзення, намітки, кібалкі, я з Выганашч накіраваўся ўздоўж Агінскага каналу на Целяханы.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 90–91.

On June 29, on the day of Saints Peter and Paul, in Vyganashchy I observed the same indifference of the Paleshuks to the church like it was in Khatynichy. The crowd of people in glad rags was seen everywhere in the street, walked along the embankment of the Oginski Canal, and worship in the church took place with only 2–3 old women praying...[...] Having taken photographs of buildings, clothing, namitki, kibalki, I went along the Oginski Canal to Tselyahany.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 90–91.

F 46–527

Старая хата. Сяло Выганашчы Пінскага павета.1912 г.
(в. Выганашчы, Івацэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

An old house. Village of Vyganashchy in Pinsk uyezd.1912 .
(v. Vyganashchy, Ivatsevichy district, Brest region).

F 46–577

Таклюся Парахвалка, 60 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Парася Парахвалка, 70 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Сяло Выганашчы Пінскага павета.1912 г. (в. Выганашчы, Івацэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Taklyusya Parakhvalka, 60 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Parasya Parakhvalka, 70 years old, 2 arshins and 4 vershoks.Village of Vyganashchy in Pinsk uyezd.1912 . (v. Vyganashchy, Ivatsevichy district, Brest region).

F 46–767

Мар'я Клімава, 32 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі; Таклюся Парахвалка, 60 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Парася Парахвалка, 70 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Сяло Выганашчы Пінскага павета.1912 г. (в. Выганашчы, Іванцэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Marya Klimava, 32 years old, 2 arshins 3 vershoks; Taklyusya Parakhvalka, 60 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Parasya Parakhvalka, 70 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Vyganashchy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vyganashchy, Ivatsevichy district, Brest region).

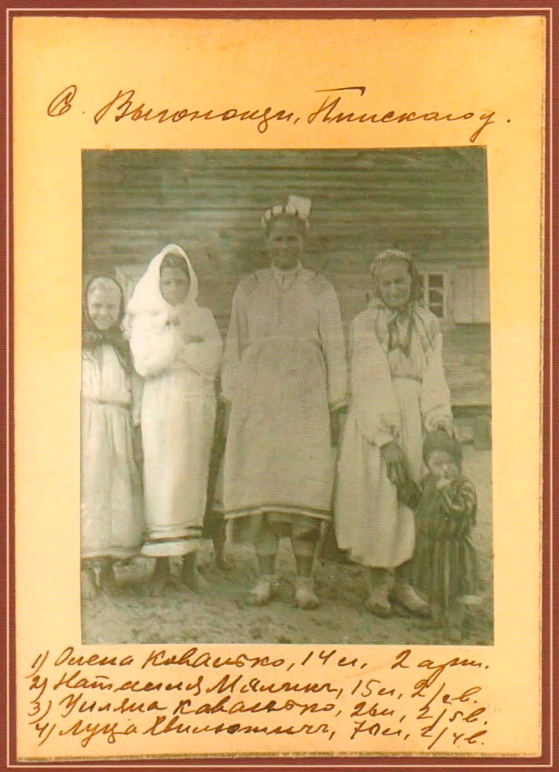

F 46–578

Алена Кавалька, 14 гадоў, 2 аршыны; Наталля Мялік, 15 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі; Улляна Кавалька, 26 гадоў, 2 аршыны і 5 вяршкоўі Луцца Хвілюціч, 70 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Сяло Выганашчы Пінскага павета.1912 г. (в. Выганашчы, Івацэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

Alena Kavalka, 14 years old, 2 arshins; Natallya Myalik, 15 years old, 2 arshins and 2 vershoks; Ullyana Kavalka, 26 years old, 2 arshins and 5 vyarshkov, and Lutstsa Khvilyutsich, 70 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Vyganashchy in Pinsk uyezd.1912 . (v.Vyganashchy, Ivatsevichy district, Brest region).

F 46–762

Агінскі канал. Сяло Выганашчы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Выганашчы, Івацэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць).*

The Oginski Canal. Village of Vyganashchy in Pinsk uyezd. 1912.
*(v.Vyganashchy, Ivatsevichy district, Brest region).**

ЦЕЛЯХАНЫ
Tselyahany

Пінскі павет, Мінская губерня Івацэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць

Pinsk uyezd, Minsk province Ivatsevichy district, Brest region

Целяханы ляжаць на пясчаных дзюнах на берагу Агінскага канала, які, як бы мовіць, корміць мястэчка. [...] ...Я добра ўладкаваўся для працы і пражыў каля 5 дзён. За гэты час я агледзеў мястэчка і аб'ехаў навакольныя паселішчы: Аброва, Соміна, Вульку.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 91.

Tselyahany lies on the sand dunes on the shore of the Oginski Canal, which, so to say, feeds the town.[...] ... I was well settled for work and lived for about 5 days. During that time I visited the village and toured the surrounding villages: Abrova, Somina and Vulka.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 91.

F 46–760

Агінскі канал. Мястэчка Целяханы Пінскага павета.1912 г.
(г.п. Целяханы, Івацэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

The Oginski Canal. Settlement of Tselyahany in Pinsk uyezd. 1912 .
(urban settlement of Tselyahany, Ivatsevichy district, Brest region).

Аброўскім балотам я закончыў павярхоўнае даследаванне ўсёй заходняй часткі Сярэдняга Палесся. Адсюль па Агінскім канале на параходзе я выбраўся на Ясельду, якая тут надзвычай прыгожа робіць вялікую луку і абгінае з усходу Загародскае плато. Праехаць улетку па Ясельдзе дастаўляе вялікае задавальненне. Само цячэнне ракі на ўсім яе працягу надзіва спакойнае, плаўнае. У падмытых берагах паўсюль выступаюць пласты верхніх мелавых адкладаў. Направа шырока адкрываюцца апрацаваныя палі, а налева сцелюцца зялёныя лугі і неабсяжныя чаротавыя балоты...

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 92

With the Abrouskaye swamp I finished a superficial study of the entire western part of Middle Palessie. Hence, by the Oginski Canal by steamer I got to the Yaselda, which here makes a very nice great bow and encircles the Zagarodskaye plateau from the east. To float in summer along the Yaselda is a great pleasure. The flow over the whole river is surprisingly quiet and smooth. In the undermined banks everywhere the upper cretaceous strata are seen. On the right, cultivated fields are open wide, and on the left, green fields and vast reed swamps are sprawling...

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 92.

F 46–722

Пад'ёмны мост. Канал Агінскага. Мястэчка Целяханы Пінскага павета в. Целяханы.1912 г. (г.п. Целяханы, Івацэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць).

A drawbridge. The Oginski Canal. Settlement of Tselyahany in Pinsk uyezd. 1912. (urban settlement of Tselyahany, Ivatsevichy district, Brest region).

Прыкладна за 15 вёрст ад Пінска Ясельда ў рэшце рэшт уступае ў Зарэцкую катлавіну, моцна разліваецца і драбіцца на некалькі рукавоў, якія носяць мясцовую назву Струменей. Параходзік наш юркнуў у чарот і ўпэўнена пайшоў напрамкі па Струменю, трымаючы кірунак на Пінск. Яшчэ бітых 2 гадзіны цягнуліся мы па вадкаму балоту сярод густога высокага чароту і трыснягу. Пінск сваімі каменнымі грамадамі вырысоўваўся у нас на гарызонце то справа, то злева, то наперадзе. У рэшце рэшт мы выскачылі з чароту і адразу трапілі на шырокую паўнаводную Прыпяць перад самым Пінскам».

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 92.

About 15 versts from Pinsk, the Yaselda eventually enters the Zaretsky basin, spreads much and is divided into several branches, which have the local name of Strumen' (stream). Our steamer slipped into the cane and swam confidently straight along the Strumen' holding direction to Pinsk. For good 2 hours, we dragged ourselves along the watery marsh among high thick reeds and cane. Pinsk by its stone huge buildings loomed on the horizon, either on the right, or on the left, or in the front. In the end we ran out of reeds and immediately fell in the grand affluent Prypiat just before Pinsk.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 92.

F 46–752

Возера. Лайба. Параход. Мястэчка Целяханы Пінскага павета.1912 г. (г.п. Целяханы, Івацэвіцкі раён, Брэсцкая вобласць).*

*A lake. A bark. A steamer. Settlement of Tselyahany in Pinsk uyezd. 1912. (urban settlement of Tselyahany, Ivatsevichy district, Brest region).**

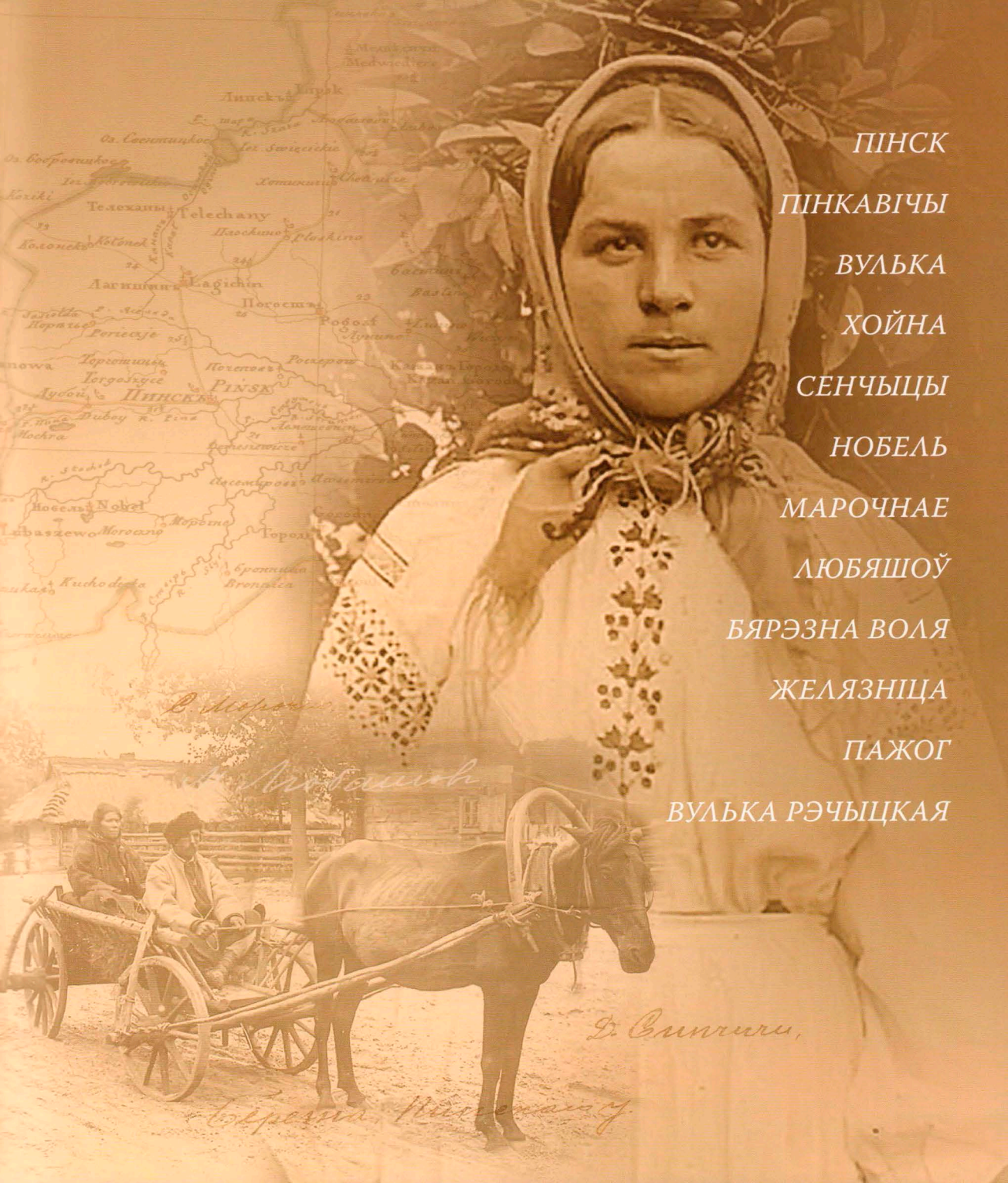
ПІНСК
ПІНКАВІЧЫ
ВУЛЬКА
ХОЙНА
СЕНЧЫЦЫ
НОБЕЛЬ
МАРОЧНАЕ
ЛЮБЯШОЎ
БЯРЭЗНА ВОЛЯ
ЖЕЛЯЗНІЦА
ПАЖОГ
ВУЛЬКА РЭЧЫЦКАЯ

ПІНСК
Pinsk

Пінскі павет, Мінская губерня
Pinsk uyezd, Minsk province

Пінскі раён, Брэсцкая вобласць
Pinsk district, Brest region

Пінск, сталіца ўсяго Палесся, адзін з найлепшых павятовых гарадоў Мінскай губерні. Дзякуючы свайму выгаднаму становішчу на самым вузле Днепра-Бугскай і Агінскай водных сістэм і Палескай чыгункі, Пінск з'яўляецца пасярэднікам паміж фабрычна-завадскім Захадам і сельскагаспадарчай Маларосіяй. Ён хутка расце, багацее і прымае выгляд добраўпарадкаванага горада.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 93.

Pinsk, the capital of all Palessie, is one of the best uyezd-level cities of Minsk province.Thanks to its favourable position in the site of the Dnieper-Bug and Oginski water systems and the Palessie railway, Pinsk is the mediator between the industrial West and farming Little Russia. It quickly grows, becomes richer and a more comfortable.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 93.

F 46–621

Багаяўленскі манастыр. Горад Пінск.1912 г. (Брэсцкая вобласць).*
*The Epiphany Monastery. Town of Pinsk. 1912. (Brest region).**

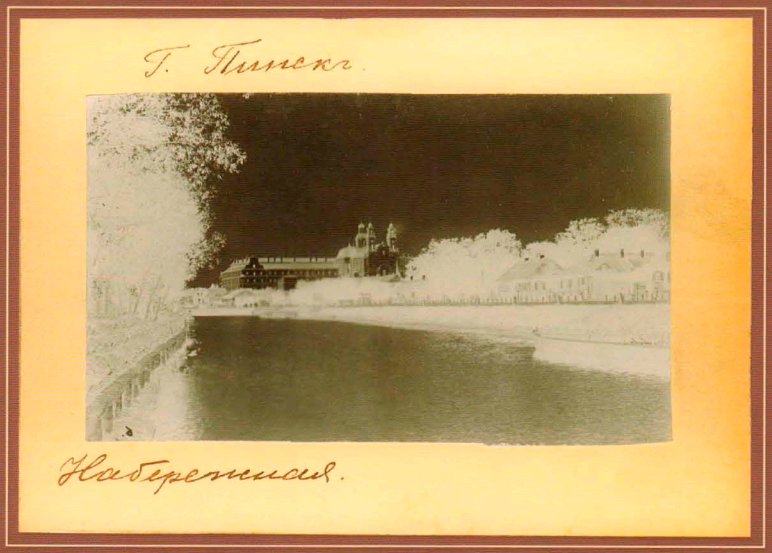

F 46–628

Набярэжная. Горад Пінск.1912 г. (Брэсцкая вобласць).

The embankment. Town of Pinsk. 1912. (Brest region).

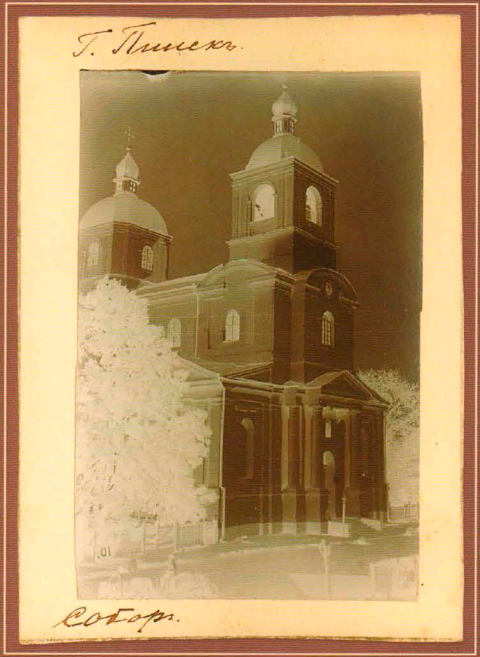

F 46–622

Сабор. Горад Пінск.1912 г. (Брэсцкая вобласць).*

*The Cathedral. Town of Pinsk. 1912. (Brest region).**

F 46–626

Від са званіцы і манастыра. Горад Пінск.1912 г. (Брэсцкая вобласць).*

*A view from the bell tower and the monastery. Town of Pinsk. 1912. (Brest region).**

F 46–627

Від са званіцы манастыра на рынак. Горад Пінск.1912 г. (Брэсцкая вобласць).

A view from the bell tower of the monastery over the market place. Town of Pinsk. 1912. (Brest region).

F 46–624

Гарадская плошча. Горад Пінск.1912 г. (Брэсцкая вобласць).

The city square. Town of Pinsk. 1912. (Brest region).

ПІНКАВІЧЫ
Pinkavichy

Пінскі павет, Мінская губерня | Пінскі раён, Брэсцкая вобласць

Pinsk uyezd, Minsk province | Pinsk district, Brest region

У навакольных паселішчах, якія мне давялося наведаць на Загароддзе, пінчукі паўсюль захавалі яшчэ вонкавыя прыкметы старажытнай культуры ў пабудовах, адзенні, прыладах і хатнім начыні. Тое ж самае трэба сказаць пра іх норавы, звычаі, павер'і, песні і мову. Аднак маладзіцы носяць вельмі прыгожы какетлівы чапец-кібалку, якая для ўзору сфатаграфавана мной ў некалькіх відах.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 93.

In the nearby villages that I visited in Zagaroddze, everywhere Pinsk dwellers still retained the outward signs of an ancient culture in their buildings, clothing, appliances and household items.The same must be said about their manners, customs, legends, songs and language. However, girls wear very beautiful flirtatious cap- kibalka that as a sample was photographed by me in several forms.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 93.

F 46–703

На прызбе сядзяць жанчыны. Сяло Пінкавічы Пінскага павета.1912 г. (в. Пінкавічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Women sitting on a bench near the house. Village of Pinkavichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Pinkavichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1643

Гумно, крытае чаротам. Сяло Пінкавічы Пінскага павета.1912 г. (в. Пінкавічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A barn covered with reeds. Village of Pinkavichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Pinkavichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–706

Дымна Бабіч, 32 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Пінкавічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Пінкавічы Пінскі раён Брэсцкая вобласць).*

*Dymna Babich, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Pinkavichy in Pinsk uyezd.1912. (v. Pinkavichy, Pinsk district, Brest region).**

F 46–700

Дымна Бабіч, 32 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Пінкавічы Пінскага павета.1912 г. (в. Пінкавічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Dymna Babich, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Pinkavichy in Pinsk uyezd.1912. (v. Pinkavichy, Pinsk district, Brest region).

F 46—705

Дымна Бабіч, 32 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Пінкавічы Пінскага павета.1912 г. (в. Пінкавічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Dymna Babich, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Pinkavichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Pinkavichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–704

Дымна Бабіч, 32 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Пінкавічы Пінскага павета.1912 г. (в. Пінкавічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Dymna Babich, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Pinkavichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Pinkavichy, Pinsk district, Brest region).

161

F 46–518

Вася Савуціна, 40 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Міхаліна Савуціна, 20 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Вулька Пінскага павета.1912 г. (в. Вялікая ці Малая Вулька, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Vasya Savutsina, 40 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Mikhalina Savutsina, 20 years old, 2 arshins and 3 vershoks.Village of Vulka in Pinsk uyezd.1912. (v.Vyalikaya or Malaya Vulka, Pinsk district, Brest region).

З Пінска я выправіўся ўверх па Прыпяці — Струменю — Стаходу на Ніжняе Палессе, па дарозе робячы прыпынкі толькі ў некаторых вялікіх паселішчах. Тут ад самога Пінска да Нобеля раскінулася Зарэчча, якое ўяўляе па сваёй тапаграфічнай будове цудоўную краіну: навакол рассцілаецца неабсяжны балотны стэп, на якім месцамі выступаюць вялікія астравы з адзінкавымі паселішчамі і апрацаванымі нівамі. Лепшымі шляхамі зносінаў паміж гэтымі паселішчамі з'яўляюцца шматлікія Струмені і Стаходы, на якія драбіцца ў гэтым месцы Прыпяць. Мясцовы палешук вырас на сваім чоўне. На лядашчай душагубцы ён безбаязна ў буру і непагадзь шнырыць, як мыш, па балоце паміж кустоў і чароту, палюючы на дзікіх качак ці ставячы рыбалоўныя снасці. На лодцы ж ён пераязджае з валом пахаць з аднаго вострава на другі. На нашым шляху ўвесь час траплялі на сваіх чаўнах палешукі, які ехалі з «гаўядай» на базар ці вярталіся з пакупкамі да хаты.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 93–94.

From Pinsk I went up the Prypiat — Strumen' — Stakhod to Lower Palessie, with stops only in some of the larger villages during the journey. Here from Pinsk to Nobel, there stretches Zarecchcha, which in its topographic structure is a beautiful country: around a vast marsh steppe stretches, where in some places there appear large islands with isolated settlements and cultivated cornfields. The best means of communication between these settlements are numerous Strumens and Stakhods, which the Prypiat is divided into at this point. A local Paleshuk was brought up in his boat. In a decrepit canoe he fearlessly roams in the storm and bad weather like a mouse, through the swamp between bushes and reeds, hunting wild ducks or putting fishing gear. In a boat, he moves from one island to another to plow with his ox. All the time n our way we met the Paleshuks in their boats, who rode with the «gauyada» (cattle) to the market place, or coming back home from shopping.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 93–94.

F 46–755

Палешук на Зарэччы. Вёска Хвойна Пінскага павета.1912 г. (в. Хойна, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A Paleshuk at Zarechcha (the other side of the river). Village of Khvoyna in Pinsk uyezd.1912. (v. Khvoyna, Pinsk district, Brest region).

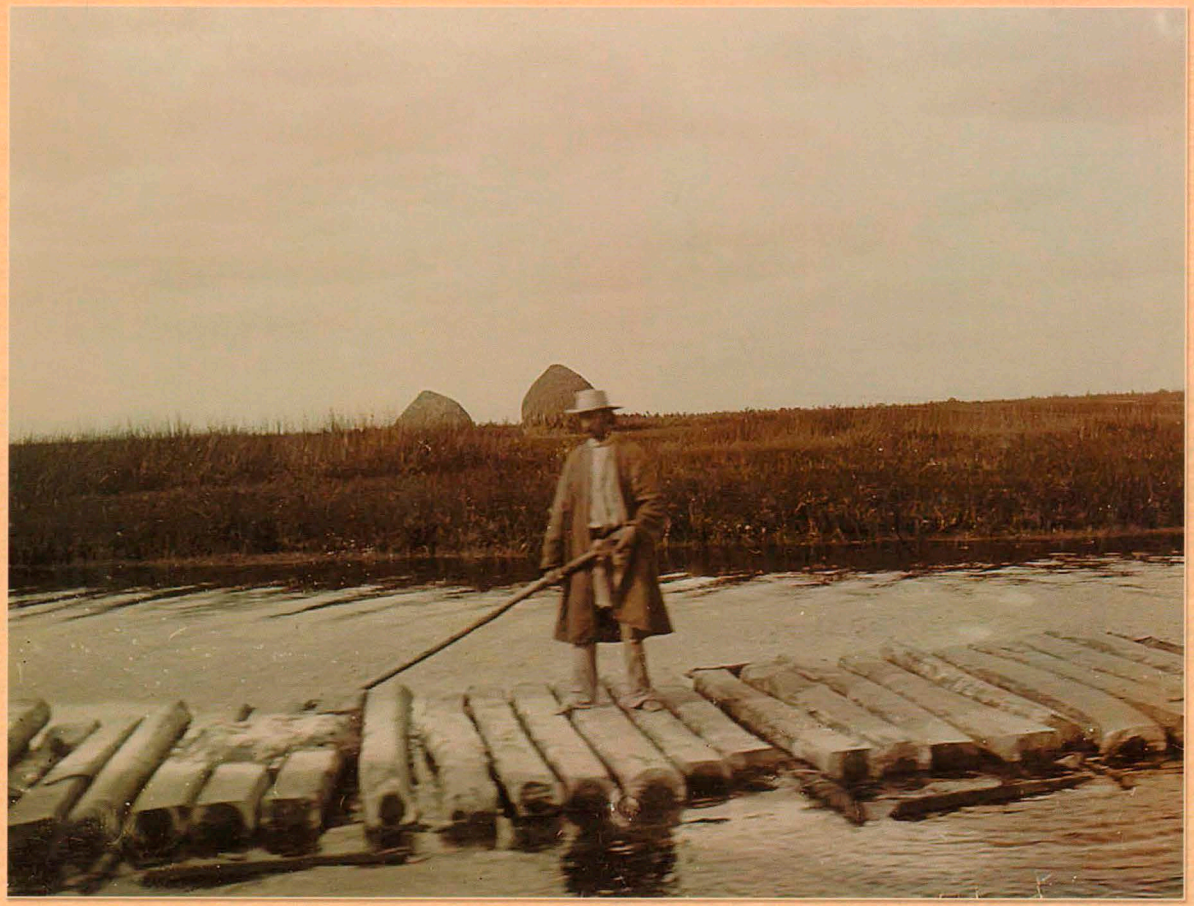

F 46–620

Пінчук гоніць плыт — «пас». Рака Стыр ў Пінскім павеце. 1912 г. (Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A Pinchuk drives a raft — «pas». The river Styr in Pinsk uyezd. 1912. (Pinsk district, Brest region).

СЕНЧЫЦЫ
Senchytsy

Пінскі павет, Мінская губерня
Pinsk uyezd, Minsk province

Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна
Zarichne district, Rivne region, Ukraine

У Сінчычах я сышоў з парахода і на падводзе выправіўся ў с. Марочна... Тут я пражыў каля тыдня і за гэты час аб'ехаў ўвесь раён Марочна і Нобеля. Адзначыў абрады і павер'і, якія захаваліся ў народзе, запісаў узоры гаворкі і песні з малітвамі, а таксама зрабіў неабходныя фатаграфічныя здымкі.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 94.

In Sinchychy I got off the ship and in a cart went to Marochna... I lived here for about a week and during that time travelled around the area of Marochna and Nobel. I noted the survived rites and beliefs the people, recorded speech samples and songs with prayers, as well as made the necessary photographs.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 94.

F 46–696

Сяляне Валынскай губерні. Вёска Сінчычы Пінскага павета.1912 г.
(в. Сенчыцы, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

Villagers of Volyn province. Village of Sinchychy in Pinsk uyezd.1912.
(v. Senchytsy, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–1649

Палешукі на дарозе. Вёска Сінчычы Пінскага павета.1912 г.
(в. Сенчыцы, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

The Paleshuks on the road.Village of Sinchychy in Pinsk uyezd.1912.
(v. Senchytsy, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–695

Сяляне Валынскай губерні. Вёска Сінчычы Пінскага павета .1912 г.
(в. Сенчыцы, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

Villagers of Volyn province. Village of Sinchychy in Pinsk uyezd.1912.
(v. Senchytsy, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–707

Капа чароту. Вёска Сінчычы Пінскага павета.1912 г.
(в. Сенчыцы, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

A cane rick. Village of Sinchychy in Pinsk uyezd.1912.
(v. Senchytsy, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–617

Царква. Вёска Сінчычы Пінскага павета.1912 г.
(в. Сенчыцы, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

A Church. Village of Sinchychy in Pinsk uyezd.1912.
(v. Senchytsy, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

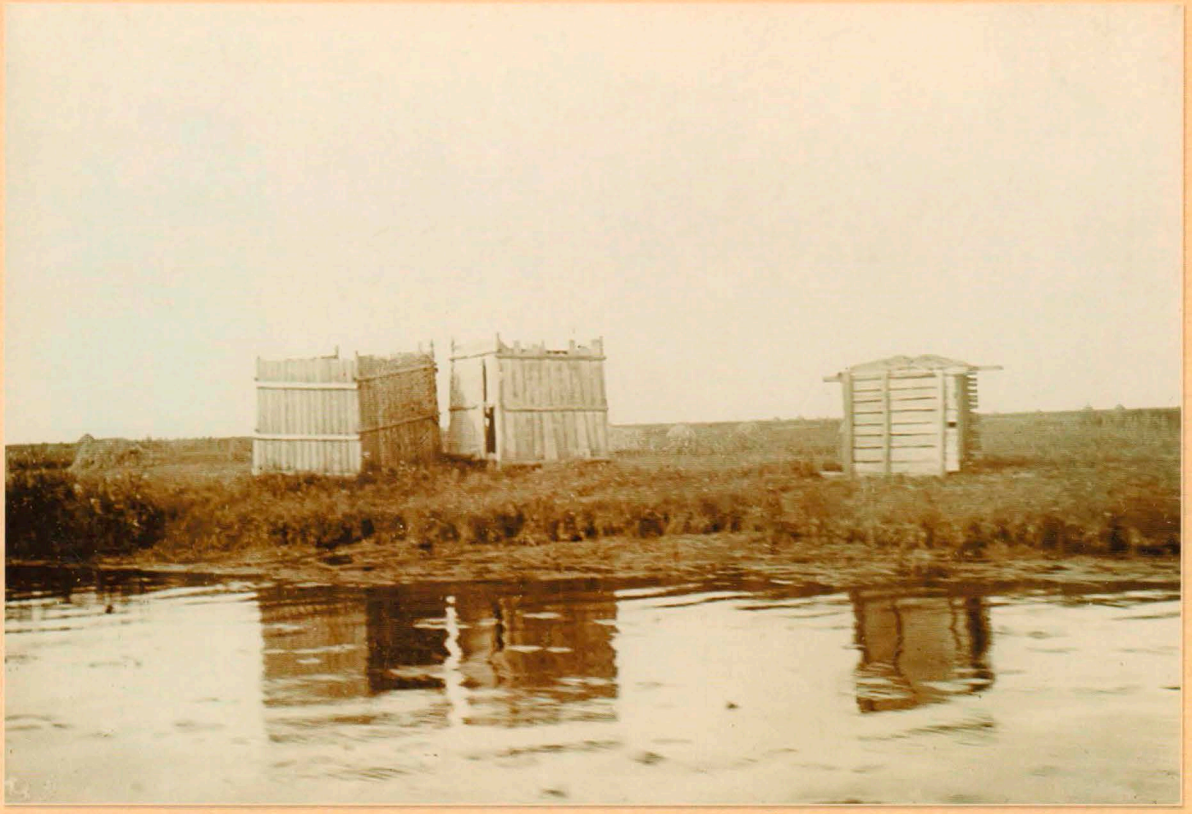

F 46–1638

Рыбныя садкі. Мястэчка Нобель Пінскага павета. 1912 г.
(в. Нобель, Зарэчнянскі раён Ровенская вобласць, Украіна).

Fish ponds. Settlement of Nobel in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Nobel, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–1639

«Койкі» для ўпакоўкі рыбы. Мястэчка Нобель Пінскага павета. 1912 г.
(в. Нобель, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

«Koiki» (bunks) for packing fish. Settlement of Nobel in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Nobel, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–625

Царква. Сяло Марочна Пінскага павета. 1912 г. (в. Марочнае, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).*

*A church. Village of Marochna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Marochne, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).**

F 46–656

Без подпісу. [Сяло Марочна Пінскага павета]. 1912 г. (в. Марочнае, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

Untitled. [Village of Marochna in Pinsk uyezd].1912. (v. Marochne, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–1651

Двор, каля варот стаіць Ганюся Сашук, 40 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Сяло Марочна Пінскага павета. 1912 г. (в. Марочнае, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

A yard, at the gate there is Ganyusya Sashuk, 40 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Marochna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Marochne, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–660

Дзяўчына Ева Вайтовіч, 20 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі з сястрычкамі. Сяло Марочна Пінскага павета. 1912 г. (в. Марочнае, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

Girl Yeva Vaytovich, 20 years old, 2 arshins and 3 vershoks, with her sisters. Village of Marochna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Marochne, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–743

Ульяна Багно з дзецьмі (Амерыканка). Сяло Марочна Пінскага павета. 1912 г. (в. Марочнае, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

Ullyana Bagno with her children (an American). Village of Marochna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Marochne, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

Ева Вайтовіч, 20 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Ульяна Багна, 32 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Сяло Марочна Пінскага павета. 1912 г. (в. Марочнае, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна). →

Yeva Vaytovich, 20 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Ullyana Bagno, 32 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Marochna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Marochne, Zarichne district, Rivne region, Ukraine). →

F 46-658

F 46–657

Улляна Багно, 32 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі і Ева Вайтовіч, 20 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Марочна Пінскага павета. 1912 г. (в. Марочнае, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

Ullyana Bagno, 32 years old, 2 arshins and 4 vershoks, and Eva Vaytovich, 20 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Marochna in Pinsk uyezd. 1912. (v.Marochne, Zarichne district, Rivne region, Ukraine)

З Нобеля я падняўся ўверх па Стаходу да Любашава; адтуль наведаў навакольныя паселішчы: Дзеравок, Бярэзна, Угрынічы, Жалязніцу і Пажог. Любашоўскі раён складае выразную этнаграфічную мяжу паміж дрыгавічамі і драўлянамі. Тут ужо зусім іншы тып людзей, іншы побыт і своеасаблівая мяккая пявучая гаворка, шмат у чым падобная да паўднёварускага дыялекту. Зрабіўшы здымкі і запісы, я выправіўся далей сухапуццем на р. Стыр у м. Пагост.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 95.

In this corner, between the Stakhod and the Styr , such abundance of ethnographic materials are preserved that it is not necessary to search for and collect them, and perhaps, merely take without any preparation. Here, for example, there are saved many cuts of the white svitka (cloth jacket) and other clothing, many different designs and a variety of ways to cover the head with the namitka. There's even a strictly defined border through Dzeravok, Ugrynichy, Zhalyaznitsa etc., to the south of which a married woman must cut her maiden hair and wear her hair like a man.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 95.

У гэтым куту паміж Стаходам і Стырам захавалася такое багацце этнаграфічных матэрыялаў, што іх тут ня трэба шукаць і збіраць, а магчыма ў прост браць без аніякай падрыхтоўкі. Тут, напрыклад, захавалася шмат пакрояў белай світкі і іншага адзення, шмат розных узораў і ўсялякіх спосабаў павязвання наміткі. Тут нават строга праводзіцца мяжа праз Дзеравок, Угрынічы, Жалязніцу і г.д., на поўдзень ад якой замужняя жанчына абавязкова абразае сваю дзявочую касу і носіць валасы як мужчына.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 95.

In this corner, between the Stakhod and the Styr , such abundance of ethnographic materials are preserved that it is not necessary to search for and collect them, and perhaps, merely take without any preparation. Here, for example, there are saved many cuts of the white svitka (cloth jacket) and other clothing, many different designs and a variety of ways to cover the head with the namitka.There's even a strictly defined border through Dzeravok, Ugrynichy, Zhalyaznitsa etc., to the south of which a married woman must cut her maiden hair and wear her hair like a man.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 95.

F 46 – 512

Базарная плошча. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

The market square. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–511

Вуліца каля бальніцы. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

A street near the hospital. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–690

Базарная плошча. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

The market square. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46 – 693*

Вароты старога замка князёў Вішнявецкіх. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

The gate of the old castle of Princes Vyshnevetsky. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–709

Касцёл, упрыгожаны ўнутры багацейшымі фрэскамі. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).*

*A Catholic church decorated inside with rich frescoes. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).**

F 46 – 692

Помнік Імператару Аляксандру II. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Monument to Emperor Alexander II. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–726

Вуліца. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

A street. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46 –727

Вуліца. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

A street. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–720

На чаўнах сідзяць Піліп Прынчук і Грыгорый Грыц. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Pilip Prynchuk and Grygoryi Gryts sitting on boats. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–1637

Хата, крытая саломай. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

A house covered with straw. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–503

Палукаш пад павеццю. Конан Зыміч, 22 гады, 2 аршыны і 4 вяршкі і Аксэна Зыміч, 58 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

A palukash under a cover. Konan Zymich, 22 years old, 2 arshins and 4 vershoks, and Aksena Zymich, 58 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–691

Воз пшаніцы вязе Хама Дуніц. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

A wheat cart is driven by Khama Dunits. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

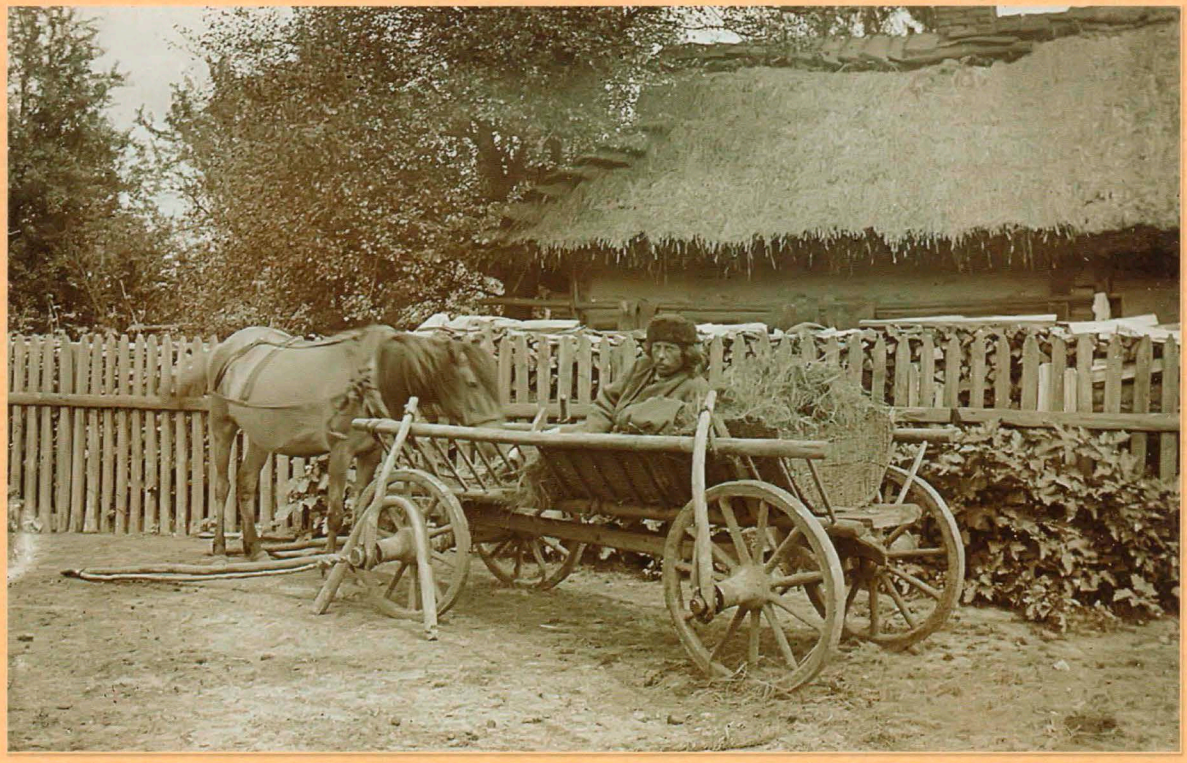

F 46–737

Палукаш. Конь есці сена, а на возе ляжыць Гэрасім Чарняк з каўтуном. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

A palukash. The horse has hay, and on the cart there is Gerasim Charnyak with plica. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–725

Стараста Іван Палікарпчук і Мар'я Палікарпчук. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Headman Ivan Palikarpchuk and Marya Palikarpchuk. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–739

Мар'я Палікарпчук з дачкамі. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Marya Palikarpchuk with her daughters. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–724

Мар'я Палікарпчук з дочкамі. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Marya Palikarpchuk with her daughters. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

Каўтун не асабліва распаўсюджаны. Нават на Палессі ён амаль не заўважаецца.

По Дреговичской области летом 1911 г. С. 305–306.

Plica is not particularly common. Even in Palessie it is barely noticed.

Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. P. 305–306.

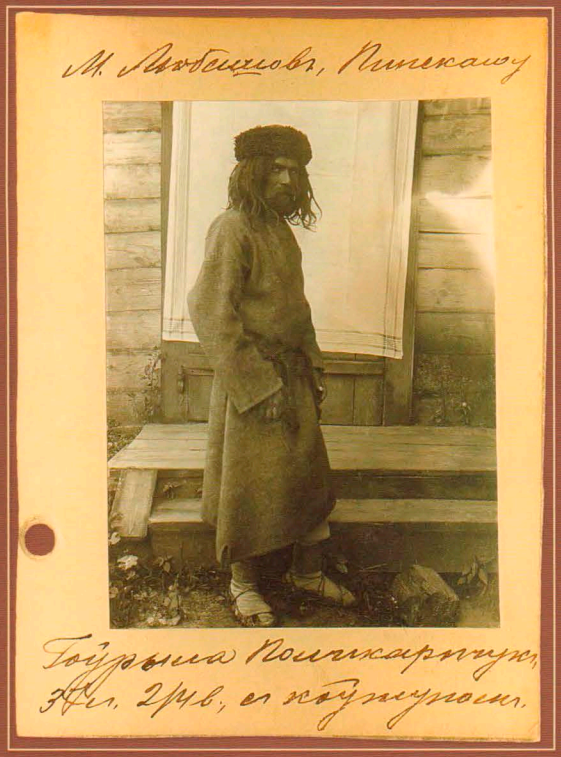

F 46–685

Гаўрыла Палікарпчук, 37 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі, з каўтуном. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Hauryla Palikarpchuk, 37 years old, 2 arshins and 4 vershoks, with plica. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46 – 686

Гаўрыла Палікарпчук, 37 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі, з каўтуном. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Hauryla Palikarpchuk, 37 years old, 2 arshins and 4 vershoks, with plica. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–683

Гаўрыла Палікарпчук, 37 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі, з каўтуном.
Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Hauryla Palikarpchuk, 37 years old, 2 arshins and 4 vershoks, with plica. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–770

Мархва Гаршчар, 18 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі; Хрысця Гаршчар, 17 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Палашка Палікапчук, 41 год, 2 аршыны і 4 вяршкі; Варка Свышч і Палашка Яўтушэк, 31 гад, 2 аршыны і 4 вяршкі. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Markhva Harshchar, 18 years old, 2 arshins and 4 vershoks; Hrystsya Harshchar, 17 years old, 2 arshins and 3 vershoks; Palashka Palikapchuk, 41years old, 2 arshins and 4 vershoks; and Varka Svyshch and Palashka Yautushek, 31 years old, 2 arshins and 4 vershoks . Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–771

Мархва Гаршчар, Хрысця Гаршчар, Палашка Палікапчук, Варка Свышч і Палашка Яўтушэк. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Markhva Harshchar, Hrystsya Harshchar, Palashka Palikapchuk, Varka Svyshch and Palashka Yavtushek. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (Lyubashev, Lyubashevdistrict, Volyn region, Ukraine).

F 46–718

Жанчыны. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Women. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–719

Каля капы пастухі Палашка Клубук, 15 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі і Васыль Міранчук, 16 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі, плятуць пасталы. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Near a stack — shepherds Palashka Klubuk, 15 years old, 2 arshins and 2 vershoks, and Vasyl Miranchuk, 16 years old, 2 arshins and 3 vershoks, weave pastals (a kind of sandals). Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

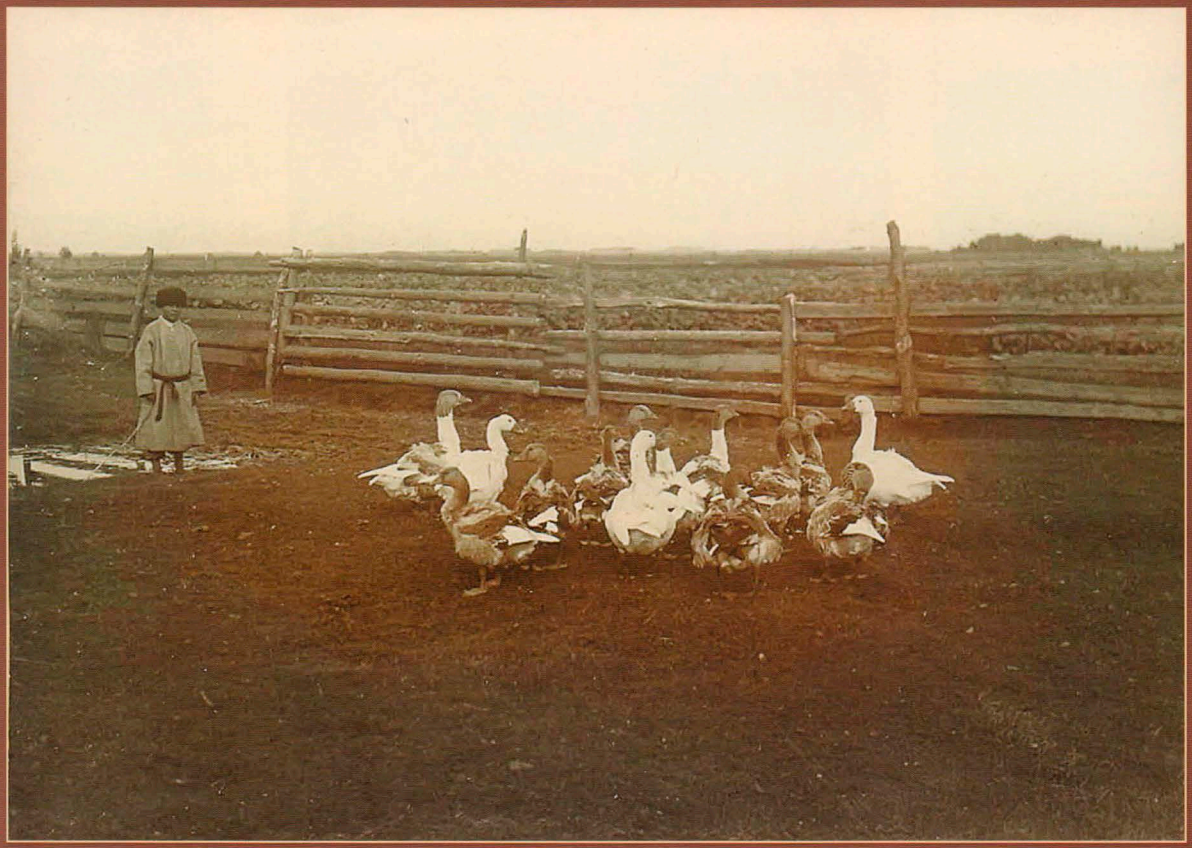

F 46–684

Піліп Прынчук пасе гусей. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Philip Prynchuk grazing geese. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–514

Пасцвяць авечкі. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Sheep go to grass. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–1636

Пасцвяць авечак. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Sheep go to grass. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–769

Жнеі: Юхэмка, Луца, Юстына, Наста, Улляна, Дымна, Мар'я. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён Валынская вобласць, Украіна).

Women reapers: Yukhemka, Lutsa, Yustyna, Nasta, Ullyana, Dymna and Marya. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–741

Жнеі: Юхэмка, Луца, Юстына, Наста, Улляна, Дымна, Мар'я. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Women reapers: Yukhemka, Lutsa, Yustyna, Nasta, Ullyana, Dymna, Marya. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–528

Без подпісу. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Untitled. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–526

Кацярына Плявак поле капусту. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г.
(г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Katsyaryna Plyavak weeds a cabbage field. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–758

На сцяне вісіць кавізка, а на ўслонцы стаяць: вярэнька, цэбар і каробка. Мястэчка Любяшоў Пінскага павета. 1912 г. (г.п. Любяшоў, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

There is a kavizka on the wall and on a bench there is a vyarenka, a bucket and a box. Settlement of Lyubashev in Pinsk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Lyubashev, Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–515

Адарка Свяшчук і Арына Кух. Вёска Бярэзна Пінскага павета. 1912 г. (в. Бярэзна Воля, Любяшоўскі раён Валынская вобласць, Украіна).

Adarka Svyashchuk and Aryna Kuh. Village of Byarezna in Pinsk uyezd. 1912. (v.Byarezna Volya Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–516

Адарка Свяшчук, 50 гадоў, 2 аршыны і 1 вяршок; Агапка Кундзік, 30 гадоў і Арына Кух, 30 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Бярэзна Пінскага павета. 1912 г. (в. Бярэзна Воля, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Adarka Svyashchuk, 50 years old, 2 arshins and 1vershok; Agapka Kundzik, 30 years old, and Aryna Kuh, 30 years old, 2 arshins and 3 vershoks.Village of Byarezna Pinsk uyezd. 1912. (v.Byarezna Volya Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

F 46–517

Адарка Свяшчук, 50 гадоў, 2 аршыны і 1 вяршок; Агапка Кундзік, 30 гадоў і Арына Кух, 30 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Бярэзна Пінскага павета. 1912 г. (в. Бярэзна Воля, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Adarka Svyashchuk, 50 years old, 2 arshins and 1vershok; Agapka Kundzik, 30 years old and Aryna Kuh, 30 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Byarezna Pinsk uyezd. 1912. (v.Byarezna Volya Lyubashev district, Volyn region, Ukraine).

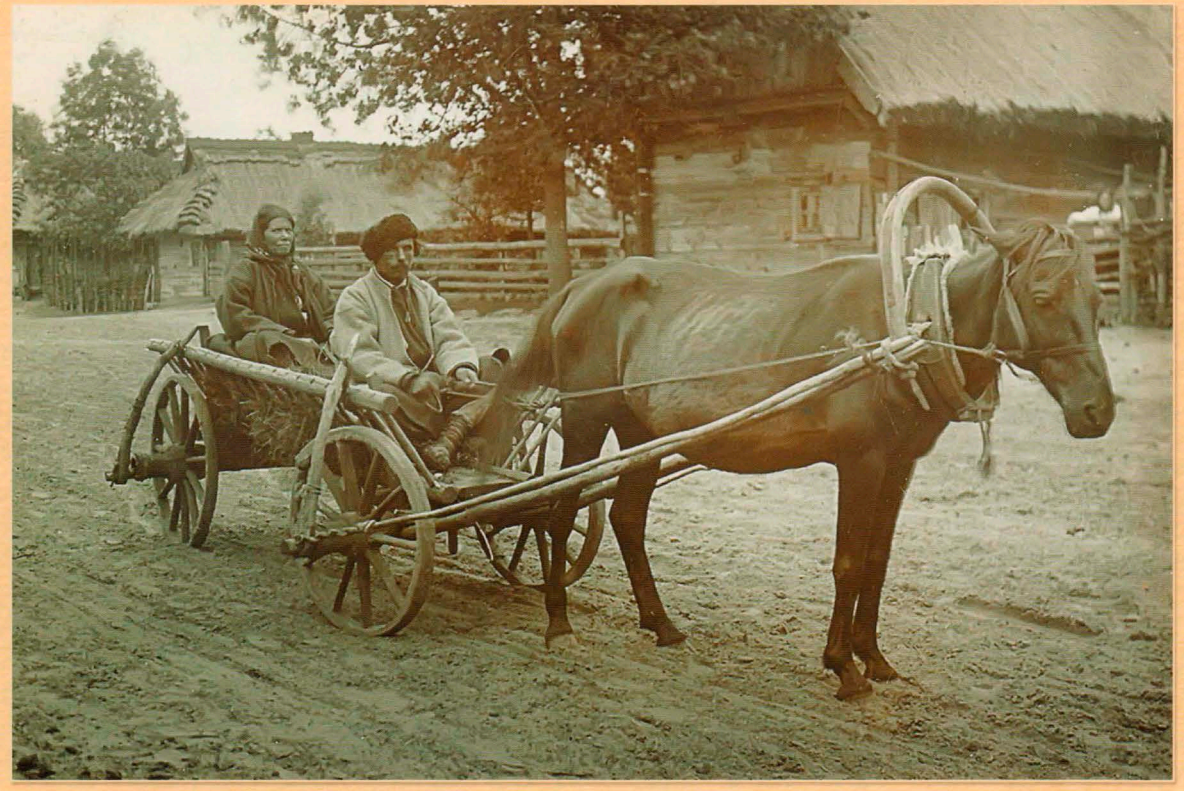

F 46–742

Едуць з базару: Іван Калановіч, 48 гадоў з жонкай Мар'яй, 45 гадоў. Сяло Жалязніца Пінскага павета. 1912 г. (в. Жалязніца, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

Coming from the market: Ivan Kalanovich, 48 years old, with his wife Marya, 45 years old. Village of Zhalyaznitsa in Pinsk uyezd. 1912. (v. Zhalyaznitsa, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–619

Едуць з базару: Іван Калановіч, 48 гадоў з жонкай Мар'яй, 45 гадоў. Сяло Жалязніца Пінскага павета. 1912 г. (в. Жалязніца, Зарэчнянскі раён, Ровенская вобласць, Украіна).

Coming from the market: Ivan Kalanovich, 48 years old, with his wife Marya, 45 years old. Village of Zhalyaznitsa in Pinsk uyezd. 1912. (v. Zhalyaznitsa, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–772

Сямён Смаковіч, 35 гадоў, 2 аршыны і 5 вяршкоў; Самойла Карэц, 41 года, 2 аршыны і 5 вяршкоў; Дымна Выдэрка, 50 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі; Вакула Любчык, 42 года, 2 аршыны і 5 вяршкоў; Клемен Гаршчарук, 35 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Сяло Пажог Пінскага павета. 1912 г. (в. Пажог, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Syamyon Smakovich, 35 years old, 2 arshins and 5 vershoks; Samoyla Karets, 41 years old, 2 arshins and 5 vershoks; Dymna Vyderka, 50 years old, 2 arshins and 2 vershoks; Vakula Lyubchyk, 42 years old, 2 arshins and 5 vershoks; Klemen Garshcharuk , 35 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Pazhog in Pinsk uyezd. 1912. (v. Pazhog, Lyubashev district Volyn region, Ukraine).

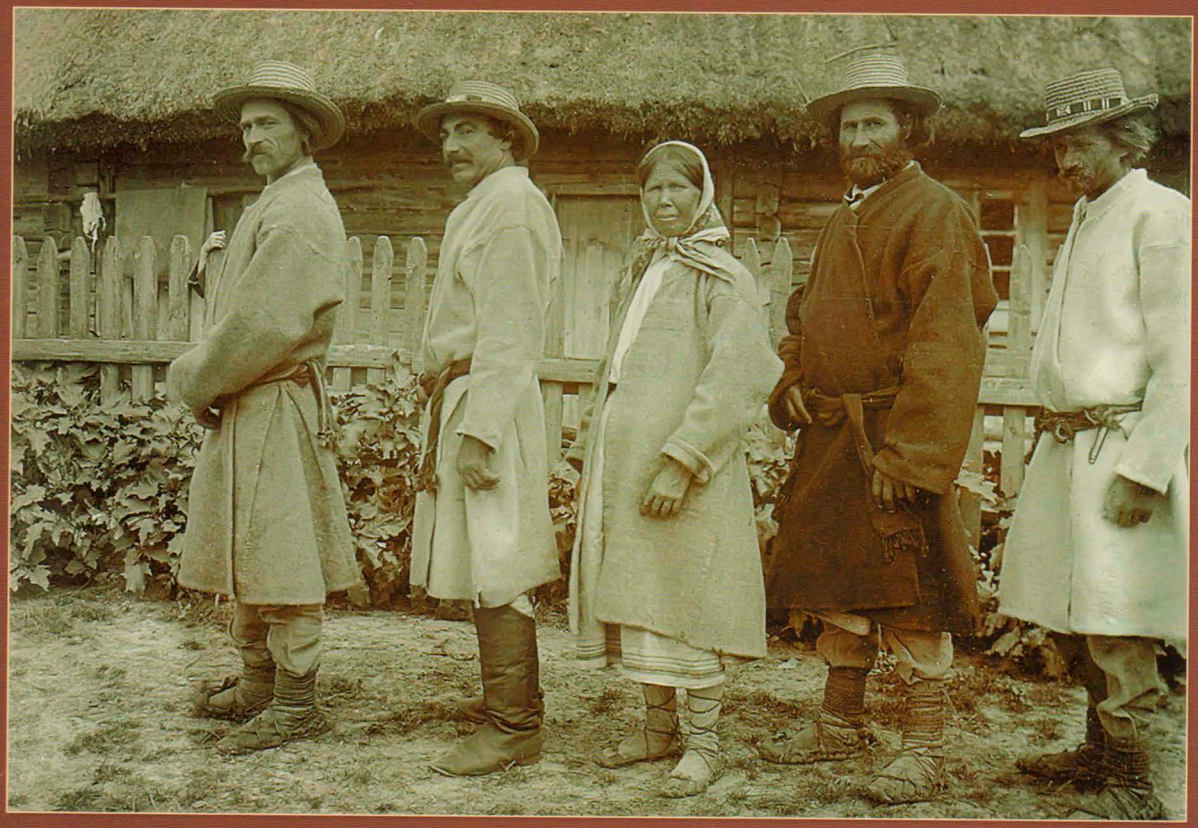

F 46–773

Самойла Карэц, Сямён Смаковіч, Дымна Выдэрка, Вакула Любчык, Клемен Гаршчарук. Сяло Пажог Пінскага павета. 1912 г. (в. Пажог, Любяшоўскі раён, Валынская вобласць, Украіна).

Samoyla Karets, Syamyon Smakovich, Dymna Vyderka, Vakula Lyubchyk, Klemen Garshcharuk. Village of Pazhog in Pinsk uyezd. 1912. (v. Pazhog, Lyubashev district Volyn region, Ukraine).

F 46–508

Грэбля. Вёска Вулька Рэчыцкая Пінскага павета. 1912 г. (в. Вулька Рэчыцкая не існуе, знаходзілася каля в. Наваселле Зарэчнянскага раёна Ровенскай вобласці, Украіна).

A log path. Village of Vulka Rechytskaya in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vulka Rechytskaya does not exist, it was near the village of Navaselle, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).

F 46–630

Наталка Пінчук, 50 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі і Доменя Пінчук, 24 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Вулька Рэчыцкая Пінскага павета. 1912 г. (в. Вулька Рэчыцкая не існуе, знаходзілася каля с. Наваселле Зарэчнянскага раёна Ровенскай вобласці, Украіна).*

*Natalka Pinchuk, 50 years old, 2 arshins and 4 vershoks, and Domienya Pinchuk, 24 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Vulka Rechytskaya in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vulka Rechytskaya does not exist, it was near the village Navaselle, Zarichne district, Rivne region, Ukraine).**

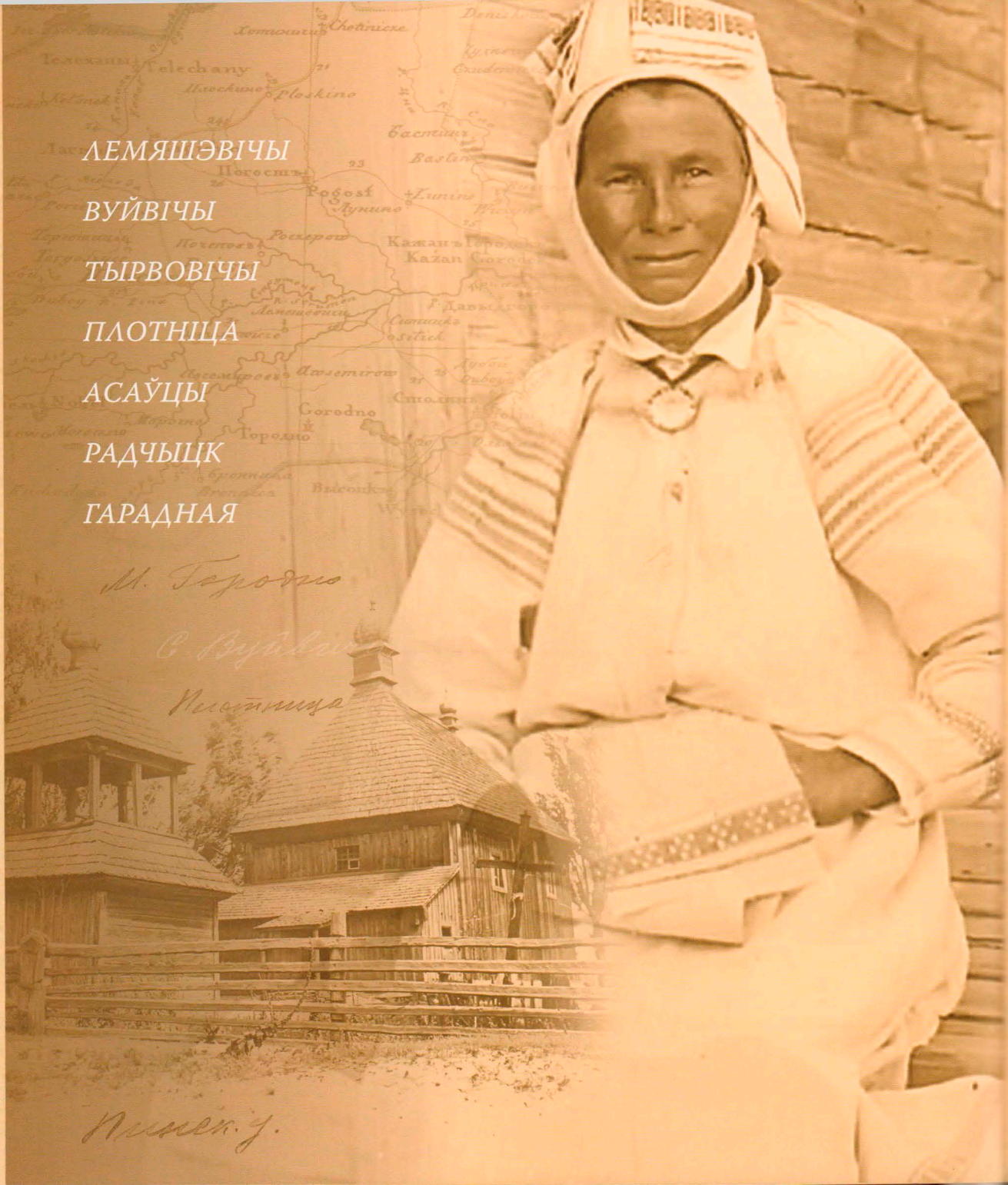
ЛЕМЯШЭВІЧЫ
ВУЙВІЧЫ
ТЫРВОВІЧЫ
ПЛОТНІЦА
АСАЎЦЫ
РАДЧЫЦК
ГАРАДНАЯ

ЛЕМЯШЭВІЧЫ
Lemyashevichy

Пінскі павет, Мінская губерня Пінскі раён, Брэсцкая вобласць

Pinsk uyezd, Minsk province Pinsk district, Brest region

З Пагосту (цяпер г.п. Зарэчнае — раённы цэнтр ў Валынскай вобласці Украіны) на параходзе па Стыру я вярнуўся зноў на Прыпяць у Веляцічы, адкуль праз Лемяшэвічы і Месяцічы патрапіў спачатку ў с. Вуйвічы, а потым у аколіцу Плотніца, такім чынам закончыў даследаванне вярхоўяў Прыпяці.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 95.

... На Палессі захавалася яшчэ параўнальна шмат царкоўнай даўніны: абразоў, пасудзін, кніг і рознага рода рукапісаў. ... У с. Лемешэвічы стаяць у царкве саламяныя царскія вароты... Адным словам на Палессі раскідана шмат гісторыка-археалагічных помнікаў, якія да сёння яшчэ нікім не даследаваны і ў спецыяльнай літаратуры амаль не вядомы.

Отчет о поездке И.А. Сербова на Пинское Полесье летом 1913 года. VBURS, F 34, b. 569, l. 16.

From Pagost (now urban-type settlement of Zarichne is a district centre in Volyn region, Ukraine) by steamer along the Styr I returned back to the Prypiat in Velyatsichy, from where through Lemyashevichy and Mesyatsichy I first got in the village of Vuyvichy, and then in the outskirts of Plotnitsa , thus completed a study of the upper Prypiat.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 95.

... In Palessie relatively many ancient church things are still preserved — icons, vessels, books and all kinds of manuscripts. ... In v. Lemyashevichy there are the straw Sanctuary doors in the church ... In a word, in Palessie there are many scattered historical and archaeological sites, which until now no one has studied and they are little known in the special literature.

Report on I.A. Serbov's trip to Pinsk Palessie in the summer of 1913. VBURS, F 34, b. 569, l. 16.

F 46–759

Царква. Сяло Лемяшэвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Лемяшэвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

*A church. Village of Lemyashevichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Lemyashevichy, Pinsk district, Brest region).**

213

У Вуйвічах мясцовы святар, айцец Лабаноўскі, прыняў надзвычай жывы ўдзел у справе маёй вандроўкі па Палессі. Разам з ім мы аб'ехалі ўвесь яго прыход, агледзелі самыя глухія паселішчы, старажытныя могілкі і старадаўнія цэрквы. Пад час гэтай аб'ездкі, між іншым, удалася адзначыць пахавальны звычай, які захаваўся са старажытнасці. Ён заключаецца ў тым, што на свежай магіле ўздоўж яе кладзецца звычайна дубовая тоўстая калода– прыклад, а праз год на памінках у канцы калоды ставіцца высокі крыж.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 96.

In Vuyvichy a local priest, Father Labanouski, took a very active part in the matter of my trip to Palessie. Together we toured the whole of his parish, visited the most remote villages, ancient cemeteries and historic churches. During this travel, among other things, I managed to note a funeral custom preserved from ancient times. It consists in the fact that usually a thick oak log is put on a fresh grave, and a year later at the funeral repast a high cross is erected at the end of the log.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 96.

.F 46–575

Могілкі. Прыклады. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).
A cemetery. Logs. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

У дрыгавічоў захаваўся старажытны звычай навальваць на свежую магілу дубовую калоду–прыклад. На Радаўніцу каля прыклада ставіцца высокі драўляны крыж.

По Дреговичской области летом 1911 г. С. 320.

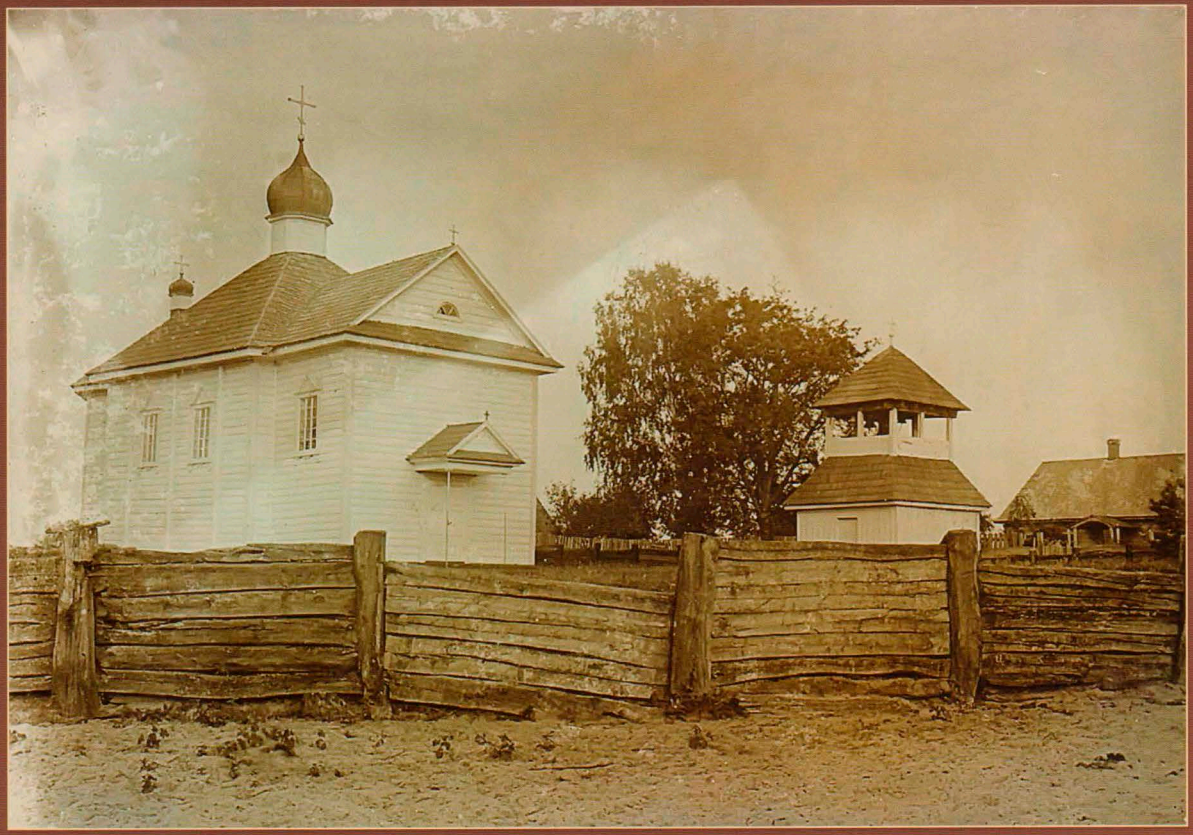

F 46–574

Царква. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

*A church. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).**

The Dregovichs have preserved an ancient custom to put an oak log on a fresh grave. On Radunitsa a tall wooden cross is erected near the log.

A. Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. P. 320.

F 46–522

Могілкі. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A cemetery. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

...Усе дрыгавічы навальваюць на магілу прыклады, г.з. тоўстыя дубовыя калоды, але робяць гэта ў розны час: адны кладуць гэту калоду адразу на свежую магілу, другія — на гадавіну пахаванння, а трэці — на якія-небудзь «дзяды.

Признаки общинного быта на Полесье. С. V.

... All Dregovichs put special logs, i.e. thick oak blocks, on the grave but they do so at different times: the ones put the block on a fresh grave at once, the others — on the obit, and the third — on any «Dzyady.

The signs of community life in Palessie. P. V.

F 46–521

Дубы на полі. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Oaks in the field. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

Пачынаючы ад Зарэчча па правым беразе Прыпяці ва ўсходнім напрамку шырокай паласой цягнуцца вялізныя грады намыўных дзюн. Некаторыя з іх месцамі дасягаюць значнай вышыні, маюць форму прадаўгаватых кражаў і шырокіх узгоркаў, на якіх напластаваны рыхлыя пяскі белага, жоўтага і чырвона-бурага колеру. Месцамі на дзюнах утварылася багатая лясная расліннасць, але большая частка гэтых намыўных узгоркаў складаецца з чыстых голых пяскоў, быццам бы толькі што насыпаных. Паміж градамі дзюн працягнуліся па ўсіх напрамках моцна забалочаныя даліны, якія параслі густымі лясамі, пераважна вялікай альхой. Тут па далінах рэк на лугах расце шмат травы — майны, з насення якой мясцовыя палешукі прыгатаўляюць каштоўную манную крупу.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 95–96.

Starting from Zarichne on the right bank of the Prypiat eastward, there stretches a broad belt of huge ridges of alluvial dunes. In some places some of them reach considerable height; they are in the form of elongated ridges and broad hillocks, on which sands of the white, yellow and red-brown colours are stratified. In some places on the dunes, rich forest vegetation was formed but most of these alluvial hillocks consist of pure bare sand, as if just poured. Between ridges of dunes in all directions very swampy valleys stretch, they are covered with dense forests, mostly large alders. Here in the valleys in the meadows there grows a lot of grass — mayna, from seeds of which the local Paleshuks prepare valuable semolina.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 95–96.

F 46-519

Ганна Бабрыўнік збівае майну на лузе. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Hanna Babryunik knocks mayna in the meadow. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–520

Ганна Бабрыўнік збівае майну на лузе. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Hanna Babryunik knocks mayna in the meadow. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

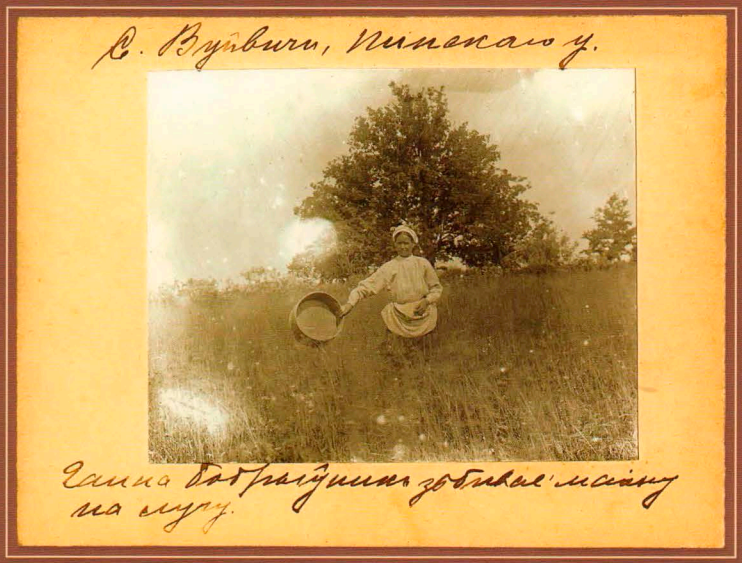

F 46–729

Ганна Бабрыўнік збівае майну на лузе. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Hanna Babryunik knocks mayna in the meadow. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

Само прыгатаванне крупы з «майны» ў недалёкім мінулым з'яўлялася для шмат якіх паселішчаў значнай падмогай у гаспадарцы. Добра прыгатаваная каша з балотнай «майны» і цяпер яшчэ падаецца на стол як самае далікатнае і дарагое блюда.

Отчет о поездке И.А. Сербова на Пинское Полесье летом 1913 года. Арк. 16.

The preparation of groats from «mayna» (reed manna grass) itself in the recent past was of great assistance in the household in many settlements. Well-prepared porridge from marsh «mayna» is still served at the table as the most delicate and expensive dish.

Report on I.A. Serbov's trip to Pinsk Palessie in the summer of 1913. Sheet 16.

Ганна Бабрыўнік збівае майну на лузе. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Hanna Babryunik knocks mayna in the meadow. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–715

Жнеі. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).
Women reapers. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–714

Жнеі жнуць жыта. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).
Women reapers reap rye. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–713

Жнеі жнуць жыта. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Women reapers reap rye. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1630

Гумно. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A threshing floor. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1629

Гумно. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A threshing floor. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–749

Гумно. Стол. Подкі са страйцамі. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A threshing floor. A table. Plates with food. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–738

Гумно. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A threshing floor. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1633

Гумно. Стажкі збажыны. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A threshing floor. Corn stacks. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1632

Стог збожжа на гумне. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A corn stack on the threshing floor. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1640

Вятрачок. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A windmill. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

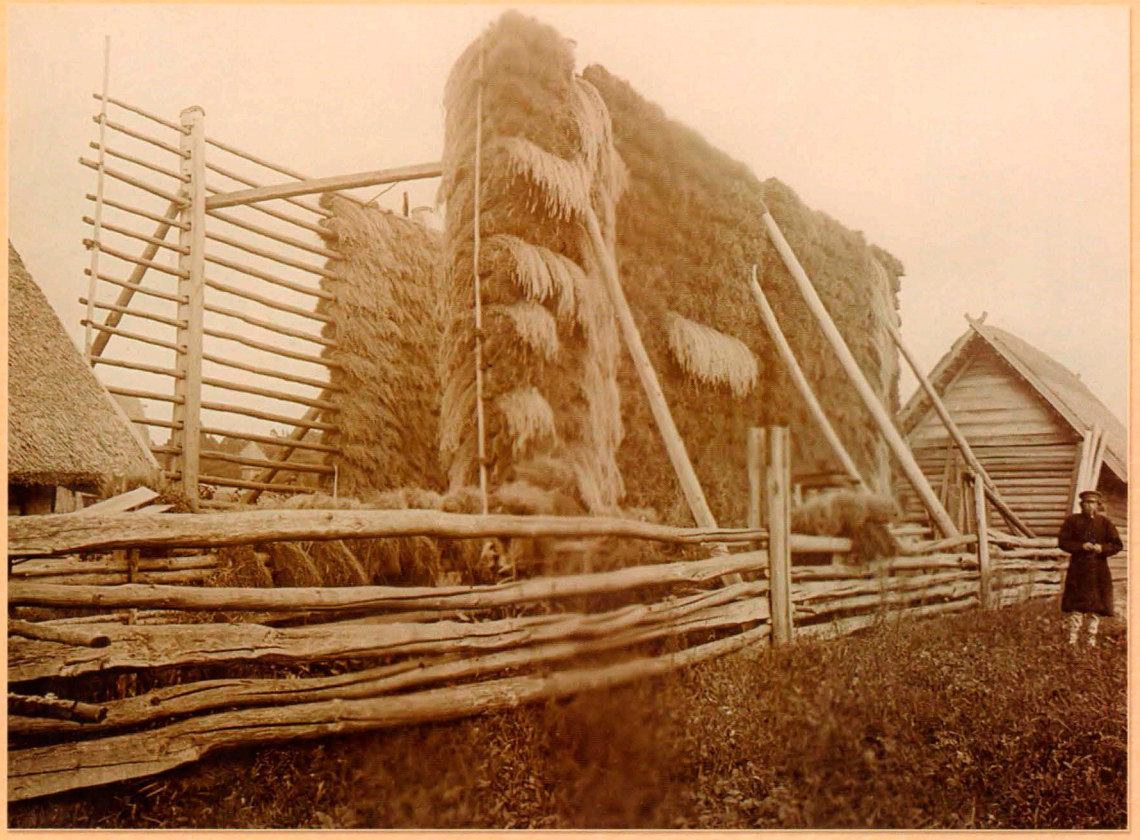

F 46–1628

Без назвы. [Азяроды]. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Untitled. [Azyarody]. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1641

Хлеў з плятня-«плота» для кароў — «гаўядзі». Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы Пінскі раён Брэсцкая вобласць).

*A barn with a wattled fence — the «fence» for cows — «gauyadz». Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).*

F 46–747

Пасыл на тычках. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы Пінскі раён Брэсцкая вобласць).

Kidney bean on poles. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

Частка мясцовых палешукоў аднесена да шляхты, але яна зусім нічым не адрозніваецца ад навакольнага атачэння: жывуць і гавораць па-руску, спавядаюць праваслаўную веру. Вось як, напрыклад, Вуйвіцкая шляхцянка Ганна Бабрыўнік...

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 96.

Some local Paleshuks are attributed to the gentry, but they absolutely have no difference from the surrounding environment: they live and speak in Russian, profess the Orthodox faith.Take, for example, Vuyvichy's gentry woman Hanna Babryunik...

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 96.

F 46–576

Бабухна Ганна Бабрыўнік абірае бульбу, дзяўчына Малуша Козел прадзе кудзелю. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Babukhna Anna Babryunik peeling potatoes, girl Malusha Kozel spinning flax. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

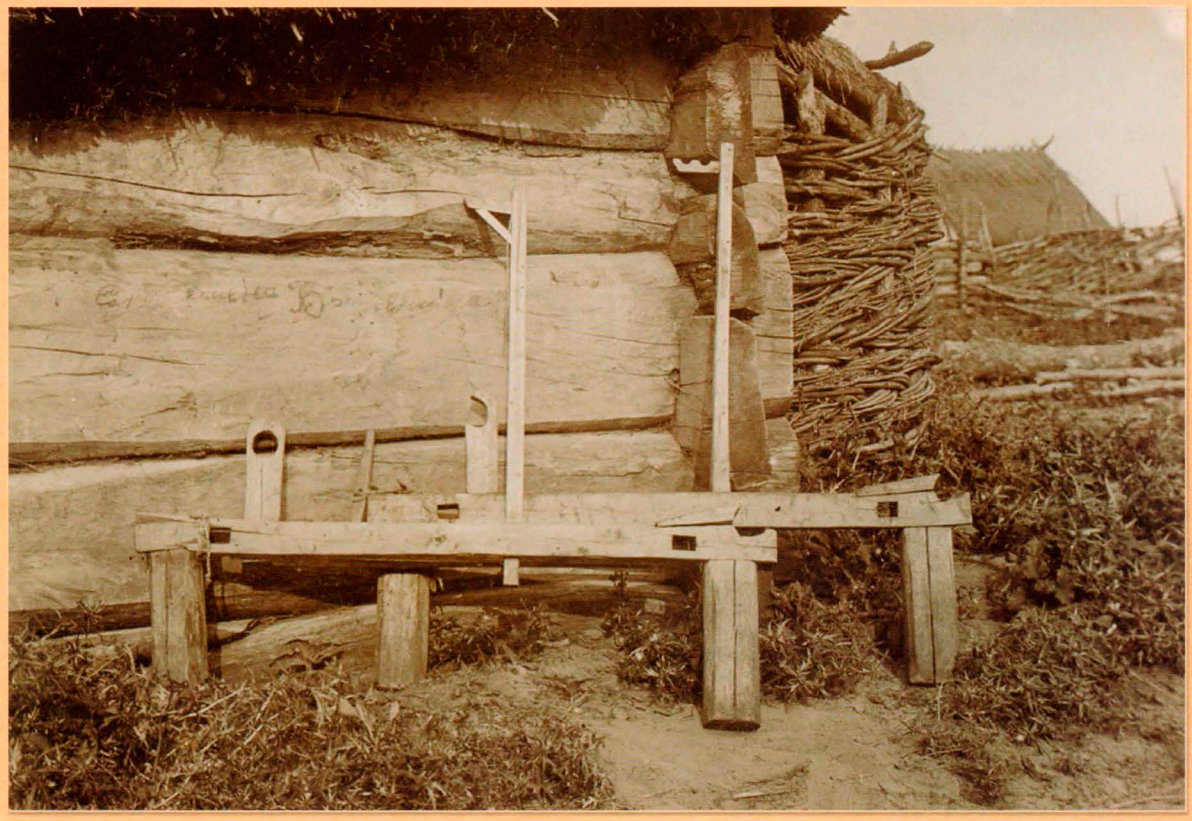

F 46–1631

Ставы ад красён. Сяло Вуйвічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Вуйвічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A weaver's loom. Village of Vuyvichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Vuyvichy, Pinsk district, Brest region).

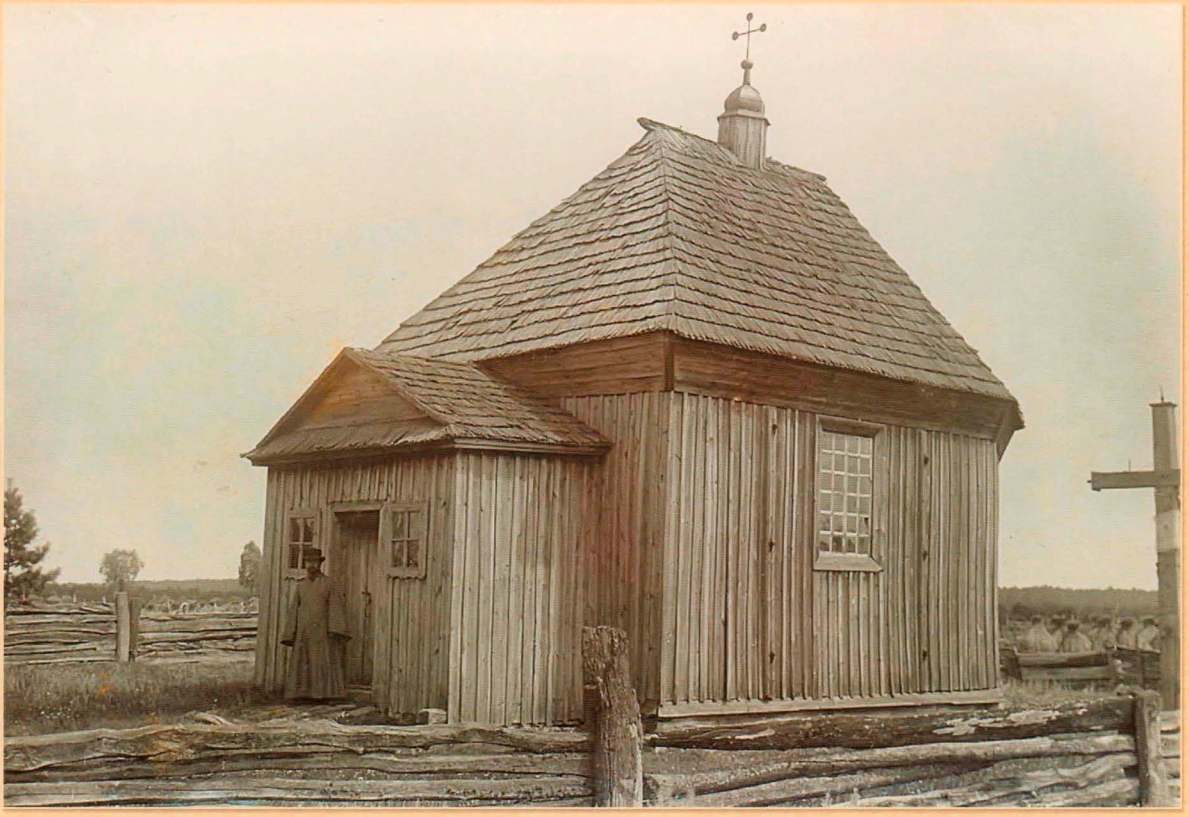

F 46–710

Царква. Вёска Тырвовічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Тырвовічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

A church. Village of Tyrvovichy in Pinsk uyezd. 1912.
*(v. Tyrvovichy, Pinsk district, Brest region).**

F 46–1647

Вуліца. Калодзеж — «студзень». Жанчыны: Віра Наўдах і Ганюся Касперовіч. Вёска Тырвовічы Пінскага павета. 1912 г. (в. Тырвовічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A street. A well — «studzen». Women: Vira Naudakh and Hanusya Kasperovich. Village of Tyrvovichy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Tyrvovichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1646

Вуліца. Вёска Тырвовічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Тырвовічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A street. Village of Tyrvovichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Tyrvovichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1648

Двор Язэпа Пашкаўца. Вёска Тырвовічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Тырвовічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Yazep Pashkavets' yard. Village of Tyrvovichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Tyrvovichy, Pinsk district, Brest region).

F 46–1650

Хата. На даху буслы — «буські». Вёска Тырвовічы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Тырвовічы, Пінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

*A house. On the roof there are storks — «buski». Village of Tyrvovichy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Tyrvovichy, Pinsk district, Brest region).**

F 46–618

Царква. Аколіца Плотніца Пінскага павета. 1912 г.
(в. Плотніца, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

A church. Outskirts of Plotnitsa in Pinsk uyezd. 1912.
*(v. Plotnitsa, Stolin district, Brest region).**

Плотніцкія старыя мяшчанкі да гэтага часу захавалі яшчэ намітку, якую я і сфатаграфаваў пад час пахвальнай працэсіі.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 96.

In Plotnitsa, old petty bourgeois women have preserved the namitka, which I photographed while a funeral.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 96.

F 46–701

Бабулі ідуць у адведкі — «выдвэдкы»: Ганна Вабішчэвіч ў намітцы, Парашка Багацька ў хустцы. Аколіца Плотніца Пінскага павета. 1912 г. (в. Плотніца, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

*Grandmothers go to advedki — «vydvedki»: Hanna Vabishchevich in a namitka, Parashka Bagatska in a headscarf. Outskirts of Plotnitsa in Pinsk uyezd. 1912. (v.Plotnitsa, Stolin district, Brest region).**

F 46–702

Бабулі ідуць у адведкі — «выдвэдкы»: Ганна Вабішчэвіч і Парашка. Аколіца Плотніца Пінскага павета. 1912 г. (в. Плотніца, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Grandmothers go to advedki– «vydvedki»: Hanna Vabishchevich and Parashka.Outskirts of Plotnitsa in Pinsk uyezd. 1912. (v. Plotnitsa, Stolin district, Brest region).

F 46–697

Пахаванне. Аколіца Плотніца Пінскага павета. 1912 г.
(в. Плотніца, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A funeral. Outskirts of Plotnitsa in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Plotnitsa, Stolin district, Brest region).

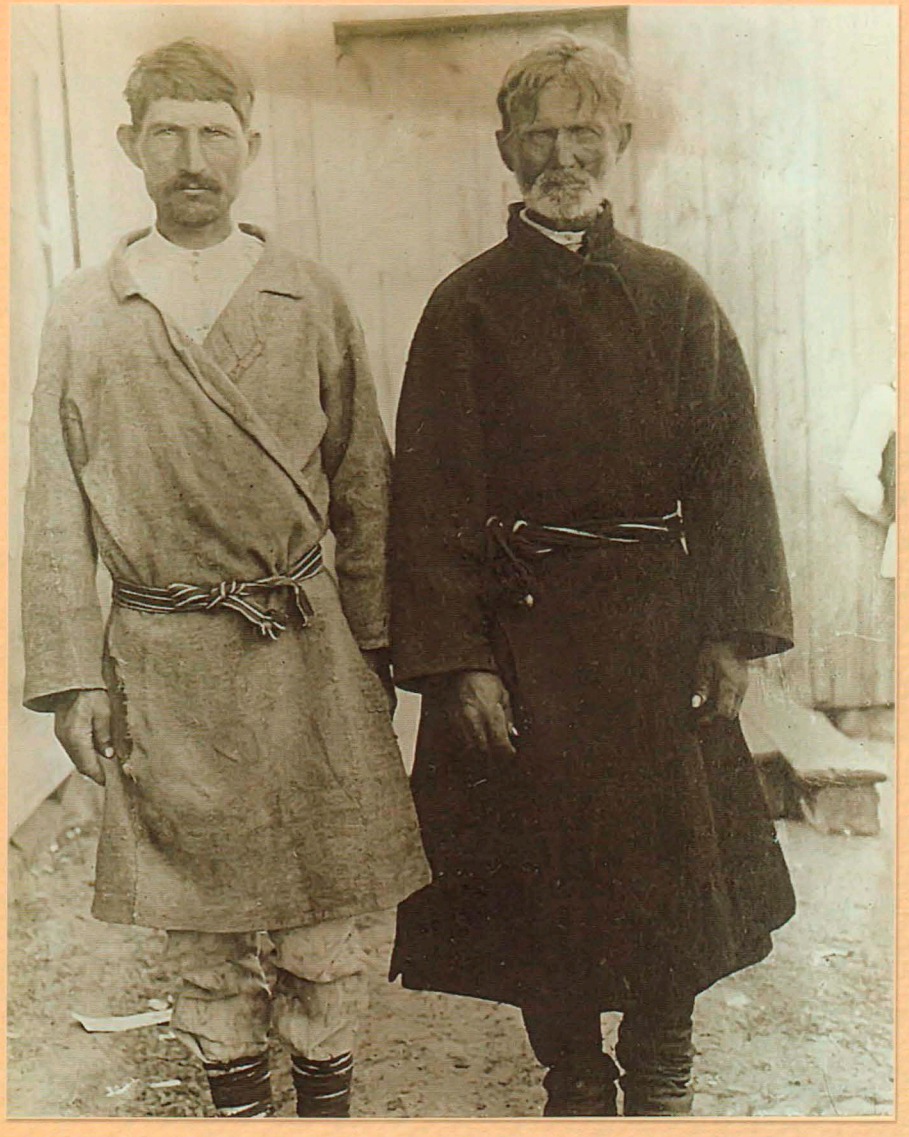

F 46–716

Якім Лукша, 42 гады, 2 аршыны і 5 вяршкоў і Іван Папярэка, 70 гадоў, 2 аршыны і 5 вяршкоў. Вёска Асаўцы Пінскага павета. 1912 г. (в. Асаўцы, Столінскі раён Брэсцкая вобласць).

Yakim Luksha, 42 years old, 2 arshins and 5 vershoks, and Ivan Papyareka, 70 years old, 2 arshins and 5 vershoks. Village of Asautsy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Asautsy, Stolin district, Brest region).

F 46–717

Якім Лукша, 42 гады, 2 аршыны і 5 вяршкоўі Іван Папярэка, 70 гадоў, 2 аршыны і 5 вяршкоў. Вёска Асаўцы Пінскага павета. 1912 г. (в. Асаўцы, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Yakim Luksha, 42 years old, 2 arshins and 5 vershoks, and Ivan Papyareka, 70 years old, 2 arshins and 5 vershoks.Village of Asautsy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Asautsy, Stolin district, Brest region).

243

З Плотніцы я зноў накіраваўся на поўдзень па даўняму тракту ў старажытны горад Гародна. На паўшляху ў с. Радчыцы мяне затрымала на двое сутак вельмі цікавая спявачка бабухна Праксэда Стральчук, з голасу якой пашчасціла запісаць да 30 народных песень. 70-гадовая тыповая бабуля ў сваім нацыянальным строі і намітцы да такой ступені развесялілася, што нават ліха пайшла таньчыць пад прыпеўку:

Як пемэр мэй небэжчык,
Поховала журбу у гэрщык,
Чэрапэчком накрыла,
Шоб по ёму не тужыла!..

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 96.

From Plotnitsa again I headed south along the old path to the ancient city of Harodna. Halfway to v.Radchytsy I was made to stay for two days by a very interesting singer — babuhna Prakseda Stralchuk, by voice of whom I was lucky to record up to 30 folk songs. A typical 70-year-old grandmother in her national costume and namitka got so cheered that even dashingly went dancing to the ditty.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 96.

F 46–699

Дзяўчына Палашка Макавецкая, 18 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і бабуля Пракседа Стральчук, 70 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Радчыцы Пінскага павета. 1912 г. (в. Радчыцк, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Girl Palashka Makavetskaya, 18 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and grandmother Prakseda Stralchuk, 70 years old, 2 arshins and 3 vershoks.Village of Radchytsy in Pinsk uyezd. 1912. (v. Radchytsk, Stolin district, Brest region).

F 46–698

Дзяўчына Палашка Макавецкая, 18 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і бабуля Пракседа Стральчук, 70 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Радчыцы Пінскага павета. 1912 г. (в. Радчыцк, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Girl Palashka Makavetskaya, 18 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and grandmother Prakseda Stralchuk, 70 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Radchytsy in Pinsk uyezd. 1912. (v.Radchytsk, Stolin district, Brest region).

F 46–721

Царква. Сяло Радчыцы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Радчыцк, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

A church. Village of Radchytsy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Radchytsk, Stolin district,
*Brest region).**

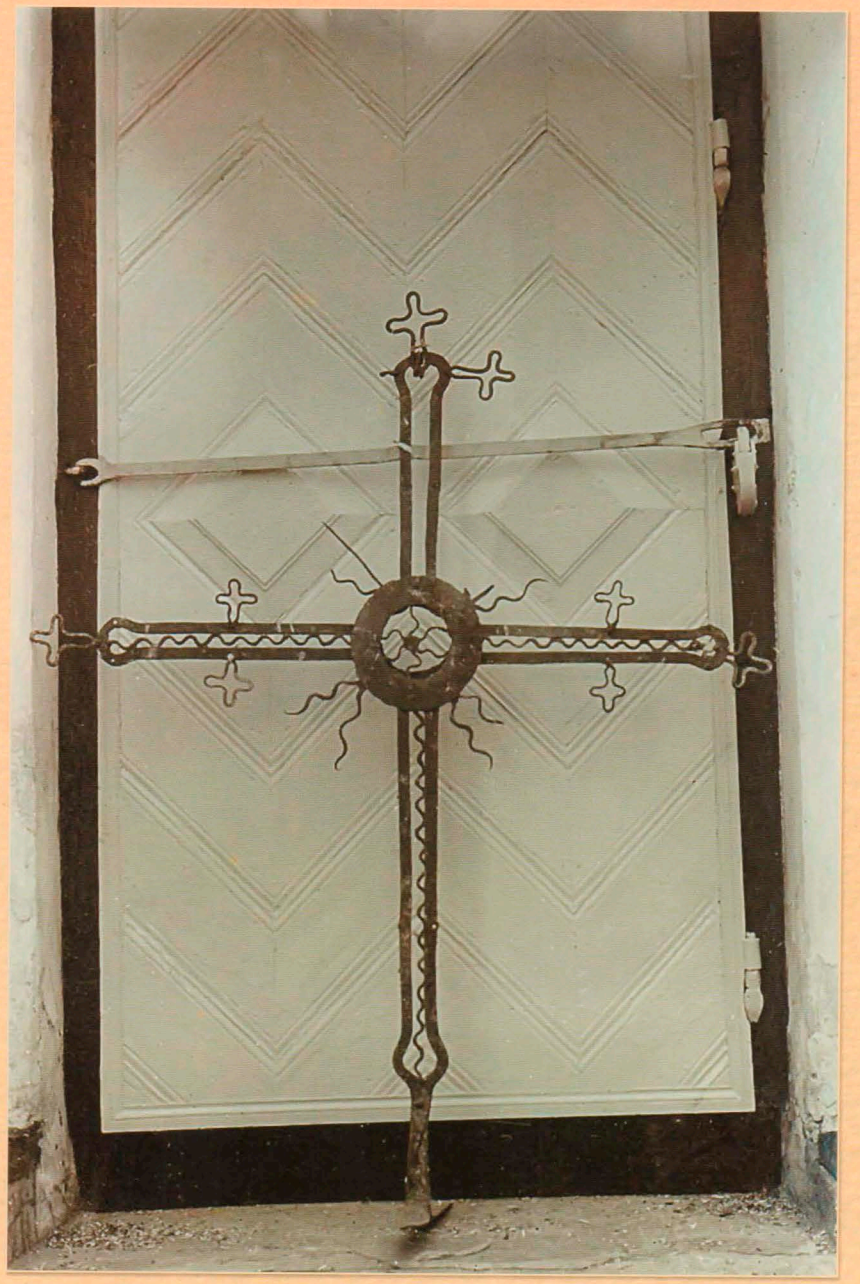

F 46–694

Стары крыж мясцовай работы. Сяло Радчыцы Пінскага павета. 1912 г.
(в. Радчыцк, Столінскі раён. Брэсцкая вобласць).

An old cross of local work. Village of Radchytsy in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Radchytsk, Stolin district, Brest region).

F 46–509*

Старая царква. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г.
(в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

An old church. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912.
*(v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).**

Самы цэнтр мястэчка займаюць яўрэі, а на ўскраінах раскінуліся тыповыя вясковыя вуліцы, якія населены патомкамі старажытных гараднян. Народ гэты ў вышэйшай ступені працавіты, дзелавіты. Усе яны з даўніх часоў займаюцца ганчарным промыслам. Гародна не толькі абслугоўвае сваім вырабамі ўсё Палессе, але дастаўляюць іх нават ў Кіеў і Варшаву. Аднак, на вялікі жаль, саматужнікі не маюць ўласнай камерцыйнай арганізацыі, здаюць свае вырабы розным пасярэднікам за бесцань і таму жывуць у вялікай галечы. Па ўсім Палессі гарадняне лічацца самымі бедным народам. Хаты іх старыя, падворкі абламаныя, пустыя, як кажуць, бабыльскія. Землі іх нядаўна па якойсьці памылцы прададзены з аўкцыёну [...]. Я сфатаграфаваў найбольш важныя моманты вырабу глінянага посуду і паспяшаўся ад'ехаць з Гародна.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 97–98.

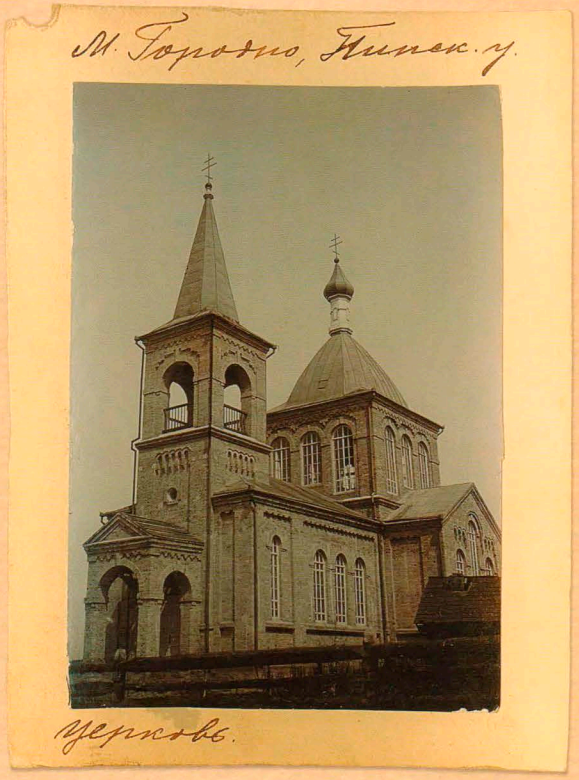

F 46-531

Царква. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г.
(в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

A church. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912.
*(v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).**

The centre of the town is inhabited by the Jews, and on the outskirts there are typical village streets populated by descendants of the ancient residents of Harodna. These people are highly industrious and businesslike. For a long time all of them have been engaged in the pottery craft. Harodna not only serves with its products the whole of Palessie, but brings them even in Kiev and Warsaw. However, unfortunately, the artisans have no their own commercial organization, they sell their products to various intermediaries for a song and that's why they live in extreme poverty. Throughout Palessie the residents of Harodna are considered the poorest people.Their homes are old, yards are broken off and empty, as they say, old bachelor's ones. Their land for any error has recently been sold at auction [...]. I took a picture of the most important moments of manufacturing pottery and hurried out of Harodna.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 97–98.

F 46–1635

Вуліца. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён. Брэсцкая вобласць).

A street. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–586

Капаюць гліну. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г.
(в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

They are digging clay. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–723

Капаюць гліну і кладуць на калёсы. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

They are digging clay and place it in a cart. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

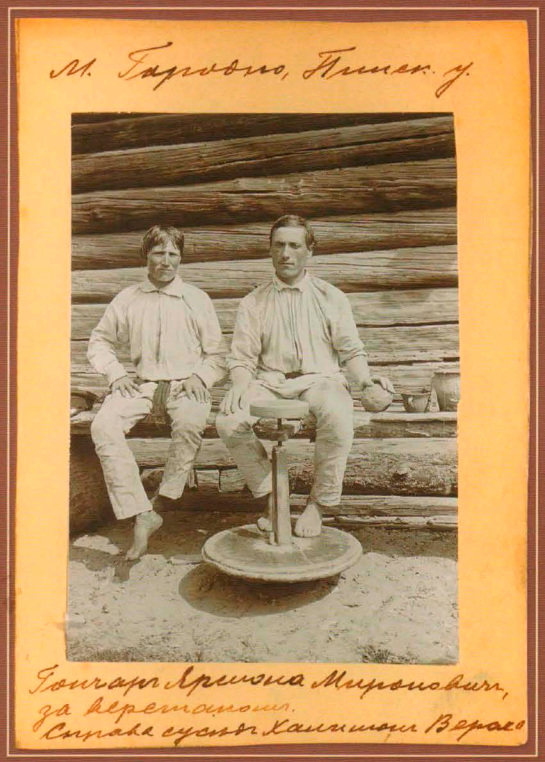

F 46–587

Ганчар Ярмола Міранавіч за варштатам. Справа сусед Халімон Верака Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich at the workbench. On the right — his neighbour Halimon Veraka. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

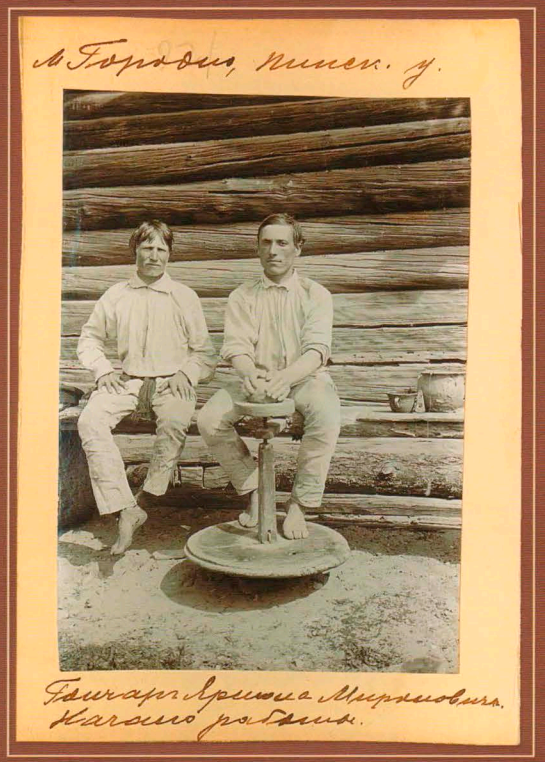

F 46–525

Ганчар Ярмола Міранавіч. Пачатак працы. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. Start of work. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

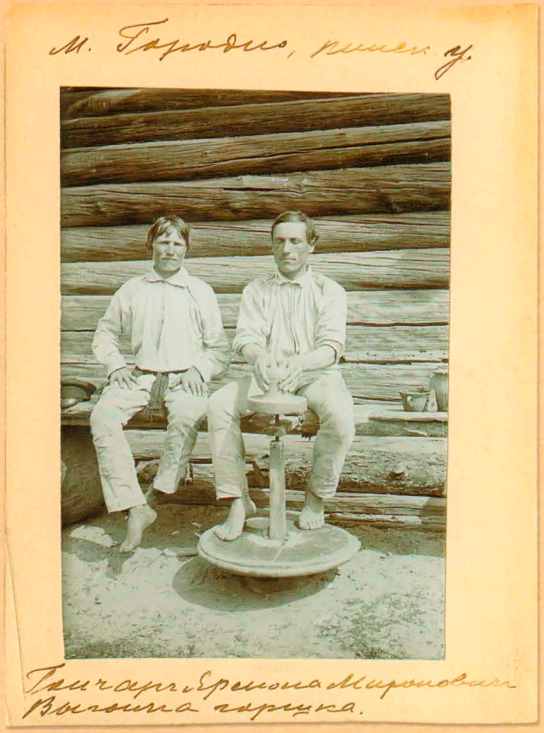

F 46–731

Ганчар Ярмола Мірановіч. Выганка гаршчка. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. Throwing of a pot. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

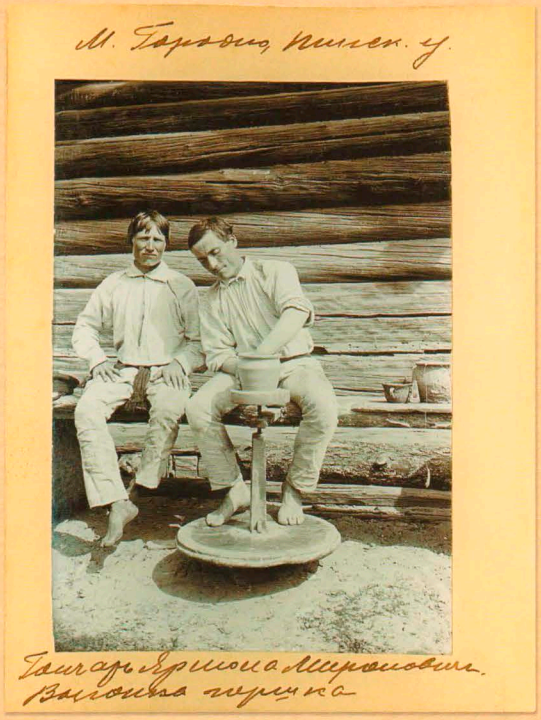

F 46–687

Ганчар Ярмола Мірановіч. Выганка гаршчка. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. Throwing of a pot. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

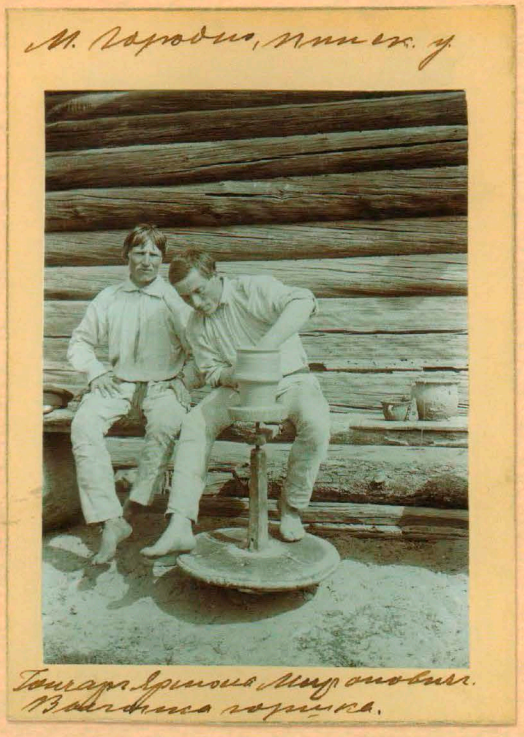

F 46–523

Ганчар Ярмола Міранавіч. Выганка гаршчка. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. Throwing of a pot. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

Ганчар Ярмола Міранавіч. Фарміраванне гаршчка. Мястэчка Гародна Пінскага павета (в. Гарадная, Столінскі раён. Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. Shape-forming of a pot. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–734

F 46–688

Ганчар Ярмола Міранавіч. Справа суседка Палашка Яроміч. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. On the right — his neighbour Palashka Yaromich. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

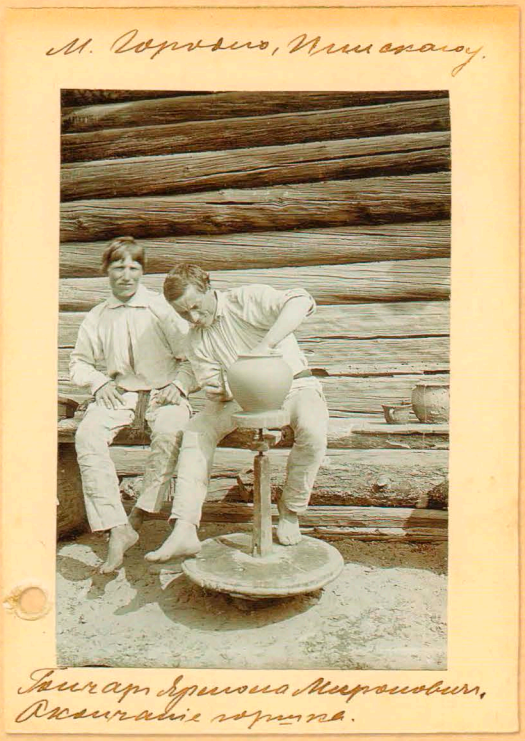

F 46–730

Ганчар Ярмола Міранавіч. Заканчэнне гаршчка. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. Finishing of a pot. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

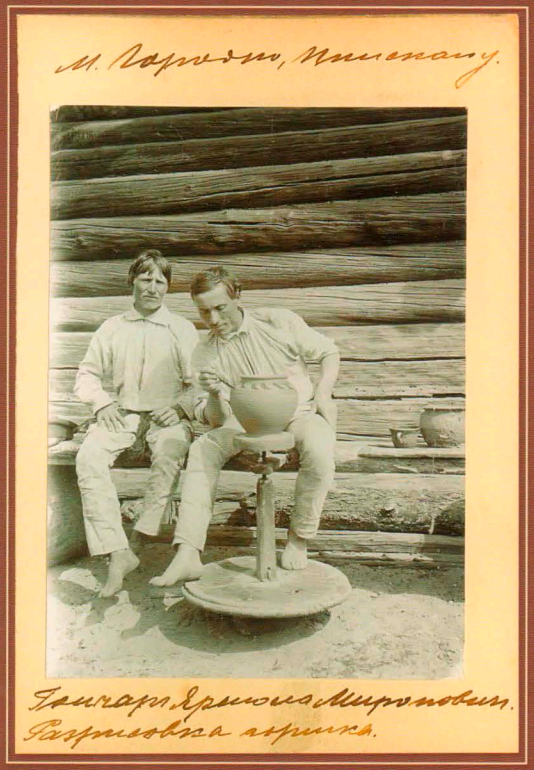

F 46–713

Ганчар Ярмола Мірановіч. Размалёўка гаршчка. Мястэчка Гародна Пінскага павета (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Yarmola Miranovich Painting of pot. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912.(v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

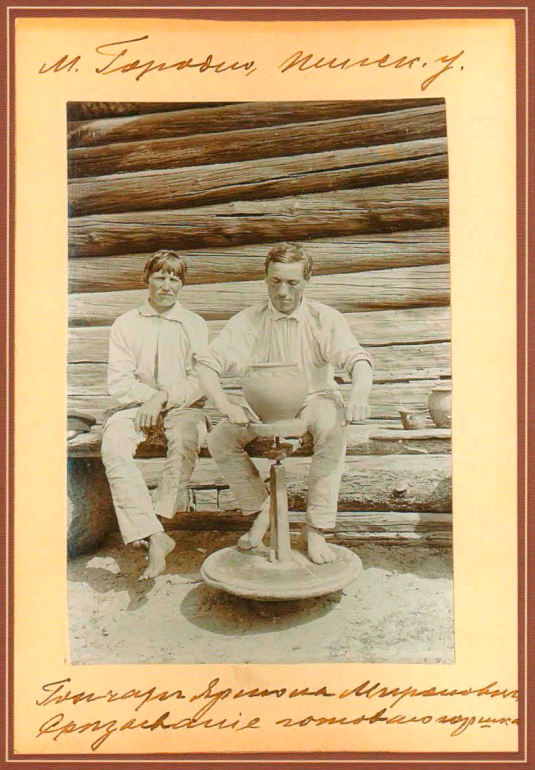

F 46–530

Ганчар Ярмола Мірановіч. Зрэзвае гатовы гаршчок. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich cutting off a ready pot. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v.Haradnaya, Stolin district, Brest region).

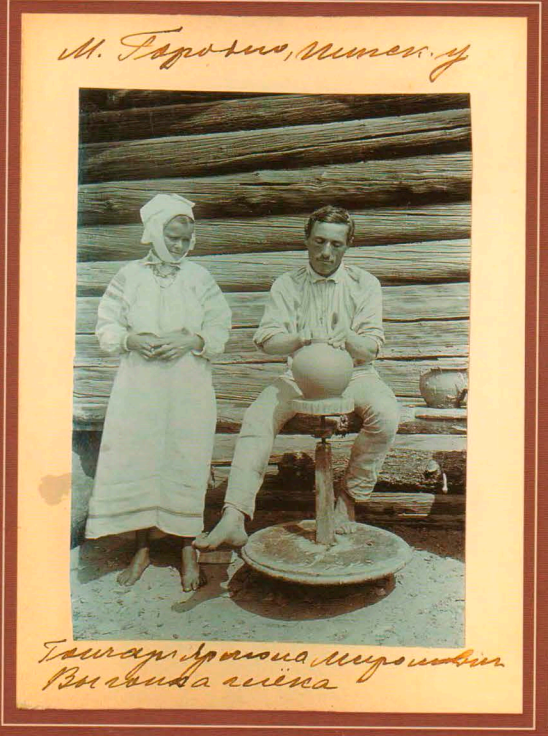

F 46–689

Ганчар Ярмола Міранавіч. Выганка глёка. Мястэчка Гародна Пінскага павета (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. Throwing of a glek (a narrow-necked round vessel). Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–732

Ганчар Ярмола Міранавіч. Заканчэнне глёка. Мястэчка Гародна Пінскага павета (в. Гарадная Столінскі раён Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. Finishing of a glek. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–529

Ганчар Ярмола Мірановіч. Глёк гатовы. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён,ы Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich. The glek is ready. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–510

Ганчар Ярмола Міpановіч распісвае глёк. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная Столінскі раён Брэсцкая вобласць).

Potter Yarmola Miranovich decorating a glek. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v.Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–735

Ганчар Лігор Гмір і купец Янкель. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Lihor Hmir and merchant Yankel. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v.Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–736

Ганчар Лігор Гмір з суседкай Ярынай Яроміч. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Potter Lihor Hmir with his neighbor Yaryna Yaromich. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–744

Палашка Яроміч, 36 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Васыль Гмір, 36 гадоў, 2 аршыны і 7 вяршкоў. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Palashka Yaromich, 36 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Vasyl Hmir, 36 years old, 2 arshins and 7 vershoks. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–764

← Ячмень таўкуць: Палашка Яроміч, 30 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Ярына Яроміч, 67 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

← Barley is pounded by: Palashka Yaromich, 30 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Yaryna Yaromich, 67 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–1634

Горн для абпальвання гаршчкоў. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

A furnace for firing pots. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–757

Без назвы. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г.
(в. Гарадная, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Untitled. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912.
(v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

F 46–524

Без назвы. [Выраб цэглы]. Мястэчка Гародна Пінскага павета. 1912 г. (в. Гарадная Столінскі раён Брэсцкая вобласць).

Untitled. [Manufacture of bricks]. Settlement of Harodna in Pinsk uyezd. 1912. (v. Haradnaya, Stolin district, Brest region).

ДАВЫД-ГАРАДОК
ТУРАЎ
Давыдгородок
Turowo
Lenino
Kazan Gorodok
Turowo
Dawidgorodok
Cerka
M. Давыдъ-Городокъ

ДАВЫД-ГАРАДОК
Davyd-Haradok

Мазырскі павет, Мінская губерня | Столінскі раён, Брэсцкая вобласць

Mazyr uyezd, Minsk province | Stolin district, Brest region

У м. Давыд-Гарадок я зрабіў невялікі прыпынак, каб азнаёміцца з гэтым калісьці славутым прадстаўніком «пагарынскіх» гарадоў. Аб самим Давыд-Гарадку можна сказаць толькі тое, што ён займае маляўнічае месцазнаходжанне на правым узвышаным беразе Гарыні і вядзе ажыўлены гандаль лесам, жывёлай і гароднінай. Помнікаў, якія б сведчылі аб яго мінулым, амаль аніякіх не захавалася. Але пры гэтым самі яго туземцы складаюць рэзка выяўлены этнаграфічны тып, які адрозніваецца высокім ростам і буйнымі рысамі твару, моцным характарам і грубым норавам. Тут у мінулым верагодна былі майстэрні па вырабу абразоў, крыжоў і царкоўнага начыння. Дазволю сабе выказаць гэтае меркаванне на той падставе, што на ўсім Палессі старадаўнія крыжы, абразы і чашы лічацца давыдгарадоцкай работы. Акрамя таго ў Давыд-Гарадку і яго наваколлі старыя жанчыны па сёння носяць каштоўныя каралі мясцовага вырабу з вялікімі сярэбранымі крыжамі і рублямі. Тут мне пашчасціла сфатаграфаваць старадаўні нацыянальны касцюм з яго ўпрыгажэннямі і галаўны ўбор — прыгожую высокую кібалку.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 98–99.

In Davyd-Haradok, I made a short stop to look at this once famous representative of the towns along the Haryn River. About Davyd-Haradok itself it can only be said that it has a picturesque location on the right bank of the sublime Haryn and leads a lively trade of timber, cattle and vegetables. Hardly any monuments, which would indicate its past, have survived. But the natives themselves constitute a distinct ethnographic type characterized by their tall height and massive features, a strong character and rough manners. Here in the past there were probably workshops on making icons, crosses and church plate. I would dare to express this opinion on the basis that in all Palessie old crosses, icons and bowls are considered of Davyd-Haradok's manufacture. In addition, in Davyd-Haradok and around old women till today have worn precious necklaces of local manufacture with large silver crosses and rubles.Here I was lucky enough to photograph the ancient national costume with its ornaments and a headdress — a beautiful high kibalka.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 98–99.

F 46–585

Вусце Гарыні. Мястэчка Давыд-Гарадок Мазырскага павета. 1912 г. (г. Давыд-Гарадок, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

The Haryn estuary. Settlement of Davyd-Haradok in Mazyr uyezd. 1912. (town of Davyd-Haradok, Stolin district, Brest region).

F 46–589

Ганна Цеслюк, 26 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі; Ганна Бесан, 55 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Насця Старпычук, 30 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Мястэчка Давыд-Гарадок Мазырскага павета. 1912 г. (г. Давыд-Гарадок, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).*

*Hanna Tseslyuk, 26 years old, 2 arshins and 4 vershoks; Hanna Besan, 55 years old, 2 arshins 3 vershoks; Nasta Starpychuk, 30 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Settlement of Davyd-Haradok in Mazyr uyezd. 1912. (town of Davyd-Haradok, Stolin district, Brest region).**

F 46–588

Ганна Цеслюк, 26 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі; Ганна Бесан, 55 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Наста Старпычук, 30 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Мястэчка Давыд-Гарадок Мазырскага павета. 1912 г. (г. Давыд-Гарадок, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Hanna Tseslyuk, 26 years old, 2 arshins and 4 vershoks; Hanna Besan, 55 years old, 2 arshins 3 vershoks; Nasta Starpychuk, 30 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Settlement of Davyd-Haradok in Mazyr uyezd. 1912. (town of Davyd-Haradok, Stolin district, Brest region).

. F 46–590

Параска Цеслюк, 32 гада, 2 аршыны і 3 вяршкі; Поля Галавач, 39 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі; Матруна Коршун, 48 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Насця Старпычук, 30 гадоў. Мястэчка Давыд-Гарадок Мазырскага павета. 1912 г. (г. Давыд-Гарадок. Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Paraska Tseslyuk, 32 years old, 2 arshins 3 vershoks; Polya Galavach, 39 years old, 2 arshins and 4 vershoks; Matruna Korshun, 48 years old, 2 arshins and 3 vershoks; Nastya Starpychuk, 30 years old. Settlement of Davyd-Haradok in Mazyr uyezd. 1912. (town of Davyd-Haradok, Stolin district, Brest region).

F 46–584

Ганна Грыцай, Палашка Шостак, Поля Старыйчук і Поля Галавач. Мястэчка Давыд-Гарадок Мазырскага павета. 1912 г. (г. Давыд-Гарадок, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Hanna Hrytsay, Palashka Shostak, Polya Staryichuk and Polya Galavach. Settlement of Davyd-Haradok in Mazyr uyezd. 1912. (town of Davyd-Haradok, Stolin district, Brest region).

F 46–775

Параска Цеслюк, 38 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Поля Галавач, 39 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі; Матруна Коршун, 38 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Мястэчка Давыд-Гарадок Мазырскага павета. 1912 г. (г. Давыд-Гарадок, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Paraska Tseslyuk, 32 years old, 2 arshins 3 vershoks; Polya Galavach, 39 years old, 2 arshins and 4 vershoks; Matruna Korshun, 48 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Settlement of Davyd-Haradok in Mazyr uyezd. 1912. (town of Davyd-Haradok, Stolin district, Brest region).

F 46–591

Ганна Грыцай, 50 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Палашка Шостак, 60 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі і Поля Старпычук, 40 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Мястэчка Давыд-Гарадок Мазырскага павета. 1912 г. (г. Давыд-Гарадок, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Hanna Hrytsay, 50 years old, 2 arshins and 3 vershoks; Palashka Shostak, 60 years old, 2 arshins and 4 vershoks, Polya Starpychuk, 40 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Settlement of Davyd-Haradok in Mazyr uyezd. 1912. (town of Davyd-Haradok, Stolin district, Brest region).

F 46–774

Параска Цеслюк, 38 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі; Поля Галавач, 39 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі; Матруна Коршун, 38 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Мястэчка Давыд-Гарадок Мазырскага павета. 1912 г. (г. Давыд-Гарадок, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць).

Paraska Tseslyuk, 32 years old, 2 arshins 3 vershoks; Polya Galavach, 39 years old, 2 arshins and 4 vershoks; Matruna Korshun, 48 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Settlement of Davyd-Haradok in Mazyr uyezd. 1912. (town of Davyd-Haradok, Stolin district, Brest region).

Выбраўшыся на Прыпяць, я праехаў па ёй да Мазыра. Прыпяць на гэтай працягласці цячэ павольна і плаўна, робіць шмат вялікіх лукавін, заток і «струменей». Нізкія багністыя берагі ракі месцамі густа параслі дробным лесам, хмызняком і высокімі травамі, праз якія пралезці зусім немагчыма. Дзіка і глуха на Прыпяці. Цішком цягнуцца па ёй гужом цяжкія плыты. Толькі часам уносяць ажыўленне ў гэта соннае царства параходы, асабліва буксіры, якія бесперапынна цягнуць то ўверх, то ўніз вялізныя караваны барак і плытоў.

Прыбярэжных паселішчаў па Прыпяці не бачна. Толькі зрэдку дзе-небудзь з'явіцца на астраўку закінутая ў глушы вёсачка ці адзінокая памешчыцкая сядзіба. Здаецца, гэта самае пустыннае месца на ўсім Палессі.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 99.

After getting on the Prypiat, I went along it to Mazyr. At this stretch the Prypiat flows slowly and smoothly, making many large bends, backwaters and «strumens» (flows). Low marshy banks of the river in some places are thickly overgrown with small forest, shrubs and tall grasses, through which it is absolutely impossible to climb. It is wild and dull at the Prypiat. Heavy rafts slowly follow each other. Only occasionally this land of nod is bucked up by steamers, especially by tugboats that continually pull up and down huge convoys of barges and rafts.

Coastal settlements on the Prypiat are not visible. Only occasionally there appear anywhere on an island a village abandoned in the wilds or a lonely country estate. It seems that this is the most desolate place in all Palessie.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 99.

F 46-461

Месца старажытнага манастыра. Мястэчка Тураў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Тураў, Жыткавіцкі раён, Гомельская вобласць).*

*The place of an ancient monastery. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).**

Ад нізоўя Гарыні па правым беразе Прыпяці цягнецца ў выглядзе астравоў нізкая града дзюн, на паўночна-ўсходнім заканчэнні якой ляжыць старажытны Тураў. Ён уласна займае групу невялікіх ўзвышшаў на правым беразе старой Прыпяці, ці Струменя. Вярсты за 2 ад параходнай прыстані праз выган мястэчка мае вельмі прыгожы від. Направа сярод купін дрэў над самым Струменем выразна вымалёўваецца замкавая гара, увянчаная праваслаўнай царквой, а налева амфітэатрам размясціліся маляўнічымі групамі драўляныя хаткі з рознакаляровымі дахамі і бялеюшчымі вокнамі. Але ўнутры мястэчка бруднае і занядбанае. У цэнтры мястэчка на перакрыжаванні галоўных вуліц узведзена надзвычай прыгожая каменная сінагога. На захад ад Замкавай гары, у ½ вярстах ад яе, у багністай нізіне знаходзіцца невялікае ўзвышша, на якім размяшчаўся старажытны манастыр з рэзідэнцыяй епіскапа. [...] Сфатаграфаваў некаторыя гістарычныя помнікі, тыпы тубыльцаў і іх нацыянальны касцюм, я паспяшаўся з Турава далей у Петрыкаў на вялікі Іллінскі кірмаш.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 99–100.

F 46–473

Замкавая гара. Від з-за ракі. Мястэчка Тураў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Тураў, Жыткавіцкі раён, Гомельская вобласць).

The castle hill. View from across the river. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).

From the lower reaches of the Haryn on the right bank of the Prypiat, like islands there runs a low ridge of dunes, in the north-eastern end of which ancient Turaw lies. It actually took a group of small hills on the right bank of the old Prypiat, or the Strumen. About 2 versts from the steamship wharf across a pasture, the town has a very nice view. To the right, among hummocks of trees, above the Strumen there can be seen clearly the castle hill crowned with an Orthodox church, and on the left, in the form of an amphitheater there are picturesque groups of wooden houses with colourful roofs and whitening windows. But inside, the town is dirty and neglected. In the centre of the town, at the intersection of the main streets, an extremely beautiful stone synagogue was built. To the west of the castle hill, ½ versts from it, in a swampy valley, there is a small hill, on which there was an ancient monastery with the residence of the bishop.[...] I took pictures of some historical sites, the types of the natives and their national costume, I hurried from Turaw further to Pyetrykaw for the big Illinsky fair.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 99–100.

F 46–472

Замкавая гара. Від з поўдня. Мястэчка Тураў Мазырскага павета. 1912 г.
(г. Тураў, Жыткавіцкі раён. Гомельская вобласць).

The castle hill. View from the south. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912.
(t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).

F 46–1627

Месца, дзе служыў св. Кырыл. Мястэчка Тураў Мазырскага павета. 1912 г.
(г. Тураў, Жыткавіцкі раён, Гомельская вобласць).

The place where St. Kyryl served. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912.
(t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).

F 46–482

Зіноўя Страх, 16 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі; Аўдоцця Страх, 32 года, 2 аршыны і 3 вяршкі. Мястэчка Тураў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Тураў, Жыткавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Zinowya Strakh, 16 years old, 2 arshins and 2 vershoks, Audotstsya Strakh, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).

F 46–466

Зіноўя Страх, 16 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі і Аўдоцця Страх, 36 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Мястэчка Тураў. 1912 г. (г. Тураў, Жыткавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Zinowya Strakh, 16 years old, 2 arshins and 2 vershoks, Audotstsya Strakh, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).

F 46–481

Зіноўя Страх, 16 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі; Аўдоцця Страх, 32 года, 2 аршыны і 3 вяршкі. Мястэчка Тураў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Тураў, Жыткавіцкі раён. Гомельская вобласць).

Zinowya Strakh, 16 years old, 2 arshins and 2 vershoks, Audotstsya Strakh, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).

F 46–474

Зіноўя Страх, 16 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі і Аўдоцця Страх, 36 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі на полі. Мястэчка Тураў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Тураў, Жыткавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Zinowya Strakh, 16 years old, 2 arshins and 2 vershoks, and Audotstsya Strakh, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).

F 46–488

Жнеі Зіноўя Страх, 16 гадоў, 2 аршыны і 2 вяршкі; Аўдоцця Страх, 32 года, 2 аршыны і 3 вяршкі. Мястэчка Тураў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Тураў, Жыткавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Zinowya Strakh, 16 years old, 2 arshins and 2 vershoks, Audotstsya Strakh, 32 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Township of Turaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Turaw, Zhytkavichy district, Homiel region).

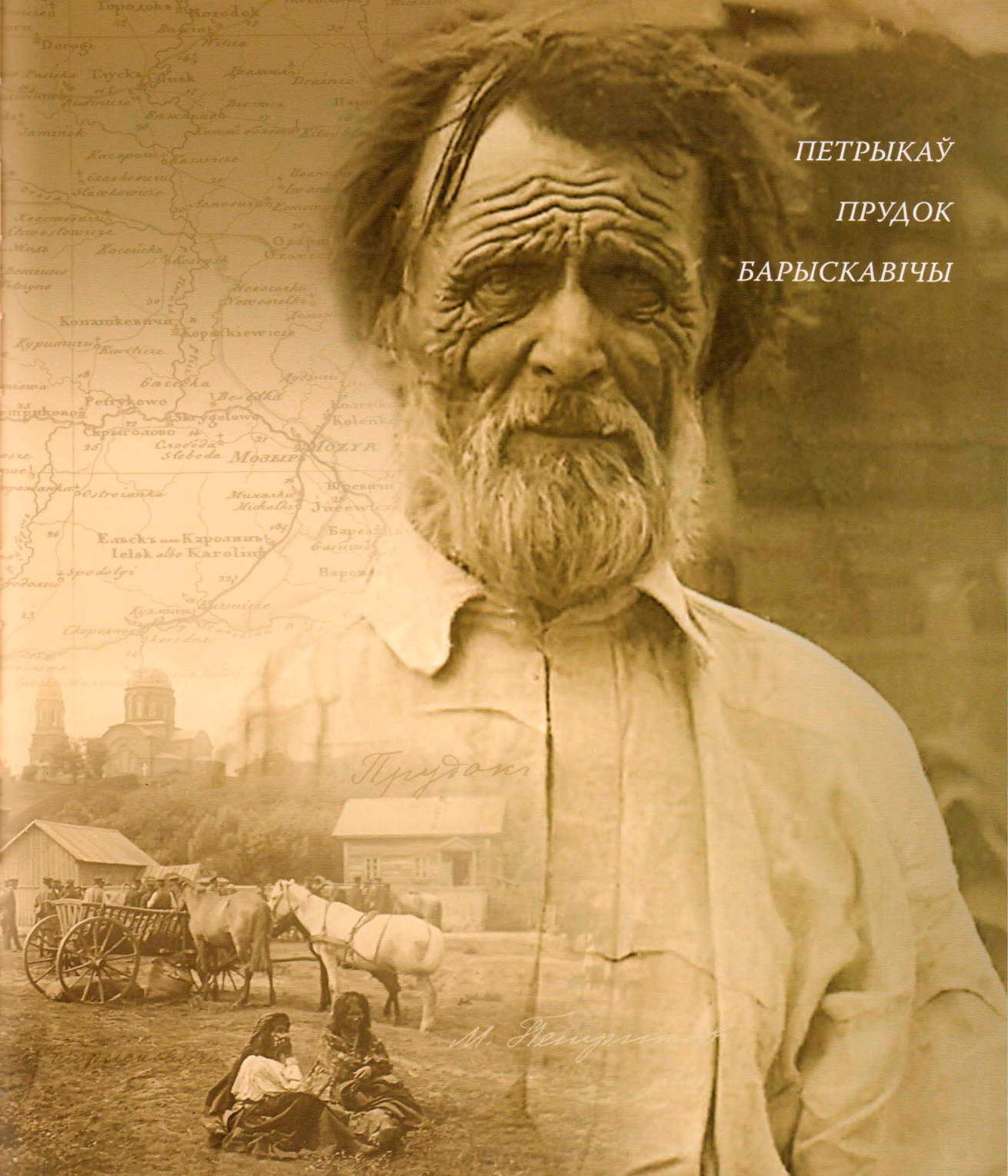
ПЕТРЫКАЎ
ПРУДОК
БАРЫСКАВІЧЫ

ПЕТРЫКАЎ
Pyetrykaw

Мазырскі павет, Мінская губерня
Mazyr uyezd, Minsk province

Петрыкаўскі раён, Гомельская вобласць
Pyetrykaw district, Homiel region

Петрыкаў, адно з найлепшых палескіх мястэчак, займае высокую дзюнную насып на левым беразе Прыпяці. Аб велічыні мястэчка можна меркаваць ужо па тым, што яно налічвае звыш тысячы дамоў і 9 тысяч жыхароў. Кірмашовы з'езд у ім заўсёды бывае вельмі вялікі: палешукі прыганяюць на продаж сваіх валоў, цыгане прыводзяць коней, жыды прывозяць «красны» тавар. Мне хацелася зняць гэты палескі кірмаш як мага шырэй, але паліцыя перашкодзіла. У самы гарачы момант працы ўраднік арыштаваў мяне з фатаграфічным апаратам і пад канвоем адправіў да прыстава. Хоцькі-няхоцькі давялося прыпыніць працу і з усімі прыладамі крочыць па сыпучых пясках вярсты 2 ½ за мястэчка. Прыстаў хутка адпусціў мяне і дазволіў працаваць далей. Але ўсё ж удалы час для маментальнага фатаграфавання мінуў, а сам настрой знік. Таму кірмашовыя сцэны атрымаліся не такімі поўнымі і разнастайнымі.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 100.

F 46–465

Кірмаш. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў, Гомельская вобласць).*
*The fair. Town of Pyetrykaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Pyetrykaw, Homiel region).**

Pyetrykaw, one of the best Palessie townships, occupies high dune embankment on the left bank of the Prypiat.The greatness of this town can be judged from the fact that it has more than a thousand houses and 9,000 residents. Fair gathering here is always very large: the Paleshuks drive their cattle to sell, the Gypsies bring their horses, and the Jews bring «red» goods. I wanted to take pictures of this Palessie fair as wider as possible, but the police prevented. In the hottest time of my work the policeman arrested me with a camera and sent under escort to the police officer. Like it or not, but I was forced to suspend my work and with all my devices walked on sweeping sand for about 2 ½ versts out of the town. The police officer quickly let me go and permitted to work on. But still a good time for instant photography expired, and the mood was gone. So bazaar scenes are not as complete and diverse.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 99-100.

F 46–475

Кірмаш. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета . 1912 г. (г. Петрыкаў, Гомельская вобласць).

The fair. Town of Pyetrykaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Pyetrykaw, Homiel region).

F 46–463

Кірмаш. Цыгане. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў, Гомельская вобласць).

The fair. The Gypsies. Town of Pyetrykaw inMazyr uyezd. 1912. (t. Pyetrykaw, Homiel region).

F 46–468

Кірмаш. Цыганкі. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў, Гомельская вобласць).

The fair. The Gypsies. Town of Pyetrykaw in Mazyr uyezd. 1912. (t. Pyetrykaw, Homiel region).

F46–471

Кірмаш. Каля царквы. Сляпы Мікола Кашур з гармонікам. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў. Гомельская вобласць).

The fair. Near the church. Blind Mikola Kashur with an accordion. Town of Pyetrykaw Mazyr uyezd. 1912. (t.Pyetrykaw, Homiel region).

F 46–476

Кірмаш. Продаж цыбулі і часнаку. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў, Гомельская вобласць).

The fair. Sale of onions and garlic. Town of Pyetrykaw Mazyr uyezd. 1912. (t. Pyetrykaw, Homiel region).

F 46–479

Кірмаш. Валы. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў, Гомельская вобласць).

The fair. Swells. Town of Pyetrykaw Mazyr uyezd. 1912. (t. Pyetrykaw, Homiel region).

F 46–469

Каля царквы. Сляпы Сцяпан Галец з лірай. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў, Гомельская вобласць).

Near the church. Blind Stsyapan Halets with a lyre. Town of Pyetrykaw Mazyr uyezd. 1912. (t. Pyetrykaw, Homiel region).

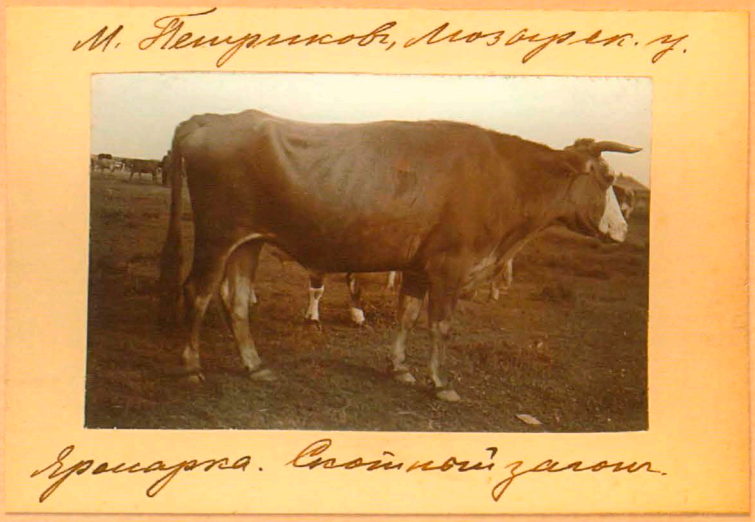

F 46–478

Кірмаш. Жывёла ў загоне. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў. Гомельская вобласць).

The fair. Cattle in the pen. Town of Pyetrykaw Mazyr uyezd. 1912. (t.Pyetrykaw, Homiel region).

F 46–477

Кірмаш. Жывёла ў загоне. Мястэчка Петрыкаў Мазырскага павета. 1912 г. (г. Петрыкаў Гомельская вобласць).

The fair. Cattle in the pen. Town of Pyetrykaw Mazyr uyezd. 1912. (t.Pyetrykaw, Homiel region).

Пачынаючы ад Петрыкава мясцовасць па цячэнню Прыпяці заўважальна падвышаецца, губляе свой аднастайны палескі характар і паступова пераходзіць у Мазырскае плато, якое, дзякуючы сваёй прыгажосці і маляўнічасці, лічыцца Палескай Швейцарыяй [...].

Насельніцтва Мазырскага плато да цяперашняга часу захавала свае старажытныя нацыянальныя рысы. Праўда, старадаўняе тут хутка страчваецца. Сялянскі быт замяшчаецца гарадскім жыццём: пабудовы ўзводзяцца па-новаму, моладзь носіць моднае адзенне і гаворыць на рускай літаратурнай мове. Час ад часу сустракаюцца старыя хаты з трыма акенцамі і вузкія двары з вінніцамі. Старыя даношваюць свае белыя світкі «з вусамі» і доўгія сарочкі з доўгім прамым каўняром і вышытым падолам. У старых бабуль захавалася нават намітка, якую мне давялося сфатаграфаваць у с. Барысавічах.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 100–101.

Паблізу культурных цэнтраў і чыгункі дрыгавіч згубіў свае індывідуальныя рысы, першабытнае жыццё прыняло зусім іншы характар. Моладзь робіць модныя фрызуры, голіць бароды. Белую світку выціскае пінжак, магерку — картуз, намітку — хуста. Пабудовы ўзводзяцца па-новаму, курная хата сустракаецца рэдка. У гаспадарках з'яўляюцца добрыя экіпажы і збруя, плугі, малатарні ды веялкі.

По Дреговичской области летом 1911 г. С. 320.

Beginning from Pyetrykaw the area along the river Prypiat markedly raises, loses its homogeneous Palessie character and gradually enters Mazyr plateau, which, because of its beauty and picturesque views, is called Palessie's Switzerland [...].

People of the Mazyr plateau so far have retained their ancient national features. As a matter of fact, the old is quickly lost. Country life is replaced by urban life: buildings are built in a new way; the youth wears fashionable clothes and speaks the Russian literary language. From time to time one can see old houses with three windows and narrow courtyards. The old men wear their white homespun single-back coats — svitka with «whiskers» and long shirts with long straight collar and embroidered bottom. The old women have kept even the namitka that I managed to take a picture of in v.Baryskavichy.

The trip to Palessie in the summer of 1912. PP. 100–101.

Near cultural centres and the railroad the Dregovichs have lost their individual features, their primitive life has taken a completely different character.Young people do hairstyles and shave beard. The white svitka (homespun single-back coat) is supplanted by a jacket, the magerka — by a cap, the namitka — by a headscarf. Buildings are built in a new way; huts heated by a chimneyless stove are rare. The farms now have good carriages and harness, ploughs, threshing and winnowing machines.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 320.

F 46–464

Група дзяўчат у новых строях. Вёска Прудок Мазырскага павета. 1912 г.
(в. Прудок, Мазырскі раён, Гомельская вобласць).

A group of girls in new dresses. Village of Prudok in Mazyr uyezd. 1912.
(v. Prudok, Mazyr district, Homiel region).

295

F 46–462

Царква. Лявон Цалуйка, Шэпер, Сямён Ярмакавец. Сяло Барыскавічы Мазырскага павета. 1912 г. (в. Барыскавічы, Мазырскі раён, Гомельская вобласць).*

*A church. Lyavon Tseluyko, Sheper, Syamyon Yarmakavets. Village of Baryskavichy in Mazyr uyezd. 1912. (v. Baryskavichy, Mazyr district, Homiel region).**

F 46–487

Ганна Кабзар, 50 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Лоўгін Кабзар, 52 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Барыскавічы Мазырскага павета. 1912 г. (в. Барыскавічы, Мазырскі раён. Гомельская вобласць).

Hanna Kabzar, 50 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Louhin Kabzar, 52 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Baryskavichy in Mazyr uyezd. 1912. (v. Baryskavichy, Mazyr district, Homiel region).

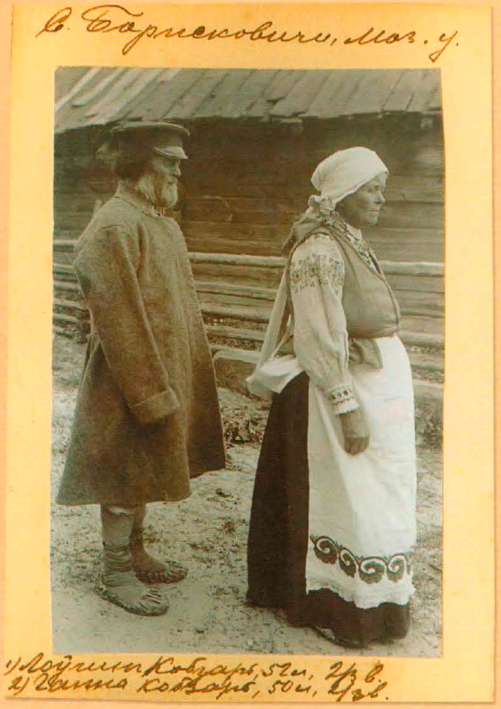

F 46–480

Лоўгін Кабзар, 52 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі і Ганна Кабзар, 50 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Барыскавічы Мазырскага павета. 1912 г. (в. Барыскавічы, Мазырскі раён, Гомельская вобласць).

Louhin Kabzar, 52 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Hanna Kobzar, 50 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Baryskavichy in Mazyr uyezd. 1912. (v. Baryskavichy, Mazyr district, Homiel region).

F 46–489

Лоўгін Кабзар, 52 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Ганна Кабзар, 50 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Вёска Барыскавічы Мазырскага павета. 1912 г. (в. Барыскавічы, Мазырскі раён, Гомельская вобласць).

Louhin Kabzar, 52 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Hanna Kobzar, 50 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Baryskavichy in Mazyr uyezd. 1912. (v. Baryskavichy, Mazyr district, Homiel region).

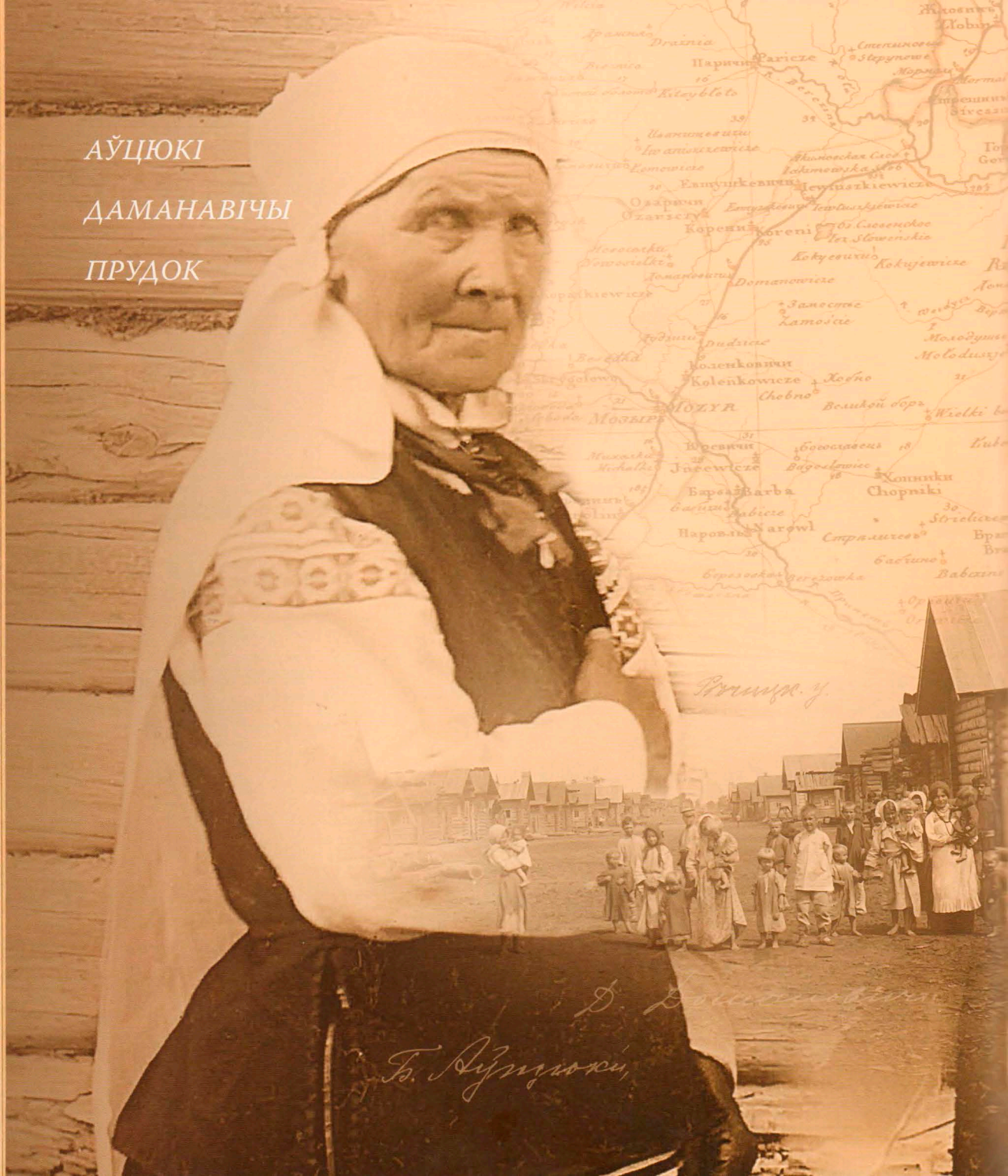
АЎЦЮКІ
ДАМАНАВІЧЫ
ПРУДОК

АЎЦЮКІ
Awtsyuki

Рэчыцкі павет, Мінская губерня — Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць

Rechytsa uyezd, Minsk province — Kalinkavichy district, Homiel region

З Мазырскага плато я перабраўся на балота Перавалочна, якое займае сярэдзіну вялікага кліна паміж нізоўямі Прыпяці і Дняпра. Тут я наведаў Аўцюкі, Хойнікі і Васілевічы. Па сваёй прыродзе гэта багатая краіна, якая ўяўляе сабой пераход ад Палесся да Падняпроўя. Тут яшчэ стаяць некранутыя вялізныя лясныя пушчы, з якіх адна толькі Абрамаўшчына займае сотні квадратных вёрст. Ворных зямель і лугоў таксама шмат. У некаторых, напрыклад, паселішчах сялянскі надзел складае 60 дзесяцін. Таму народу жывецца тут прывольна. Паўсюдна і ва ўсім бачны поўны дабрабыт. Пабудовы ў цэлым добрыя, жывёлы шмат, хлеба ў дастатку.

Поездка по Полесью 1912 г. С. 101.

From the Mazyr plateau I moved to the Perevalochna swamp that occupies the middle of a huge wedge between the lower reaches of the Prypiat and the Dnieper. Here I visited Awtsyuki, Khoiniki and Vassilyevichy. By its nature this is the first rich country, which is a change from Palessie to the Dnieper area.There are huge untouched forests, of which one Abramaushchyna alone covers hundreds of square versts. There is much arable land and many meadows, too. In some villages, for example, peasant land makes 60 dessiatinas. That is why people live here in freedom. Everywhere and in all there can be seen complete prosperity. Buildings are generally good, there is a lot of cattle and bread is in abundance.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 101.

F 46–556

Царква. Сяло Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).*

A church. Village of Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
*(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).**

F 46–548

Вуліца. Сяло Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A street. Village of Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–549

Вуліца. Сяло Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён. Гомельская вобласць).

A street. Village of Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–1654

Гумно з прычеллем і азярадамі. Сяло Вялікія Аўцюкі Мазырскага павета . 1912 г.
(в. Вялікія Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

*A barn with a prychell (shed) and azyarody (racks for drying sheaf). Village of Vyalikiya Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).*

F 46–1661

Колы. Сяло Малыя Аўцюкі Мазырскага павета. 1912 г.
(в. Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Wheels. Village of Malyia Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–495

Сак Варабей з возам. Сяло Вялікія Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Sak Varabey with a horse-driven vehicle. Village of Vyalikiya Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–566

Гандаль каробкамі. Сяло Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Sale of boxes. Village of Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

Мясцовыя дрыгавічы выразна адрозніваюцца ад палешукоў як па выгляду, так і па ладу жыцця. Тут бачыш народ моцны, прыгожы і жыццярадасны. Асаблівай прыгажосцю вылучаюцца жанчыны. Пры гэтым яны добрыя рукадзельніцы. Паркаль ў іх адносна мала распаўсюджаны. Мне, напрыклад, нідзе не даводзілася бачыць такіх прыгожых кужэльных жаночых строяў, як у гэтай вобласці. У святы і ў будні дні жанчыны апранаюцца старанна і чыста. Асаблівую ўвагу выклікае ізняя белая кужэльная сарочка, па-мастацку затканая ці нашытая ўзорамі на паліках і рукавах. Паважаныя бабулі покуль што носяць намітку, але маладзіцы даўно замянілі яе лягчэйшым палатном, якое завязваецца накшталт даўнейшай дзявочай хусты з карункавай аблямоўкай.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 101–102.

The local Dregovichs are clearly different from the Paleshuks both in appearance and the way of life. Here you can see strong, beautiful and cheerful people. The women are particularly beautiful. However, they are good crafters. Percale here is relatively uncommon. For example, I have never seen such beautiful women's linen clothes like in this area. During holidays and on weekdays women dress well and clean. Special attention is attracted by their white linen shirts, artistically woven or embroidered with patterns on the sleeves and paliks. Respected old women still wear the namitka but girls have long replaced it with a light cloth, which is tied up like an old maiden headscarf with a lace trim.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 101–102.

F 46–568

Ганна Бруцэнка, 70 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Ганна Гаркуша, 60 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Вялікія Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Вялікія Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Hanna Brutsenka, 70 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Hanna Harkusha, 60 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Vyalikiya Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vyalikiya Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–569

Ганна Бруцэнка, 70 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Ганна Гаркуша, 60 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Вялікія Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Вялікія Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Hanna Brutsenka, 70 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Hanna Harkusha, 60 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Vyalikiya Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vyalikiya Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

Усе прадметы, якія так ці інакш маюць адносіны да этнаграфіі гэтай вобласці сфатаграфаваны мной у некалькіх відах. Аднак больш ўсяго затрымалі мяне аўцюкі, якія насяляюць два суседніх паселішчы, Вялікія і Малыя Аўцюцевічы, ці проста Аўцюкі. Рэзка выдзяляюцца яны сярод атачаючага насельніцтва сваім вонкавым выглядам і гаворкай, і ўяўляюць сабой надзвычай цікавы этнаграфічны тып. Аўцюк найперш жыхар поўдня, брунет, сярэдняга росту і прыгожага складу цела. Гаворыць ён скорагаворкай з паўднёва-рускім акцэнтам, зусім адвольна скарачаючы словы...

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 102.

All the things that somehow relate to the ethnography of this region are photographed by me in several views. However, mostly I was kept by the residents of Awtsyuki inhabiting two neighbouring villages, Vyalikiya or Malyia Awtsyuki or just Awtsyuki. They stand out among the surrounding population by their appearance and speech, and represent a very interesting ethnographic type. An Awtsyuk is first of all a South resident, a person with black hair, of medium height and a beautiful body composition. He speaks hurriedly with the South-Russian accent quite arbitrarily shortening words...

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 102.

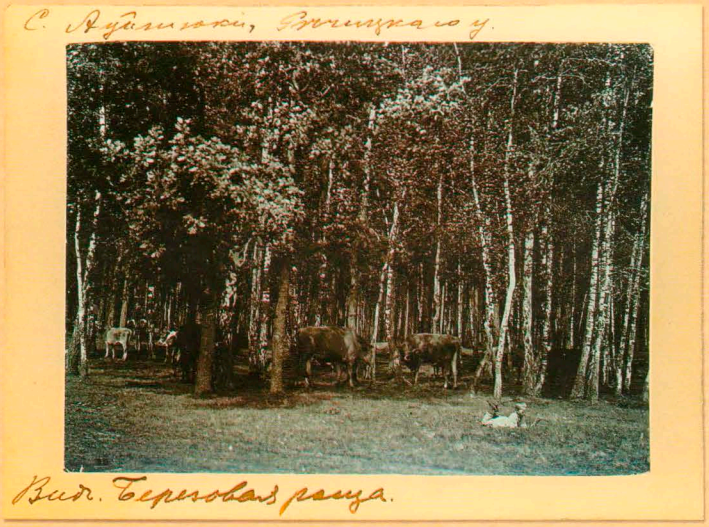

F 46–592

Краявід. Бярозавы гай. Сяло Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Landscape. A birch grove. Village of Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–547

Краявід. Пастушок са статкам. Сяло Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Landscape. A swain with the herd. Village of Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–540

Гай. Статак авечак. Сяло Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A grove. A herd of sheep. Village of Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–607

Статак авечак. Сяло Аўцюкі Мазырскага павета. 1912 г.
(в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A grove. A herd of sheep. Village of Awtsyuki in Mazyr uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–608

Гай. Статак авечак. Сяло Аўцюкі Мазырскага павета. 1912 г.
(в. Вялікія або Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A grove. A herd of sheep. Village of Awtsyuki in Mazyr uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–557

Гай. Статак авечак. Сяло Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Вялікія ці Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A grove. A herd of sheep. Village of Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya or Malyia Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–565

Пахаванне. Сяло Малыя Аўцюкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Малыя Аўцюкі, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A funeral. Village of Malyia Awtsyuki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vyalikiya Awtsyuki, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–490*

Гараднянскія ганчары прывезлі гаршчкі. Вёска Даманавічы Рэчыцкага павета. 1911 г. (в. Даманавічы, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Potters from Harodna brought pots. Village of Damanavichy in Rechytsa uyezd. 1911. (v. Damanavichy, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–1626

Гумно са стагамі і азяродамі. Вёска Даманавічы Рэчыцкага павета. 1911 г.
(в. Даманавічы, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A barn with stacks and racks for drying sheaf. Village of Damanavichy in Rechytsa uyezd. 1911.
(v. Damanavichy, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–601

Без назвы [Вуліца]. Вёска Прудок Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Прудок, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

Untitled [A street]. Village of Prudok in Rechytsa uyezd. 1912.
(v.Prudok, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–492

Царква. Вёска Прудок Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Прудок, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A church. Village of Prudok in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Prudok, Kalinkavichy district, Homiel region).

F 46–1662

Вуліца. Вёска Прудок Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Прудок, Калінкавіцкі раён, Гомельская вобласць).

A street. Village of Prudok in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Prudok, Kalinkavichy district, Homiel region).

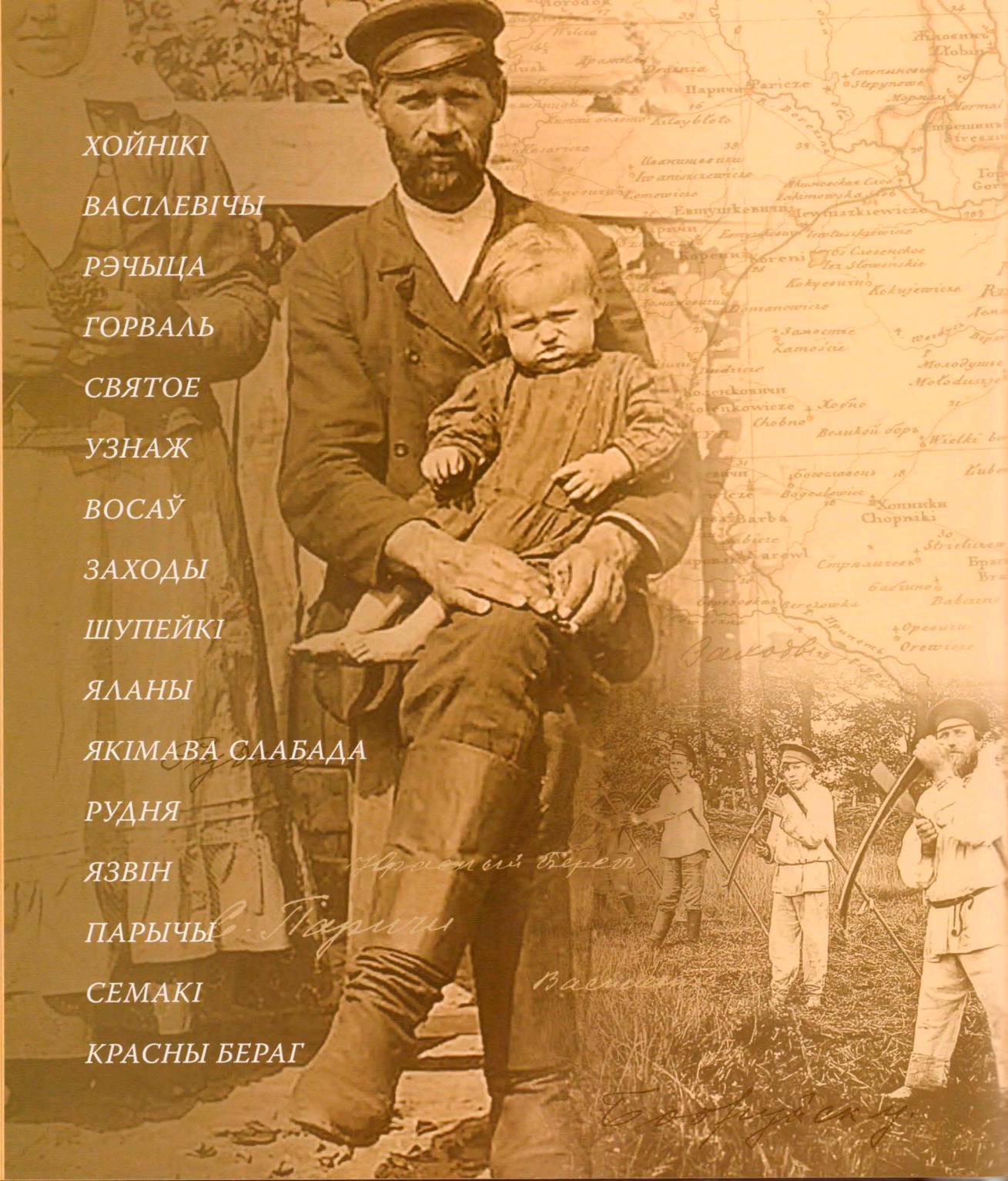

ХОЙНІКІ

ВАСІЛЕВІЧЫ

РЭЧЫЦА

ГОРВАЛЬ

СВЯТОЕ

УЗНАЖ

ВОСАЎ

ЗАХОДЫ

ШУПЕЙКІ

ЯЛАНЫ

ЯКІМАВА СЛАБАДА

РУДНЯ

ЯЗВІН

ПАРЫЧЫ

СЕМАКІ

КРАСНЫ БЕРАГ

F 46–491

Царква, пабудаваная Прозарамі. Мястэчка Хойнікі Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Хойнікі, Гомельская вобласць).*

*The church constructed bythe Prozars. Township of Khoiniki in Rechytsa uyezd. 1912. (t. Khoiniki, Homiel region).**

F 46–380

Царква. Мястэчка Хойнікі Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Хойнікі, Гомельская вобласць). *

*A church. Township of Khoiniki in Rechytsa uyezd. 1912. (t. Khoiniki, Homiel region).**

F 46–748

Месца магілы кн. Шуйскага. Мястэчка Хойнікі Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Хойнікі, Гомельская вобласць).*

*Place of Prince Shumsky's grave. Township of Khoiniki in Rechytsa uyezd. 1912. (t. Khoiniki, Homiel region).**

F 46–583

Сельская школа. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г.
(г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).*

A rural school. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912.
*(town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).**

F 46–567

На парозе скрабуць бульбу. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г.
(г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

On the threshold they are scraping potatoes. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912.
(town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–655

Без подпісу. [Дзяўчаты]. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г.
(г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Untitled. [Girls]. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912.
(town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–629

Дзяўчыны Таццяна Брэль, 18 гадоў і Алена Брэль, 16 гадоў. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Girls Tatstsiana Brel, 18 years old, and Alena Brel, 16 years old. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912. (town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–634

Мікіта Грыбкоў, 50 гадоў, з сякерай і рубанкам. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Mikita Hrybkou, 50 years old, with an ax and a plane. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912. (town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–637

Навум Навуменка, 60 гадоў. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Navum Navumenka, 60 years old. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912. (town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–636

Таццяна Брэль, 42 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі і Аўхімія Брэль, 30 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Tatstsiana Brel, 42 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Aukhimiya Brel, 30 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912. (town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–563

Таццяна Брэль, 42 гады, 2 аршыны і 3 вяршкі і Аўхімія Брэль, 30 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Васілевічы Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Tatstsiana Brel, 42 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Aukhimiya Brel, 30 years old, 2 arshins and 3 vershoks. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912. (town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–546

Краявід. Рыбакі на рацэ Ведрыч. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Landscape. Fishermen on the river Vedrich. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912. (town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–107

Краявід. Рака Ведрыч. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г.
(г. Васілевічы Рэчыцкі раён Гомельская вобласць).

Landscape. The Vedrych River. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912.
(town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–533

Краявід. Рака Ведрыч. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г.
(г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Landscape. The Vedrych River. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912.
(town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–538

Краявід. Рака Ведрыч, прыток Дняпра. [Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета]. 1912 г. (г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).1912 г.

Landscape. The Vedrich River, a tributary of the Dnieper. [Village of Vassilyevichy Rechytsa uyezd]. 1912. (town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region). 1912.

F 46–665

Краявід ракі Ведрыч. Сяло Васілевічы Рэчыцкага павета. 1912 г. (г. Васілевічы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The landscape of the Vedrich River. Village of Vassilyevichy in Rechytsa uyezd. 1912. (town of Vassilyevichy, Rechytsa district, Homiel region).

З с. Васілевічы... я накіраваўся праз г. Рэчыцу ўверх па Дняпры на Беразіну. Сустрэў на параходзе тэхніка Мінскага сялянскага банка г. Дабравольскага, які дазволіў мне пабачыць банкаўскі маёнтак Восава, дзе праводзіліся працы па асушцы балот і нарэзцы участкаў для пасяленцаў. Таму з м. Горваль мы і накіраваліся праз Святое і Узнож пад Какуевічы ў Восава. З Какуевіч я выбраўся на Парычы.

Наколькі мне ўдалося шляхам павярхоўных назіранняў устанавіць, увесь гэты вялікі клін паміж Дняпром і нізоўямі Прыпяці, па лініі Мазыр — Парычы — Красны Бераг — Рагачоў, заселены аднародным беларускім племем.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 102.

From v. Vassilyevichy ... I went through the town of Rechytsa up the Dnieper to the Byarezina. On the steamer I met a technician of Minsk Peasant Bank, Mr. Dabravolsky, who allowed me to see the bank's estate of Vosava, where the works on the drainage of wetlands and cutting of land for settlers are going on.Therefore, from the settlement of Horval we went through Svyatoye and Uznozh near Kakuyevichy to Vosava. From Kakuyevichy I made for Parychy.

As far as I was able to note by surface observations, this whole big wedge between the Dnieper and the lower reaches of the Prypiat, through Mazyr — Parychy — Krasny Berag — Ragachow, is populated by the Belarusian homogeneous tribe.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 102.

F 46–535

Днепр. Перавоз праз раку. Горад Рэчыца Мінскай губерні. 1912 г. (г. Рэчыца, Гомельская вобласць).

The Dnieper. A ferry across the river. Town of Rechytsa in Minsk province. 1912. (t.Rechytsa, Homiel region).

F 46–494

Царква на могілках – сабор да 1872 г.
Горад Рэчыца Мінскай губерні. 1912 г. (г. Рэчыца, Гомельская вобласць).*

*The church to the cemetery — a cathedral built until 1872. Town of Rechytsa in Minsk province. 1912. (t. Rechytsa, Homiel region).**

F 46–598

Дняпроўскі луг. [Рэчыцкі павет]. 1912 г. (Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The Dnieper meadow. [Rechytsa uyezd]. 1912. (Rechytsa district, Homiel region).

F 46–599

Дняпроўскі луг [Рэчыцкі павет]. 1912 г. (Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).
The Dnieper meadow. [Rechytsa uyezd]. 1912. (Rechytsa district, Homiel region).

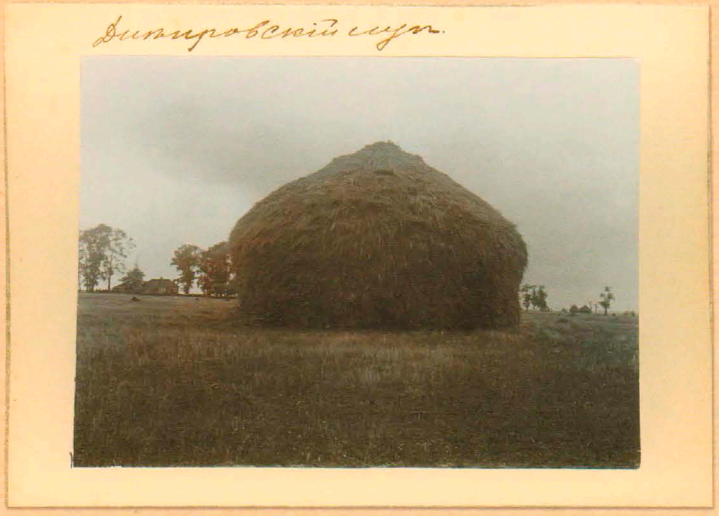

F 46–600

Дняпроўскі луг [Рэчыцкі павет]. 1912 г. (Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).
The Dnieper meadow. [Rechytsa uyezd]. 1912. (Rechytsa district, Homiel region).

F 46–493

Царква. Мястэчка Горваль Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Горваль, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).*
*A church. Settlement of Horval in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Horval, Rechytsa district, Homiel region).**

335

F 46–561 (1)

[Касцы] Цярэшка Верабей, 37 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі і Мікіта Чарыйка, 27 гадоў, 2 аршыны і 6 вяршкоў. Вёска Святое Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Першамайск, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

[Mowers] Tsyareshka Verabey, 37 years old, 2 arshins and 4 vershoks, and Mikita Charyika, 27 years old, 2 arshins and 6 vershoks. Village of Svyatoye in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Piershamajsk, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–534

Краявід. Штучны ўзгорак пры дарозе. Вёска Узнож Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Узнаж, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Landscape. An artificial hill by the road. Village of Uznazh Rechytsa uyezd. 1912. (v. Uznazh, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–536

Краявід. Просека ў лесе. Рэчыцкі тракт. 1912 г. (Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).
Landscape. A clearing in the forest. Rechytsa tract. 1912. (Rechytsa district, Homiel region).

F 46–537

Краявід. Дарога ў лесе. Рэчыцкі тракт. 1912 г. (Рэчыцкі раён. Гомельская вобласць).
Landscape. A road in the woods. Rechytsa tract. 1912. (Rechytsa district. Homiel region).

F 46–551

Краявід. Новая дарога. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Landscape. A new road. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–505

Хутаране з каморнікам і тэхнікам. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Villagers with a land surveyor and a technician. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–507

Каморнік збіраецца на працу. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The land surveyor is going to work. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v.Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–500

Каморнік за працай. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The land surveyor at work. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

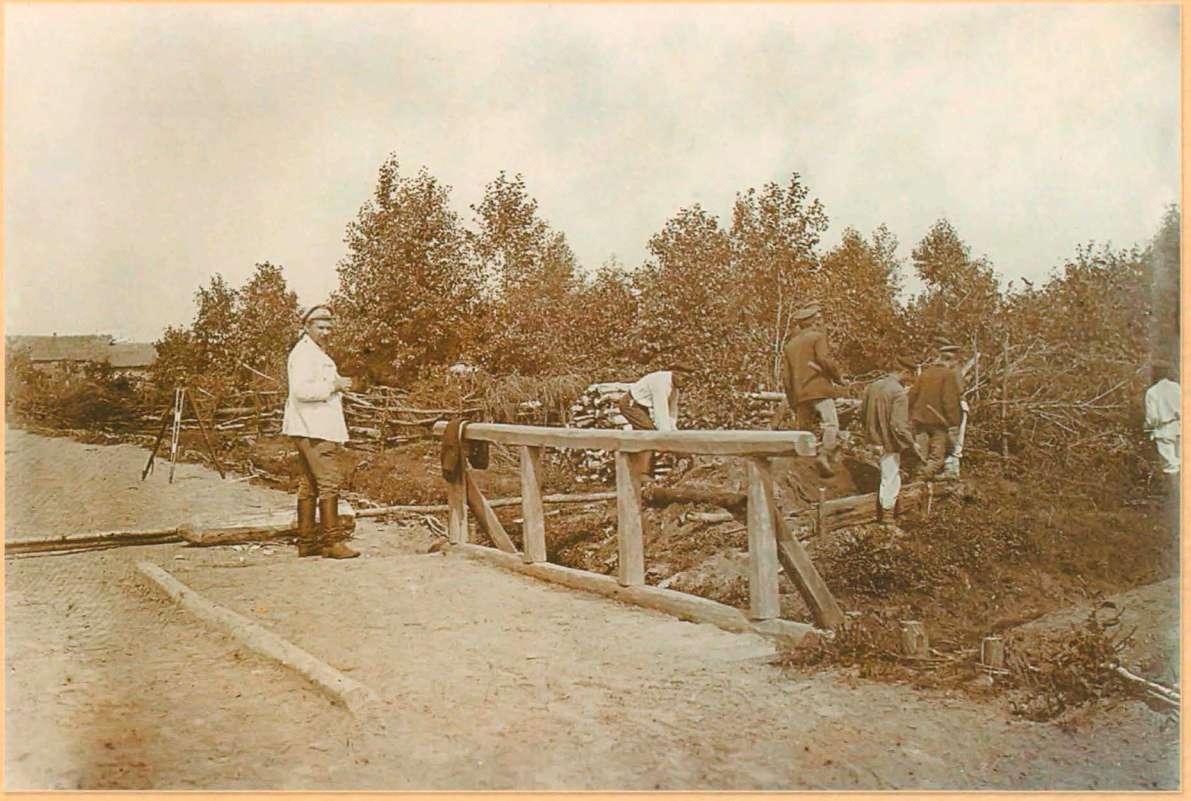

F 46–501

Каморнік праводзіць лінію. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The land surveyor makes the line. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v.Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–552

Каморнік сп. Раманенка з сям'ёй і тэхнік сп. Дабравольскі. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Land surveyor Mr. Ramanenka with his family and technician Mr. Dabravolsky. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–502

Тэхнік за працай. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The technician at work. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

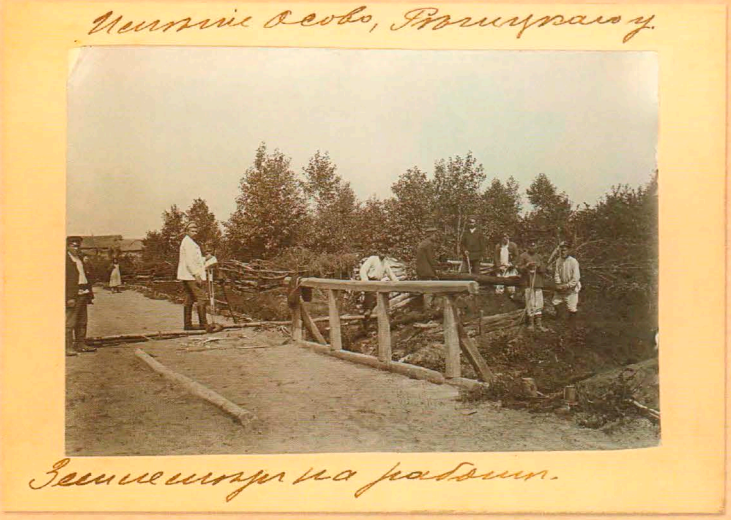

F 46–542

Каморнік за працай. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The land surveyor at work. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–632

Каморнік на працы. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The land surveyor at work. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–558

Каморнік сп. Раманенка і тэхнік сп. Дабравольскі. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Mr. Ramanenka, a land surveyor, and Mr. Dabravolsky, a technician. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–543

Рыццё канала (Асушэнне балот). Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Trench work of the canal (drainage of wetlands). Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–635

Стары канал (Асушэнне балот). Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The old canal (drainage of wetlands). Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–553

Стары канал (Асушэнне балот). Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The old canal (drainage of wetlands). Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–499

Старая канава. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The old furrow. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–616

Стары канал (Асушэнне балот). Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The old canal (drainage of wetlands). Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–550

Старая канава. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The old furrow. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–504

Стары канал (Асушэнне балот). Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The old canal (drainage of wetlands). Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–497

Канал (Асушэнне балот). Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The canal (drainage of wetlands). Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–631

Канал (Асушэнне балот). Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

The canal (drainage of wetlands). Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–498

Новая канава. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

A new furrow. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–562

Пракладаюць канаву. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Trenching of the furrow. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

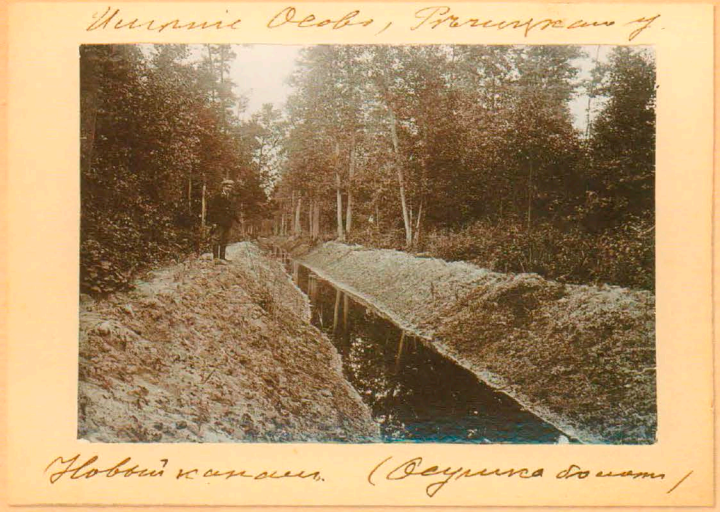

F 46–606

Новы канал (Асушэнне балот). Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

A new canal (drainage of wetlands). Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–559

Двор хутараніна Балкоўскага. Тэхнік сп. Дабравольскі. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Farmer Balkousky's yard. Technichian Mr. Dobrovolsky. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–545

На хутары. Паляна. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

In the isolated farmstead. A glade. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–532

Паляна на хутары. Маёнтак Восава Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Восаў, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

A glade in an isolated farmstead. Estate of Vosava in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Vosaw Rechytsa district, Homiel region).

F 46–639

Хутар. Вуліца. Вёска. Заходы Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Заходы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

A farm. A street. Village of Zakhody in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Zakhody, Rechytsa district, Homiel region).

Хутаранін з сям'ёй. Хутар Заходы Рэчыцкага павета. 1912 г. (знаходзіўся каля в. Заходы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць). →

A farmer and his family. The farm of Zakhody in Rechytsa uyezd. 1912. (it was located near the village of Zakhody, Rechytsa district, Homiel region). →

F 46–633

F 46–1660

Выраб колаў. Вёска Заходы Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Заходы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Manufacture of wheels. Village of Zakhody in Rechytsa uyezd. 1912. (v.Zakhody, Rechytsa district, Homiel region).

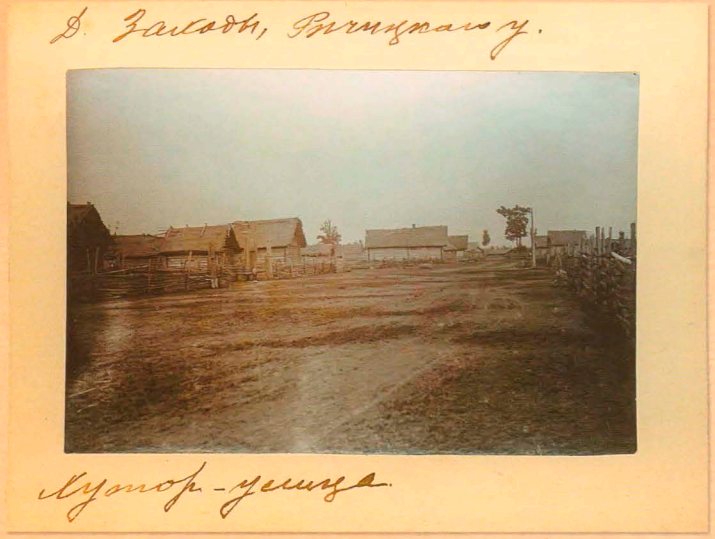

F 46–638

Хутар. Вуліца. Вёска. Заходы Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Заходы, Рэчыцкі раён Гомельская вобласць).

A farm. A street. Village of Zakhody in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Zakhody, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–609

Дарога ў лесе. Вёска Заходы Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Заходы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць.

A road in the woods. Village of Zakhody in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Zakhody, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–544

Краявід. Дарога ў лесе. Вёска Заходы Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Заходы, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць).

Landscape. A road in the woods. Village of Zakhody in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Zakhody, Rechytsa district, Homiel region).

F 46–1652

Двор. Вёска Шупейкі Рэчыцкага павета. 1912 г. (в. Шупейкі, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).
A yard. Village of Shupeiki in Rechytsa uyezd. 1912. (v. Shupeiki, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–496

На валах. Вёска Шупейкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Шупейкі, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

On oxen. Village of Shupeiki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Shupeiki, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–573

Ідуць з поля. Вёска Шупейкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Шупейкі, Светлагорскі раён. Гомельская вобласць).

They are going from the field.Village of Shupeiki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Shupeiki, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–580

Ідуць з поля (Шапарэнкі). Вёска Шупейкі Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Шупейкі, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

They are going from the field (the Shaparenki). Village of Shupeiki in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Shupeiki, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–560

Хутар мараоса. Вёска Ялань Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Яланы, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A farm of a Little Russian. Village of Yalan in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yalany, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–564

Хутар мараоса – перасяленца. Вёска Ялань Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Яланы, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A farm of a Little Russian migrant. Village of Yalan in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yalany, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–555

Вуліца. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A street. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1653

Двор. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A yard. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1663

Двор. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A yard. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–572

Двор. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A yard. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1655

Гумно. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A barn. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1656

Гумно. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A barn. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1658

Стог збожжа. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A corn stack. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1659

Іван Пятручэнка каля стога. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Ivan Pyatruchenka near a stack. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–593

Ветраны млын. Вёска Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A wind mill. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1657

Ветраны млын. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A wind mill. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912.
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

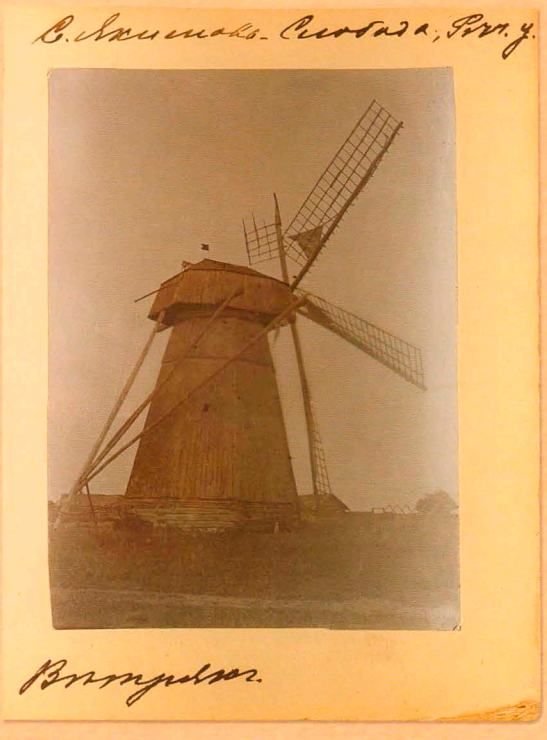

F 46–554

Ветраны млын. Сяло Якімава Слабада Рэчыцкага павета. 1912 г.
(в. Якімава Слабада, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A wind mill. Village of Yakimava Slabada in Rechytsa uyezd. 1912
(v. Yakimava Slabada Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–456

Жніво. Аўсянішча. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г.
(в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Harvest-time. An oats stubble. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912.
(v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–454

Жніво. Аўсянішча. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г.
(в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Harvest-time. An oats stubble. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912.
(v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–436

Жніво. Аўсянішча. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г.
(в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Harvest-time. An oats stubble. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912.
(v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–457

Жніво. Аўсянішча. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г.
(в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Harvest-time. An oats stubble. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912.
(v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–426

Міна Мітраховіч кладзе воз. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г. (в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Mina Mitrakhovich packs the vehicle. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912 (v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–406

Міна Мітраховіч кладзе воз. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г. (в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Mina Mitrakhovich packs the vehicle. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912. (v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–417

Міна Мітраховіч уціскае воз. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г. (в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Mina Mitrakhovich presses into the vehicle. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912. (v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–398

Агата Мітраховіч, 60 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Ганна Мітраховіч, 23 гадоў, 2 аршыны і 5 вяршкоў. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г. (в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Ahata Mitrakhovich, 60 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Hanna Mitrakhovich, 23 years old, 2 arshins and 5 vershoks. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912. (v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–397

Гітля Эрэнбург, 55 гадоў, 2 аршыны і 3 вяршкі і Шмерка Эрэнбург, 60 гадоў, 2 аршыны і 4 вяршкі. Вёска Рудня Бабруйскага павета. 1912 г. (в. Рудня, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Hitlya Ehrenburg, 55 years old, 2 arshins and 3 vershoks, and Shmerke Ehrenburg, 60 years old, 2 arshins and 4 vershoks. Village of Rudnya in Babruisk uyezd. 1912. (v. Rudnya, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1613

Вуліца. Вёска Язвін Бабруйскага павета. 1912 г. (в. Язвін, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).
A street. Village of Yazvin in Babruisk uyezd. 1912. (v. Yazvin, Svetlahorsk district, Homiel region).

46–413

Возера. Вёска Язвін Бабруйскага павета. 1912 г. (в. Язвін, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

A lake. Village of Yazvin in Babruisk uyezd. 1912. (v. Yazvin, Svetlahorsk district, Homiel region).

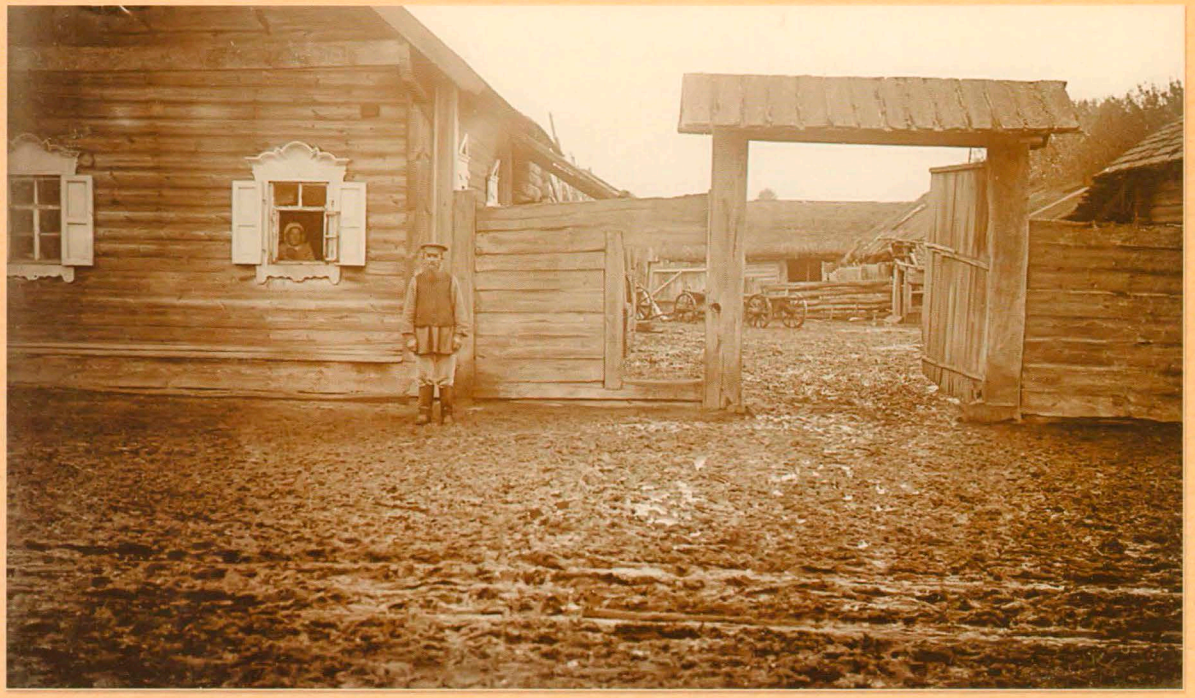

F 46–1625

Двор заможнага селяніна Піліпа Юденкі. Сяло Парычы Бабруйскага павета. 1912 г. (г.п. Парычы, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

The yard of prosperous farmer Pilip Yudenka. Village of Parychy in Babruisk uyezd. 1912. (urban-type settlement of Parychy, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–401

Касцы. Сяло Парычы Бабруйскага павета. 1912 г.
(г.п. Парычы, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Haymakers. Village of Parychy in Babruisk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Parychy, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–416

Касцы. Сяло Парычы Бабруйскага павета. 1912 г.
(г.п. Парычы, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Haymakers. Village of Parychy in Babruisk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Parychy, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–410

Касцы. Сяло Парычы Бабруйскага павета. 1912 г.
(г.п. Парычы, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Haymakers. Village of Parychy in Babruisk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Parychy, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–396

Касцы. Сяло Парычы Бабруйскага павета. 1912 г.
(г.п. Парычы, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Haymakers. Village of Parychy in Babruisk uyezd. 1912.
(urban-type settlement of Parychy, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–447

Іван Руды ў дарозе. Вёска Семак Бабруйскага павета. 1912 г.
(далучана да в. Гамза, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Ivan Rudy on the road. Village of Semak in Babruisk uyezd. 1912.
(Joined to v. Hamza, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–450

Іван Руды ў дарозе. Вёска Семак Бабруйскага павета. 1912 г.
(далучана да в. Гамза, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Ivan Rudy on the road. Village of Semak in Babruisk uyezd. 1912.
(Joined to v. Hamza, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–448

Іван Руды ў дарозе. Вёска Семак Бабруйскага павета. 1912 г.
(далучана да в. Гамза,Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Ivan Rudy on the road. Village of Semak in Babruisk uyezd. 1912.
(Joined to v. Hamza, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–449

Іван Руды ў дарозе. Вёска Семак Бабруйскага павета . 1912 г.
(далучана да в. Гамза, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Ivan Rudy on the road. Village of Semak in Babruisk uyezd. 1912.
(Joined to v. Hamza, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–409

Іван Руды ў дарозе. Вёска Семакі Бабруйскага павета. 1912 г.
(далучаны да в. Гамза, Светлагорскі раён, Гомельская вобласць).

Ivan Rudy on the road. Village of Semak in Babruisk uyezd. 1912.
(Joined to v.Hamza, Svetlahorsk district, Homiel region).

F 46–1624

За кудзеляй Мар'я Мароз. Вёска Красны Бераг Бабруйскага павета. 1912 г. (в. Красны Бераг, Жлобінскі раён, Гомельская вобласць).

At a tow — Marya Maroz. Village of Krasny Berag in Babruisk uyezd. 1912. (v. Krasny Berag, Zhlobin district, Homiel region).

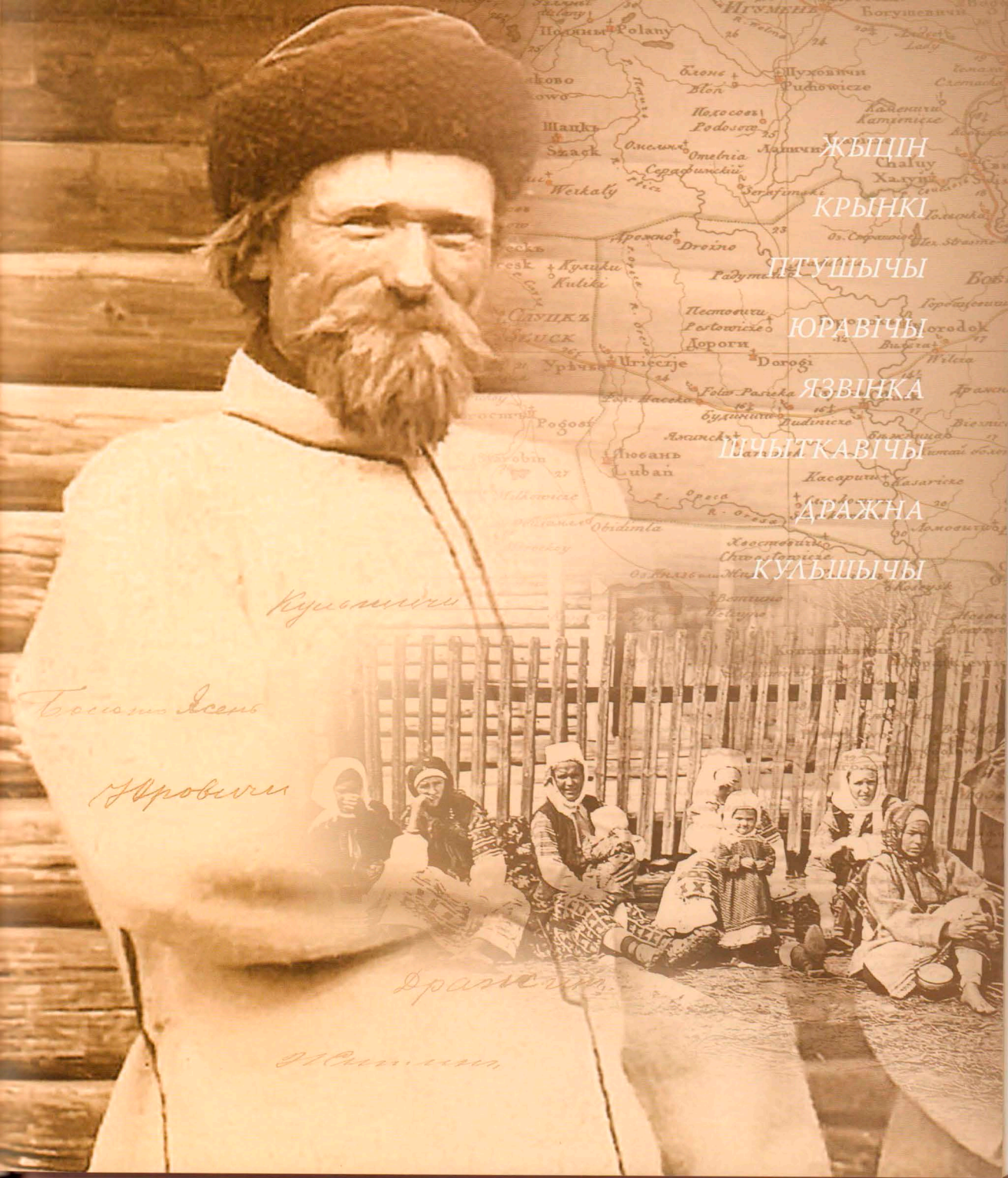
ЖЫЦІН
КРЫНКІ
ПТУШЫЧЫ
ЮРАВІЧЫ
ЯЗВІНКА
ШЫЛТКАВІЧЫ
ДРАЖНА
КУЛЬШЫЧЫ

...Грэск служыць як бы мяжой паміж «палянамі» і «сакунамі». Адсюль на паўночны ўсход цягнецца найчысцейшая Дрыгва з славутымі паселішчамі Дражыным, Жыціным і інш., якія ў вышэйшай ступені выдатна захавалі прыкметы старажытнай культуры, у той час як паўднёвы захад на Палях усё старое надзвычай хутка выціскаецца новым, як у пабудовах, так і ў адзенні.

Поездка по Полесью летом 1912 г. С. 72.

Сакуны, частка самага вялікага беларускага племені дрыгавічоў, насяляюць верхняе цячэнне р. Пціч і яе прытока Арэсы. Сакунамі называюцца яны таму, што ўсе дзеясловы на «ся» ў іх заканчваюцца цвёрда на «са», напрыклад: выспаўса, нагукаласа, завернеса, прагуляймаса, абачхніса. Паводле статыстычных звестак агульная колькасць сакуноў у цяперашні час (звесткі на 1915 год. — рэд.) налічваецца 10 200 чалавек, з якіх 5300 мужчын і 4900 жанчын.

Пасяленні іх — Жыцін, Юравічы, Крамок, Церабуты, Шчыткавічы, Ляўкі, Дражын, Падарэссе, Залужжа і некалькі засценкаў, — размясціліся на невялікіх нізінных астраўках, сярод непраходных багнаў і балот Верхняга Палесся, на мяжы Ігуменскага і Бабруйскага паветаў Мінскай губерні.[...] Жывучы на сваіх амаль недаступных астраўках, усімі забытыя, сакуны да апошняга часу захавалі шмат самабытнага.

Беларусы-сакуны. // Полымя. — 2011. — № 8. С. 158.

...Hresk serves as a boundary between the «Palyans» and the «Sakuns». Hence, on the north-east there stretches the purest Drygva with its famous villages of Drazhyn, Zhytsin et al., which remarkably well preserved the signs of ancient culture, while in the south-west in Pali all the old is very quickly supplanted by the new, both in buildings and in clothes.

The trip to Palessie in the summer of 1912. P. 72.

The Sakuns, part of the largest Belarusian Dregovichs tribe, inhabit the upper reaches of the Ptsich River and its tributary Aressa. They are called Sakuns because all their verbs with the ending «-tsia» are pronounced by them firmly in the «-sa», for example, vyspausa, nagukalasa, zavernesa, pragulyaimasa, abachknisa, etc. According to statistics, the total number of the Sakuns is currently (as of 1915. — ed.) 10,200 people, of whom 5,300 are males and 4,900 are females.

Their settlements — Zhytsin, Yuravichy, Kramok, Tserabuty, Shchytkavichy, Lyauki, Drazhyn, Padaresse, Zaluzhzha and several farms, are located in small low-lying islands among impenetrable swamps and marshes of the Upper Palessie, on the border of Igumen and Babruisk uyezds in Minsk province. [...] While living in their almost inaccessible islets, forgotten by all, the Sakuns until recently have saved a lot of originality.

The Belarusian Sakuns. Polymja. — 2011. — № 8. P. 158.

F 46–415

Лавы ўзімку. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).*

*Benches in winter. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911. (v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).**

Вялікае сяло Жыцін на правым беразе р. Пціч: 200 двароў, 1600 душ абодвух палаў. Паводле падання сяло названа Жыціным таму, што заўсёды на палетках атрымлівалі добрыя ўраджаі.

Беларусы-сакуны. С. 159.

There is a large village of Zhytsin on the right bank of the Ptsich: 200 yards, 1,600 souls of both sexes. According to a legend, the village is called Zhytsin because they always get good crop yields.

The Belarusian Sakuns. P. 159.

F 46–745

Паляшук з палукашам. Балота Ясень. 1911 г. (Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

A Paleshuk with a palukash. Swamp Yasen. 1911. (Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–405

Поле пшаніцы. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

A wheat field. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–395

Мар'я Мароз бярэ маніцы. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён Магілёўская вобласць).

Marya Maroz picking staminate hemp. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

Сені — без падлогі і столі. У красным куце змяшчаецца ікона, каля сцяны — лавы. Тут жа віднае месца займаюць жорны і ступа. Далей нагрувашчаны бочкі, цэбры, кублы, кадкі, кашы, лазбянкі, сытнікі, ночвы, дзежкі, начоўкі, рашоты, біклагі, а на паліцах, круках і шастах размяшчаюцца адзенне, зброя, інструменты, сярпы і косы. Летам сям'я сакуна жыве большай часткаю ў сенях, дзе больш прахалоды і спакойна ад насякомых, мух і прусакоў[...]

Сярод хаты пад столлю вісіць, у выглядзе вялікага звона, сплецены з лазы і абмазаны глінай «лушнік». Унізе да яго прычэплены квадратная жалезная рашотка, перасвет, на якім па вечарах гараць смалякі, або, па мясцовым выразе, «лучына». Для выхаду дыму праз столь і дах устроена драўляная труба. Лушнік добра асвятляе і сагравае хату. У доўгія асеннія і зімовыя вечары сям'я сакуна прымошчваецца вакол лушніка са сваёй работай: хто прадзе, хто тчэ кросны, хто шые, хто лапці пляце. Можна меркаваць, што лушнік ёсць рэшткі таго старадаўняга агменя, які ўстанаўлівалі славяне пасярод сваіх хацін.

Беларусы-сакуны. С. 162

F 46–1619

Сям'я сакуна Міхаіла Шляхціна. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Sakun Mikhail Shlyakhtin's family. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

The inner porch is without a floor and a ceiling. In the red corner there is an icon; benches are placed against the wall. Also, a prominent place is occupied by millstones and a mortar. Next, there are heaped barrels, tubs, lidded buckets, vats, baskets, basins, bowls, washing tubs, sieves and flasks, and on shelves, hooks and poles there are clothes, harness, tools, sickles and scythes. In summer the Sakun family lives mostly in the inner porch, where it is more cool and calm of insects, flies and cockroaches[...]

395

In the middle of the room there is a «lushnik» hanging from the ceiling in the form of a large bell, woven of cane and covered with clay. Down there is clinged to it a square iron grating, relight, on which at night pitch oil torches are lit, or at a local expression, «luchyna». For smoke to come out through the ceiling and the roof, a wooden tube is installed. The lushnik well illuminates and warms the house. In the long autumn and winter evenings the Sakun family find a place for themselves around the lushnik with their job: one spins, one weaves nets, one sews, one makes bast shoes. We can assume that the lushnik is a remnant of an ancient hearth, which the Slavs set in the middle of their huts.

The Belarusian Sakuns.Translated. P. 162.

F 46–394

На двары каля сенцаў. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

In the courtyard at the inner porch. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–393

Уборка сена. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Gathering hay. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

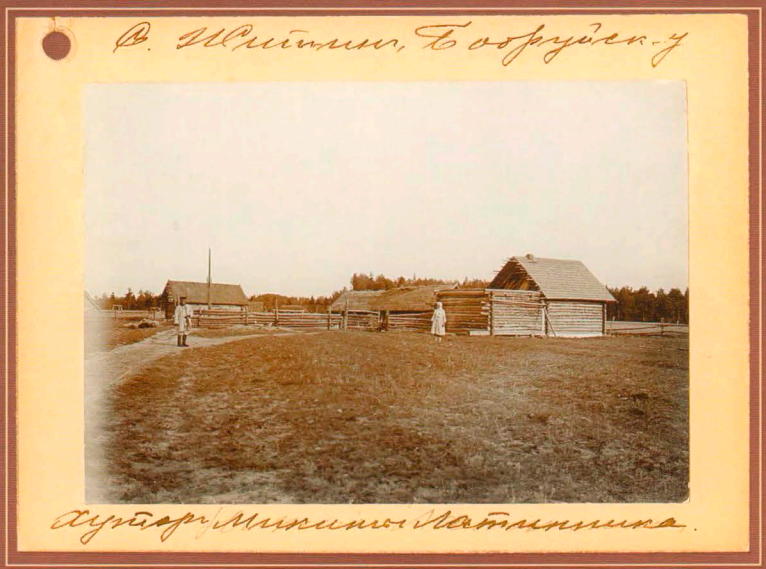

F 46–1617

Хутар Мікіты Латынніка. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Mikita Latynnik's farm. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–1616

Пасля рассялення на хутары. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).*

After settling on a farm. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
*(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).**

Дзякуючы сваёй працаздольнасці, сакуны жывуць даволі заможна. Пабудовы ў іх добрыя, адзення дастаткова, хлеба хапае да новага, жывёлы трымаюць многа, напрыклад, у сярэдняй гаспадарцы бывае да 10 галоў рагатай жывёлы.

На адным баку сядзібы, на адлегласці 1½—2 сажні ад вуліцы, за частаколам стаіць невялікая, звычайна 9×8 аршын, хата з бярвення, рубленая ў вуглы. Падмурка зусім няма; першы вянец кладзецца проста на зямлю або на камяні, абгароджваецца кругом тонкімі бярвёнамі і абсыпаецца зямлёй. Такая заваліна называецца «прызбай». Высокі доравы або гонтавы дах, з двума крутымі схіламі, а таксама з карнізам і абшытым шчытом, або франтонам, сперади. Па самым версе ўздоўж усяго даху цягнецца «воўк», збіты з дзвюх доўгіх дошак. Краі абодвух схілаў каля самага франтона абшыты дошкамі, якія называюцца закрылінамі.

У хаце абавязкова тры маленькія акенцы, з якіх адно на вуліцу і два ў двор. Чацвёртага акна ў сваёй хаце сакун нізавошта не прасячэ. У Ляўках, калі сялянская хата была адведзена пад земскую школу, гаспадар хаты прасякаў чацвёртае акно ў хаце толькі з бласлаўлення святара і дазволу сельскага сходу. У старых курных хатах маленькія, 8 × 5 вяршкоў, аконцы неасаджаныя, гэта значыць без лутак, з дашчатымі засоўкамі замест рамаў...

Курныя хаты ўжо сустракаюцца як рэдкасць, і толькі ў беднякоў.

Беларусы-сакуны. С. 160–161.

Due to their efficiency, the Sakuns live quite well off. Buildings are good, there is enough clothing, enough bread till new crops, they have a lot of cattle, for example, the average household has up to 10 head of cattle.

On one side of the estate, at a distance of 1½–2 sazhens from the street, behind a fence there is a small, usually 9×8 arshins, house made of logs, put up at the corners. There is no foundation at all; the first row of logs is placed directly on the ground or on rocks, and is surrounded around with thin logs and covered with the ground.This mound of earth is called «pryzba». High doravy or shingle roof, with two steep slopes, as well as with the eaves and panelled shield, or a gable, in front. On the top of the roof there extends along the «vouk» knocked together of two long boards. The edges of both slopes near the gable are covered with boards, which are called «zakryliny».

In the house there are obligatory three small windows, one of which is streetward, and two open on the yard. The Sakun would never cut the fourth window in his house. In Lyauki, when the peasant hut was transformed into a zemstvo school, the hut's owner cut the fourth a window in the house only with the blessing of the priest and on permission of the village gathering. In an old hut heated by a chimneyless stove, little windows, 8 × 5 vershoks, are not upset, that is without a lutak (lateral side of a door frame for hanging doors) with wooden bars instead of frames...

Huts heated by a chimneyless stove are already there as a rarity, and only the poor live in them.

The Belarusian Sakuns. P. 160–161.

F 46–1620

Хутар Ігната Дубіны. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Ignat Dubina's farm. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

Двор сакуна шчыльна забудаваны толькі з двух бакоў і адгароджаны ззаду і ад вуліцы праслам ці частаколам, з рэдзенькімі вешніцамі замест варот. Такі двор мае выгляд нейкага цеснага праходу або калідора.

Беларусы-сакуны. С. 160.

The Sakun's yard is densely built up only on two sides and fenced in the back and off from the street by a pass or paling with sparse veshnitsy (pass doors near the gate) instead of the gate. Such a courtyard has the form of a narrow passage or corridor.

The Belarusian Sakuns. P. 160.

F 46–1622

Двор сакуна Васіля Жыцянка. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Sakun Vasil Zhytsyanka's yard. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

У сакуноў да апошняга часу захавалася саха, якая мала чым адрозніваецца ад першабытнага рала. Гэта не што іншае, як доўгая каранастая крывуліна, ствол якой служыць дышлем, а два тоўстыя карані — ручкамі, з якіх правая называецца мыльніцай, а левая адмылкам. Да ніжняга выгнутага боку крывуліны пад вострым вуглом прыроблена асінавая плашка з рогам, на якім прыбіты лемяхі.

Вялікія дубовыя вілы з двума шырокімі капачамі называюцца «сахаром», які вельмі падобны на плашку сахі. Сакуны так па-майстэрску працуюць сахаром — нарываюць гной на вазы, ускопваюць перагніўшы «чарот» і цвёрды зём на двары, што міжволі з'яўляецца думка, ці не будзе сахор продкам сахі і сучаснага плуга. Барана — старадаўняй канструкцыі, звязаная і збітая з вітых лазовых кольцаў і тоўстых бярозавых прутоў, з дубовымі зубамі і «самайлукам». Падляжкі, або падсекі, падымаюць матыкамі і баруюць смыкамі, звязанымі з сырых і сукаватых яловых вершалін. Сярпы, бабкі і малаткі куюць сакунам мясцовыя кавалі, а косы прадаюць крамнікі.

Пры ўборцы сена на багністых паплавах сакуны ўжываюць, акрамя вілаў і грабляў, яшчэ доўгія жэрдкі-насілкі для носкі сена да аднаго стога. Вазы снапоў і сена па-старадаўняму ўціскаюцца «рублём» і ўвязваюцца вяроўкамі.

Беларусы-сакуны. С. 164.

Until recently the Sakuns have remained a wooden plough, which is not much different from a primitive ploughshare. It is nothing but a long chunky curve whose trunk is used as a drawbar, and two thick roots as handles, the right of which is called a soap box, and the left — a remnant of a cake of soap. At right angles to the lower part of the arched side of the curve there fastened an aspen cutter with a horn, to which plough shares are tacked.

A big oak pitchfork with two wide lifter points is called «sakhor» (fork), which is very similar to the wooden plough cutter. The Sakuns so masterfully work with the sakhor — they dig out humus into carts, dig up digested «rush» and the solid earth in the yard that inadvertently a thought appears, if would not it be that «the sakhor» is an an ancestor of a wooden plough and a modern plow. The harrow is an old construction bound and tacked with twisted willow rings and thick birch twigs, with oak teeth and «samayluk» (a harrows base). Underbrushes, or slash and burn clearings are fallowed by hoes and harrowed by bows bound from raw spruce tops with many boughs. Sickles, mandrels and hammers for the Sakuns are forged by local blacksmiths, and shopkeepers sell braids.

When harvesting hay in swampy flood plains, the Sakuns use also, except pitchforks and rakes, long poles-stretcher to carry hay to one stack. Carts with sheaves and hay are pressed in the old way by the «ruble» (a thick pole) and tied with ropes.

The Belarusian Sakuns. P. 164.

F 46–1621

Двор сакуна. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

The Sakun's yard. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

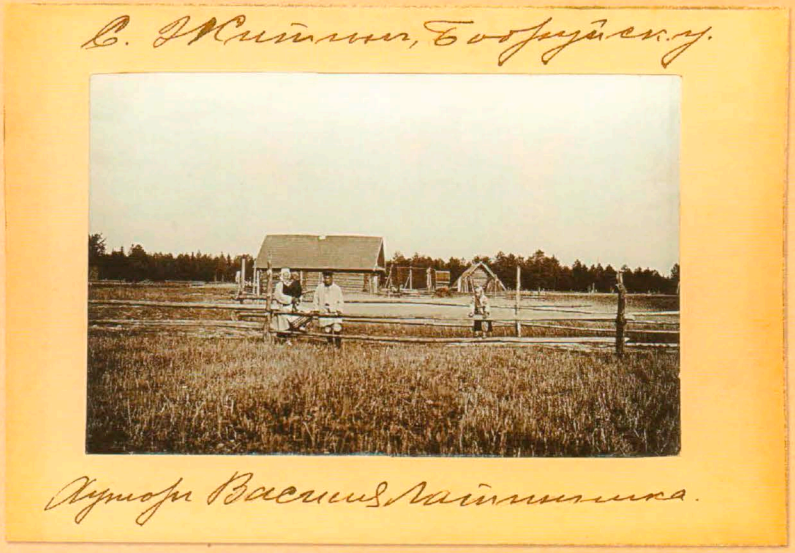

F 46–407

Хутар Васіля Латыніка. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Vasil Latynik's farm. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–437

Матруна Шляхціна на хутары. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Matruna Shlyakhtina on the farm. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911. (v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–1615

Хутар Сцяпана Лагуткі. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Stsyapan Lahutka's farm. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911. (v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

У кожным пасяленні ёсць некалькі грамадскіх сушань, дзе сакуны сушаць каноплі і лён і потым мнуць іх у маленькіх церніцах. Гэтыя сушні падобныя на беларускія лазні, яны і будуюцца звычайна на беразе рэчкі ці балота, але сакуны зусім не прызнаюць лазні. «Чалавек мыецца двойчы — калі народзіцца і калі памрэ», — гавораць яны.

Беларусы-сакуны. С. 163.

F 46–1614

Хутар Ігната Дубіны. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Ignat Dubina's farm. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

In each village there are several public drying houses where the Sakuns dry hemp and flax, and then break them in small brakes.These drying houses are similar to Belarusian bathhouses, they are usually built on the banks of the river or swamp, but the Sakuns do not recognize bath. «The man is washed twice — when he is born and when he dies,» — they say.

The Belarusian Sakuns. P. 164.

F 46–1623

Сушня. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

A drying house. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–455

На рацэ. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

On the river. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–442

Каравачнік з-пад мястэчка Шацк. Сяло Жыцін Бабруйскага павета . 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

A rag-and-bone man from the town of Shatsk. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–423

Каравачнік з мястэчка Шацк. Сяло Жыцін Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Жыцін, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

A rag-and-bone man from the town of Shatsk. Village of Zhytsin in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Zhytsin, Asipovichy district, Mahilyow region).

Звычайна на астраўку, на беразе рэчкі або балота, цягнецца доўгаю стужкай пасяленне, акружанае, як лесам, азяродамі. Крывыя вузкія вуліцы на нізкіх месцах высланы галлём у выглядзе грэблі. Адзін канец вуліцы, звычайна лепшы з уезда, называецца белым, а другі — чорным. Большай часткаю каля белага канца вуліцы стаіць высокі драўляны крыж з распяццем, а далей у полі размяшчаюцца могілкі або клады.

Беларусы-сакуны. С. 160.

Usually, on an island, on the river or swamp, there stretches like a long ribbon a settlement surrounded by azyarody like a forest. Curved narrow streets in the low lying areas are paved with branches in the form of a brushwood road.One end of the street, usually the best at the entry, is called white, and the other — black. Usually at the white end of the street there is a tall wooden cross with a crucifix, and then in the field there is a cemetery.

The Belarusian Sakuns. P. 160.

F 46–400

Вуліца. Сяло Крынкі Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Крынкі, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).
A street. Village of Krynki in Babruisk uyezd. 1911. (v. Krynki, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–435

Царква. Сяло Крынкі Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Крынкі, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).*

*A church. Village of Krynki in Babruisk uyezd. 1911. (v. Krynki, Asipovichy district, Mahilyow region).**

Пчол разводзяць дрыгавічы пераважна ў вялікіх калодах, якія ставяцца на дрэвах па некалькі штук разам. Гэтыя калоды называюць «стаўкамі». На дрэвах пад стаўкамі насцілаюць адзёр ці палаці, каб засцерагчы пчол ад мядзведзя. З зямлі на адзёр прыстаўляецца сукаватая ялінка-лествіца, якая завецца «стравай». На высокае дрэва да стаўкоў дрыгавіч лёгка ўзбіраецца па вяровачнай плеці.

У шмат якіх месцах дрыгавічы ўвогуле не ведаюць борцей на сырастойных дрэвах.

По Дреговичской области летом 1911 г. С. 319.

The Dregovichs keep bees mainly in large decks, which are placed on the trees for a few pieces together. These decks are called «stauka». On the trees under the stauka an adzyor or loft is put to prevent bees from the bear. On the ground on adzyor there is put a knotted herringbone-ladder called «strava». The Dregovich easily climbs a tall tree to the stauka by a plaited rope.

In many other places the Dregovichs do not know wild-honey farming on green trees.

Through the Dregovichy's area in the summer of 1911. P. 319.

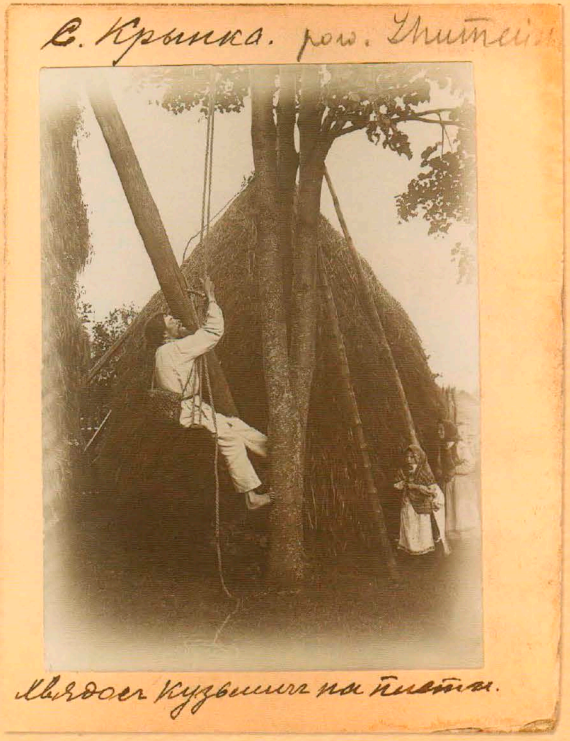

F 46–458

Хвядос Кузьміч на лезіве — «плеці». Сяло Крынкі Ігуменскага павета. 1911 г. (в. Крынка, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Khvyados Kuzmich on a climbing rope — «plets». Village of Krynki in Babruisk uyezd. 1911. (v. Krynka, Asipovichy district, Mahilyow region).

411

Пчол разводзяць сакуны ў вялікіх калодах, якія плятнямі ўсцягваюць па некалькі штук на дрэва. Пад «стаўкамі» вакол ствала дрэва нацягваецца «адзёр», гэта значыць квадратныя палаткі, «штоб мядзведзь не ўзброўса на дрэво і не выдроў мёду». Да «адзёру» прыстаўляецца сукаватая яліна-лазка, прататып нашай лесвіцы. Варта ўвагі, што сакуны не вядуць бортнага пчалярства і борцяў зусім не ведаюць.

Беларусы-сакуны. С. 165.

The Sakuns keep bees mainly in large decks, fences dragged for a few pieces on the tree. Under the «stauka» around a tree trunk they stretch «adzyor», that is the square stalls, «so that the bear could not climb a tree and pull honey.» To the «adzyor» they put knotted herringbone-ladder, a prototype of our stairs. It is worth mentioning, that the Sakuns do not have wild-honey farming and do not know it at all.

Belarusian Sakun. P. 165.

F 46–414

Каля стаўкоў. Вёска Птушычы Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Птушычы, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Near «stauka». Village of Ptushychy in Babruisk uyezd. 1911. (v. Ptushychy, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–419

Варка Міхадзюк з вёдрамі. Вёска Птушычы Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Птушычы, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).*

Varka Mikhadzyuk with buckets. Village of Ptushychy in Babruisk uyezd. 1911.
*(v. Ptushychy, Asipovichy district, Mahilyow region).**

413

Вёска Юравічы таксама на левым беразе р. Пціч, у паўвярсце ад Крамка: 80 двароў, 640 душ абодвух полаў. Юравічы — ад Юркі або ад «юра».

Беларусы-сакуны. С. 159.

F 46–429

The village of Yuravichy is also on the left bank of the Ptsich River half a versta from Kramok: 80 yards, 640 persons of both sexes. Yuravichy is from Yurki or «Jura».

The Belarusian Sakuns. P. 159.

Саўка Музычык арэ на валах. Вёска Юравічы Бабруйскага павета. 1911 г.
(Не існуе, знаходзілася каля в. Крамок, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Sauka Muzychyk ploughing with oxen. Village of Yuravichy in Babruisk uyezd. 1911.
(Does not exist, it was near the village of Kramok, Asipovichy district, Mahilyow region).

Сакуны маюць правільныя рысы твару, большаю часткаю смуглявыя шатэны, доўгагаловыя, сярэдняга росту, моцнага складу, але сухарлявыя. Мужчыны носяць доўгія валасы, падстрыжаныя па-руску ў кружок, з праборам пасярэдзіне, барады не голяць.

Мужчынская белая сацінавая сарочка з кароткім стаячым каўняром, без зборак на плячах, або з прамым каўняром на грудзях і цвіліхамі пад пахамі, — носіцца па-руску навыпуск і зашпільваецца на грудзях металічнаю спражкай. Такія ж белыя парткі — з сядлом, на апаясцы [«ачкуры»]. Зімою паверх портак надзяваюцца яшчэ суконныя белыя штаны. Святочная кужэльная сарочка бывае прыгожа наткана або вышыта на прыпале, каўняры і «каўнерцах» рукавоў.

Сакуны падпяразваюцца доўгім шырокім поясам. Некаторыя паясы бываюць у 1 сажань даўжынёю і больш за вяршок шырынёю. Мужчыны носяць на поясе каліту, нож, шабету з крэменем, трутам і стальным красалам.

Беларусы-сакуны. С. 165, 163.

F 46–422

Саўка Музычык арэ на валах. Вёска Юравічы Бабруйскага павета. 1911 г.
(Не існуе, знаходзілася каля в. Крамок, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Sauka Muzychyk ploughing with oxen. Village of Yuravichy in Babruisk uyezd. 1911.
(Does not exist, it was near the village of Kramok, Asipovichy district, Mahilyow region).

The Sakuns have regular features, mostly they are dusky brown, long-headed, of medium height, strongly built, but lean.The men wear long hair, cut in the circle the Russian way and parted in the middle, they do not shave their beards.

Men's white cotton shirt with a short stand-up collar, with no creases on the shoulders, or with a straight collar on the chest and tsvilikhi (linen inserts) under the arms, is worn untucked in Russian manner and fastens with a metal buckle on the chest.The same are white pants — with a saddle, on a girdle [«achkura»]. In winter white cloth trousers are worn over pants. The holiday linen shirt is beautifully woven or embroidered at the bottom, collars and sleeve cuffs.

The Sakuns tie a long wide waistban]d round their waist. Some waistbands are 1 sazhen long and more than a vershok wide. On their waistband the men wear a kalita, a knife, a tobacco pouch with a flint, tinder and steel flintstone.

The Belarusian Sakuns. P. 165, 163.

F 46–427

Адам Холадок арэ на валах. Вёска Юравічы Бабруйскага павета. 1911 г.
(Не існуе, знаходзілася каля в. Крамок, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Adam Haladok plowing with oxen. Village of Yuravichy in Babruisk uyezd. 1911.
(Does not exist, it was near the village of Kramok, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–444

Адам Холадок арэ на валах. Вёска Юравічы Бабруйскага павета. 1911 г.
(Не існуе, знаходзілася каля в. Крамок, Асіповіцкага раён, Магілёўская вобласць).

Adam Haladok ploughing with oxen. Village of Yuravichy in Babruisk uyezd. 1911.
(Does not exist, it was near the village of Kramok, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–430

Даніла Шванок арэ на валах. Вёска Юравічы Бабруйскага павета. 1911 г.
(Не існуе, знаходзілася каля в. Крамок, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Danila Shvanok ploughing with oxen. Village of Yuravichy in Babruisk uyezd. 1911.
(Does not exist, it was near the village of Kramok, Asipovichy district, Mahilyow region).

Сакуны вельмі працалюбівыя і вынослівыя. Здаецца, ім няма ні дня, ні ночы. Каля трэціх «пеўняў» яны ўжо на нагах і застаюцца на рабоце да позняга вечара — то ў полі з валом, то на поплаве з касой, то ў лесе з сякерай. Жанчыны ў працаздольнасці не ўступаюць мужчынам. Калі няма работы дома або ў полі, яны з кашом за плячыма шныраюць па зараснікаx, збіраюць грыбы або ягады; «лакаюць плацця» каля студні ці на рацэ.

Беларусы-сакуны. С. 166.

The Sakuns are very industrious and hardy. They seem to be on their feet from morning till night. They are already up with the birds and stay at work until late in the evening — in the field with an ox, on a meadow with a scythe, in the forest with an ax. The women are not inferior to men in respect of their capacity for work. If there is no work at home or in the field, they search the bush with a basket behind, pick mushrooms or berries, «rinse dresses» near the well or on the river.

The Belarusian Sakuns. P. 166.

F 46–451

Агата Шванок убірае лён. Вёска Юравічы Бабруйскага павета. 1911 г.
(Не існуе, знаходзілася каля в. Крамок, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Ahata Shvanok gathering flax. Village of Yuravichy in Babruisk uyezd. 1911.
(Does not exist, it was near the village of Kramok, Asipovichy district, Mahilyow region).

Лён у сакуноў родзіцца лепш, чым каноплі. Таму канапель сеюць няшмат, а пад лён адводзяць цэлыя палосы. З пянькі ўюць толькі аборы і вяроўкі, неабходныя ў гаспадарцы, а таксама выраблюць рыбалоўныя снасці. Але лён апранае сакуна.

Жанчыны ўсю восень і зіму важдаюцца са сваімі кудзелямі і «прасніцамі», прадуць ніткі, а вясною ставяць кросны і ткуць палатно: тонкае кужэльнае, зрэбнае і дзяругу. З «воўны» выраблюць простае сукно, лямец, рукавіцы і валёнкі.

Беларусы-сакуны. С. 165.

Sakun's flax thrives better than hemp. So, little hemp is sown and large strips are given to flax. They weave of hemp only dags and ropes needed in the economy, and also make fishing tackle. But flax provides clothes for the Sakuns.

The women throughout the autumn and winter are busy with their tows and «prasnitsy» (spindles), spun yarns, and in the spring take their hand loom and weave cloth: fine gingham, linen and shacks. With the «vouna» (wool) they make simple cloth, felt, gloves and knee-high felt boots.

The Belarusian Sakuns. P. 165.

F 46–404

Агата Шванок убірае лён. Вёска Юравічы Бабруйскага павета. 1911 г.
(Не існуе, знаходзілася каля в. Крамок, Асіповіцкі раён, Магілёўская вобласць).

Ahata Shvanok gathering flax. Village of Yuravichy in Babruisk uyezd. 1911.
(Does not exist, it was near the village of Kramok, Asipovichy district, Mahilyow region).

F 46–1618

Вуліца пасля дажджу. Вёска Язвінка Бабруйскага павета. 1911 г.
(Месцазнаходжанне не высветлена, магчыма, знаходзілася ў Асіповіцкім раёне Магілёўскай вобласці).

A street after rain. Village of Yazvinka in Babruisk uyezd. 1911.
(Location is not set; perhaps, it was in Asipovichy district of Mahilyow region).

Вёска Шчыткавічы: 200 двароў, 1500 душ абодвух палаў. Шчыткавічы — ад слова «шчыток» — трохвугольнік або ад «шчыта».

Беларусы-сакуны. С. 159.

The village of Shchytkavichy: 200 yards, 1,500 souls of both sexes. Shchytkavichy — from the word «shchytok» (small shield) — a triangle or from «schyt» (shield).

The Belarusian Sakuns. P. 159.

F 46–433

Жанчыны збіраюць грыбы. Сяло Шчыткавічы Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Шчыткавічы, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).*

*Women picking mushrooms. Village of Shchytkavichy in Babruisk uyezd. 1911. (v. Shchytkavichy, Staryya Darohi district, Minsk region).**

421

Вёска Дражын: 115 двароў, 960 душ абодвух полаў. Дражын — на драгве.

Беларусы-сакуны. С. 159.

The village of Drazhyn: 115 yards, 960 persons of both sexes. Drazhyn — on drahva (quagmire).

The Belarusian Sakuns. P. 159.

F 46–418

Вуліца ў святочны дзень. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A street on a holiday. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

У пасяленнях сакуноў вуліцы па абодвух баках густа забудаваны. Двары доўгія, але вельмі вузкія. На такім двары двое калёсаў з цяжкасцю размінаюцца.

Беларусы-сакуны. С. 160.

In Sakun's settlements the streets on both sides are densely built up.The yards are long, but very narrow. In such a yard, it is very difficult for two carts to pass.

The Belarusian Sakuns. P. 160.

F 46–424

Вуліца ў святочны дзень. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A street on a holiday. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

Жаночая сарочка крыху даўжэйшая за мужчынскую, да калень, з адкідным каўняром, полікамі і доўгімі рукавамі, якія бываюць спрэс натканы і нышыты. Кароткая, крыху ніжэй калень, белая спадніца, на поясе, носіцца нізка на паясніцы. Зімою і па святах жанчыны і дзяўчаты носяць кароткія суконныя андаракі або шарсцяныя панёвы з кабатам. Фартух у дзве палы на «скутах», унізе ўвесь прыгожа натыкаецца ці вышываецца. Мужчыны і жанчыны носяць белыя суконныя камізэлькі амаль аднолькавага крою.

Нявесты і маладыя «жанчыны» па святах надзяваюць багата расшытыя пазументамі безрукаўкі ці нагруднікі.

Абуваюцца сакуны ў ліпавыя ці лазовыя лапці, «зрячие», гэта значыць, без вялікай пярэдняй строчкі. Акрамя звычайных пяньковых абор, мужчыны носяць яшчэ і раменныя, а жанчыны — чорныя плеценыя або тканыя. Летам жанчыны ходзяць босыя, але галёнкі завіваюць анучамі. Такія «завойкі» засцерагаюць лыткі ад сіверу. Наогул, лёгкі абутак сакуна вельмі зручны для жыхара балотаў і багнаў, паколькі няшмат упітвае вады і мала збірае гразі.

На галаве сакуны носяць белую або шэрую магерку, абшытую наверсе цёмна-сінім снуркам. Сват надзявае шапку з белай аўчыны з суконным чатырохвугольным верхам. Жанчыны завіваюць свае валасы на макаўцы галавы ў бячэйку, паўзверх надзяваюць вязаны з нітак чапец і павязваюць турбаном намітку, адзін канец якой ахоплівае падбародак, а другі спускаецца ніжэй паясніцы.

Дзяўчаты заплятаюць касу і павязваюць галаву хустай, тонкім ручніком з вышытымі канцамі. Гэтая хуста, што наогул называецца ў Беларусі «шырынкай», самы старадаўні дзявочы галаўны ўбор.

Беларусы-сакуны. С. 163.

A women's shirt is slightly longer than a man's shirt; it is knee-length, with folding collar, frills and long sleeves that are completely woven and sewn. A short knee-length white skirt with a waistband is worn low on the waist. In the winter and on holidays, women and girls wear short skirts or homespun woollen skirts with a sleeveless jacket that is usually wadded or fur-lined. The apron in two flaps at «skuty» is all beautifully pinned on or embroidered at the bottom. Men and women wear white woolen vests almost the same style.

On holidays brides and young women wear richly embroidered laced jackets or plastrons.

The Sakuns wear lime or willow blast shoes, «zryachiye» («seeing», open-toed), that is, without a big front line. Besides the usual hemp dags, men also wear a belt, and women — black braided or woven dags. Women go barefoot in the summer, but the legs are wrapped with an onucha (puttee). Such «zavoiki» (wrappings) protect legs from the north wind. Generally, Sakun's lightweight shoes are very convenient for inhabitants of swamps and marshes, as they absorb water not so much and collect little dirt.

On the head the Sakuns wear a white or gray magerka, edged with a dark-blue lace. A matchmaker wears a hat of white lambskin with cloth quadrangular top. Women weave their hair on the crown of the head in byacheyka, on top they put on knitted cap and tie a turban on the namitka, one end of which extends to the chin, and the other goes down below the waist.

Girls braid their hair and cover their heads with a scarf, a thin towel with embroidered ends. This scarf that is generally called «shyrynka» in Belarus is the oldest girl's headdress.

The Belarusian Sakuns.Translated. P. 163.

Нягледзячы на пастаянныя ў гэтай мясцовасці хваробы — каўтун, ліхаманку і рэўматызм — многія сакуны дажываюць да глыбокай старасці, захаваўшы ў дастатковай ступені здароўе. «Бабухна» з с. Жыцін Аўдоцця Шачок жыве ўжо 86-ы год і добра захавалася. Гадоў сорак таму яна засталася ўдавою. Не паладзіўшы з нявесткаю, Аўдоцця жыве цяпер адна ў сваёй старой курнай хаце, зарабляе на сваё пражыццё падзённай працай: глядзіць за жывёлай, прадзе, шые і ходзіць з сярпом. Мае добрую памяць, зрок і слых, цудоўна расказвае пра мінулае, спявае і танцуе. Такіх бабуль і дзядоў паміж сакунамі многа.

Моладзі, дзяўчат і хлопцаў, амаль нябачна, паколькі сакуны жэняць сваіх дзяцей вельмі рана. 20-гадовы хлопец і 18-гадовая дзяўчына лічацца ўжо старымі. Таму тут не знаюць ні вясёлых карагодаў, ні бестурботных гульняў, ні дзявочых пасядзелак.

Беларусы-сакуны. С. 166–167.

Despite the constant in the area diseases — plica, fever and rheumatism, many Sakuns live to a ripe old age, retaining sufficient health. «Babukhna» from v. Zhytsin Audotstsya Shachok has lived for 86 years and is still well preserved. About forty years ago she became a widow. Being at odds with her daughter-in-law, Audotstsya now lives alone in her old smoky hut, earns her living with work by the day: looking after the cattle, spinning, sewing and cutting with a sickle. She has a good memory, eyesight and hearing, perfectly well narrates about the past, sings and dances. There are a lot of such old grandmas and grandpas among the Sakuns.

One cannot see many of young people, girls and guys, because the Sakuns marry their children very early. A 20-year-old guy and an 18-year-old girl are considered old. So here they are not aware of any merry rounds or careless games or girls' get-togethers.

The Belarusian Sakuns. P. 166–167.

F 46–412

Вуліца ў святочны дзень. Сяло Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A street on a holiday. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–402

Вуліца ў святочны дзень. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A street on a holiday. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–420

Жанчыны з дзецьмі (Германчукі). Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).*

*Women with children (the Hermanchuks). Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).**

Жанчыны носяць упрыгажэнні — на шыі каралі і медальёны, а на руках, на пальцах, «жуковіны», або кольцы. Усе ўзоры на адзенні і палотнах пераважна клятчатыя, а любімыя колеры — жоўты, чырвоны, белы і чорны. Зялёны, сіні і блакітны колеры сустракаюцца рэдка і толькі на новых модных узорах, якімі дзяўчаты і маладзіцы ўпрыгожваюць свае фартухі і полікі на рукавах. Такое пераважанне першых колераў над другімі не дазваляе не зрабіць меркавання, што ў даўніну дрыгавічы маглі ведаць прыгатаванне чырвонай і жоўтай фарбаў з балотнай іржы і цыбульнага шалупіння, а чорнай — з дубовых яблыкаў. Гэтымі фарбамі і па цяперашні час у некаторых месцах фарбуюць велікодныя яйкі і нітки да паясоў і чорных плеценых абор.

Белаарусы-сакуны. С. 164.

The women wear jewelry — beads and medallions around their necks, and on the hands and fingers — «zhukoviny», or rings. All patterns on the clothing and cloth are mainly checkered and the favourite colours are yellow, red, white and black. Green, dark and sky blue are rare and only for new fashion patterns, with which girls and women decorate their aprons and cuffs on the sleeves. This predominance of the first colours over the second ones allows you to think that in the old times the Dregovichs might know how to prepare red and yellow paints from bog rust and onion skins, and black — from oak apples. These colours to the present time in some places have been used to paint Easter eggs and a thread to their waistbands and black wicker dags.

The Belarusian Sakuns. P. 164.

F 46–440

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

Адзенне, абутак і галаўныя ўборы сакуноў адрозніваюцца сваёй прастатою, лёгкасцю і практычнасцю. Белая суконная світка, верхняе адзенне зімою і летам, аднаго крою для мужчын і жанчын, — шчыльна абхопліваюць паясніцу і разыходзяцца на бёдрах двума клінамі, у якія ушыты кішэні. Нізкі стаячы «каўнер», правая пала, што захінаецца, і кліны па рубцах абшыты для прыгажосці снурком цёмна-сіняга колеру. На клінах атрымліваецца такім чынам выгляд вусоў. Белую світку «з вусамі» трэба аднесці да самага старажытнага і распаўсюджанага ў Беларусі крою. Зімою дарослыя носяць белыя кажухі такога ж крою, як і світка.

Беларусы-сакуны. С. 163.

Sakun's clothing, footwear and headgear are distinguished by their simplicity, ease and practicality.The white cloth svitka and outerwear in winter and summer of the same cut for men and women, tightly embrace the waist and go apart the hips in two wedges, into which pockets are sewn. Low stand-up «kauner» (collar), right flap that wraps, and wedges on the seams are sewn with a lace of the dark blue colour. A kind of a form of whiskers is obtained on the wedge in this way. The white svitka with «whiskers» must be attributed to the most ancient and widespread cut in Belarus. In winter adults wear white coats of the same cut like the svitka.

The Belarusian Sakuns. P. 163.

F 46-431

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–434

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–428

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–421

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911. (v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–399

Кірмаш. Баба з «лясёнкай». Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён. Мінская вобласць).

A fair. A woman with «lyasyonka» (a mean for carrying). Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–446

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць.

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–439

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–403

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць.

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–408

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911. (v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

Экіпажы сакуноў самага прымітыўнага ўстройства. Калёсы — рэдзенькая драбінкі на простых самаробных колах і да таго вузкія, што побач двум седакам на іх усесціся немагчыма. Ездзяць сакуны на сваіх калёсах, як на дрожках, звесіўшы ногі. Але калі сакуну даводзіцца ехаць у суседняе пасяленне ў кумы або ў госці, тады ён ужо зацягвае па баках драбінкі тонкія драніцы ў лазовыя дужкі, перамотвае калёсы спераду і ззаду вяроўкай, садзіцца сам у перадок, а жонку памяшчае ў задок і едзе. Плашкі пад драбінкай на восях называюцца суголаўнямі, а бакавыя брускі драбінкі — бакамі.

Сані — такая ж самая драбінка, але толькі на палазах, без розвальняў. Прытым палазы спераду амаль не загнуты і большаю часткай без ізвін. Аб вазках сакуны не маюць паняцця. Вупраж яшчэ горшая. Просценькі хамут без шляі для каня, ярэмчык для вала і лейцы — вось і ўся збруя. Такія абыякавыя адносіны гаспадарлівага сакуна да экіпажаў і вупражы можна растлумачыць толькі хіба тым, што ён амаль нікуды не выязджае на кані, а працуе пераважна на валах. Конь з'явіўся ў сакуноў, верагодна, не вельмі даўно. Нават у цяперашні час коней у іх вельмі мала — адзін-два на гаспадарку.

Беларусы-сакуны, С. 164.

F 46-411

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911. (v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

Sakun's carriages are of the most primitive construction». Wheels» (cart) are spaced drabinki small carts with latticed sides) on simple home-made wheels, and so narrow that it is impossible for two riders sit themselves next to each other. The Sakuns ride on their cart, like on droshky (a kind of a light horse-drawn vehicle) with the legs dangling. But if the Sakun has to go to a nearby village to godfathers or to visit somebody, only then he pulls a thin wooden rib on the sides of drabinki into willow bail, twists the cart round with a rope in front and behind, then he sits himself in front and places his wife in the rear part and drives. Logs on the axes under the cart are called «sugolauni» and the side bars of the cart — «bily».

A sleigh is the same cart with latticed sides, but only on sledge runners, without a low wide sledge. At the same time, the front runners are almost not bent and mostly without wire bars. The Sakuns have no idea of a closed sleigh. The harness is still worse. A simple horse's collar without a breast band for the horse, a clamp for an ox and reins — that's the whole harness. Such indifference of a thrifty Sakun to the carriage and harness can only be explained by the fact that he hardly ever goes by horse, and works mainly on the oxen. The Sakuns probably got the horse not very long ago. Even now they have very few horses — one to two per household.

The Belarusian Sakuns. P. 164.

F 46–432

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911. (v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

Надзвычай маляўнічую групу складаюць часам у святочны дзень каля царквы прадстаўнікі розных абшчын, якія ўваходзяць у склад аднаго прыходу. У такой групе яскрава выдзяляюцца на фоне агульнай масы мясцовыя асаблівасці ў адзенні, якое быццам бы гаворыць само за сябе.

Признаки общинного быта на Полесье. С. V.

F 46–443

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць.

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

An extremely picturesque group is sometimes composed on a holiday near the church by members of different communities that make up one parish. In such a group there clearly stand out from the general mass the local peculiarities of dress, which seems to speak for itself.

Signs of life in the community in Palessie. P. V.

F 46–438

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г.
(в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911.
(v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–441

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).

A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911. (v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–445

Кірмаш. Вёска Дражын Бабруйскага павета. 1911 г. (в. Дражна, Старадарожскі раён, Мінская вобласць).
A fair. Village of Drazhyn in Babruisk uyezd. 1911. (v. Drazhna, Staryya Darohi district, Minsk region).

F 46–659

Дзяўчына Наста Іванова. Сяло Кульшчычы [Прапойскага павета] Магілёўскай губерні. 1911 г. (в. Кульшычы, Слаўгарадскі раён, Магілёўская вобласць).*

*Girl Nasta Ivanova. Village of Kulshychy [Prapoisk uyezd] in Mahilyow province. 1911. (v. Kulshychy, Slawharad district, Mahilyow region).**

Архіўныя крыніцы

1. Дакументы архіва Паўночна-Заходняга аддзела Імператарскага Рускага геаграфічнага таварыства // Бібліятэка Вільнюскага універсітэта, аддзел рукапісаў / Vilniaus Universiteto Biblioteka. Фонд 34 (VBU RS, F 34).
2. Фотаздымкі І.А. Сербова // Бібліятэка Вильнюскага універсітэта, аддзел рукапісаў / Vilniaus Universiteto Biblioteka. Фонд 46, адз. зах. 107, 113, 114, 119, 380, 393–426, 427–461, 462–496, 503–540, 541–613, 614 –720, 721–775, 1613–1666 (VBU RS, F 46).

Спіс літаратуры

1. Беларусы: У 8 т. Т. 3: Гісторыя этналагічнага вывучэння / В.К. Бандырчык; рэдкал.: В.К. Бандарчык і інш.; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; — Мінск: Беларуская навука, 1999. — 365 с.
2. Лабачэўская, В. «Мабыць я вельмі захапляюся Палессем...». Пра этнаграфічную спадчыну этнографа Ісака Сербава / В. Лабачэўская // ARCHE. — 2011. — № 3. — С. 28–51.
3. Лабачэўская, В. Аб фатаграфічнай спадчыне І.А. Сербава: зборы ў бібліятэцы Віленскага ўніверсітэта і Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь / В. Лабачэўская, Н. Саўчанка // Музейны веснік. Вып. 5 / укл. Н.У. Калымага, А.І. Ладзісаў, М.А. Плавінскі; Нац. гіст. музей Рэспублікі Беларусі. — Мінск: Артыя Груп, 2011. — С. 71–77.
4. Лабачэўская, В. Захавальнік Палескага музея Дзмітрый Георгіеўскі: да 75-годдзя адкрыцця музея ў Пінску / В. Лабачэўская. — Мінск: Тэхналогія, 2001. — 82 с.
5. Лабачэўская, В. Фотаэтнаграфічная калекцыя Ісака Сербава 1911-12 гадоў / В. Лабачэўская // Белорусский фотографический веб-альманах [Электронны рэсурс]. — 11.05.2011. — Рэжым доступу: http://www.photoscope.by/history/view/1770.html. — Дата доступу: 30.06.2012.
6. Лобачевская, О. Этнографическая фотография как источник музейной репрезентации традиционной культуры: вильнюсская фотоколлекция 1911–1912 гг. этнографа Исаака Сербова / О. Лобачевская // Музей і традыцыйная культура Беларусі : матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф., Гомель, 17–18 мая 2011 г. / рэд-кал.: С. В. Разанаў (гал. рэд.) [і інш.]. — Гомель, 2011. — С. 12–13.
7. Лабачэўская, В. Архіў забытай экспедыцыі В. Ластоўскага 1928 года па маршруце Слуцк — Асташкавічы /В. Лабачэўская // Культура і быт беларусаў у этнаграфічных даследаваннях і музейных калекцыях: матэрыялы Міжнар. навук. канф., Мінск, 7–8 чэрвеня 2012 г. / Ін-т мастацтвазн., этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі. — Мінск, 2012. — (знаходзіцца ў друку).
8. Лабачэўская, В. Прыгажуні стогадовай даўнасці / В. Лабачэўская, В. Лебедзева // Гомельская праўда. — 2012. — 22 чэрвеня. — С. 5.
9. Лобачевская, О. Коллекция фотографий белорусского этнографа Исаака Сербова в собрании отдела рукописей Вильнюсского университета: к вопросу об истории создания, атрибуции и датировке / О. Лобачевская // Vilniaus Universiteto Bibliotekos metraštis 2010. — Vilnius, 2010. — S. 90–121.
10. Палессе: фотаздымкі з дваццатых і трыццатых гадоў / Г. Рушчык пры супр. Г. Энгелькінг; Ін-т мастацтваў Польск. акадэміі навук, каф.-ра бел. культ. Ун-та ў Беластоку. — Варшава, 1999. — 256 с.

11. Палессе, якога не ведаем: фотаэтнаграфічная выстаўка. Брэст — Пінск — Кобрын — Мінск, сак. — верас. 1997 г. / прадм. В. Лабачэўскай. — Мінск, 1997. — 32 с.

12. Сербаў, І. Беларусы–сакуны / І. Сербов / Прад., пераклад і падрыхтоўка да друку А. Валахновіча // Полымя. — 2011. — № 8. — С. 158–170.

13. Сербов, И.А. По Дреговичской области летом 1911 г. / И.А.Сербов // Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского географического общества. Кн. 3. — Вильна, 1912. — С. 304–320.

14. Сербов, И.А. Поездка по Полесью летом 1912 г. / И.А. Сербов // Записки Северо-Западного отдела Императорского Русского географического общества. Кн. 4. — Вильна, 1914. — С. 70 –102.

15. Сербов, И.А. Признаки общинного быта на Полесье: полешуки / И.А. Сербов // Сб. отделения рус. языка и словесности Импер. Акад. Наук. — Петроград, 1915. — Т. XCIV, № 1. — С. I–XVII.

16. Сербов, И. А. Поездки по Полесью 1911 и 1912 года / И.А. Сербов / Изд. Северо-Западного отдела Имп. Рус. геогр. о-ва. Вильна: Тип. И. Завадского, 1914. — 51 с.

17. Сербов, И.А. Белорусы-сакуны / И.А. Сербов // Сб. отделения рус. языка и словесности Импер. Акад. Наук. — Петроград, 1915. — Т. XCIV, № 1. — С. 1–49.

18. Сербаў, І.А. Вічынскія паляне: матэрыяльная культура: этнаграфічны нарыс Беларускага Палесся / І.А. Сербаў / прадм. Т.А. Наваградскага, Я.А. Пясоцкай. Мінск: БФК, 2005. — 88 с.

19. Шашалевіч, А. Першая Усебеларуская выстаўка краязнаўчых фатаграфій і зарысовак / А. Шашалевіч // Наш край. — 1926. — № 6 — 7. — С. 3–10.

20. Цішчанка, І.К. З творчай спадчыны І.А. Сербава / І. К. Цішчанка // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. — 1974. — № 1. — С. 46–51.

21. Цішчанка, І. Акрылены Палессем (125 гадоў з дня нараджэння І.А. Сербава) / І. Цішчанка // Мастацтва. — 1996. — № 7. — С. 65–73.

22. Engelking, A. Józef Szymańczyk. Jestem fotografem Cz. 1/ A. Engelking. // Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. — 1992. — nr. 3/4. — S. 183–193;

23. Engelking, A. Józef Szymańczyk. Jestem fotografem. Cz. 2 / A. Engelking. // Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. — 1993. — n. 1. — S. 58–67.

24. Isaak Serbov // The Unfamiliar an Antropological Journal. — 2012. — Vol. 1. — № 2. — S. 52–55. // [Электронны рэсурс]. — 2012. — Рэжым доступу: http://journals.ed.ac.uk/unfamiliar/. — Дата доступу: 30.06.2012.

25. Louise Arner Boyd. Kresy. Fotografie z 1934 roku / wstęp Susan Gibson Mikoś. — Kraków: Znak, 1991.

26. Zofia Chomętowska. Fotografie z lat 1925 — 1939 / Pod. red. K. Puchała-Rojek. Фатаграфіі 1925 –1939 гадоў / Пад. Рэд. Караліны Пухала-Роек : Archeologia Fotografii. — Warszawa, 2011. — 272 s.

Archival sources

1. Documents from the archives of the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society / / Vilnius University Library, Manuscript Department // Vilniaus Universiteto Bibliotekos. Fund 34 (VBU RS, F 34).
2. Photos by I.A. Serbau / / Vilnius University Library, Manuscript Department / Vilniaus Universiteto Bibliotekos. Fund 46, items 107, 113, 114, 119, 380, 393–426, 427–461, 462–496, 503–540, 541–613, 614 –720, 721–775, 1613–1666 (VBU RS, F 46).

Literature

1. The Belarusians: in 8 volumes Volume 3: The history of ethnological research / V.K. Bandyrchyk; Editorial Board: V.K. Bondarchik and others, Institute of Arts, Ethnography and Folklore; — Minsk: Belaruskaya Navuka, 1999. — 365 p.
2. Labacheuskaya, V. «Perhaps, I'm very keen on Palessie...» On ethnographic heritage of ethnographer Isaac Serbau / O. Labacheuskaya / / ARCHE. — 2011. — No.3. — PP. 28–51.
3. Labacheuskaya, V. On the photographic heritage of I.A. Serbau: collections in Vilnius University Library and the National History Museum of the Republic of Belarus / O. Labacheuskaya, N. Savchanka / / Muzeyny Vesnik. No. 5 / incl. N.U. Kalymaga, A.I. Ladzisau, M.A. Plavinsky, Nat. Hist. Museum of the Republic of Belarus. — Minsk: Artiya Group, 2011. — PP. 71–77.
4. Labacheuskaya, V. Curator of the Polessky Museum Dmitry Georgievsky: to the 75th anniversary of the opening of the Museum in Pinsk / V. Labacheuskaya. — M.: Tekhnologia, 2001. — 82 p.
5. Labacheuskaya , V. Photoethnographic collection by Isaac Serbau of 1911–12 / V. Labacheuskaya / / Belarusian photographic web almanac [electronic resource]. — 11.05.2011. — Mode of access: http://www.photoscope.by/history/view/1770.html. — Date of access: 30.06.2012.
6. Labacheuskaya, V. Ethnographic photography as a source of museum representation of traditional culture: Vilnius photo collection of 1911–1912 by ethnographer Isaac Serbau / O. Lobachevskaya / / Museum and the traditional culture of Belarus: Materials of Intern. Scient. Pract. Conf., Homiel, May 17-18, 2011 / Editorial Board.: S.V. Ryazanov (ed.). [etc.]. — Homiel, 2011. — PP. 12–13.
7. Labacheuskaya, V. Archive of the forgotten Lastowski's expedition of 1928 en route Slutsk — Astashkovichy / V. Labacheuskaya / / Culture and life of the Belarusians in ethnographic studies and museum collections: Materials of Intern. Scient. Conf., Minsk, 7–8 June 2012/ Institute of Arts., Ethnography and Folklore of the National Academy of Sciences of Belarus. — Minsk, 2012. — (In press).
8. Labacheuskaya, V. Beauties a century ago/ V. Labachevskaya, V. Lebedzeva / / Gomelskaya Pravda. — 2012. — June 22. — P.5
9. Lobachevskaya, O. Photocollection by the Belarusian ethnographer Isaac Serbau in the Manuscript Department of Vilnius University: On the history of creation, attribution and dating / O. Lobachevskaya / / Vilniaus Universiteto Bibliotekos metrastis 2010. — Vilnius, 2010. — PP. 90–121.
10. Palessie: photos from the twenties and thirties / G. Rushchyk in cooperation with G. Engelking; Institute of Arts of the Polish Academy of Sciences, Department of Belarusian Culture, University of Białystok. — Warsaw, 1999. — 256 p.

11. Palessie that we do not know: photoethnographic exhibition. Brest — Pinsk–Kobryn — Minsk, March — September. 1997 / foreword by V. Labacheuskaya — Minsk, 1997. — 32 p.

12. Serbau, I. The Belarusian Sakuns / I. Serbau / Foreword, translation and preparation for printing by A. Valakhnovich / / Polymya. — 2011. — No. 8. — PP. 158–170.

13. Serbov, I. A. Through the Dregovichs' area in the summer of 1911. I.A. Serbov / / Notes of the Northwesern Branch of the Imperial Russian Geographical Society. Book 3 — Vilna, 1912. — PP. 304–320.

14. Serbov, I.A. The trip to Palessie in the summer of 1912 / I.A. Serbov / / Notes of the Northwestern Branch of the Imperial Russian Geographical Society. Book 4 — Vilna, 1914. — PP. 70–102.

15. Serbov, I.A. The signs of community life in Palessie: the Paleshuks / I.A. Serbov/ / Collection of the Russian Language and Literature Department of the Imperial Academy of Sciences. — Petrograd, 1915. — Vol. XCIV, No. 1. — P. I–XVII.

16. Serbov, I.A. The trips to Palessie in 1911 and 1912 / I.A. Serbov / Publ.House of the Northwestern Branch of the Imp. Geogr. Society. Vilna: I.Zavadski Printing House, 1914. — 51 p.

17. Serbov, I.A. The Belarusian Sakuns / I.A. Serbov / / Collection of the Russian Language and Literature Department of the Imperial Academy of Sciences. — Petrograd, 1915. — Vol. XCIV, No. 1. — PP. 1–49.

18. Serbau, I.A. The Vilchyn's Palyans: material culture: ethnographic sketch of Belarusian Palessie / I.A. Serbau / foreword by T.A. Navagradsky, E.A. Pyasotskaya. Minsk: BFC, 2005. — 88 p.

19. Shashalevich, A. The First All-Belarusian exhibition of local history photographs and sketches / A. Shashalevich / / Nash Krai. — 1926. — No. 6–7. — PP. 3-10.

20. Tsishchanka, I.K. From the creative heritage of I. A. Serbau / I. K. Tsishchanka / / Pomniki gistoryi i kultury Belarusi (Monuments of History and Culture). — 1974. — No.1. — PP. 46–51.

21. Tsishchanka, I. Inspired by Palessie (to the 125th anniversary of I.A. Serbau) / Tsishchanka / / Mastatstva. — 1996. — No.7. — PP. 65–73.

22. Engelking, A. Józef Szymańczyk. Jestem fotografem / A. Engelking. Cz.1 // Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. — 1992. — No.3/4. — PP. 183–193;

23. Engelking, A. Józef Szymańczyk. Jestem fotografem. Cz. 2 / A. Engelking. // Polska Sztuka Ludowa. Konteksty. — 1993. — n. 1. — S. 58–67.

24. Isaak Serbau / / The Unfamiliar an Antropological Journal. — 2012. –Vol.1 — No. 2. — PP. 52–55. / / [Electronic resource]. — 2012. — Mode of access: http://journals.ed.ac.uk/unfamiliar/. — Date of access: 30.06.2012.

25. Louise Arner Boyd. Kresy. Fotografie z 1934 roku / wstęp Susan Gibson Mikoś. — Kraków: Znak, 1991.

26. Zofia Chomętowska. Fotografie z lat 1925–1939 / Pod. red. K. Puchała-Rojek. Photos of 1925–1939 years / Edited by Carolina Puhala-Royek: Archeologia Fotografii. — Warszawa, 2011. — 272 p.

Мінск

Дзень белай кветкі — дабрачынная акцыя, збор сродкаў на барацьбу з сухотамі. У Мінску ўпершыню праводзілася 6 мая 1911 г. Збор сродкаў адбываўся на цэнтральных вуліцах горада — Захар'еўскай (цяпер праспект Незалежнасці) і Губернатарскай (цяпер вул. Леніна), у Губернатарскім садзе, Аляксандраўскім скверы, установах, фабрыках, тэатрах прадстаўнікамі дабрачынных таварыстваў з кошыкамі белых кветак — рамонкаў з белай паперы. Лозунгі заклікалі: «Купіце 6-га мая кветку за 5 кап. на барацьбу з сухотамі ў Мінску». Гараджане прычэплівалі кветкі на адзенне. Да акцыі далучыліся гарадскія ямшчыкі: яны аздаблялі сябе і свае экіпажы вялікімі белым кветкамі з паперы і тканіны. Найбольш багата убраныя экіпажы атрымлівалі найбольшыя ахвяраванні. Сабраныя сродкі гарадскія улады накіравалі на дапамогу хворым: былі набыты медыкаменты, адзенне для сухотных хворых.

г. Барысаў Барысаўскі р-н Мінская вобласць

Від г. Барысава з паўднёвага боку. На заднім плане бачны Свята-Васкрасенскі сабор (ці сабор Уваскрашэння Гасподня). 1874 г.

в. Упірэвічы Барысаўскі р-н Мінская вобласць

Царква Святой Троіцы. 1739 г. (не захавалася).

в. Турэц Чэрвеньскі раён Мінская вобласць

Царква Святога Міколая Цудатворца (не захавалася).

в. Лучнікі Слуцкі раён Мінская вобласць

Выбранцы — вайскова-служылая група сельскага насельніцтва ў Польшчы, Беларусі і Літве ў XVI–XVIII стст. Упершыню слуцкія выбранцы згадваюцца ў дакуменце 1619 г. Яны насялялі вёскі Агароднікі, Бранавічы, Варкавічы, Лучнікі, Падзёры, Сярагі. Для вайсковай службы адбіралі самых моцных, прыгожых і здольных мужчын з дробнай шляхты, вольных людзей і сялян. За вайсковую службу выбранцы атрымлівалі «ў вечнасць» зямлю. Князь Багуслаў Радзівіл загадаў жаніць сваіх выбранцаў на прыгожых і высокіх дзяўчынах з прыгонных сялянак Слуцкага княства, каб мець у сваім войску рослых і адборных салдат. З таго часу «выбранцы» жаніліся на «выбранках». Пасля далучэння Беларусі да Расійскай імперыі і скасавання слуцкага гарнізона Дамінік Радзівіл у 1808 г. намагаўся перавесці выбранцаў на паншчыну, што выклікала іх бунт. Частка выбранцаў даказала свае правы на дваранства, іншыя — на вольнасць. У 1811 г. яны былі залічаны ў разрад вольных хлебаробаў, аднак іх зямля належала памешчыку — спадкаемцу Радзівіла кн. Вітгенштэйну. У 1846 г. Слуцк і землі 6 выбранецкіх вёсак былі выкуплены дзяржавай. У 1868 г. выбранцы, спрабуючы замацаваць свае правы на зямлю, патрабавалі вылучыць іх вёскі ў асобную воласць, не жадаючы быць у адной воласці з былымі прыгоннымі сялянамі. Некаторыя выбранцы, што захавалі старыя граматы, былі адноўлены ў правах дваранства, іншыя засталіся дзяржаўнымі сялянамі. Да пачатку XX ст. выбранцы захоўвалі спецыфічныя рысы побыту.

На фотаздымках адлюстраваны жаночы касцюм выбранак пачатку XX ст., які вызначаны ў літаратуры як «слуцкі строй», жылыя і гаспадарчыя пабудовы, рыбацкія прылады, рамесныя заняткі.

Літаратура: Энцыклапедыя Вялікае Княства Літоўскае. У 2-х т. Т. І: Абаленскі — Кадэнцыя / Рэд. : Г. Пашкоў (гл. рэд.) [і інш.]. — Мінск: БелЭн, 2005. — С. 468; Грицкевич, А.П. Материалы из истории слуцких выбранцев как источник по крестьянской генеалогии // Советское славяноведение. — 1973. — № 5. — С. 60–64.

в. Грыцэвічы Клецкі раён Мінская вобласць

Жанчыны ў адзенні, якое вызначана як «ляхавіцкі строй», у галаўных уборах чапцах — «каптурах».

в. Хатынічы Ганцавіцкі раён Брэсцкая вобласць

Царква Успення Прасвятой Багародзіцы. 1868 г. (была разабрана ў 1980–1990-я гг.).

в. Выганашчы Івацэвіцкі раён Брэсцкая вобласць

Канал Агінскага (Агінскі канал, Днепра-Нёманскі канал), пабудаваны ў 1767–1783 гг., злучае рэкі Ясельда (басейн Прыпяці) і Шчара (басейн Нёмана). Складаецца з двух частак, якія пачынаюцца з возера Выганашчанскае.

г.п. Целяханы Івацэвіцкі раён Брэсцкая вобласць

Лайба — назва драўляных парусных судоў для перавозкі грузаў.

г. Пінск

У комплексе будынкаў езуіцкага кляштара — калегіуме і кафедральным касцёле з 1800 па 1918 гг. размяшчаўся мужчынскі праваслаўны Багаяўленскі манастыр. Касцёл быў разбураны ў 1955 г. У будынку калегіума з 1996 г. размешчаны Музей Беларускага Палесся. (F 46–621)

Са званіцы касцёла зроблены фотаздымкі гандлёвай плошчы (гандлёвыя рады разбураны разам з касцёлам у 1950-я гг.) і цэнтральнай вуліцы (вул. Савецкая). (F 46–626, 627)

Саборная царква Святога Вялікамучаніка Фёдара Цірана, былы касцёл дамініканаў, 1787 г. (не захаваўся). (F 46–622)

в. Пінкавічы Пінскі раён Брэсцкая вобласць

Галаўны убор жанчын складаецца з цвёрдай асновы — «кробачкі», сшытай з жгутаў саломы або балотнай травы «сітніку», на якую нацягнуты плецены ажурны чапец.

в. Марочнае Зарэчнянскі раён Ровенская вобласць

Царква Святой Святой Параскевы Пятніцы (колішняя грэка-каталіцкая). 1815 г.

г.п. Любашоў Любашоўскі раён Валынская вобласць

Касцёл кляштара піяраў (1745–1762) з фрэскамі Л. Гюбета. Разбураны ў гады Другой сусветнай вайны. (F 46 — 709)

Уязная брама XVIII ст. ў сядзібу кн. М. Вішнявецкага, якая ўключала парк і палац. З 1754 г. маёнтак належаў Я. Чарнецкаму, нашчадкі якога валодалі ім да Другой сусветнай вайны. У другой палове XIX ст. фасад барочнай брамы быў перароблены ў стылі класіцызму. Брама і рэшткі парку на беразе р. Стаход захаваліся да нашага часу. (F 46 — 693)

в. Вулька Рэчыцкая Зарэчнянскі раён Ровенская вобласць (не існуе)

Яшчэ адзін фотаздымак з в. Вулька Рэчыцкая з відам мясцовай царквы захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь ў Мінску.

в. Лемяшэвічы Пінскі раён Брэсцкая вобласць

Царква Раства Прасвятой Багародзіцы. 1893 г.

в. Вуйвічы Пінскі раён Брэсцкая вобласць

Царква Святога прарока Ільлі. 1788 г. (званіца не захавалася).

в. Тырвовічы Пінскі раён Брэсцкая вобласць

Царква Пакрава Прасвятой Багародзіцы (адноўлена ў 1992 г.). (F 46 — 710)

Яшчэ адзін здымак з гэтай вёскі захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь у Мінску.

в. Плотніца Столінскі раён Брэсцкая вобласць

Царква Пакрава Прысвятой Багародзіцы. 1875 г.

Адлюстраваны **радзінна-хрэсбінны звычай**, калі бабка-павітуха, ідучы ў адведкі — «выведкі» да парадзіхі, гатавала кашу з мёдам, маслам і іншымі дадаткамі. На фотаздымку ў руках жанчыны бачым гарш-

чок з кашай, увязаны ў палатняны ручнічок — «трапкач» і неравязаны тканым поясам. На святочным абедзе адбываўся торг за кашу. Гаршчок з бабінай кашай заставаўся ў самага шчодрага (звычайна гэта быў кум) госця. Ён разбіваў гаршчок на шчасце нованароджанаму і частаваў усіх кашай на чарапку. (F 46 — 701)

в. Радчыцк Столінскі раён Брэсцкая вобласць

Царква Раства Прасвятой Багародзіцы. 1841 г.

в. Гарадная Столінскі раён Брэсцкая вобласць

Царква Святой Троіцы (колішняя грэка-каталіцкая). XVIII ст. (званіца не захавалася). (F 46 — 509)

Царква Святога Мікалая. 1914 г. Разбурана ў гады Другой сусветнай вайны. Адноўлена ў ранейшым выглядзе жыхарамі вёскі ў 1999 г. (F 46 — 631)

г. Давыд-Гарадок Столінскі раён Брэсцкая вобласць

Мяшчанкі Давыд-Гарадка насілі **галаўны ўбор** асаблівай формы, які меў назву **«галава»**. Ён складаўся з цвёрдай асновы рагацістай формы, пакрываліся з пераду палатном з вышыўкай, і абкручваліся тонкай паўпразрыстай наметкай — «сярпанкам». На пачатку XX ст. такі галаўны ўбор ужо выйшаў з ужытку і захоўваўся толькі ў адзенні старых жанчын. Іншай асаблівасцю строю мяшчанак Давыд-Гарадка з'яўляецца ўжыванне пакупных шаўковых тканін, шырокіх паясоў — «кушакоў», вялікай колькасці караляў і нагрудных упрыгожванняў — металічных крыжоў мясцовай работы.

г. Тураў Жыткавіцкі раён Гомельскай вобласці

Епіскапскі Барысаглебскі манастыр быў заснаваны Кірылам Тураўскім ў сярэдзіне XII ст. Драўляная царква, якая знаходзілася на самым высокім месцы старажытнага манастыра ў пачатку XX ст., да нашага часу не захавалася. Цяпер тут стаіць драўляны аброчны крыж. Пры ўваходзе на Барысаглебскія могілкі ў 1980-я гг. была пабудавана драўляная, а ў 2005 г. цагляная капліца Святых Барыса і Глеба.

г. Петрыкаў Гомельская вобласць

На заднім плане сцэн на кірмашы бачна царква Узнясення Гасподняга, 1890 г. Храм быў зачынены ў 1930-я гг. У 1991 г. вернуты вернікам.

в. Барыскавічы Мазырскі раён Гомельскай вобласці

Драўляная **царква** згадваецца з 1795 г. Імаверна яна была пабудавана уладальнікамі вёскі кн. Аскеркамі.

в. Вялікія і Малыя Аўцюкі Калінкавіцкі раён Гомельская вобласць

Царква Святой Параскевы пабудавана ў 1849 г. на месцы старой драўлянай царквы. Разбурана ў 1943 г. У 2011 г. царква ў в. Вялікія Аўцюкі адноўлена з цэглы і асвечана ў гонар Святога Вялікамученніка Георгія Пабеданосца.

в. Даманавічы Калінкавіцкі раён Гомельская вобласць

На фотаздымку зафіксаваны момант продажу белаглінянага посуду з роспісам ангобам, прывезенага ўзімку вазамі з ганчарнай вёскі Гарадная (Столінскі раён, Брэсцкая вобласць). Праз вёску праходзіў тракт з Валыні на Рагачоў, якім карысталіся гараднянскія ганчары, пераадольваючы з сваім гліняным таварам адлегласць больш за 200 км.

г. Хойнікі Гомельская вобласць

Капліца ў неагатычным стылі на могілках была пабудавана над сямейным склепам Прозараў да 1862 г. За ёй відаць курган, у якім у 1831 г. была перазахавана жонка Караля Прозара Людвіка з роду кн. Шуйскіх, якая памерла ў 1828 г. і першапачаткова была пахавана ў уніяцкай царкве вёскі Вялікі Бор. Курган з'яўляецца дакладнай копіяй кургана, насыпанага пад Варшавай у гонар Тадэўша Касцюшкі. Усыпальня была разрабавана ў 1882 г. і канчаткова разбурана ў 1965 г. У кургане побач з жаночымі астанкамі знайшлі бутлю урэцкага шкла з пергаментам, прысвечаным нябожчыцы і манетамі (цяпер захоўваюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі ў Мінску). (F 46 — 491)

Царква Пакрава Багародзіцы. 1863 г. (не захавалася). Будавалася Уладзіславам Празорам як касцёл у неагатычным стылі ў 1859–1862 гг. Заканчэнне будаўніцтва касцёла было забаронена ўладамі ў сувязі з паўстаннем 1863—1864 гг. (F 46–380)

Князі Шуйскія валодалі Хойнікамі да 1782 г., калі ў пасагу кн. Людвігі з роду Шуйскіх яны перайшлі да Караля Празора. (F 46–748)

Літаратура: Виноградов, Д. Хойникщина: легенды, события, люди. — Мінск: Літаратура і мастацтва, 2010.

г.п. Васілевічы Рэчыцкі раён Гомельская вобласць

Васілевіцкая аднакласная царкоўна-прыходская школа існавала пры Святамікольскай царкве. З 1866 г. дзейнічала таксама народнае вучылішча.

г. Рэчыца Гомельская вобласць

Царква Свяціцеля Мікалая. 1897 г. (не захавалася).

в. Горваль Рэчыцкі раён Гомельская вобласць

Царква Святой Троіцы, пабудавана не пазней 1792 г., у 1856 г. была адрамантавана на сродкі ўладальніцы мястэчка памешчыцы Халадоўскай (не захавалася).

в. Жыцін Асіповіцкі раён Магілёўская вобласць

Лавы — мясцовая назва вуліцы ці гаці, якая злучае два канцы вёскі. Яшчэ адзін зімовы фотаздымак 1911 г. з гэтай вёскі захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь у Мінску. (F 46 — 415)

Рассяленне сялян з вёсак на хутары адбывалася ў выніку сталыпінскай аграрнай рэформы ў Расіі, якая атрымала назву па імені П.А. Сталыпіна — старшыні царскага ўраду (Савета Міністраў). Рэформа вяла да разбурэння сялянскай абшчыны і стварэння шырокай праслойкі эканамічна незалежных заможных сялян. Выходзячы з абшчыны, селянін атрымліваў ва ўласнасць зямлю на асобным хутары. Ён павінен быў разабраць і перавезці на хутар хату, гумно, хлявы і іншыя гаспадарчыя пабудовы, сабраць іх на новым месцы. На хутары трэба было выкапаць калодзеж, падвесці дарогу. У 1907 — 1914 гг. ў беларускіх губернях толькі 12% ўсіх сялянскіх двароў стварылі хутарскія гаспадаркі. Найбольш актыўна перасяляліся на хутары заможныя сяляне. (F 46–1616)

в. Крынкі Асіповіцкі раён Магілёўская вобласць

Царква ў гонар Маткі Боскай Крынскай пабудавана пасля 1897 г. (не захавалася). (F 46–435)

Яшчэ два зімовых фотаздымкі 1911 г. захоўваюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь у Мінску. (F 46–458).

в. Птушычы Асіповіцкі раён Магілёўская вобласць

Тры іншых фотаздымкі, зробленыя ў той жа час ў гэтай вёсцы захоўваюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь у Мінску.

в. Шчыткавічы Старадарожскі раён Мінская вобласць

Фотаздымкі з відам гарадзішча — «гарадка» і святога месца — прошчы каля в. Шчыткавічы захоўваюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь у Мінску.

в. Дражна Старадарожскі раён Мінская вобласць

На пачатку XX ст. жанчыны ў вёсках сакуноў захоўвалі яшчэ свае традыцыйныя строі. Такі **комплекс адзення** ў літаратуры носіць назву «пухавіцкі», або «старадарожскі» «строй». Ён адметны багатай геаметрычнай арнаментацыяй сарочак, фартухоў і намітак. Старадарожскія наміткі аздоблены рознымі на кожным канцы вышыванымі ўзорамі. Яны павязваліся на галаве паверх чапца і круглай цвёрдай лубяной асновы — «бячэйкі». (F 46–420)

в. Кульшычы Слаўгарадскі раён Магілёўская вобласць

У в. Кульшычы І.А. Сербаў нарадзіўся. Яшчэ 10 фотаздымкаў з гэтай вёскі, большасць з якіх зроблена ўзімку 1911 г., захоўваюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусі ў Мінску.

Minsk

White Flowers Day is a charity event, raising money to fight with tuberculosis. In Minsk, it was held for the first time on May 6, 1911. Fund-raising was carried out in the central streets of the city - Zakharyeuskaya (now Nezalezhnastsi Avenue), and Gubernatarskaya (now Lenina Str.) in the Gubernatarsky Garden, Alyaksandrausky Square, institutions, factories and theatres by representatives of charities with baskets of white flowers — daisies of white paper. Slogans called: »Buy flower for 5 kopecks on 6th May to fight with tuberculosis in Minsk». Townspeople pinned flowers on to their clothing. The action was supported by city coachmen: they adorned themselves and their carriages with big white flowers made of paper and fabric. Most richly adorned carriages received the largest donation. The collected funds were sent by the city authorities to help the sick: medicines and clothes for tubercular patients were acquired.

town of Barysaw Barysaw district Minsk region

The view of the town of Barysaw from the south. In the background it is seen the Holy Resurrection Cathedral (or Cathedral of the Resurrection of the Lord). 1874.

v. Uperevichy Barysaw district Minsk region

The Church of the Holy Trinity. 1739. (lost).

v. Turets Cherven district Minsk region

The Church of St. Nicholas the Wonderworker (lost).

v. Luchniki Slutsk district Minsk region

Vybrantsy (the selected, favourites, military rural elite) is a group of military servitors among rural population in Poland, Belarus and Lithuania in XVI–XVIII centuries. Slutsk vybrantsy were first mentioned in the document of 1619. They inhabited the villages of Aharodniki, Branavichy, Varkavichy, Luchniki, Padzyory and Syarahi. For military service there were selected the most powerful, beautiful and capable men from the petty gentry, free people and peasants. For their military service they were granted the land to full ownership. Prince Boguslaw Radziwill ordered to marry his vybrantsy to beautiful and tall girls of peasant serfs of Slutsk Principality so that to have tall and selected soldiers in his army. Since that time »vybrantsy» married «vybrankas» After Belarus became part of the Russian Empire and Slutsk garrison was abolished, in 1808 Dominik Radziwill tried to transfer the vybrantsy to corvée, which caused their riot. Part of the vybrantsy proved their rights to the nobility, the other — to freedom. In 1811, they were admitted into the category of free cultivators, but their land was owned by the landlord — the successor of Radziwill, Prince Wittgenstein. In 1846, Slutsk and 6 vybrantsy's villages were bought by the state. In 1868, the vybrantsy tried to secure their land rights, required to allocate their villages into a separate volast, not wanting to be in the same volast with former serfs. Some vybrantsy that kept the old certificates were reinstated nobility, others remained state peasants. By the early XX century the vybrantsy preserved specific features of everyday life.

On the photos there is a vybranka's female costume of the early XX century, which is defined in the literature as a «Slutsk costume», residential and farm buildings, fishing gear and crafts.

References: Encyclopedia of the Grand Duchy of Lithuania. In 2 vol. Vol. I: Abalensky — Cadence / Edited : G. Pashkou (Chief Editor) [etc.] . — Minsk: BelEn, 2005. — P. 468; Gritskevich, A.P. Materials from the history of Slutsk vybrantsy as a source for peasant genealogy // Sovietskoye slavyanovedenie. — 1973. — No. 5. — PP. 60–64.

v. Hrytsevichy Kletsk district Minsk region

Women in dress, which is defined as a «Lyakhavichy costume», in headdress caps (hoods) — «kapturs».

v. Khatynichy Hantsavichy district Brest region

The Church of the Assumption of the Blessed Virgin. 1868. (It was demolished in the 1980s — 1990s.).

v. Vyganashchy Ivatsevichi district Brest region

Oginski Canal (Oginski Canal, the Dnieper-Neman Canal), which was built in 1767–1783, connects the Yaselda River (the Prypiat basin) and the Shchara River (the Neman basin). It consists of two parts starting with Lake Vyganashchanskaye.

Urban-type settlement of Tselyahany Ivatsevichy district Brest region

Laiba is the local name of wooden sailing vessels to transport goods.

Town of Pinsk

The complex of buildings of the Jesuit monastery — Collegium and Catholic Cathedral — from 1800 to 1918 housed the male Orthodox Monastery of the Epiphany. The Cathedral was destroyed in 1955. Since 1996, the Museum of the Belarusian Palessie has been in the building of the Collegium. (F 46– 621)

From the bell tower of the Cathedral there were taken photos of the market square (the stalls were destroyed along with the Cathedral in the 1950s) and the main street (Savetskaya Street). (F 46–626, 627)

The Cathedral Church of the Holy Great Martyr Theodore the Tyron, a former church of the Dominicans, 1787. (lost). (F 46–622)

v. Pinkavichy Pinsk district Brest region

Headdress of women consists of a solid foundation — «krobachki» made of bundles of straw or marsh grass «sitnik», on which a delicate woven cap is put.

v. Marochnaye Zarichne region Rivne region

The Church of the Holy Saint Paraskeva (former Greek Catholic church). 1815.

Urban-type settlement of Lyubashev Lyubashev district Volyn region

The entrance gate of XVIII cent. to the estate of Prince Vishnevetsky, which included a park and a palace. Since 1754, the estate belonged to J. Chernetsky, whose descendants owned it until the Second World War. In the second half of XIX cent. the facade of the Baroque gate was rebuilt in the classical style. The gate and the grating of the park on the bank of the River Stakhod retained to this day. (F 46–693)

The Church of the Monastery of Piarists (1745–1762) with frescoes by L. Gyubet. Destroyed during the Second World War. (F 46–709)

v. Vulka Rechytskaya Zarichne region Rivne region (does not exist)

Another picture from v. Vulka Rechytskaya with views of the local church is kept in the National History Museum of the Republic of Belarus in Minsk.

v. Lemyashevichy Pinsk district Brest region

The Church of the Nativity of the Blessed Virgin. 1893.

v. Vuyvichy Pinsk district Brest region

The Church of the Holy Prophet Elias. 1788. (The bell is lost).

v. Tyrvovichy Pinsk district Brest region

The Church of Protection of the Blessed Virgin (restored in 1992).

Another picture from this village is kept in the National History Museum of the Republic of Belarus in Minsk.

v. Plotnitsa Stolin district, Brest region

The Church of Protection of the Blessed Virgin. 1875.

It reflects **the birth and christening custom**, when the midwife grandmother, going to advedki — «vydvedki» (a traditional custom of visiting a family after the birth of a child, usually with gifts) to a new mother, cooked porridge with honey, butter and other additives. On the photo one can see in the hands of women a pot of porridge tied up in a linen towel — «trapkach» and tied with a woven waistband. At a festive dinner trades for porridge took place. The pot of grandmother's porridge was given to the most generous (usually it was the godfather) guest. He broke the pot for good luck of the newborn and treated all with porridge on potsherds.

v. Radchytsk Stolin district Brest region

The Church of the Nativity of the Blessed Virgin. 1841.

v. Haradnaya Stolin district Brest region

The Holy Trinity Church (the former Greek-Catholic church). XVIII cent. (The bell is lost). (F 46–509)

The Church of St. Nicholas. 1914. Destroyed during the Second World War. Rebuilt in its prior form by the villagers in 1999. (F 46–631)

Town of Davyd-Haradok Stolin district Brest region

Petty bourgeois women of Davyd-Haradok wore a **headdress** of a special form, called **«halava»** (head). It consisted of a hard horn-like foundation, was covered with embroidered cloth and were wound around with a thin translucent namitka (headdress of a married peasant woman) — «syarpanak». In the early XX century such headgear went out of use and maintained only in the clothes of old women. Another feature of the costume of petty bourgeois women of Davyd-Haradok is the use of purchased silk fabrics, wide waistbands — «kushak» (sash), and a large number of beads and breast ornaments — metal crosses of local work.

Town of Turaw Zhytkavichy district Homiel region

Saints Boris and Gleb Episcopal Monastery was founded by Cyril of Turaw in the middle of XII cent. The wooden church, which was located on the highest point of the ancient monastery in the early XX century, was lost before our time. Now here there is a wooden cross to pay tribute to it. At the entrance to the Boris and Gleb Monastery's cemetery in the 1980s there was built a chapel of wood, and in 2005 a brick chapel of Saints Boris and Gleb.

Town of Pyetrykaw Homiel region

In the background of fair scenes there can be seen **the Church** of the Ascension of Our Lord, 1890. The Church was closed in the 1930s. In 1991 it was returned to the believers.

v. Baryskavichy Mazyr district of Homiel region

The **wooden church** was first mentioned in 1795, it was built probably by the owners of the village — Princes Askerki.

v. Vyalikiya and Malyya Awtsyuki Kalinkavichy district Homiel region

The Church of St. Paraskeva was built in 1849 on the site of an old wooden church. Destroyed in 1943. In 2011, the Church in v. Vyalikiya Awtsyuki was restored in brick and consecrated in honour of St. George the Victorious.

v. Damanavichy Kalinkavichy district Homiel region

The photo recorded the time of selling dishes of white clay with engobe painting, brought in winter by carts from the pottery village of Haradnaya (Stolin district, Brest region). Through the village there is the road from Volyn to Rahachow, used by potters from Haradnaya, covering with their clay products the distance of over 200 km.

Town of Khoiniki Homiel region

A Chapel in the neogothic style in the cemetery was built over the Prozars' family crypt before 1862. Behind it, a mound is visible, where in 1831 Karal Prozar's wife, Ludwiga from the Shuisky family, was reburied. She died in 1828 and was originally buried in the Uniate Church of the village of Vyaliki Bor. The mound is an exact copy of the mound scattered near Warsaw in honour of Tadeusz Kosciuszko. The burial vault was plundered in 1882 and finally destroyed in 1965. In the mound next to the female remains, there was found a bottle of Urechcha's glass with parchment dedicated to the deceased and coins (now kept in the National History Museum in Minsk). (F 46–491)

The Church of Protection of the Blessed Virgin. 1863. (Lost). Vladislav Prazor built it as a Catholic church in neogothic style during 1859–1862. To complete the construction of the church was banned by the authorities in connection with the rebellion in 1863–1864. (F 46–380)

Princes Shuisky owned Khoiniki until 1782, when as the dowry of Princess Ludwiga from the Shuisky family it went to Karal Prazor. (F46–748)

References: Vinogradov, D. Khoinikshchina: legends, events, people. — Minsk: Litaratura i Mastatstva (Literature and Art), 2010.

Urban-type settlement of Vassilevichy Rechytsa district Homiel region

Vassilevichy one-year parochial school existed at Svyatamikolskaya Church. Since 1866 there was also a popular school.

Town of Rechytsa Homiel region

The Church of St. Nicholas. 1897. (lost).

v. Horval Rechytsa district Homiel region

The Holy Trinity Church was built no later than in 1792. In 1856, it was renovated at the expense of the owner of the town — landowner Haladouskaya. (lost).

v. Zhytsin Asipovichy district Mahilyow region

Resettlement of peasants from villages to farmsteads occurred as a result of the Stolypin agrarian reform in Russia, which was called by the name of P. Stolypin — Chairman of the tsarist government (Council of Ministers). The reform led to destruction of the peasant community and creation of a broad stratum of wealthy economically independent peasants. By leaving the community, the farmer received in the ownership land on a separate farm. He had to disassemble and remove his house, barn, sheds and other outbuildings to the farm, assemble them in a new place. On the farm it was necessary to dig a well and render the roadway. In 1907–1914, in Belarusian provinces only 12% of all peasant households created farmsteads. Village wealthy peasants most actively migrated to farmsteads. (F 46–1616)

v. Krynki Asipovichy district Mahilyow region

The Church in honour of Our Lady of Krynki was built after 1897. (lost).

Two more photos of winter 1911 are kept in the National Museum of History of the Republic of Belarus in Minsk. (F 46–458).

Another photo of winter 1911 from this village is kept in the National Museum of History of the Republic of Belarus in Minsk. (F 46–415)

v. Ptushychy Asipovichy district Mahilyow region

Three other photos taken at the same time in this village are kept in the National History Museum of the Republic of Belarus in Minsk.

v. Shchytkavichy Staryya Darohi district Minsk region

The photos of view of the settlement — «town» and the holy place — proshcha (place having extraordinary force) near v. Shchytkavichy is kept in the National History Museum of the Republic of Belarus in Minsk.

v. Drazhna Staryya Darohi district Minsk region

In the early XX century women in the Sakun's villages still retained their traditional outfits. This **complex of clothes** is called in the literature «pukhavitsky» or «staradarozhski» «stroy» (costume). It is notable for the rich geometric ornamentation of shirts, aprons and namitki. Namitki from Staryya Darohi are trimmed with different embroidered patterns on each end. They were tied on the head over a cap and a circular hard bast foundation — «byacheyka» (F 46–420)

v. Kulshychy Slawharad district Mahilyow region

In the village of Kulshychy I.A. Serbau was born. 10 more pictures of this village, most of which were made in the winter of 1911, are kept in the National Museum of History of the Republic of Belarus in Minsk.

Брэсцкая вобласць

Ганцавіцкі раён
Раздзялавічы . 139
Хатынічы 129
Івацэвіцкі раён
Выганашчы . 143
Целяханы 148
Лунінецкі раён
Язвінкі
Ляхавіцкі раён
Старыя ці Новыя Буды 124
Куляні (нежыл.) 119
Куршынавічы. 121
Мядзведзічы . 111
Пінскі раён
Вуйвічы . . 213
Вялікая і Малая Вулька 161
Лемяшэвічы 211
Пінкавічы 157
Пінск . 152
Тырвовічы 232
Хойна . 162
Столінскі раён
Асаўцы 241
Гарадная . 247
Давыд-Гарадок 269
Плотніца 237
Радчыцк 243

Гомельская вобласць

Жлобінскі раён
Красны Бераг. 388
Жыткавіцкі раён
Тураў . 277
Калінкавіцкі раён
Вялікія Аўцюкі 299
Даманавічы . 312
Малыя Аўцюкі 299
Прудок 314
Рудня . 371
Юравічы 413
Мазырскі раён
Барыскавічы . 295
Прудок 293
Петрыкаўскі раён
Петрыкаў 286
Рэчыцкі раён
Васілевічы 319
Горваль 334
Восаў . . . 338
Святое (Першамайск) 335
Рэчыца . 330

Brest region

Hantsavichy district
Razdzyalavichy
Khatynichy
Ivatsevichy district
Vyganashchy
Tselyahany
Luninets district
Yazvinki
Lyakhavichy district
Budy
Kulyani (non-residential)
Kurshynavichy
Myadzvedzichy
Pinsk district
Vuyvichy
Vyalikaya and Malaya Vulka
Lemyashevichy
Pinkavichy
Pinsk
Tyrvovichy
Khoyna
Stolin district
Asautsy
Haradnaya
Davyd-Haradok
Plotnitsa
Radchytsk

Homiel region

Zhlobin district
Krasny Berag
Zhytkavichy district
Turaw
Kalinkavichy district
Vyalikiya Awtsyuki
Damanavichy
Malyya Awtsyuki
Prudok
Rudnya
Yuravichy
Mazyr district
Baryskavichy
Prudok
Pyetrykaw district
Pyetrykaw
Rechytsa district
Vassilyevichy
Horval
Vosaw
Svyatoye (Piershamajsk)
Rechytsa

Узнаж . 336
Шупейкі 359
Светлагорскі раён
Заходы 354
Парычы . . . 380
Семак (далучана да в. Гамза) 384
Язвін . . 378
Якімава Слабада 364
Яланы . 362
Хойніцкі раён
Хойнікі 317

Магілёўская вобласць

Асіповіцкі раён
Жыцін 390
Крынкі 408
Птушычы 411
Язвінка 419
Слаўгарадскі раён
Кульшычы 440

Мінская вобласць

Барысаўскі раён
Барысаў 64
Студзёнка 65
Упірэвічы 66
Хаўхаліца 67
Капыльскі раён
Грозава 69
Клецкі раён
Грыцэвічы 107
Мінскі раён
Мінск . 52
Слуцкі раён
Бліжнія ці Дальнія Бандары. 97
Бранавічы 99
Варкавічы . . 94
Вялікі і Малы Падзер 102
Лучнікі 72
Прошчыцы 105
Старадарожскі раён
Дражна 421
Шчыткавічы . 420
Уздзенскі раён
Чурылава 58
Чэрвеньскі раён
Турэц . 68

Uznazh
Shupeiki
Svetlahorsk district
Zakhody
Parychy
Semak (attached to the village of Hamza)
Yazvin
Yakimava Slabada
Yalany
Khoiniki district
Khoiniki

Mahilyow region

Asipovichy district
Zhytsin
Krynki
Ptushychy
Yazvinka
Slawharad district
Kulshychy

Minsk region

Barysaw district
Barysaw
Studzyonka
Upierevichy
Khaukhalitsa
Kapyl district
Grozava
Kletsk district
Hrytsevichy
Minsk district
Minsk
Slutsk district
Blizhnija or Dalnija Bandary
Branavichy
Varkavichy
Vyaliki and Maly Padzer
Luchniki
Proshchytsy
Staryya Darohi district
Drazhna
Shchytkavichy
Uzda district
Churylava
Cherven district
Turets

Валынская вобласць, Украіна

Любяшоўскі раён

Любяшоў	177
Пажог . .	206
Бярэзна Воля .	202

Ровенская вобласць, Украіна

Зарэчнянскі раён

Вулька Рэчыцкая	208
Жалязніца	204
Марочна	170
Нобель	168
Сенчыцы	164

Volyn region, Ukraine

Lyubashev district

Lyubashev	
Pazhog	
Byarezna Volya	

Rivne region, Ukraine

Zarichne district

Vulka Rechytskaya	
Zhalyaznitsa	
Marochna	
Nobel	
Senchytsy	

Навуковае выданне

Энцыклапедыя рарытэтаў

БЕЛАРУСЫ
ў фотаздымках Ісака Сербава
1911–1912

На беларускай, англійскай і літоўскай мовах

Складальнік, аўтар уступнага артыкула, каментарыяў **Лабачэўская** Вольга Аляксандраўна

Пераклад на англійскую мову: С.В. Кунец

Пераклад на літоўскую мову: В. Карпава (Літва)

Адказны за выпуск Л.У. Языковіч

Рэдактар М.Г. Нікіцін

Мастацкае афармленне і камп'ютарная вёрстка: У.П. Свентахоўскі

Мастацкія рэдактары: І.А. Грынь, У.П. Свентахоўскі, А.П. Сітайла

Картограф А.А. Лукашоў

Карэктар М.Г. Нікіцін

Зняцце копій і выкарыстанне ў якасці асновы для стварэння картаграфічных і іншых выданняў дапускаецца з пісьмовага дазволу Дзяржаўнага камітэта па маёмасці Рэспублікі Беларусь.

Падпісана да друку 12.12.2012. Фармат 60×100 ⅛. Гарнітура Times New Roman.
Папера мелаваная. Ум. друк. арк. 63,27. Ул.-выд. арк. 50,7. Тыраж 2000 экз. Заказ 456.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

ЛИ № 02330/0494061 ад 03.02.2009.

Зав. Калініна, 16, 220012, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь.

ААТ «Паліграфкамбінат імя Я.Коласа».
ЛП № 02330/00494156 ад 30.4.2009.
Вул. Каржанеўскага, 20, 220024, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь.

ISBN 978-985-11-0679-6